IRP
Institutul de Reforme Penale

icco

unicef

Materialele Forumului

"Justiția Juvenilă în Estul și Sud-Estul Europei"

Chişinău, Republica Moldova,
14-16 Septembrie, 2005

Chişinău, 2006

pag 24.05.06.indd 1 30.05.2006 21:22:34

© Institutul de Reforme Penale, 2006
© ICCO, 2006
© UNICEF, 2006

Coordonator: **Alexandru Cocîrță** – Şeful Secţiei Reformă Instituţională,
Institutul de Reforme Penale

Publicaţia a apărut cu sprijinul financiar al ICCO şi UNICEF în cadrul proiectului "Justiţia Juvenilă în Estul şi Sud-Estul Europei"

Opiniile exprimate în prezenta lucrare aparţin autorilor şi nu reflectă neapărat părerea ICCO, UNICEF şi a Institutului de Reforme Penale.

Toate drepturile rezervate. Nici o parte a prezentei publicaţii nu poate fi reprodusă sub nici o formă fără permisiunea deţinătorilor dreptului de autor.

Lucrarea a fost editată în cadrul Direcţiei Editoriale a Institutului de Reforme Penale.

Design: **Andrei Muscinschi**

Coordonator: **Dana Belicov**

Tipar: **Tipografia "Bons-Offices"**

DESCRIEREA CIP a CAMEREI NAŢIONALE A CĂRŢII
J 95

Inst. de Reforme Penale
„Justiţia Juvenilă în Estul şi Sud-Estul Europei", Forum (2005; Chişinău).

Materialele Forumului „Justiţia Juvenilă în Estul şi Sud-Estul Europei", 14-16 sept. 2005/coord.: Alexandru Cocîrţă. – Ch.: Inst. de Reforme Penale, 2006 (Tipogr. "Bons Offices") – 300 p. –

ISBN 978-9975-9848-4-3: Antetit.: Inst. de Reforme Penale, ICCO, UNICEF.
Apare cu sprijinul financiar al ICCO, UNICEF

347.157 (4) (082)

pag 24.05.06.indd 2 30.05.2006 21:22:36

Cuprins

Maria Postoico,
Vice-preşedintele Parlamentului Republicii Moldova,
Vice-preşedintele Adunării Parlamentare a Consiliului Europei 6

Bogschütz Zoltán,
Consultant Expert, Directoratul pentru Probaţiune şi
Servicii de Asistenţă Juridică, Ministerul Justiţiei, Ungaria
Conceptul privind justiţia juvenilă în Ungaria 9

O scurtă trecere în revistă a probaţiunii moderne în Ungaria 16

Dolea Igor,
Director, Institutul de Reforme Penale, Doctor în drept,
Şeful Catedrei Drept Procesual Penal şi Criminalistică, Facultatea Drept,
Universitatea de Stat din Moldova
Realizări şi perspective în reforma
sistemului de justiţie juvenilă din Republica Moldova 23

Durnescu Ioan,
Ministerul Justiţiei, România
Tendinţe moderne în abordarea delincvenţei juvenile în România 28

Fiscuci Carmen,
Prison Fellowship Romania
Sistemul de executare a sancţiunilor penale de către minori 32

Grünberg Maarja,
Ofiţer de probaţiune, Estonia, judecătoria Tallinn
Sistemul justiţiei juvenile în Estonia 42

Hanganu Sorin,
Magistru în drept, Şeful Direcţiei muncă comunitară, Institutul de Reforme Penale
Munca neremunerată în folosul comunităţii – o alternativă
la detenţie pentru copiii în sistemul de justiţie penală 52

Koteva Alexandrina,
Coordonator de proiect, Institutul de Activităţi şi Practici Sociale, Bulgaria
Justiţia juvenilă în Bulgaria 58

Koval Roman,
Centrul Ucrainian de Mediere (Ucrainian Centre for Common Ground), Ucraina
Rolul şi locul programelor de justiţie restaurativă în
sistemul de justiţie juvenilă al Ucrainei 74

Momchilov Andrey,
Coordonator de proiect, Fondul Regional – Fundaţia IGA, Bulgaria
Sistemul justiţiei juvenile în Bulgaria 78

pag 24.05.06.indd 3 30.05.2006 21:22:36

Mirceva Stojanka,
Inspector Superior, Ministerul Afacerilor Interne, Republica Macedonia
Statutul infractorilor minori în cadrul sistemului justiţiei juvenile în Republica Macedonia 90

Pavlova Yevgeniya,
Preşedinte, Fundaţia pentru Drepturile Copiilor, Ucraina
Justiţia juvenilă: analiza situaţiei în Ucraina 96

Popa Diana,
Şeful Direcţiei Mediere, Institutul de Reforme Penale, Master în Asistenţă Socială
Justiţia restaurativă – imperativ al unei justiţii care vindecă 104

Rusu Eugen,
procuror, şeful secţiei protecţia drepturilor şi intereselor constituţionale şi combaterea traficului de fiinţe umane a Procuraturii Generale Procuratura Generala a Republicii Moldova
Justiţia juvenilă şi combaterea delincvenţei între minori 110

Shestani Leon,
Coordonator de programe, UNICEF Albania
Stabilirea sistemului justiţiei preventive şi restaurative în Albania 115

Camelia Tancău,
Preşedintele Centrului Român pentru Educaţie şi Dezvoltare Umană, România
Starea actuală de implementare a măsurilor alternative la nivelul municipiului Bucureşti 120

Winter Renate,
Judecător internaţional pentru Naţiunile Unite, Expert în domeniul justiţiei juvenile
Justiţia juvenilă bazată pe normele şi standardele internaţionale 130

Winter Renate,
Judecător internaţional pentru Naţiunile Unite, Expert în domeniul justiţiei juvenile
Convenţia ONU privind drepturile copilului şi justiţia juvenilă 143

Wattenberg Valerie,
Consultant Superior /Justiţia Penală Naţională, Iniţiativa de Justiţie a Fundaţiei pentru o Societate Deschisă, SUA
Bekmambetova Svetlana,
Director de Proiect "Justiţia Juvenilă în Kazahstan", Fundaţia Soros-Kazahstan
Dincolo de ratifi care: formarea coaliţiilor între părţile adverse pentru protecţia drepturilor acuzaţilor minori 147

Woźniakowska Dagmara,
Academia Poloneză de Ştiinţe, Institutul pentru Studii în domeniul dreptului, Catedra Criminologie
Sistemul justiţiei juvenile în Polonia 162

Zaharia Victor,
Şeful Direcţiei Probaţiune şi Reformă Instituţională, Institutul de Reforme Penale, Magistru în drept
Probaţiunea - o nouă abordare a justiţiei juvenile 169

pag 24.05.06.indd 4 30.05.2006 21:22:37

Convenţia Organizaţiei Naţiunilor Unite
cu privire la drepturile copilului
Publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 109 din 28 septembrie 1990 187

Ansambul de reguli minime ale Naţiunilor Unite cu privire
la administrarea justiţiei pentru minori (Regulile de la Beijing)
(Adoptate prin Rezolutia Adunarii Generale a Organizatiei
Natiunilor Unite nr. 40/33 din 29 noiembrie 1985) 208

Normele Organizaţiei Naţiunilor Unite
pentru protecţia minorilor privaţi de libertate
G.A. res. 54/113, anexă, 45 N.U. GAOR Supl. (nr. 49A) la 205, N.U. Doc. A/45/49 (1990) 231

Principiile Naţiunilor Unite
pentru prevenirea delincvenţei juvenile (Principiile de la Riyadh)
(Adoptate prin Rezolutia Adunarii Generale a Organizatiei
Natiunilor Unite nr. 45/112 din 14 decembrie 1990) 247

Regulile minime ale Naţiunilor Unite pentru elaborarea
unor măsuri neprivative de libertate (Regulile de la Tokyo)
(Adoptate prin Rezolutia Adunarii Generale a Organizatiei
Natiunilor Unite nr. 45/110 din 14 decembrie 1990) 256

Recomandarea nr. R (92) 16 a Comitetului de Miniştri
către statele membre referitoare la regulile europene
asupra sancţiunilor aplicate în comunitate
(Adoptată de Comitetul de Miniştri în 19 octombrie 1992,
cu ocazia celei de a 482-a reuniune a Delegaţiilor de Miniştri) 266

Recomandarea 22 (2002) a Comitetului de Miniştri
către statele membre privind îmbunătăţirea aplicării normelor
europene cu privire la sancţiunile şi măsurile comunitare
(Adoptată de Comitetul de Miniştri pe 29 noiembrie 2000
la a 731-a întâlnire a reprezentanţilor miniştrilor) 286

Recomandarea Rec (2003)20 a Comitetului de Miniştri
a statelor membre cu privire la noile modalităţi de
tratare a delicvenţei juvenile şi rolul justiţiei juvenile
(Adoptată de Comitetul de Miniştri la 24 septembrie 2003) 292

Anexa 1. Lista participanţilor 298

Anexa 2. Concluzii şi recomandări 302

pag 24.05.06.indd 5 30.05.2006 21:22:37

Maria Postoico,
Vice-preşedintele Parlamentului Republicii Moldova,
Vice-preşedintele Adunării Parlamentare a Consiliului Europei

Stimaţi participanţi, Onorată asistenţă,

Permiteţi-mi, din partea Parlamentului Republicii Moldova, să salut participanţii Forumului Regional „Justiţia juvenilă în Estul şi Sud-Estul Europei".

Desfăşurarea la Chişinău a acestui forum internaţional, cu participarea reprezentanţilor a mai multor ţări din regiune, confirmă odată în plus intenţia fermă a Republicii Moldova de a întreprinde măsuri necesare în ameliorarea situaţiei în domeniul justiţiei şi în special a justiţiei juvenile.

Cu această ocazie, salut efortul constant depus de către Institutul de Reforme Penale, care în colaborare cu Reprezentanţa UNICEF în Republica Moldova şi Organizaţia Olandeză pentru Cooperare şi Dezvoltare (ICCO), a organizat prezentul Forum Regional.

Este indiscutabil, că orice societate ce pretinde a fi democrată trebuie să asigure respectarea drepturilor fundamentale ale oricărui membru al său, indiferent de statutul lui social. În acest context, o atenţie deosebită se cere a fi acordată problemelor ce ţin de justiţia juvenilă, care are în centrul atenţiei sale copii aflaţi în conflict cu legea. Or, de faptul cum va fi abordată această problemă complexă, ce cadru juridic vom adopta, cum vor funcţiona instituţiile implicate în acest proces va depinde în mare măsură ce spirit se va instaura în societate şi ce cetăţeni vom educa. Vom putea noi toţi şi instituţiile statului şi societatea civilă să-i întoarcem în societate pe aceşti copii care au păşit greşit şi au intrat în conflict cu legea sau îi vom pierde într-un mediu ostil societăţii şi a spiritului uman. Cred că, la acest capitol avem de realizat multe şi sper, cu eforturi comune, să le realizăm.

Aderarea Republicii Moldova la cele mai importante convenţii internaţionale în materie de protecţie a drepturilor fundamentale ale omului, inclusiv şi a copiilor a determinat Parlamentul să întreprindă măsurile necesare pentru modificarea şi perfecţionarea cadrului legal naţional în vederea ajustării lui la legislaţia internaţională.

Realizarea reformei judiciare şi de drept, a avansat constant atingînd şi aşa domenii importante ca: protejarea familiei, combaterea delicvenţei juvenile, resocializarea minorilor, apărarea drepturilor copilului şi neadmiterea oricărei discriminări.

În acest proces amplu, s-a impus adoptarea mai multor legi sau modificări la legile în vigoare, menite să asigure protecţia juridică a copiilor, în special, mă refer la adoptarea noului Cod penal, Codului de procedură penală şi Codului

pag 24.05.06.indd 6 30.05.2006 21:22:37

de executare. Au fost operate modificări în Codul cu privire la contravenţiile administrative, precum şi în alte legi care reglementează situaţia din domeniul delicvenţei juvenile.

S-au instituit o serie de garanţii juridice în ce priveşte stabilirea şi executarea pedepsei penale de către minori, precum şi o serie de restricţii în ceea ce priveşte aplicarea unor pedepse penale faţă de copil. Un aspect extrem de important îl constituie consacrarea în Codul penal nou a muncii neremunerate în beneficiul comunităţii ca alternativă la detenţie. Prin aceasta s-a oferit posibilitatea aplicării unei alternative la detenţie şi faţă de copiii care au împlinit vîrsta de 16 ani. O altă inovaţie importantă, comparativ cu legislaţia anterioară, stabileşte că persoanele minore condamnate îşi execută pedeapsa în penitenciare pentru minori.

Sînt stabilite şi o serie de garanţii procesuale menite să protejeze copiii. Spre exemplu, pentru prima dată, faţă de minori poate fi aplicată o aşa măsură preventivă ca arestul la domiciliu. De asemenea, nu pot fi supuşi aducerii silite la organul de urmărire penală minorii în vîrsta de pînă la 14 ani.

În premieră Codul de procedură penală prevede într-un capitol separat procedura în cauzele privind minorii, stabilind garanţii procesuale în ce priveşte reţinerea şi aplicarea măsurilor preventive faţă de minori, audierea bănuitului, învinuitului, martorului minor, încetarea procesului penal cu liberarea minorului de răspundere penală, şi altele. Aceste garanţii sînt necesare reieşind din psihologia specifică şi sensibilă a copiilor.

Concomitent, înţelegem necesitatea continuării eforturilor noastre în acest domeniu, remarcînd printre activităţile de perspectivă a ţării noastre următoarele aspecte:

- Consacrarea noilor alternative la detenţie şi implementarea adecvată a celor deja consacrate, inclusiv în privinţa minorilor. De exemplu, Codul de procedură penală nou prevede instituţia medierii ca a lternativă la detenţie. Parlamentul în colaborare cu Institutul de Reforme Penale, elaborează un proiect de lege special consacrat medierii.
- Adoptarea Legii cu privire la mediere.
- Instituirea serviciului de probaţiune care să contribuie efectiv la resocializarea minorilor (angajarea în cîmpul muncii, educaţie şi reintegrare).
- Instituirea lucrătorilor sociali care să ofere asistenţă delicvenţilor juvenili.
- Conjugarea activităţilor întreprinse de autorităţile publice şi mobilizarea comunităţii în acordarea unui suport social pe termen

pag 24.05.06.indd 7 30.05.2006 21:22:37

lung familiei persoanei private de libertate, în vederea diminuării consecinţelor efectelor negative ale dezechilibrelor provocate de detenţia unui părinte sau partener de viaţă şi a creşterii securităţii comunitare. Promovarea creării unor modele viabile de servicii sociale comunitare.

- Adoptarea unui cadru legislativ privind protecţia mai eficientă împotriva violenţei în familie.

Onorată asistenţă,

Un factor important în promovarea unui cadru legislativ naţional adecvat rigorilor internaţionale constituie colaborarea cu partenerii noştri din alte state în domeniul justiţiei juvenile.

În acest context, consider că forumul actual, care a întrunit atît experţi naţionali, cît şi experţi din statele Europei de Est şi Sud-Est, precum şi reprezentanţi ai organizaţiilor internaţionale, va contribui la o colaborare bună, cu rezultate eficiente pentru toţi, inclusiv şi în realizarea scopului important propus de creare a unei reţele de cooperare regională în domeniul justiţiei juvenile.

Doresc participanţilor forumului o activitate rodnică în cadrul tuturor măsurilor preconizate, iar oaspeţilor noştri de peste hotare să aibă un sejur bun în Republica Moldova.

pag 24.05.06.indd 8 30.05.2006 21:22:38

Conceptul privind justiția juvenilă în Ungaria

Bogschütz Zoltán,
Consultant Expert,
Directoratul pentru Probațiune
şi Servicii de Asistență Juridică,
Ministerul Justiției, Ungaria

Principii directoare

Sistemul de drept al Ungariei este continental, ceea ce înseamnă că principiile directoare nu sunt bazate pe precedente, ci pe prevederile materiale şi procesuale ale dreptului în practica judecătorească. Documentele Parlamentului sunt cele mai importante în ierarhia judiciară, fiind obligatorii pentru toată țara şi pentru fiecare cetățean în parte. Cele mai importante surse legislative sunt Constituția şi câteva coduri, înainte de toate, Codul Civil şi Codul Penal. Baza legală privind aplicarea pedepselor este stipulată în prevederile Codului Penal, Legea privind procesul penal şi Legea cu privire la penitenciare. Codul Penal face o distincție netă între pedepsele principale şi cele complementare. Privațiunea de libertate este considerată o sancțiune mai aspră decât munca neremunerată în folosul comunității sau amenda.

În ceea ce priveşte caracteristica vârstei, prevederile urmăririi penale fac doar o singură distincție între autorii de infracțiuni. Condamnatul, care la momentul săvârşirii infracțiunii a atins vârsta de 14 ani, dar încă nu a împlinit vârsta de 18 ani, este considerat minor, iar dacă a atins vârsta de 18 ani, este considerat adult. În cadrul sistemului maghiar de sancțiuni nu figurează conceptul de tânăr.

Sistemul justiției juvenile ungar corespunde criteriului formulat în **legislația internațională** în domeniu (Regulile de la Beijing, Convenția de La New York, Principiile de la Riyadh). Aceste acte internaționale definesc garanțiile legii penale şi principiile penale, şi stabilesc dovada răspunderii penale, calificând prevenirea şi resocializarea drept o datorie a organelor de drept angrenate în soluționarea cauzelor cu participarea minorilor. Acordurile internaționale consideră consecințele juridice ale arestului drept argument hotărâtor şi specifică - în locul acestuia - aplicarea consecințelor juridice care pot înlocui închisoarea, adică aşa-numitele sancțiuni alternative şi abordarea extrajudiciară.

pag 24.05.06.indd 9 30.05.2006 21:22:38

Confiscarea proprietății nu poate fi aplicată în cazul minorilor, iar amenda e indicată doar în cazul în care minorii dispun de venituri salariale independent sau de proprietate adecvată. Munca comunitară poate fi aplicată în cazul unui minor dacă acesta a atins vârsta la care pedeapsa respectivă poate fi aplicată. Dacă infractorul minor nu a angajat un avocat, apărarea trebuie să fie asigurată de către stat. În timpul procesului penal, părinții sau reprezentanții legali ai minorului au dreptul să participe în calitate de martori. În Ungaria părinții nu sunt atraşi la răspundere pentru faptele comise de către copiii lor.

Sistemul judiciar

Ungaria are un sistem de instanțe de judecată bine pus la punct, compus din următoarele elemente: Judecătorii locale (131), Judecătorii naționale (20), Curți superioare (5) şi Curtea Supremă. Judecătoriile Locale şi Naționale acționează în calitate de instituții judiciare de primă instanță. Judecătoriile Naționale examinează în apel cauzele examinate în primă instanță de către Judecătoriile Locale. Curțile Superioare examinează apelurile înaintate împotriva sentințelor emise pe cauzele examinate în primă instanță de către Judecătoriile Naționale. Drept cale excepțională de atac, Curtea Supremă este abilitată să examineze cererile de revizuire a sentințelor definitive. Principala atribuție a acesteia este garantarea aplicării uniforme a legii de către instanțele de judecată, şi consilierea juridică a instanțelor de judecată ierarhic inferioare (Legea LXXI din 1998). Sistemul judiciar al Ungariei este unificat. Nu există instanțe speciale militare sau pentru minori. Totuşi există consilii pentru minori şi pentru personalul militar, care în anumite situații relevante, au competențe judiciare. Ministerul Justiției nu mai controlează funcționarea judecătoriilor, însă deține un fotoliu în cadrul Consiliului Național al Justiției. (Decretul Guvernului 157/1998 (IX. 30.))

Preşedintele Ungariei poate anula sau reduce o sancțiune sau alte consecințe juridice ale unei infracțiuni prin grațiere. Preşedintele Ungariei are dreptul să acorde grațiere individuală. Procurorul Principal inițiază procedura de grațiere în faza audierii prealabile, după care această atribuție îi revine Ministerului Justiției. (Paragraful 597 Secțiunea 1 a Legii XIX. din 1998 – Codul de Procedură Penală). Pentru aprobarea acesteia sunt necesare câteva documente, cum ar fi Dosarul de Penitenciar al Deținutului, informația disponibilă de la poliție, raportul de anchetă socială, raportul de presentință, certificatul de caracterizare, etc.

pag 24.05.06.indd 10 30.05.2006 21:22:38

Procesul de judecată

Ancheta preliminară are menirea de a identifica persoana care poate fi în mod rezonabil suspectată de comiterea crimei şi de a asigura dovezi suficiente pentru urmărirea penală a acesteia. În procedura penală a Ungariei, poliția are un rol independent în ancheta penală. După terminarea anchetei penale de către Poliție, dosarul este transmis procurorului pentru emiterea unei decizii cu privire la urmărirea penală. Dreptul la urmărirea penală îi revine procurorului, care este obligat în principiu să înceapă urmărirea penală dacă există dovezi suficiente pentru a putea presupune că instanța de judecată îl va găsi vinovat pe suspect. La finele anchetei, procurorul examinează dosarul parvenit de la poliție (în marea majoritate a cazurilor) şi poate emite o ordonanță de punere sub acuzare sau o somație. Această fază a procedurii penale este cu certitudine una a acuzării, în care procurorul este unicul funcționar cu putere de decizie. Procurorul are aici rolul unui filtru care nu permite cazurilor incorecte să fie ulterior transmise instanței de judecată. Astfel, acesta poate ordona o anchetă suplimentară, poate de asemenea dispune suspendarea sau chiar închiderea anchetei. Majoritatea cazurilor sunt examinate de către procurorul oficial. În cazurile infracțiunilor minore, care sunt enumerate în lege, partea vătămată poate acționa ca procuror personal.

Odată ce procedura este inițiată, pot fi aplicate măsuri obligatorii cum ar fi arestul, percheziția corporală şi percheziționarea domiciliului, în cazul în care există premise juridice pentru astfel de acțiuni. Aceste măsuri sunt aplicate de către polițişti în baza ordinului ofițerului de poliție sau procurorului care conduce ancheta, iar uneori în baza unei decizii a instanței de judecată (de exemplu: arestul preventiv). Poliția este împuternicită să execute arestul şi arestul prealabil, în cazul în care arestul este aplicat în închisoarea locală. (Paragraful 1, Secțiunea 2/i., Legea XXXIV of 1994 – Legea cu privire la Poliție)

Faza de judecată începe prin înaintarea acuzației infractorului de către procuror, în fața instanței de judecată. Judecătorul care va emite sentința, ca preşedinte al completului de judecată, este responsabil de gestionarea probelor în procedura instanței de fond. Instanța de judecată evaluează culpabilitatea şi circumstanțele care agravează sau atenuează seriozitatea infracțiunii şi va decide asupra sancțiunii. Faza de judecată sfârşeşte atunci când instanța de judecată emite sentința finală. Totuşi, instanțele au un rol şi în faza de executare. Prin Legea cu privire la Sistemul Penitenciar (11/1979), din competența instanțelor de judecată au fost scoase unele atribuții ce țin de faza de executare a sancțiunilor, parte a procedurii penale, atribuindu-le competenței judecătorilor specializați (aşa-numiții: judecători penitenciari) funcționari ai instanțelor de judecată naționale. Activitatea judecătorilor

pag 24.05.06.indd 11 30.05.2006 21:22:38

penitenciari este o parte componentă a sistemului judiciar obişnuit. Judecătorul penitenciar oferă o garanţie importantă a eficienţei în aplicarea legii. Acesta exercită funcţiile speciale în strânsă legătură cu procedura judiciară, însă factorii importanţi care vor motiva luarea deciziilor ulterioare, apar abia după anunţarea sentinţei finale. Doar în câteva ţări din lume, în care un judecător ia decizii pe un spectru atât de vast de probleme de executare a legii în legătură cu deţinuţii condamnaţi.

În **faza de după procesul de judecată,** Administraţia Închisorii, Poliţia, administraţia judecătoriei şi ofiţerii de probaţiune sunt responsabili de aplicarea sancţiunilor impuse de către instanţa de judecată.

Pedeapsa 1 – privaţiunea de libertate

Există câteva diferenţe între pedepsele care pot fi aplicate infractorilor minori. Durata maximă şi cea minimă a detenţiei minorilor este mai scurtă. Un infractor minor, în virtutea faptului poate fi privat de libertate pe un termen de 15 ani (Paragraful 110, Legea IV din 1978 – Codul Penal). Un infractor minor nu poate fi deţinut în aceeaşi cameră cu persoanele adulte.

Administraţia naţională a penitenciarelor funcţionează în cadrul Ministerului Justiţiei. Aceasta este responsabilă de executarea pedepsei cu privaţiune de libertatea şi a detenţiei preventive. (Legea CVII din 1995). Există două tipuri de instituţii corecţionale: naţionale şi regionale, numărul total al acestora fiind de 31 (14 – naţionale şi 17 – regionale. De notat că 12 dintre instituţiile corecţionale au în cadrul lor uzine.

Minorul poate fi trimis la o şcoală de corecţie. Instanţa de judecată decide termenul şederii în şcoala corecţională, acesta variind de la unu la trei ani. (al. 118, secţ. 2 a Codului Penal). După un an de aflare în şcoala de corecţie, minorul poate fi eliberat temporar în urma hotărârii instanţei de judecată. În asemenea caz este obligatorie supravegherea minorului de către un ofiţer de probaţiune. Măsura de privaţiune de libertate este pusă în aplicare în cazul în care detenţia în instituţie este mai favorabilă pentru o educaţie adecvată.

Casele de arest pentru minori şi şcolile de corecţie fac parte din cadrul Ministerului Tineretului, Familiei, Relaţiilor Sociale şi Şanselor Egale (MTFRSŞE). La 31 decembrie 2001 existau două case de arest, o şcoală de corecţie pentru băieţi şi o casă de arest şi o şcoală de corecţie pentru fete. MTFRSŞE trebuie să asigure condiţiile necesar pentru educarea tinerilor în aceste instituţii să asigure supravegherea acestora, împreună cu Ministerul Justiţiei.

pag 24.05.06.indd 12 30.05.2006 21:22:39

Pedeapsa 2 – probaţiunea

În Ungaria, **particularităţile de vârstă** sunt de obicei prezente în mod distinct în aplicarea supravegherii în procesul probaţiunii. Acest fenomen este reflectat prin faptul că până la 1 iulie 2003, supravegherea infractorilor minori şi adulţi în procesul probaţiunii era realizată în două cadre organizaţionale separate, fiind controlată de specialişti diferiţi; serviciul de probaţiune pentru infractorii minori funcţiona ca parte a sistemului de protecţie a copilului, la început în instituţiile de protecţie a copiilor şi tinerilor, iar apoi, după 1997 – în cadrul Autorităţilor naţionale de Tutelă, în timp ce serviciul de probaţiune pentru adulţi era realizat de către instanţele de judecată.

În conformitate cu Legea XIV din 2003, probaţiunea pentru infractorii adulţi şi minori a fost implementată în mod integrat de către Serviciul de probaţiune unificat începând cu 1 iulie 2003. evident, a fost respectat principiul păstrând practica referitor la diferenţa de vârstă şi al cerinţelor speciale profesionale. Astfel, structura organizaţională este următoarea: direcţii pentru adulţi separate de direcţiile pentru minori care activează în cadrul oficiilor regionale de probaţiune şi acordă asistenţă juridică gratuită.

Activitatea serviciului de probaţiune are **5 aspecte (produse) de bază**: raportul de anchetă socială, raportul de presentinţă, exercitarea supravegherii în procesul probaţiunii, munca în folosul comunităţii şi asistenţa după probaţiune. În baza paragrafului 33 al Decretului ministerului Justiţiei 17/2003 privind activitatea Serviciului de Probaţiune, ofiţerii de probaţiune pentru infractorii minori aplică serviciul de probaţiune pentru minorii plasaţi în serviciul de probaţiune în baza Paragrafului 119 al Codului Penal (minorii a căror detenţie şi sentinţă au fost suspendate, minorii eliberaţi pe cuvânt de onoare, minorii eliberaţi temporar din instituţiile de corecţie şi minorii a căror acuzaţie este suspendată, trebuie plasaţi sub supravegherea serviciului de probaţiune). La 31 decembrie 2004, în cadrul Serviciului de Probaţiune din întreaga ţară lucrau 188 de ofiţeri de probaţiune pentru infractori minori, iar sub supravegherea serviciului de probaţiune se aflau 9247 infractori minori. Pe parcursul anului 2004, pe cazurile minorilor au fost elaborate în total 13.679 rapoarte de anchetă socială şi rapoarte de presentinţă.

În ceea ce priveşte sancţionarea alternativă şi căile extrajudiciare de pedeapsă, ofiţerii de probaţiune joacă un rol important în cadrul acestui sistem de justiţie penală, încă din faza iniţială a procedurii penale. Conform Codului de Procedură Penală, în vigoare din 1 iulie 2003, instanţa de judecată sau procurorul pot solicita achiziţionarea raportului de presentinţă înainte de impunerea sancţiunilor, luarea măsurilor sau amânarea acuzaţiei. În raportul

pag 24.05.06.indd 13 30.05.2006 21:22:39

de presentință, ofițerul de probațiune prezintă factorii ce indică riscul de repetare a infracțiunii în cazul infractorului dat şi sugerează programe menite să excludă aceste riscuri (aşa-numitele reguli speciale de comportament ale serviciului de probațiune).

Strategia Națională de Prevenire a Criminalității prin intermediul Serviciilor Sociale (decretul Parlamentar 115/2003 (X. 28.)) serveşte ca directivă de bază pentru sarcinile de prevenire a infracțiunii, care îi revin serviciului de Probațiune. În legătură cu prioritatea prevenirii şi reducerii criminalității juvenile, strategia specifică câteva sarcini ale Sistemului de Probațiune, indicate şi în programul de acțiuni care are drept scop implementarea strategiei; de exemplu: trebuie să fie stabilită o cooperare între serviciile de probațiune, poliție, ofițerii de tutelă, serviciile de susținere şi protecție a familiei, coordonatorii pe țară ai protecției copiilor şi tinerilor, autoritățile locale, instituțiile de învățământ, instituțiile medicale cum ar fi: instituțiile specializate pe probleme de droguri, alcool, azilurile etc., acordând o atenție sporită indicării riscurilor de deviere şi intervenției psiho-sociale timpurii. Realizarea obiectivelor este stimulată prin experimente de model, implementate în baza unui concurs public de oferte.

Introducerea medierii în procedura penală

Decizia-Cadru a Consiliului 2001/220/IB din 15 martie 2001 privind situația victimelor în procedură penală, obligă toate statele membre UE, inclusiv Ungaria, de a promova medierea în cazurile penale şi de a asigura ca înțelegerile dintre infractor şi victimă, realizate prin intermediul acestor medieri să fie luate în considerație în cadrul procedurii penale. Data limită a implementării, stabilită prin Decizia-Cadru este 22 martie 2006.

Pentru îndeplinirea acestei cerințe, Ministerul Justiției lucrează în prezent asupra unui cod nou, care va include prevederi normative cu privire la medierea penală. Se aşteaptă ca serviciul de probațiune să joace rol decisiv în procesul de mediere. După formularea sarcinilor ce derivă din introducerea din anul acesta a medierii în procedura penală, realizarea acestora poate urma în prima jumătate a anului 2006. Medierea judiciară va juca probabil un rol semnificativ în abordarea extrajudiciară a cazurilor minorilor şi tinerilor.

Tendințe penale

Pe parcursul a 25 de ani începând cu anul 1970, în Ungaria numărul de infracțiuni raportate a crescut de patru ori. Este aproape imposibil de comparat datele statistice din anii 80-90 din cauza schimbării sistemului politic.

pag 24.05.06.indd 14 30.05.2006 21:22:39

Compararea viziunilor atât de diferite a două societăţi divergente asupra infracţiunii, politicii penale, politicii şi practicii de sancţionare penală, ar putea avea relevanţă doar din perspectiva jurisprudenţei sau a ştiinţei politice.

În cunoştinţă deplină de cauză, anul 1980 pare a fi o linie de separare în istoria criminalităţii ungare. După această perioadă, numărul infracţiunilor raportate a început să crească: în anii 80 (1980-1989) acesta a crescut de 1,7 ori iar în anii 90 (1990–1999) de 1,5 ori, astfel numărul total al acestora a crescut de patru ori (de 3,9 ori) în ultimii douăzeci de ani (1980-1999). În perioada anilor 1980 - 1990, numărul de infracţiuni raportate a crescut de la 130.470 la 341.061, iar în anul 1999, acesta era peste 500.000. În ultimii câţiva ani aceste cifre au scăzut uşor; conform datelor statistice publicate în anul 2004, numărul de infracţiuni raportate a fost 420.000.

Populaţia Ungariei a atins punctul de vârf la 1 ianuarie 1980 (10.709.000 locuitori). Deoarece din acel moment, numărul populaţiei înregistrează o descreştere constantă, în timp ce creşterea cantitativă a criminalităţii denotă intensificarea acesteia. Ungarii au rămas şocaţi de acest tempo rapid de creştere. Oamenii aveau doar 4 ani la dispoziţie pentru a se adapta la schimbările de conjunctură, în timp ce locuitorii Europei de Est au avut douăzeci de ani la dispoziţie. Acesta nu era un fenomen izolat specific doar Ungariei, asemenea tendinţe puteau fi observate în câteva ţări ale fostului bloc socialist.

pag 24.05.06.indd 15 30.05.2006 21:22:39

O scurtă trecere în revistă a probațiunii moderne în Ungaria

În Ungaria, Serviciul de probațiune pentru minori a fost creat în 1973, fiind perceput drept un sistem de protecție a copilului, iar din 1976, a început să funcționeze sistemul de probațiune pentru adulți în cadrul instanțelor judecătoreşti de sector. Până la mijlocul anilor `80, Serviciul de probațiune a fost destul de eficient datorită controlului şi supravegherii ofițerilor de probațiune şi nu în ultimul rând datorită politicii de angajare. Astfel, infractorii au putut să se reintegreze, relativ uşor, în cadrul societății. Chiar şi persoanele din cadrul sistemului de probațiune care nu aveau aptitudini şi a căror situație era una defavorabilă au găsit atât locuri de muncă, cât şi cazare în căminele angajatorilor.

În cadrul ambelor servicii de probațiune standardele profesionale au început a scădea ca urmare a unui şir de cauze: lipsa unei instruiri permanente, o structură instituțională internă inadecvată, relațiile sub orice nivel cu alte instituții şi absența unei reacții de răspuns la schimbările sociale. Transformările rapide din sfera economică şi cea socială survenite în anii 1990, creşterea bruscă a criminalității şi rețeaua socială nefuncțională au avut drept rezultat carențe grave în domeniul probațiunii.

Guvernul Republicii Ungaria doreşte să ofere modificări structurale ale infracționalității într-un mod diferențiat cu scopul de a îmbunătăți securitatea şi ordinea publică. Pe lângă eficientizarea sistemului procesului penal, acesta planifică axarea pe prevenirea infracționalității, îmblânzind pedepsele, reducând costurile executării legislației şi reparării daunelor cauzate victimelor.

Reforma în domeniul probațiunii a demarat la finele anului 2002 şi începând cu 1 iulie 2003, structura organizațională divizată a fost înlocuită cu una nouă, unificată în baza unui regulament. Acesta din urmă funcționează datorită unui buget independent.

De la 1 aprilie 2004, Serviciul de probațiune are încă o atribuție: oferirea asistenței juridice gratuite ca şi în alte țări, scopul serviciului juridic gratuit este de a oferi asistență celor care au probleme financiare, persoanelor dezavantajate sub aspect social, precum şi celor care nu îşi cunosc drepturile sau nu pot să le exercite.

Realizarea acestor atribuții este controlată şi supravegheată de Ministerul Justiției. Asistența juridică gratuită este oferită de avocați, profesori universitari, organizații civile, însă evaluarea persoanelor care vor beneficia de asistența respectivă este efectuată de o organizație condusă de Ministerul Justiției. Menționăm că persoanele amintite vor fi reprezentate în instanța de judecată abia după 2006.

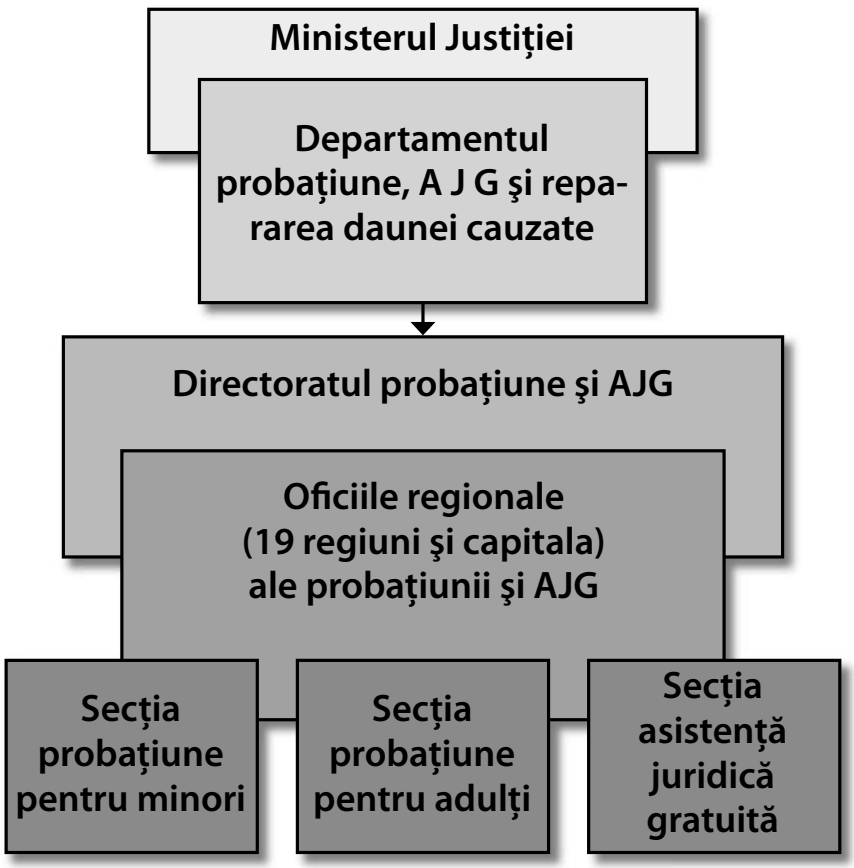
pag 24.05.06.indd 16 30.05.2006 21:22:39

Ministerul Justiției nu a desemnat o organizație independentă care să practice acordarea de asistență juridică gratuită, aceasta impunând această competență în sarcina actualului Serviciu de probațiune. Astfel, sunt exercitate două atribuții profesionale de bază în cadrul unei organizații unificate,fiind vorba de două domenii separate de activitate: probațiunea şi asistența juridică gratuită.

Acest material se axează doar pe organizarea şi atribuțiile serviciului legat de probațiune.

Structura organizațională şi atribuțiile sistemului de probațiune şi ale Asistenței juridice gratuite (ASG) ungare

Organigrama Serviciului de probațiune şi a Asistenței juridice gratuite din Ungaria

pag 24.05.06.indd 17 30.05.2006 21:22:40

1. Atribuţiile organizaţiei

1.1. Departamentul probaţiune, Asistenţă juridică gratuită şi repararea daunelor cauzate

În atribuţiile Departamentului probaţiunii, asistenţei juridice gratuite şi reparării daunelor cauzate, instituit în cadrul Ministerului Justiţiei, intrau efectuarea reformelor organizaţionale şi stabilirea Directoratului probaţiune la nivel naţional până la 1 iulie 2003. La momentul actual, această structură este responsabilă de implementarea şi controlul legislaţiei.

1.2. Activităţi de bază ale Directoratului probaţiune şi asistenţă juridică gratuită

Directoratul probaţiune

- Realizează ghidarea profesională a consiliilor din ţară şi a ofiţerilor de probaţiune.
- Desfăşoară programe de instruire şi instruire continuă a ofiţerilor de probaţiune.
- Stimulează cooperarea dintre ofiţerul de probaţiune, Serviciul de executare a deciziilor judiciare, procuratură, autorităţile publice locale, organizaţii neguvernamentale şi alte instituţii.
- Asigură condiţiile necesare pentru desfăşurarea activităţii ofiţerilor de probaţiune.
- Efectuează supravegherea în cadrul probaţiunii prin intermediul oficiilor regionale.

1.3. Oficiile regionale

Activitatea ofiţerilor de probaţiune este controlată direct de către managerii regionali (19 regiuni + capitala). În cadrul oficiilor regionale, atribuţiile ţin de lucrul cu minorii şi adulţii în scopul integrării acestora, fiind promovate insistent cu succes cerinţele speciale profesionale. În structura oficiilor regionale există unităţi specializate în privinţa infractorilor minori şi adulţi.

2. Activitatea ofiţerilor de probaţiune

Atribuţiile **ofiţerilor de probaţiune – supravegherea în cadrul probaţiunii, implementarea muncii neremunerate în folosul comunităţii, îndrumarea şi sprijinul minorului după executarea pedepsei** – constituie un capital al planului de reformare. La aceste competenţe au fost adăugate şi implicarea înaintea procesului.

pag 24.05.06.indd 18 30.05.2006 21:22:40

2.1. Referatul de evaluare

De curând, în Legea cu privire la procedura penală a fost introdus: un termen nou, anume, raportul pre-sentință. Acesta oferă posibilitatea de a dezvolta relația dintre ofițerul de probațiune şi persoana căreia i-a fost aplicată probațiunea la o etapă timpurie a procesului penal. Informația privind infractorul, acumulată cu ajutorul ofițerului de probațiune, poate fi luată în considerare de procuror la amânarea acuzației şi stabilirea pedepsei. Raportul presentențial stabileşte fezabilitatea pedepsei, evaluează disponibilitatea infractorului de a coopera, riscul comiterii unei alte infracțiuni şi informează despre dorința infractorului de a se împăca cu victima şi despre posibilitatea reparării daunei provocate.

Raportul presentențial nu include în sine medierea şi repararea daunelor cauzate în detaliu. Cu toate acestea, el prevede posibilitatea de a iniția primii paşi. În conformitate cu decizia Comitetului Uniunii Europene din 2001/220/J1, Ungaria trebuie să înceapă lucrul în domeniul medierii cel târziu în martie 2006. În acest scop (cel de a avea mediatori instruiți), centrul de instruire pentru mediatori îşi va începe activitatea în viitorul apropiat.

Obiectivele de bază pentru 2006:

- A încuraja aplicarea **regulilor speciale de comportament**, a introduce noi reguli pe lângă cele existente.
- A introduce elementele **justiției restaurative,** a pregăti condițiile necesare pentru implementarea **medierii.**

2.2. Raportul de evaluare socială

Asemeni raportului presentențial, raportul de evaluare socială are legătură cu procesul penal şi executarea pedepsei cu privațiune de libertate.

Raportul de evaluare socială întocmit de ofițerii de probațiune este una dintre probele prezentate în instanța de judecată. Înainte de 1 iulie 2003, acesta era întocmit de poliție, iar ulterior – de către ofițerii de probațiune la solicitarea ofițerilor de poliție, a procurorului sau a instanței de judecată.

Ofițerul de probațiune poate întocmi raportul de evaluare socială pentru organele de drept dacă se consideră că acest act e necesar pentru luarea deciziei referitoare la suspendarea executării pedepsei cu privațiune de libertate.

2.3. Implementarea supravegherii

Supravegherea probațională este o măsură de pedeapsă prevăzută în sistemul de pedepse al Ungariei. Aceasta poate fi aplicată doar complementar

pag 24.05.06.indd 19 30.05.2006 21:22:41

la alte sancţiuni: amânarea executării pedepsei, eliberarea condiţionată, pe cuvânt de onoare, în cazul minorilor temporar eliberaţi dintr-o instituţie corecţională.

Supravegherea probaţională poate fi aplicată, dacă pe parcursul eliberării pe cuvânt de onoare există necesitatea supravegherii şi ghidării persoanei în scopul prevenirii comiterii pe viitor a altor infracţiuni şi de a îi oferi asistenţă în privinţa integrării în societate.

Obiectivele de bază pentru 2006:

- munca asupra **metodelor de lucru în grup** în afară de tratamentul individual.
- Instituirea **centrelor de zi** în unele regiuni, iar în Budapesta – ca parte a proiectului pilot.
- Specializarea sarcinilor probaţiunii privind infracţiunile legate de droguri.

2.4. Sprijinul acordat după eliberarea din penitenciar

După eliberarea din penitenciar este necesar de a-i ajuta pe foştii deţinuţi să se integreze în societate.

Condamnaţii sunt pregătiţi de eliberare din locurile de detenţie cu şase luni înainte de eliberare din instituţia corecţională. Ofiţerii de probaţiune acordă ajutor persoanelor respective şi după eliberarea din locurile de detenţie.

Ofiţerii de probaţiune şi/sau organele locale pot oferi ajutor social sau împrumuturi persoanelor eliberate din locurile de detenţie.

Acestea din urmă au dreptul să solicite asistenţă juridică şi socială, în special, în ceea ce priveşte angajarea în câmpul muncii, găsirea unui loc de trai, continuarea studiilor şi acordarea unui tratament medical sau terapeutic.

Organele administraţiei locale, angajatorii, organizaţiile religioase, de caritate, neguvernamentale pot participa la procesul de îngrijire după eliberarea din penitenciar în baza unui acord de colaborare sau a unui contract încheiat cu Directoratul probaţiune şi asistenţă juridică gratuită şi cu oficiile regionale.

Scopurile principale ale acestui an:

- Îmbunătăţirea **lucrului în domeniul probaţiunii** desfăşurat în **instituţiile penale.**
- Extinderea **îngrijirii voluntare a persoanelor după eliberare**

pag 24.05.06.indd 20 30.05.2006 21:22:41

- Repartizarea **căminelor** pentru clienţii probaţiunii ca parte a proiectului pilot.

2.5. Munca comunitară

Rolul sistemului de probaţiune la capitolul muncă comunitară este multifuncţional. Astfel, ofiţerii de probaţiune exercită o funcţie dublă: de control – întrucât aceştia supraveghează dacă persoana condamnată execută munca conform cerinţelor, şi de susţinerea condamnatului pe parcursul executării pedepsei.

Ofiţerii de probaţiune au rol important şi în organizarea muncii comunitare. Dacă un raport presentenţial este solicitat de instanţa de judecată anterior aplicării pedepsei, ofiţerul de probaţiune trebuie să ceară în raportul de evaluare pedeapsa cu muncă comunitară în baza unor motive temeinice care certifică faptul că persoana condamnată este de bună-credinţă şi va executa pedeapsa. Organizaţiile angajatoare furnizează informaţia despre locurile de muncă disponibile pentru infractorii condamnaţi la muncă comunitară.

<u>Scopul principal al acestui an:</u>

- Îmbunătăţirea condiţiilor implementării **muncii comunitare.**

3. Scopurile unui nou serviciu de probaţiune unificat sunt următoarele:

- Îmbunătăţirea **strategiilor managementului;**
- Îmbunătăţirea **standardelor profesionale,**
- Construirea unui **sistem de evidenţă electronică** a activităţilor în domeniul probaţiunii;
- Organizarea **instruirii** şi a trainingului continuu al personalului, în special al ofiţerilor de probaţiune; dezvoltarea unui sistem de probaţiune bazat pe educaţie în cadrul sistemului de învăţământ;
- Stabilirea **controlului calităţii;**
- Dezvoltarea **unui sistem de evaluare** a succeselor şi a **programelor de cercetare;**
- Colectarea datelor statistice în diferite domenii ale probaţiunii; analiza şi evaluarea acestora;
- **Specializarea** în anumite domenii ale probaţiunii;

pag 24.05.06.indd 21 30.05.2006 21:22:41

- **Controlul intern al profesionalismului** activităţilor din domeniul probaţiunii;
- Dezvoltarea comunicării în domeniul probaţiunii;
- Îmbunătăţirea şi controlul asupra relaţiilor dintre diferite instituţii la nivel local, regional şi naţional (de ex., cu instanţele judecătoreşti, procuratura, poliţia, organizaţiile locale, organizaţiile civile, comunităţile religioase), determinând diviziunea muncii;
- Întocmirea acordurilor de colaborare între agenţii;
- Dezvoltarea cooperării internaţionale dintre serviciile de probaţiune şi alte organizaţii;
- Găsirea modalităţilor de adaptare a **practicii internaţionale profesionale;**
- Formularea propunerilor de modificare a Legii cu privire la probaţiune şi elaborarea unui nou regulament.

pag 24.05.06.indd 22 30.05.2006 21:22:41

Realizări şi perspective în reforma sistemului de justiţie juvenilă din Republica Moldova

Dolea Igor,
Director, Institutul de Reforme Penale,
Doctor în drept,
Şeful Catedrei Drept Procesual Penal şi Criminalistică,
Facultatea Drept,
Universitatea de Stat din Moldova

Problema reformării sistemului de justiţie juvenilă a constituit un element din strategia ajustării legislative şi instituţionale a sistemului de drept moldovenesc la standardele internaţionale.

Problemele cu care se ciocnea şi cu care continuă să se confrunte sistemul ţin nu numai de reforma legislativă, ci poate mai curând de cea instituţională şi îndeosebi de schimbarea mentalităţii faţă de acest sistem.

În 2003 au fost adoptate două acte normative – Codul Penal şi Codul de Procedură Penală – cu scopul de a opera reglementări în acest domeniu.

Codul Penal menţine vârsta de răspundere penală de 16 ani, prevăzând pentru anumite infracţiuni vârsta de 14 ani. În cele mai frecvente cazuri, delictele pentru care minorul poartă răspundere de la 14 ani sunt infracţiuni contra vieţii şi sănătăţii persoanei, privind viaţa sexuală, contra patrimoniului etc.

Desigur, în unele cazuri este dificil de imaginat participarea minorului de 14 ani la deturnarea sau capturarea unei garnituri de tren, a unei nave aeriene sau navale (art. 275 CP), precum şi participarea acestuia la alte fapte pentru care el este pasibil de răspundere de la 14 ani. De menţionat că în toate cazurile persoana va purta răspundere de la această vârstă doar pentru anumite infracţiuni săvârşite cu intenţie.

Noul Cod Penal prevede şi posibilitatea eliberării de răspundere penală a minorilor în vârstă de până la 18 ani, care au comis pentru prima oară o infracţiune uşoară sau mai puţin gravă dacă s-a constatat că este posibilă corectarea lui fără a fi supus răspunderii penale, acestuia fiindu–i aplicate măsuri de constrângere cu caracter educativ. În categoria măsurilor menţionate sunt incluse în mod exhaustiv: avertismentul, încredinţarea pentru supraveghere părinţilor, persoanelor care îl înlocuiesc sau organelor specializate de stat, obligarea minorului de a repara daunele cauzate (luându-se în considerare starea lui materială); obligarea minorului de a urma un tratament de reabilitare psihologică; internarea minorului într-o instituţie specială de învăţământ sau de reeducare ori într-o instituţie curativă de reeducare. Trebuie avut în vedere

pag 24.05.06.indd 23 30.05.2006 21:22:41

faptul că minorului în asemenea cazuri îi pot fi aplicate concomitent câteva măsuri de constrângere. Aplicarea acestor măsuri este îngreuiată de anumite probleme cum ar fi: lipsa unor servicii speciale de reabilitare psihologică, absența sau pregătirea insuficientă a personalului, precum şi regimul în instituțiile speciale de învățământ care în anumite cazuri poate fi similar regimului din penitenciare etc.

De menționat şi faptul că în noul Cod Penal legislatorul a avut tendința de a majora limita de sus a sancțiunilor pentru anumite infracțiuni. Acest fapt s-a reflectat negativ şi asupra situației minorilor. Această modificare poate contribui la creşterea numărului deținuților din penitenciare, inclusiv al minorilor. O asemenea situație trebuie să se afle în centrul preocupărilor ce țin de determinarea politicii penale în Moldova. Este necesar totuşi de menționat că noul Cod Penal a prevăzut o nouă pedeapsă alternativă închisorii – munca în beneficiul comunității. În scopul implementării eficiente a acestei pedepse a foszt derulat în 2003 un proiect având ca obiective implementarea pedepsei date în sistemul de drept. Implementarea a avut loc pe etape cu derularea programelor de pilotare în trei regiuni inițial cu extinderea pe întreg teritoriul țării. De reținut că pedeapsa poate fi aplicată minorului de la 16 ani pe un termen de la 60 la 240 de ore, în perioada de 18 luni, cu consimțământul acestuia. Implementarea proiectului a fost susținută de un şir de de conferințe, mese rotunde, material informativ (film documentar). Particularitățile pedepsei se manifestă prin faptul că la executarea acesteia este implicată şi administrația publică locală. În acest sens a fost necesară o activitate amplă de informare a reprezentanților administrației publice locale, inclusiv convingerea lor în beneficiile pe care le va avea administrația. Ca urmare, până la sfârşitul anului 205 au fost pronunțate de tot în jurul la o mie de sentințe în care sancțiunea era muncă comunitară, dintre care în privința minorilor au fost în jur de 50.

Noul Cod de Procedură Penală, spre deosebire de actul precedent, a prevăzut o procedură distinctă în privința minorilor. Deşi, în linii generale, procedura specială în privința minorilor nu se deosebeşte esențial de cea obişnuită, totuşi, cea dintâi conține anumite garanții vizavi de aceştia, fiind în consens cu unele standarde internaționale prevăzute în: Convenția Europeană privind exercitarea drepturilor copilului, Ansamblul de reguli minime ale Națiunilor Unite pentru administrarea justiției juvenile (Regulile de la Beijing), Regulile Națiunilor Unite privind protecția minorilor privați de libertate, Principiile Națiunilor Unite pentru prevenirea delincvenței juvenile (directivele de la Riyadh). În toate cazurile aceste norme au prioritate asupra normelor naționale, fapt recunoscut de art. 7 al CPP.

De remarcat faptul că procedura în cauzele privind minorii are referință la toate cauzele când sunt implicați aceştia, indiferent de statutul lor procesual,

pag 24.05.06.indd 24 30.05.2006 21:22:42

ceea ce înseamnă că „beneficiari" sunt atât acuzatul, cât şi victima sau martorul. Un alt aspect demn de a fi remarcat, dar care provoacă anumite polemici în doctrină, este faptul că procedura se aplică la cauzele în privinţa persoanelor care, **la momentul săvârşirii infracţiunii,** nu au împlinit vârsta de 18 ani, ceea ce înseamnă că la examinarea cauzei, la urmărire sau judecare, persoana respectivă poate să atingă majoratul, dar să beneficieze de regulile aplicabile minorilor.

În cauzele cu privire la minori instanţele moldoveneşti sunt obligate să stabilească anumite împrejurări caracteristice acestor subiecţi: vârsta minorului, condiţiile în care el trăieşte şi este educat, gradul de dezvoltare intelectuală, volitivă şi psihologică, particularităţile caracterului şi temperamentului, interesele şi necesităţile lui; influenţa adulţilor sau a altor minori asupra acestuia, cauzele şi condiţiile care au contribuit la săvârşirea infracţiunii. Prevederile menţionate au permis abordarea ideii unei probaţiuni presentenţiale, mai ales că art. 385 al Codului de Procedură Penală prevede expres posibilitatea utilizării referatelor presentenţiale pentru toate cauzele penale. Prevederile legale au permis iniţierea unor proiecte de probaţiune presentenţială în Moldova, proiecte care au găsit o susţinere şi în cercul reprezentanţilor organelor de drept, mai ales în cel al judecătorilor. Ca şi munca în beneficiul comunităţii probaţiunea a fost implementată prin programe pilot în câteva regiuni. Până la 1 ianuarie 2006 au fost întocmite 140 de referate presentenţiale.

De regulă, cauzele cu privire la minori sunt disjunse de cele ale majorilor, pe cât e posibil. Chiar dacă disjungerea a fost imposibilă, minorii arestaţi trebuie deţinuţi separat de adulţi, aceeaşi prevedere fiind aplicată şi la efectuarea acţiunilor procesuale. Legea procesual–penală prevede termene mai reduse de arestare preventivă pentru minori. Arestul nu poate depăşi la urmărirea penală patru luni (majorii în această fază pot fi reţinuţi cel mult de 12 luni). În faza de judecată minorii pot fi deţinuţi în stare de arest în „termene rezonabile". Situaţia dată provoacă în anumite cazuri unele abuzuri ale judecătorilor, care ar putea fi caracterizate ca „tergiversări neintenţionate". Cu toate că în art. 20 al Codului de Procedură Penală se menţionează că urmărirea şi judecarea cauzelor penale în care sunt bănuiţi, învinuiţi, inculpaţi, arestaţi preventiv minori, se fac de urgenţă şi în mod preferenţial, se întâlnesc cazuri când dosarelor în privinţa minorilor li se acordă aceeaşi apreciere ca oricărui alt dosar penal sau civil. În cercurile de jurişti se ridică şi obiecţii asupra problemei reţinerii minorului. Termenul de reţinere de 72 de ore se aplică în general pentru toate categoriile de persoane, inclusiv pentru minori, cu toate că în pct. 15 al Recomandărilor Rec 2003 (20) „cu privire la noile modalităţi de tratare a delincvenţei juvenile şi rolul justiţiei juvenile" ale Comitetului de Miniştri al Consiliului Europei acest termen este de 48 de ore.

pag 24.05.06.indd 25 30.05.2006 21:22:42

La examinarea cauzei în privinţa minorului participă şi reprezentantul legal al acestuia (părinţii, tutorii, curatorii etc.). Este prevăzută participarea psihologului sau a pedagogului la audierea minorului (inclusiv a victimei şi martorului). În prezent, sistemul judiciar se confruntă cu probleme privind criteriile de selectare a pedagogilor sau psihologilor care participă în procesul penal, instruirea acestora, precum şi remunerarea activităţii lor. În acest domeniu se preconizează desfăşurarea unor proiecte de formare a pedagogilor şi psihologilor şi asigurarea activităţii unui laborator independent de expertiză psihologică, avându-se în vedere că, la ora actuală, în cea mai mare parte expertizele psihologice sunt puse în seama instituţiilor de stat.

Avându-se în vedere că la procesarea unui caz penal în privinţa minorului trebuie întreprinse măsuri şi la capitolul obligarea acestuia de a repara daunele cauzate, au fost întreprinse anumite măsuri pentru implementarea justiţiei restaurative.

Pentru a realiza acest obiectiv în Codul de Procedură Penală a fost stipulat că împăcarea părţilor poate avea loc şi prin intermediul medierii. Actualmente, este în curs de elaborare un proiect de lege cu privire la mediere în cauzele penale în care se reglementează deopotrivă chestiuni de procedură şi chestiuni ce ţin de statutul mediatorului şi părţilor implicate în proces. Conceptul proiectului de lege şi-a găsit suportul în recomandarea R19 (99) Comitetului de Miniştri al Consiliului Europei cu privire la medierea victimă-infractor în cauzele penale şi se bazează pe anumite postulate: recunoaşterea principiilor caracteristice medierii (liberul consimţământ, confidenţialitatea, imparţialitatea mediatorului etc.); implicarea statului în pregătirea şi licenţierea mediatorilor; recunoaşterea medierii ca o procedură extrajudiciară care nu suspendă procesul penal ş.a. În prezent, se derulează procesul de implementare a instituţiei medierii în procesul penal: în acest scop a şi fost creat un Centru Experimental de Mediere. În cadrul centrului activează 5 mediatori, aria de activitate fiind municipiul Chişinău. Din ziua fondării (1 februarie 2005) au fost examinate 26 de cazuri dintre care 11 au fost cu infractori sau victime - minori.

În Moldova nu există instanţe judecătoreşti specializate în examinarea cauzelor cu delincvenţi minori. Drept urmare a acestui fapt, deseori au loc încălcări flagrante ale drepturilor copilului. Pe parcursul anilor 2004-2005, în cadrul IRP au fost formate echipe mobile care, inspectând periodic locurile de detenţie a minorilor din tot teritoriul, au depistat numeroase cazuri de încălcare flagrantă a drepturilor acestora.

În cele mai frecvente cazuri abuzurile constatate ţin de pedepse aspre în privinţa minorului, termene mari de detenţie la judecarea cauzei, asistenţă juridică din oficiu de proastă calitate etc.

pag 24.05.06.indd 26 30.05.2006 21:22:42

În asemenea situaţie soluţia optimă a fost numirea unor judecători şi procurori şi specializarea acestora în procesarea cazurilor privind minorii. În 2005, Consiliul Superior al Magistraturii şi Procurorul General au numit judecători şi procurori specializaţi în urmărirea şi judecarea cauzelor cu minori. Instruirea care a urmat, deşi insuficientă, a stimulat într-o oarecare măsură pregătirea profesională a persoanelor date, avându-se în vedere particularităţile cazurilor respective. Problemele ce apar pe parcursul procesului de instruire ţin atât de lipsa unor curricule, formatori etc.., cât şi de anumite aspecte organizatorice, timpul limitat pus la dispoziţie, chestiuni de ordin financiar etc. Considerăm că, în perspectivă, este necesar de a asigura participarea la examinarea cauzei şi a psihologilor instruiţi în acest scop. Sunt numeroase cazurile când participarea acestora este pur formală. De notat că nici psihologul, care ia parte la examinarea cauzei, nu-şi cunoaşte clar propria misiune.

Problema asigurării asistenţei juridice gratuite este una stringentă pentru Republica Moldova. Actualmente sunt întreprinse tentative de a adopta un proiect de lege privind asistenţa din oficiu, inclusiv în cauzele cu privire la minori.

În 2004 a fost instituit primul birou specializat de avocaţi pe lângă Institutul de Reforme Penale care avea ca scop atât existenţa propriu-zisă a acestuia, cât şi consultarea la distanţă, fiind deschisă expres şi o linie fierbinte. Beneficiari au fost în principal delincvenţii minori, dar şi victimele şi martorii.

Tendinţa actuală este implicarea Baroului Avocaţilor din Moldova la o asemenea activitate asigurată de către stat.

În prezent, sunt întreprinşi abia primii paşi în specializarea poliţiştilor implicaţi în dosarele pentru minori.

După cum se observă, instruirea personalului rămâne o problemă presantă pentru sistemul de justiţie al Republica Moldova. Însă cea mai importantă problemă rămâne totuşi schimbarea atitudinii faţă de acest fenomen cu titlu de pionierat - justiţia juvenilă

pag 24.05.06.indd 27 30.05.2006 21:22:43

Tendinţe moderne în abordarea delincvenţei juvenile în România

Durnescu Ioan,
Ministerul Justiţiei, România

Dată fiind contribuţia colegelor mele din România, în cele ce urmează mă voi referi exclusiv la noile prevederi legislative şi la eforturile administrative de reorganizare a sistemului de justiţie juvenilă din România, precum şi la tendinţele în care aceste demersuri se înscriu.

La nivel european, în ultimii ani, au fost adoptate mai multe documente cu forţă de reglementare diferită care au ca punct de pornire Declaraţia Universală a Drepturilor Copiilor, Regulile minime de administrare a justiţiei juvenile ale Naţiunilor Unite (Regulile de la Beijing), Instrucţiunile de prevenire a delincvenţei juvenile ale Naţiunilor Unite (Regulile de la Riyadh). Printre aceste documente le-aş aminti pe cele ale Consiliului Europei, şi anume: Recomandarea nr. R (87) 20 cu privire la reacţia socială la delincvenţa juvenilă şi Recomandarea nr. R (88) 6 privind reacţia socială la delincvenţa juvenilă a tinerilor proveniţi din familii de imigranţi.

Cea mai recentă recomandare a Consiliului Europei R (2003) 20 privind noile măsuri de tratament a delincvenţei juvenile şi rolul justiţiei juvenile schiţează principiile unei abordări strategice a delincvenţei juvenile:

- sistemul de justiţie juvenilă ar trebui să facă parte dintr-o strategie comunitară de prevenire a delincvenţei juvenile ce ţine seama de contextul în care s-a comis infracţiunea: familia, şcoala, cartierul şi grupul;
- cele mai importante resurse ar trebui să fie alocate infractorilor violenţi, persistenţi, refractari şi care consumă alcool şi/sau droguri;
- ar trebui elaborate măsuri mai eficiente pentru prevenirea infracţionalităţii şi a recidivei în rândul minorităţilor etnice, al femeilor tinere şi al celor care nu au împlinit încă vârsta răspunderii penale;
- intervenţiile în cazul minorilor care au comis fapte penale ar trebui să se bazeze pe dovezi ştiinţifice.

Noul răspuns la fenomenul de delincvenţă juvenilă include o serie de măsuri menite să armonizeze principiul interesului superior al copilului cu exigenţele consolidării siguranţei publice şi cuprinde recomandări cum ar fi:

pag 24.05.06.indd 28 30.05.2006 21:22:43

1. extinderea alternativelor la trimiterea în judecată;
2. dezvoltarea inovativă a măsurilor şi sancţiunilor comunitare;
3. implicarea părinţilor în confruntarea comportamentului infracţional, inclusiv prin organizarea pentru aceştia de cursuri speciale şi servicii de consiliere;
4. compensarea victimei, în cazul în care este posibil;
5. abordarea tinerilor adulţi cu vârsta de până în 21 ani ca minori acolo unde judecătorul consideră că aceştia nu au ajuns încă la nivelul de maturitate corespunzător stadiului de adult;
6. scurtarea la minim a procedurii judiciare şi a detenţiei minorilor în secţiile de poliţie sau în penitenciare;
7. extinderea alternativelor la arestul preventiv cum ar fi: plasamentul la rude, la familii-substitut etc.;
8. pregătirea pentru eliberare trebuie să înceapă în prima zi de executare a pedepsei privative de libertate;
9. intervenţiile asupra acestui fenomen ar trebui să fie coordonate la nivel local în parteneriate formate între autorităţile statului şi sectorul voluntar.

Intenţia Consiliului Europei este ca în scurt timp să adopte documente echivalente Regulilor europene privind penitenciarele şi Regulilor europene privind măsurile şi sancţiunile comunitare şi pentru minori.

Copilul care nu răspunde penal

În spiritul acestui nou concept european, Parlamentul din România a adoptat Legea nr. 272 / 2004 privind protecţia şi promovarea drepturilor copilului în care se arată începând cu art. 2 că:

„ (1) Prezenta lege, orice alte reglementări adoptate în domeniul respectării şi promovării drepturilor copilului, precum şi orice act juridic emis sau, după caz, încheiat în acest domeniu se subordonează cu prioritate principiului interesului superior al copilului.

(2) Principiul interesului superior al copilului este impus inclusiv în legătură cu drepturile şi obligaţiile ce revin părinţilor copilului, altor reprezentanţi legali ai săi, precum şi oricăror persoane cărora acesta le-a fost plasat în mod legal."

pag 24.05.06.indd 29 30.05.2006 21:22:43

Prin urmare, copilul sub 14 ani, care a săvârşit o faptă penală şi nu răspunde penal este supus măsurilor de protecţie specială şi anume:

a) plasamentul;
b) plasamentul în regim de urgenţă;
c) supravegherea specializată.

Plasamentul copilului are un caracter temporar şi poate fi dispus la o persoană sau la o familie, la un asistent maternal sau la un serviciu de tip rezidenţial. Într-o hotărâre de guvern (nr. 1439/2004) se arată că serviciile de tip rezidenţial se organizează ca centre de orientare, supraveghere şi sprijinire a reintegrării sociale a copilului.

Măsura supravegherii specializate constă în menţinerea copilului în familia sa, sub condiţia respectării de către acesta a unor obligaţii, cum ar fi:

a) frecventarea cursurilor şcolare;
b) utilizarea unor servicii de îngrijire de zi;
c) consilierea şi urmarea unor tratamente medicale şi de psihoterapie;
d) interzicerea de a frecventa anumite locuri sau de a avea legături cu anumite persoane.

Toate aceste măsuri sunt dispuse la propunerea direcţiilor generale de asistenţă socială şi protecţie a drepturilor copiilor şi pot fi instituite împotriva minorului care nu răspunde penal de către comisiile judeţene de protecţie a drepturilor copilului sau, dacă nu există acordul părinţilor, de către instanţele judecătoreşti.

Acestea din urmă au obligaţia ca, înainte de stabilirea, înlocuirea sau încetarea unei măsuri de protecţie specială să solicite un raport şi din partea serviciilor de probaţiune.

În concluzie, demersurile în controlul fenomenului de delincvenţă juvenilă sunt dominate de principii cum ar fi interesul superior al copilului, protecţie specială şi implicarea/responsabilizarea familiei.

Copilul care răspunde penal

Pentru copilul care răspunde penal, Ministerul Justiţiei din România a emis Legea nr. 304 / 2004 privind organizarea judiciară prin care au fost înfiinţate tribunalele pentru minori şi familie care judecă în primă instanţă următoarele categorii de cauze (art. 41):

pag 24.05.06.indd 30 30.05.2006 21:22:43

*„**1.** în materie civilă, cauzele referitoare la drepturile, obligaţiile şi interesele legitime privind persoana minorilor, decăderea din drepturile părinteşti, cererile privind nulitatea sau desfacerea căsătoriei, cererile pentru încuviinţarea, nulitatea sau desfacerea adopţiei, precum şi cauzele privind raporturile de familie;*

***2.** în materie penală, infracţiuni săvârşite de minori sau asupra minorilor."*

O dată cu înfiinţarea instanţelor specializate pentru minori şi familie au fost instituite şi secţii speciale pentru minori la nivelul atât al parchetelor, cât şi al poliţiei, creându-se, astfel, un circuit specializat şi o procedură specială pentru cauzele în care sunt implicaţi minorii. Toate aceste măsuri sunt de natură să asigure celeritate la soluţionarea acestor cauze şi să protejeze şi mai eficient drepturile copilului.

După pilotarea unui tribunal pentru minori şi familie în municipiul Braşov şi după o analiză atentă a încărcăturii de cazuri per judecător de minori, s-a luat decizia ca acolo unde numărul mic de cazuri şi distribuţia lor geografică nu justifică înfiinţarea tribunalelor specializate pentru minor şi familie să se utilizeze în continuare formula completelor şi secţiilor specializate pentru minori şi familie, dar cu păstrarea specializării (Legea nr. 247 / 2005 privind reforma în domeniile proprietăţii şi justiţiei, precum şi unele măsuri suplimentare).

În vederea punerii în aplicare a acestor prevederi, Ministerul Justiţiei din România beneficiază de asistenţă prin programul Phare 2003 din partea Guvernului francez. Prin acest program, vor fi organizate cursuri de specializare a magistraţilor în domeniul minorităţii şi vor fi dotate cu aparatură specifică instanţele specializate.

De asemenea, se va analiza înfiinţarea în cadrul serviciilor de probaţiune a unor birouri de tipul celor din Franţa (protection judiciaire du la jeunesse – PJJ), care să asigure colaborarea dintre instanţă şi direcţiile de asistenţă socială şi protecţie a drepturilor copiilor sau alte instituţii implicate în protecţia copilului.

Prin ultima iniţiativă a Autorităţii Naţionale pentru protecţia drepturilor copilului de stabilire a unui Plan naţional de acţiune pentru implementarea legislaţiei în domeniul protecţiei drepturilor copilului, s-a făcut un uriaş pas înainte în coordonarea tuturor autorităţilor centrale şi locale la elaborarea unui răspuns adecvat la fenomenul delincvenţei juvenile. Mai rămâne să se identifice şi mecanismele cele mai eficiente de implicare a societăţii civile şi a sectorului privat.

Colegele mele, aici de faţă, vă vor vorbi mai mult despre prevederile Codului Penal şi ale Legii de executare a pedepselor, astfel încât veţi afla mai multe despre cum sunt sancţionaţi minorii în conflict cu legea.

pag 24.05.06.indd 31 30.05.2006 21:22:44

Sistemul de executare a sancţiunilor penale de către minori

Fiscuci Carmen,
Prison Fellowship Romania

Perfecţionarea legislaţiei privitoare la minor reprezintă un imperativ ce vizează nu nu numai organele legislative, dar şi întreaga societate. Astfel, prevenirea delicvenţei juvenile şi reintegrarea socială a infractorului minor prin modalităţi adecvate vârstei şi personalităţii acestuia constituie o preocupare fundamentală a societăţii moderne, atât la nivel legislativ, cât şi la nivel politic şi comunitar. Diferenţele existente în legislaţia mai multor ţări cu privire la tratamentul penal al minorilor tind să se atenueze în ultimii ani sub influenţa regulilor care orientează procesul global de reformă a justiţiei juvenile, pe baza principiilor Consiliului Europei şi anume: acordarea priorităţii prevenirii, reducerea intervenţiei justiţiei penale, precum şi necesitatea participării comunităţii la politica penală şi la activitatea de reintegrare a minorului aflat în conflict cu legea.

Precum se ştie, Convenţia cu privire la drepturile copilului (art.40) şi Regulile de la Beijing, recomandă ca în soluţionarea cauzelor cu implicarea minorilor în conflict cu legea penală, să se recurgă, la mijloace şi proceduri extrajudiciare, prevăzându-se o întreagă gamă de dispoziţii şi măsuri alternative celor privind instituţionalizarea/încarcerarea, pentru a li se asigura copiilor un tratament în interesul bunăstării lor, proporţional cu situaţia acestora şi cu infracţiunea săvârşită.

În Romania, din păcate, sistemul penal este centrat pe sancţionare şi doar tangenţial pe reeducare şi pe măsurile alternative, recomandate cu insistenţă în toate documentele internaţionale din domeniul justiţiei juvenile. De notat, că instanţele noastre judecătoreşti au la dispoziţie un număr extrem de redus de măsuri alternative.

În prezent, cadrul legal al sistemului punitiv cu privire la minori, instituit de Codul Penal este unul special, mixt, incluzând ***măsuri educative***, menţionate în art. 101 Cod Penal (mustrare, libertate supravegheată, internare într-un centru de reeducare, internare într-o instituţie medical-educativă) şi ***pedepse*** (amenda şi închisoarea).

Măsurile educative sunt enumerate în ordinea gravităţii lor, de la simpla mustrare pînă la măsurile educative privative de libertate, ultima dintre acestea având un caracter complex: măsură educativă şi tratament medical. De menţionat că, odată luate măsurile nu pot dura, de regulă, decât până la

pag 24.05.06.indd 32 30.05.2006 21:22:44

majoratul făptuitorului, mijloacele de realizare a acestora fiind specifice stării de minorat. Excepţia o constituie posibilitatea prevăzută de art. 106 al. ultim Cod Penal, acordată instanţei de a dispune prelungirea internării pe o durată de încă doi ani, la data la care minorul devine major, dacă aceasta este necesară pentru realizarea scopului internării.

Prevederilor art. 101 Cod penal li se adaugă două reguli care decurg din dispoziţiile art. 100 Cod Penal, şi anume :

- regula privind aplicabilitatea alternativă a celor două categorii de sancţiuni ;
- regula aplicării cu prioritate a măsurilor educative faţă de pedepse.

Aplicarea sancţiunii se face în funcţie de gradul de pericol social al faptei săvârşite , de starea fizică, de nivelul dezvoltării intelectuale şi morale, de comportarea autorului infracţiunii, de condiţiile în care acesta a crescut şi a trăit şi de orice alte elemente de natură să caracterizeze persoana minorului. Se alege astfel tipul de sancţiune - măsură educativă sau pedeapsă - iar apoi se optează pentru o anumită măsură educativă ori pentru felul şi cuantumul pedepsei, inclusiv modalitatea de executare (în regim de detenţie sau suspendarea ei condiţionată ori sub supraveghere).

Pedepsele se aplică numai dacă instanţa apreciază că o măsură educativă nu este suficientă pentru îndreptarea minorului, fiind reduse la jumătatea limitelor.

În materie de executare a sancţiunilor penale există două acte normative: **Legea privind executarea pedepselor şi a măsurilor dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal,** care conţine reglementări generale aplicabile atât minorilor, cât şi adulţilor şi doar câteva prevederi care se adresează exclusiv minorului, şi Decretul nr.545/1972 care se referă la executarea măsurii educative a internării într-un centru de reeducare.

Cu toate că aceste acte normative au o vechime considerabilă (cu exceptia unor mici modificări operate pe parcursul timpului) putem afirma, că Rezoluţia nr. 45/113 a Adunării Generale a Organizaţiei Naţiunilor Unite privind protecţia minorilor privaţi de libertate îşi găseşte, într-o manieră aproape satisfăcătoare, corespondenţa în reglementarea românească potrivit căreia cel puţin la nivelul legislativ, se încearcă a contracara efectele privative de libertate prin asigurarea respectului faţă de drepturile omului cu privire la minorii aflaţi în instituţiile penale.

Cele două acte normative conţin dispoziţii referitoare la primirea, înregistrarea, mutarea şi transferul minorilor în şi din locurile de detenţie,

pag 24.05.06.indd 33 30.05.2006 21:22:44

clasificarea şi plasarea minorilor delincvenţi în funcţie de nevoile lor specifice (învăţământ, pregătire profesională şi muncă, asistenţă medicală), la măsurile disciplinare şi la recompense, precum şi cu privire la întoarcerea în comunitate după executarea sancţiunii.

Condiţiile de detenţie sunt guvernate de principiul separării copiilor de adulţi, principiu enunţat în articolul 37 din Legea 18/1990 (lege prin care Romania a ratificat Convenţia pentru Drepturile Copilului) care prevede că : "Orice copil privat de libertate trebuie să fie tratat cu omenie şi cu respect datorat demnităţii umane şi de o manieră care să ţină seama de nevoile personale specifice vârstei sale. În special, orice copil privat de libertate va fi separat de adulţi, în afară de cazul în care se consideră preferabil să nu fie separaţi, în interesul suprem al copilului. Acesta are dreptul de a fi contactat de familia sa prin corespondenţă şi prin vizite, în afara unor cazuri excepţionale."

Acest principiu este reglementat şi de Legea de executare a pedepsei, unde se specifică criteriile de separaţiune, precum şi dreptul la intimitate, accesul la îngrijire medicală, la hrană, la haine, la educaţie şi activităţi recreative, dar şi accesul la familie, contactul cu lumea exterioară şi pregătirea pentru viaţa la libertate a minorilor aflaţi în detenţie.

La începutul anului 2005, la nivel naţional funcţionau 36 de penitenciare, dintre care un penitenciar pentru minori şi tineri, trei centre de reeducare pentru minori, precum şi şase spitale- penitenciar. Trebuie precizat faptul că în cadrul penitenciarelor au fost amenajate ***secţii speciale de deţinere pentru minori,*** iar aşa cum relevă un studiu realizat de către organizaţia „Salvaţi Copiii", acestea deţin un număr mult mai mare de copii decât celelalte tipuri de centre destinate minorilor.

Direcţia generală a penitenciarelor a întreprins măsuri concrete pentru continuarea procesului de reformă şi alinierea practicii penitenciare la standardele europene. Bunăoară au fost îmbunătăţite condiţiile de cazare şi educare a minorilor din centrele de reeducare şi s-au efectuat demersuri pentru evitarea supraaglomerării. În anul 2004 s-a finalizat modernizarea reţelei medicale spitaliceşti penitenciare şi dotarea acesteia conform standardelor impuse de normele Ministerului Sănătăţii.

În toate penitenciarele sunt derulate diverse programe-proprii sau în parteneriat cu societatea civilă: de şcolarizare, educaţie profesională, educaţie sanitară, educaţie pentru sănătate, antidrog, de adaptare la viaţa instituţionalizată, de terapie, de reintegrare socială şi familială, de asistenţă post-penală, precum şi activităţi ocupaţionale şi de petrecere a timpului liber.

Se remarcă de asemenea deschidere către implicarea partenerilor din comunitate în derularea activităţilor şi programelor de resocializare a minorilor, desfăşurate în mediul instituţionalizat. Atragerea comunităţii în procesul de

pag 24.05.06.indd 34 30.05.2006 21:22:44

reintegrare socială a persoanelor private de libertate constă în colaborarea Direcţiei generale a penitenciarelor cu organizaţiile neguvernamentale ce activează în această sferă, cu specialişti din alte domenii, cu voluntari din rândul comunităţii, precum şi cu reprezentanţi ai societăţii civile.

Cît priveşte executarea pedepsei în comunitate, **Legea privind executarea pedepselor şi a măsurilor dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal** face referire în **art. 8.** denumit **Controlul executării măsurilor de supraveghere şi a obligaţiilor dispuse potrivit Codului Penal.**

Articolul respectiv prevede că „în cazul suspendării executării pedepsei sub supraveghere, controlul executării măsurilor de supraveghere şi a obligaţiilor prevăzute în Codul Penal care pot fi dispuse în aceasta situaţie, se asigură de judecătorul delegat la compartimentul de executări penale de la instanţa de executare, direct sau prin intermediul consilierilor Serviciului de protecţie a victimelor şi reintegrare socială a infractorilor, în circumscripţia căruia se află domiciliul, reşedinţa sau locuinţa persoanei condamnate". Se arată de asemenea, că „pe durata suspendării executării pedepsei sub supraveghere, persoana condamnată poate solicita asistenţă şi consiliere, care se acordă, potrivit legii, de consilierii Serviciului de protecţie a victimelor şi reintegrare socială a infractorilor".

Art. 10. Măsurile de supraveghere şi obligaţiile dispuse faţă de minor

„Dispoziţiile art. 8 se aplică în mod corespunzător în cazul măsurilor de supraveghere şi al obligaţiilor dispuse faţă de minor la suspendarea executării pedepsei sub supraveghere sau sub control."

Intervenţia serviciilor de protecţie a victimelor şi reintegrare socială a infractorilor în executarea sancţiunilor penale în comunitate, chiar limitată la două cazuri - cel al condamnaţilor la pedeapsa cu închisoare a cărei executare a fost suspendată sub supraveghere şi în cel al minorilor faţă de care s-a luat măsura educativă a libertăţii supravegheate - reprezintă o nouă orientare în sistemul punitiv român. Astfel, o dată cu înfiinţarea acestor servicii autorul unei infracţiunii participă la realizarea reintegrării sale în comunitate cu sprijinul atât al unui personal specializat, care alături de controlul condiţiilor si obligaţiilor impuse prin hotărâre judecătoreasca este capabil să-l asiste psihosocial în procesul reintegrării, cât şi cu susţinerea comunităţii pe care a prejudiciat-o prin săvârşirea infracţiunii.

În ceea ce priveşte condiţiile executării pedepsei cu închisoarea, art. 12 statuează înfiinţarea unor penitenciare speciale, în condiţiile art. 11 alin (2). Astfel este vorba despre:

pag 24.05.06.indd 35 30.05.2006 21:22:44

a) penitenciare pentru minori şi tineri;
b) penitenciare pentru femei;
c) penitenciare-spital.

Condiţiile de detenţie a minorilor, precum şi modul de executare a pedepselor privative de libertate de către minori sunt prevăzute în art. 29, respectiv, art.32:

„ Primirea persoanelor condamnate se face în spaţii special amenajate, femeile fiind separate de bărbaţi, iar ***minorii fiind separaţi de majori. Minorii condamnaţi la pedepse privative de libertate execută pedeapsa separat de condamnaţii majori sau în locuri de detenţie speciale".***

Art. 27. Individualizarea regimului de executare a pedepselor privative de libertate.

Conform acestui articol**, e**xecutarea pedepselor privative de libertate se întemeiază pe ***individualizarea*** tratamentului penitenciar, conceput ca un ansamblu de masuri şi activităţi desfăşurate cu deţinuţii de către „serviciile de educaţie, consiliere psihologică şi asistenţă socială din cadrul penitenciarelor, cu participarea consilierilor de protecţie a victimelor şi reintegrare socială a infractorilor, a voluntarilor, a asociaţiilor şi fundaţiilor, precum şi a altor reprezentanţi ai societăţii civile".

Tratamentul presupune o gamă largă de activităţi şi programe în care persoanele condamnate sunt incluse de către Comisia pentru individualizarea regimului de executare a pedepselor privative de libertate. Individualizarea tratamentului penitenciar se realizează în funcţie de criteriile prevăzute în alin.1 art.27, şi anume: conduita, personalitatea, vârsta, starea sănătăţii şi posibilităţile de reintegrare socială ale persoanei condamnate.

În continuare, alin.2 indică obiectivul programelor (de instruire şcolară, formare profesională, consiliere psihologică şi asistenţă socială), care au menirea de a facilita adaptarea la mediul instituţional şi mai ales, facilitarea reintegrării în comunitate. În acest scop, pentru fiecare persoană condamnată se întocmeşte un plan de evaluare şi intervenţie educativă de către Serviciul de educaţie, consiliere psihologică şi asistenţă socială din cadrul penitenciarului.

Regimul de executare a pedepselor privative de libertate de către minori este de asemenea personalizat, fapt specificat de art.28 al Legii de executare a pedepselor, ţinându-se seama de prevederile Regulii 26. de la Beijing – Tratamentul instituţional – care precizează că „obiectivul fundamental

pag 24.05.06.indd 36 30.05.2006 21:22:45

al tratamentului instituţional al minorilor care au comis infracţiuni este de a favoriza integrarea lor comunitară prin asumarea unor roluri productive şi constructive pentru societate. În acest scop minorii instituţionalizaţi vor fi integraţi în programe de pregătire şcolară şi profesională, de asistenţă psihologică, socială şi medicală, corespunzătoare vârstei, sexului şi nevoilor specifice dezvoltării lor.

Art.28

(1) Minorii aflaţi în executarea unei pedepse privative de libertate sunt incluşi, pe durata executării pedepsei, în programe speciale de consiliere şi asistenţă, în funcţie de vârsta şi de personalitatea fiecăruia.

(2) Programele speciale prevăzute în alin. (1) sunt realizate de serviciile de educaţie, consiliere psihologică şi asistenţă socială din cadrul penitenciarelor, cu participarea consilierilor de protecţie a victimelor şi de reintegrare socială a infractorilor, precum şi cu aportul voluntarilor, al asociaţiilor, fundaţiilor şi al altor reprezentanţi ai societăţii civile.

Se constată astfel că activitatea de reintegrare a deţinutilor este orientată pentru punerea în practică a prevederilor Recomandării R(89)12 a Consiliului Europei privind educaţia în penitenciare. Aşa după cum se arată în ***Raportul de activitate a Administraţiei naţionale a penitenciarelor pe anul 2004***, activitatea de educaţie şi resocializare, în conformitate cu normele europene, vizează:

a) accesul tuturor deţinuţilor la sistemul complex educativ format din educaţia de bază, şcolară, profesională, activităţi de creaţie, educaţie fizică şi sport, posibilitatea de a frecventa o bibliotecă;
b) dezvoltarea în ansamblu a personalităţii deţinuţilor;
c) pregatirea pentru eliberare prin axarea asupra unor elemente practice, în scopul facilitării întoarcerii în comunitate;
d) formarea deprinderilor de scris şi citit în cazul deţinuţilor neşcolarizaţi;
e) derularea unor programe de perfecţionare a personalului educativ din penitenciare în vederea utilizării unor metode moderne de educaţie şi de intervenţie psiho-comportamentală.

pag 24.05.06.indd 37 30.05.2006 21:22:45

În cazul minorilor, programele educative desfăşurate urmăresc, în principal, următoarele obiective:

- identificarea şi dezvoltarea abilităţilor sociale ale minorilor în vederea creşterii şanselor de reeducare şi reintegrare socială
- dezvoltarea legăturilor cu comunitatea
- menţinerea legăturii cu familia
- oferte educaţionale concrete pentru activităţi ocupaţionale şi de petrecere a timpului liber

Munca în închisoare, potrivit Regulilor europene pentru penitenciare, este considerată ca un element pozitiv al tratamentului penitenciar, în vederea reintegrării în comunitate.Pregătirea, în meserii utile, a deţinuţilor care doresc acest lucru şi în special a minorilor şi tinerilor, constituie un obiectiv major al activităţii educaţionale şi de reintegrare desfăşurate în mediul penitenciar.

Această activitate se desfăşoară cu respectarea normelor de protecţie şi securitate a muncii şi în conformitate cu legislaţia ce reglementează condiţiile în care minorii o pot executa.

Art. 57 pct. 3 şi 4 precum şi art. 58 stabilesc condiţiile în care minorii pot presta munca pe durata executării pedepsei:

Minorii condamnaţi la pedepse privative de libertate, care au împlinit vârsta de 15 ani, pot presta o muncă potrivită cu dezvoltarea fizică, aptitudinile şi cunoştinţele lor, numai la cererea acestora şi cu acordul părinţilor sau al reprezentanţilor legali, dacă nu le este periclitată sănătatea.

Minorii condamnaţi la pedepse privative de libertate, care au împlinit vârsta de 16 ani, pot presta o muncă, numai la cererea proprie.

Minorii condamnaţi la pedepse privative de libertate nu pot presta munca în timpul nopţii sau în locuri vătămătoare, periculoase ori care prezintă un pericol pentru sănătatea sau integritatea fizică şi devoltare **(art.58).**

Art. 67. Dispoziţii speciale privind minorii condamnaţi la pedepse privative de libertate

(1) Minorilor condamnaţi la pedepse privative de libertate li se asigură condiţii pentru participarea la activităţi educative, culturale, terapeutice, de

pag 24.05.06.indd 38 30.05.2006 21:22:45

consiliere psihologică şi asistenţă socială adecvate nevoilor şi personalităţii lor, precum şi pentru efectuarea studiilor şi dobândirea unei calificări profesionale, în funcţie de opţiunile şi aptitudinile lor.

(2) Cursurile de calificare şi recalificare profesională a minorilor condamnaţi la pedepse privative de libertate sunt stabilite de administraţia penitenciarului împreună cu Agenţia naţională pentru ocuparea forţei de muncă sau cu structurile teritoriale ale acesteia.

(3) Cheltuielile legate de instruirea şcolară şi formarea profesională a persoanelor prevăzute în alin. (1) sunt suportate de Ministerul Educaţiei şi Cercetării, Ministerul Muncii, Solidarităţii Sociale şi Familiei, Administraţia naţională a penitenciarelor sau de alte persoane juridice ori fizice.

Cu toate că se poate afirma că la nivel legislativ există un cadru favorabil protecţiei minorilor privaţi de libertate, în activitatea practică se remarcă numeroase probleme de natură financiară care influenţează în mod direct asupra condiţiilor din detenţie, precum şi deficienţe în domeniul pregătirii şi specializării personalului.Totodată, se constată o lipsă acută a psihologilor, profesorilor şi asistenţilor sociali.

În plus, deşi Codul Penal dă prioritate în cazul sancţiunilor prevăzute pentru minori măsurilor educative, practica denotă că pedepsele cu închisoarea deţin ponderea la capitolul sancţiuni aplicate minorilor.

Astfel, într-un studiu privind sistemul de justiţie juvenilă din România, realizat cu sprijinul UNICEF în anul 2004, se remarca preponderenţa pedepsei cu închisoarea (613 cazuri) comparativ cu măsurile educative (88 cazuri).

Analiza datelor înregistrate de studiul în cauză scoate în evidenţă faptul că instanţele au recurs deseori la modalităţi de individualizare judiciară a executării pedepselor, în detrimentul măsurilor educative, iar în ceea ce priveşte durata pedepsei cu închisoarea au dispus mai mult pedeapsa cu închisoarea între 1unu-cinci ani (352 de cazuri din care 120 cu suspendarea condiţionată a executării pedepsei şi 16 cazuri cu suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, minorii fiind încredinţaţi părinţilor şi serviciilor de reintegrare socială şi supraveghere). Doar în patru cazuri s-au pronunţat sentinţe ce prevedeau termene de detenţie între cinci şi zece ani, iar pedeapsa cu închisoare mai mare de zece ani a fost dispusă într-un singur caz.

În ce priveşte măsurile educative, acestea au fost distribuite astfel: mustrare – 16 minori; libertate sub supraveghere - 54 minori; internarea într-un centru de reeducare – 18 minori.

De asemenea, activitatea de pregătire a minorilor delincvenţi pentru reîntoarcerea în comunitate este insuficient conturată şi lipsită de continuitate după ce minorul părăseşte instituţia de reeducare sau penitenciarul. Drept

pag 24.05.06.indd 39 30.05.2006 21:22:45

consecinţă, eforturile depuse în perioada detenţiei pentru resocializarea minorilor infractori sunt lipsite de finalitate.

De aici rezultă şi lipsa unei cooperări eficiente între toate instituţiile statului cu atribuţii în domeniu, precum şi a unei colaborări cu societatea civilă, insuficient conştientizată cu privire la rolul şi mai ales la potenţialul de care aceasta dispune pentru reintegrarea socială a minorilor infractori.

Concluzii:

În momentul de faţă, reglementările normative existente în Codul Penal în vigoare şi în Legea de executare a pedepselor, precum şi modalităţile de aplicare şi executare a pedepselor şi a măsurilor educative în ce priveşte minorii aflaţi în conflict cu legea, nu reflectă încă în suficientă măsură schimbările survenite în orientările politicii penale la nivel internaţional.

Perfecţionarea cadrului legislativ referitor la minori necesită reglementări eficiente privind protecţia minorilor infractori, conforme cu cerinţele moderne europene în materie, sub mai multe aspecte, şi anume :

- Scăderea ponderii sancţiunilor privative de libertate astfel încât detenţia să constituie într-adevăr o ultimă măsură, concomitent cu diversificarea procedurilor alternative;
- Elaborarea de reglementări distincte pentru minorii lipsiţi de libertate
- Crearea unei strategii punitive bine definite;
- Punerea accentului pe reintegrarea şi starea de bine a minorului, nu pe pedepsirea şi supravegherea acestuia;
- Îmbunătăţirea condiţiilor de detenţie şi asigurarea în toate locurile de detenţie a separării minorilor de deţinuţii adulţi;
- Eficientizarea serviciilor destinate reintegrării sociale a infractorilor minori;
- Creşterea numărului asistenţilor sociali şi al psihologilor din cadrul sistemului penitenciar;
- Mărirea numărului consilierilor de reintegrare socială şi supraveghere şi sporirea resurselor bugetare alocate acestor servicii pentru ca aceştia să poată interveni mult mai eficient în procesul resocializării în comunitate al minorilor:
- Implementarea în centrele de detenţie pentru minori a obligaţiilor şi drepturilor copilului, pentru a răspunde nevoilor specifice ale acestora;

pag 24.05.06.indd 40 30.05.2006 21:22:45

- Informarea personalului care intră în contact cu minorul delincvent în vederea cunoaşterii drepturilor copilului;
- Specializarea personalului în lucrul cu minorii infractori:
- Creşterea rolului comunităţii în prevenirea delicvenţei juvenile, precum şi în sprijinirea reintegrării sociale a minorului care a săvârşit o faptă penală prin informarea şi responsabilizarea comunităţii locale şi a factorilor de decizie de la nivel local.

În încheiere, aş dori să scot în evidenţă o realitate pe care cred că o cunoaştem şi o întelegem toţi acei care desfăşurăm activitatea în spaţiul justiţiei juvenile: un minor nu devine liber odată imediat ce a ieşit din instituţia în care a fost deţinut, el devine cu adevărat liber din momentul în care condamnarea din partea societăţii a luat sfârşit, atunci când stigmatizarea a dispărut, când semenii îl acceptă şi când el poate să-şi manifeste libertatea într-un mod acceptat de societate.

pag 24.05.06.indd 41 30.05.2006 21:22:46

Sistemul justiției juvenile în Estonia

Grünberg Maarja,
Ofițer de probațiune,
Estonia, judecătoria Tallinn

Numărul populației Estoniene este de 1 351 069 locuitori (datele din 1.01.2004), aproximativ 300 000 din aceştia sunt copii (cu vârsta de până la 18 ani). Fiecărui copil îi revin 4 adulți: din păcate, adulții nu acționează în interesul copilului. Din acest motiv, organizațiile de stat, uniunile şi asociațiile locale împreună cu autoritățile locale şi instituțiile educaționale sunt responsabile de reprezentarea intereselor copilului şi de desfăşurarea activităților de prevenire şi de reabilitare orientate spre familie. Asistenții sociali şi cei care activează întru binele copilului lucrează în cadrul guvernelor locale, fiind persoanele care cunosc necesitățile minorilor din zona respectivă. La nivel guvernamental, Ministerul Afacerilor Sociale este instituția care se ocupă de drepturile copilului, elaborând legi care vizează copilul şi protecția acestuia. Astfel, este vorba despre:

- Legea Republicii Estonia cu privire la protejarea copilului (1992).
- Legea cu privire la familie (1995).
- Legea cu privire la condițiile sociale (1995).
- Legea cu privire la bunăstarea familiei (1997).
- Legea cu privire la munca tinerilor (1999).
- Legea cu privire la cetățenii Uniunii Europene (2002).
- Codul Penal (2002).
- Codul de Procedură Penală (2004).

Dacă este în conflict cu legea şi cu justiția, minorul nimereşte sub supravegherea poliției, procurorului, ofițerilor de probațiune şi a instanței de judecată. În Estonia, minorul poate fi tras la răspundere penală începând de la vârsta de 14 ani. În conformitate cu legislația, toate procedurile în poliție în privința unui minor (cu vârsta de până la 14 ani) trebuie să fie efectuate cu prezența obligatorie a unui asistent social sau a unui lucrător pentru bunăstarea copilului. În Estonia procurorii sunt cei care se ocupă de cazurile cu participarea minorilor, dar oficial nu există judecători, sau instanțe de judecată specializate pe cauzele copiilor.

În tabelul 1 este prezentat numărul minorilor bănuiți şi condamnați pe parcursul anilor 1993 – 2001. Numărul minorilor bănuiți este întotdeauna mai mare decât celor condamnați, dar procentajul tuturor bănuiților şi condamnaților este similar. cifrele şi procentajele respective sunt mari, fapt ce a suscitat atenția guvernului, care a înțeles că e necesar ca acestea să scadă.

pag 24.05.06.indd 42 30.05.2006 21:22:46

Tabelul 1. Minorii bănuiţi şi condamnaţi de instanţa de judecată 1993-2001

Anul	Minori bănuiţi	Minori condamnaţi	Procentul tuturor bănuiţilor	Procentul tuturor condamnaţilor
1993	1558	960	16	15
1994	1639	1171	18	16
1995	2074	1400	20	17
1996	2044	1551	19	18
1997	1894	1668	18	18
1998	1779	1502	18	18
1999	1824	1532	16	17
2000	1920	1617	14	16
2001	2068	1579	15	14

După efectuarea urmăririi penale, instanţa de judecată decide sancţiunea pe care o merită infractorul minor: privaţiunea de libertate, probaţiunea sau măsuri educaţionale. Pedeapsa maximă aplicată unui minor (cu vârsta de până la 18 ani) este de zece ani privaţiune de libertate.

Există posibilitatea încetării cauzei penale de către procuror sau judecător în cazul în care lipseşte interesul public şi în cazul comiterii infracţiunii din imprudenţă. În asemenea situaţii minorul este trimis la comisia pentru minori sau trebuie să execute de la 10 până la 240 ore de muncă neremunerată în folosul comunităţii.

În tabelele 3 şi 3 sunt enumerate infracţiunile comise de către minori şi pedeapsa stabilită pentru acestea.

Tabelul 2. Minorii condamnaţi în funcţie de tipul infracţiunii comise (prin ordinul instanţei de judecată)

Minorii privaţi de libertate	1998	1999	2000	2001	2002
Toţi minorii condamnaţi	1502	1532	1617	1579	1668
Omor, omor intenţionat	9	9	3	8	9
Cauzarea intenţionată a leziunilo r corporale	7	8	13	5	7
Viol, tentativă de viol	7	9	8	1	8
Furt prin spargere	984	993	928	904	876
Furt	189	176	201	198	228
Tâlhărie	40	25	44	31	40
Huliganism	79	120	144	140	172
Furtul vehiculelor	60	56	71	68	96
Alte infracţiuni	127	136	204	224	232
% tuturor condamnaţilor în funcţie de tipul infracţiunii					

pag 24.05.06.indd 43 30.05.2006 21:22:46

Toţi minorii condamnaţi	18%	17%	16%	14%	15%
Omor, omor intenţionat	7%	7%	3%	5%	9%
Cauzarea intenţionată a leziunilor corporale	5%	6%	10%	3%	5%
Viol, tentativă de viol	13%	24%	21%	4%	38%
Furt prin spargere	22%	23%	21%	20%	25%
Furt	30%	25%	24%	21%	30%
Tâlhărie	17%	11%	18%	13%	24%
Huliganism	19%	28%	29%	28%	29%
Furtul vehiculelor	26%	24%	30%	24%	37%
Alte infracţiuni	6%	5%	5%	5%	4%

Tabelul 3. Minorii condamnaţi în funcţie de felul pedepsei (prin ordinul instanţei de judecată)

Tipul sancţiunii	1998	1999	2000	2001	2002
Privaţiunea de libertate	272	256	297	305	343
Probaţiunea	988	1048	1020	999	1066
Detenţia	16	35	62	72	43
Amenda	208	168	193	143	198
Eliberarea de pedeapsă	18	25	44	59	35
Sancţiunile aplicate minorilor din numărul total al acestora					
Privaţiunea de libertate	13%	12%	13%	11%	13%
Probaţiunea	28%	26%	23%	20%	21%
Detenţia	6%	11%	13%	13%	12%
Amenda	9%	7%	7%	5%	8%
Eliberarea de pedeapsă	43%	56%	51%	46%	80%

În 2005, în penitenciarele estoniene erau deţinuţi 4464 adulţi şi 77 minori. Deţinuţii de gen masculin cu vârste de la 14 la 21 de ani execută pedeapsa în penitenciarul Viljandi. Cele mai mari grupuri de deţinuţi sunt cele constituite din minori cu vârste cuprinse între de 14 – 18 ani, fiind vorba de persoane care execută pedeapsa pentru prima dată. Majoritatea deţinuţilor au comis infracţiuni împotriva proprietăţii. Penitenciarul Viljandi este unica instituţie din Estonia pentru infractorii minori. Munca în cadrul unui penitenciar pentru minori este una specifică, întrucât personalitatea minorului încă nu este formată. Un deţinut tânăr este impulsiv şi poate fi uşor influenţat, fapt ce înlesneşte resocializarea lui. Cu toate acestea, 80% dintre condamnaţii minori de gen masculin comit din nou infracţiuni.

Teritoriul penitenciarului Viljandi este împărţit în zone economice, de lucru, de trai separate prin bariere. Zona de lucru este aceea în care au loc seminarele. Aici există o şcoală profesională, un bloc de studii, precum şi o secţie în care pot veni deţinuţii care vor să lupte cu dependenţa de alcool sau

pag 24.05.06.indd 44 30.05.2006 21:22:46

de droguri. Deţinuţii sunt plasaţi în camere câte cinci persoane (în zona de locuit). Pentru desfăşurarea programelor sociale a fost mobilată o sală pentru studii şi o bucătărie. Infractorii minori de gen feminin (la momentul actual, mai puţin de 5) sunt plasaţi în penitenciarul pentru femei Harku.

Infractorii minori care nu au atins vârsta de 14 ani sau comit o faptă ilegală prevăzută de Codul Penal sau de altă lege sunt trimişi la comitetul pentru minori, instanţă care există în fiecare regiune. Comitetul respectiv trebuie să fie alcătuit din persoane cu experienţă în domeniul educaţional, social şi medical, un ofiţer de poliţie, un angajat al administraţiei publice locale şi un secretar al comitetului pentru minori. Minorilor le pot fi aplicate una sau câteva dintre sancţiunile enumerate de mai jos:

1. Avertizarea;
2. sancţiuni privind organizarea educaţiei minorului;
3. referirea unui psiholog, unui lucrător social sau altor specialişti în domeniul consultaţiilor;
4. consilierea;
5. obligaţia de a locui cu un părinte, un părinte adoptiv, un tutore, într-o familie care oferă îngrijire sau într-un orfelinat;
6. munca în beneficiul comunităţii;
7. participarea în cadrul programelor pentru tineret, sociale sau al programelor de tratament medical;
8. trimiterea la şcoli pentru persoanele cu necesităţi speciale.

Sistemul estonian de probaţiune a fost instituit la 1 mai în 1998. Departamentele de probaţiune sunt amplasate în regiuni şi în judecătoriile orăşeneşti. În prezent, în cadrul a 13 departamente regionale şi orăşeneşti de probaţiune lucrează 194 ofiţeri de probaţiune. În 2006 va avea loc o reformă de reorganizare – cele 13 departamente se vor transforma în patru regiuni de probaţiune.

La 1 mai 2004 trei departamente de probaţiune din Tallinn, au fost comasate într-un singur departament de probaţiune constituit pe baza specializărilor, din patru diviziuni:

- Diviziunea minori **–** clienţii sunt copii şi tineri cu vârsta de 14-25 ani;
- Diviziunea celor eliberaţi pe cuvânt de onoare **–** se lucrează cu cei care sunt eliberaţi din detenţie pe cuvânt de onoare;
- Diviziunea munca comunitară – un domeniu relativ nou în Estonia, numărul acestor persoane este în creştere;

pag 24.05.06.indd 45 30.05.2006 21:22:47

- Diviziunea probaţiune – aşa-numiţii clienţi obişnuiţi. Această diviziune diferă de celelalte prin faptul că nu se întocmesc referate de evaluare înainte de eliberare şi referate de evaluare presentenţială. Diviziunea respectivă începe să se specializeze în domeniul cu cazurilor de violenţă domestică şi la capitolul şoferii în stare de ebrietate.

Ofiţerii de probaţiune trebuie să aibă studii universitare în câteva domenii: lucrul social, pedagogie socială, psihologie etc. Competenţa ofiţerilor de probaţiune este dezvoltată prin intermediul instruirii la locul de muncă. Fiecare ofiţer de probaţiune trebuie să aibă 47 – 50 clienţi.

Principalele atribuţii ale ofiţerilor de probaţiune care lucrează cu minorii sunt următoarele:

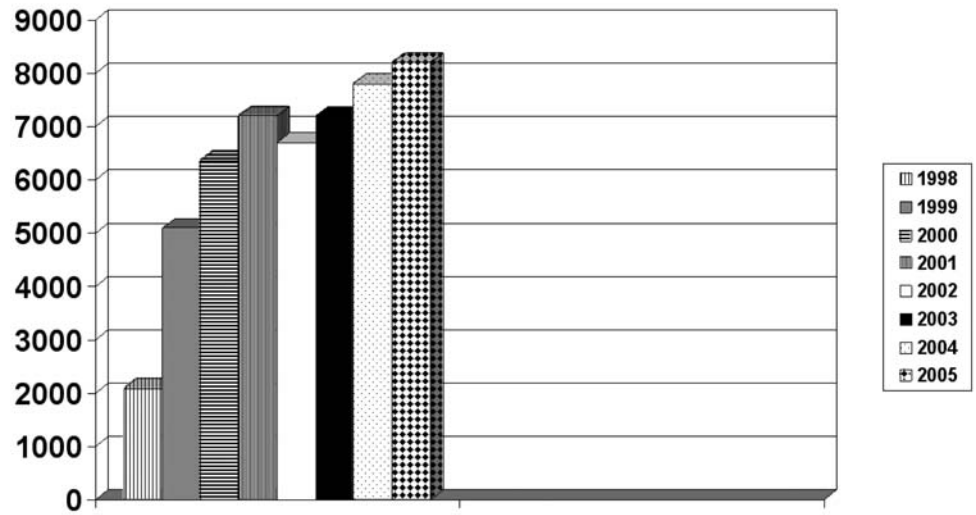
- În timpul urmăririi penale, la cererea judecătorului sau procurorului, ofiţerul de probaţiune trebuie să adune informaţia şi să prezinte un raport presentenţial de evaluare; totodată, el va colecta informaţia şi va prezenta raportul instanţei de judecată. Scopul acestui raport este de a oferi o evaluare a riscului pe care îl reprezintă personalitatea, caracterul, circumstanţele sociale şi economice în care trăieşte şi activează învinuitul, de a argumenta necesitatea probaţiunii aplicate învinuitului, şi de a specifica cerinţele pe care trebuie să le întrunească acesta. Ofiţerul de probaţiune poate recomanda încetarea cauzei penale (procurorul va expedia materialele comitetului pentru minori sau va trimite minorul să presteze muncă în beneficiul comunităţii) sau acestuia îi va fi aplicată suspendarea pedepsei cu privaţiune de libertate cu (fără) probaţiune, muncă comunitară, detenţiune, amendă, în cazul minorului ori eliberarea de pedeapsă cu o perioadă de probaţiune.
- După pronunţarea sentinţei de către instanţa de judecată: să monitorizeze performanţa obligaţiilor şi a condiţiilor impuse prin ordinul instanţei de judecată. Perioada medie a probaţiunii pentru minori este de până la 18 luni. În acest timp, ofiţerii de probaţiune trebuie să facă şedinţe de consiliere cu minorii şi părinţii acestora, vizite la locul de trai, raportări (rapoarte ordinare şi extraordinare), să desfăşoare şi să dezvolte programe de probaţiune. Pentru o mai bună calitate a muncii, ofiţerii de probaţiune colaborează cu diferite instituţii: poliţia, municipalitatea locală, comitetul de lucru, şcoala, orfelinate, ONG-uri etc.
- Ofiţerul este persoana în care minorii ar putea avea încredere şi pe care ar putea să se bazeze, care îi va ajuta să îşi organizeze viaţa astfel încât să evite comiterea altor infracţiuni.

pag 24.05.06.indd 46 30.05.2006 21:22:47

- Dacă pedeapsa cu privaţiune de libertate este înlocuită cu munca comunitară, ofiţerii de probaţiune trebuie să găsească locul de muncă pentru minor (de obicei, în ONG-uri sau în instituţii ale administraţiei publice locale), să îl controleze pe acesta la locul de muncă şi să-l instruiască pe supraveghetor. Instanţa de judecată poate înlocui munca comunitară cu o pedeapsă de până la doi ani privaţiune de libertate. O zi de deţinere este considerată echivalentă cu două ore de muncă în folosul comunităţii şi de obicei durează douăzeci şi patru de luni înainte ca această să fie executată. Munca comunitară poate înlocui privaţiunea de libertate doar cu acordul infractorului. De obicei, minorilor le este aplicat un volum de la 20 la 100 ore muncă neremunerată în folosul comunităţii.

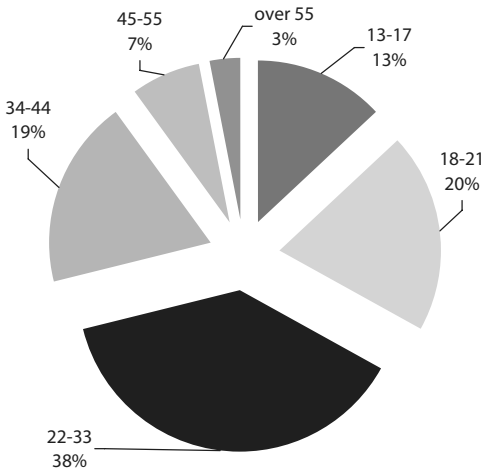
Persoana care beneficiază de probaţiune este o persoană condamnată pe care instanţa de judecată a trimis-o sub supravegherea ofiţerului de probaţiune în conformitate cu procedura prevăzută de lege. Schema 1 prezintă modul în care a crescut numărul persoanelor cărora le este aplicată probaţiunea pe parcursul a opt ani. De notat că instanţele de judecată nu mai trimit în închisoare toate persoanele condamnate. Astfel, numărul persoanelor cărora le este aplicată probaţiunea este în creştere, deoarece această procedură este mai puţin costisitoare pentru bugetul ţării. Schema 2 ilustrează vârsta persoanelor cărora le-a fost aplicată probaţiunea în 2000, aceasta fiind aproximativ aceeaşi pe parcursul anilor următori. Majoritatea persoanelor cărora le este aplicată probaţiunea au mai puţin de 33 de ani şi doar câteva au peste de 55 de ani.

Schema 1. Persoanele cărora le-a fost aplicată probaţiunea 1998-2005

pag 24.05.06.indd 47 30.05.2006 21:22:47

Schema 2. Vârsta persoanelor cărora le-a fost aplicată probaţiunea în anul 2000

Minorii cărora le este aplicată probaţiunea sunt cei care execută suspendat pedeapsa (cu o perioadă de probaţiune de la 18 până la 36 luni); eliberaţi pe cuvânt de onoare din închisoare (cu o perioadă de probaţiune începând de la un an); execută munca comunitară (persoane, ale căror termen de detenţie de până la doi ani a fost înlocuit cu munca în beneficiul comunităţii de până la 24 de luni) sau minorii care sunt eliberaţi de pedeapsă. Instanţa de judecată poate scuti persoana de pedeapsă, aplicându-i probaţiunea pe un termen de până la un an, perioada de probaţiune însă poate fi extinsă).

Persoanele cărora le este aplicată probaţiunea trebuie să îndeplinească următoarele cerinţe de control:

- Să locuiască într-un loc permanent, stabilit de către instanţa de judecată;
- Să se prezinte la intervale determinate de instanţa de judecată departamentului de probaţiune;
- Să ofere informaţia documentară ofiţerului de probaţiune în conformitate cu cerinţele impuse de instanţa de judecată;
- Să obţină permisiunea ofiţerului de probaţiune înainte de a părăsi locul permanent de trai pentru o perioadă mai mare de 15 zile;
- Să obţină permisiunea ofiţerului de probaţiune înaintea schimbării locului permanent de trai, locului de muncă sau de studii.

pag 24.05.06.indd 48 30.05.2006 21:22:48

În afară de acestea, instanța de judecată poate stabili cinci cerințe suplimentare:

- Să nu consume droguri, stupefiante sau alcool;
- Să găsească un loc de muncă sau de studii;
- Să nu păstreze, să nu poarte şi să nu folosească arme;
- Să participe la programe sociale;
- Să frecventeze locurile stabilite de instanța de judecată, să nu comunice cu anumite persoane;
- Să urmeze tratamentul prescris (dacă a urmat anterior un asemenea tratament);
- Să-şi onoreze toate promisiunile şi obligațiile;
- Să compenseze dauna cauzată prin comiterea infracțiunii în termenul stabilit de instanța de judecată.

În cazul minorilor, de obicei, instanța de judecată le stabileşte acestora primele dintre cele două cerințe menționate mai sus, ofițerii de probațiune urmând să controleze modul în care aceştia le îndeplinesc.

Activitatea în domeniul probațiunii este reglementată de standardele de serviciu. Ofițerul de probațiune trebuie să întocmească o înştiințare pentru instanța de judecată şi pentru organul de poliție, să expedieze citații persoanelor cărora le este aplicată probațiunea la expirarea a cinci zile după ce sentința ajunge la Departamentul de probațiune. După două sau trei înregistrări, ofițerul trebuie să facă un plan de supraveghere prin care specifică în ce mod vor fi îndeplinite obligațiile, stabileşte scopuri pe termen lung pentru supraveghere şi un plan concret de lucru. Acest timp este foarte important în cadrul procesului de supraveghere, ofițerul de probațiune urmând să motiveze infractorul şi să găsească metodele potrivite pentru a lucra cu el. Pe parcursul perioadei de supraveghere, ofițerul de probațiune va face rapoarte referitor la progresul în muncă înregistrat de către delincvent. Raportul cuprinde informația şi comentariile pe o durată de şase luni, şi în caz de necesitate ofițerul de probațiune poate schimba planul de supraveghere. La sfârşitul perioadei de probațiune ofițerul de probațiune va întocmi un raport amplu în care va descrie cum a evoluat clientul său şi dacă scopul supravegherii a fost atins. În caz că persoana căreia i-a fost aplicată probațiunea a încălcat condițiile perioadei de probațiune, ofițerul de probațiune va raporta despre aceasta în scris instanței de judecată şi va propune să fie schimbată măsura (penalizare) sau să fie aplicată privațiunea de libertate. Există de asemenea posibilitatea de a schimba perioada de probațiune pe un termen de până la un an.

pag 24.05.06.indd 49 30.05.2006 21:22:48

Ministerul Justiției al Estoniei a întocmit câteva planuri pentru a promova sistemul de probațiune:

- Specializarea vastă a ofițerilor de probațiune;
- Folosirea pe larg a metodelor şi a programelor de lucru;
- Elaborarea instrumentelor de evaluare a riscului pentru minori;
- Dezvoltarea continuă a eficacității şi a instrumentelor de evaluare a riscului;
- Modificări organizaționale – restructurare din departamente în diviziuni;
- Eliberarea unui număr mai mare de persoane pe cuvânt de onoare.

Aşa cum se poate constata din ultimul raport din Estonia, instituțiile de stat sunt cele care se ocupă în cel mai înalt grad de problema minorilor şi copiilor, în special, dacă aceştia sunt în conflict cu legea. Sistemul de probațiune estonian cooperează cu unele ONG-uri, unul dintre cei mai buni parteneri fiind „Caritas".

„Caritas Internațional" este o confederație din 162 organizații catolice de susținere şi dezvoltare care oferă servicii sociale. Scopul acestora este de a edifica o lume mai bună, în deosebi pentru cei săraci şi oropsiți, în peste 200 țări şi regiuni.

În Estonia, „Caritas" se axează pe domenii specifice, lucrând doar cu copii şi tineri (inclusiv cu părinții acestora şi cu părinții adoptivi), din perioada prenatală (minorele însărcinate) până la perioada de adult. Aceste activități sunt desfăşurate de două centre: Centrul familial şi Centru pentru prevenire a infracționalității. Primul e preocupat de problemele tinerilor dezavantajați din punct de vedere social (mame minore, copiii din orfelinate) precum şi de integrarea tineretului care nu este de origine estonă în mediul băştinaşilor.

Există trei niveluri de prevenire în scopul reducerii criminalității:

- *Prevenirea primară* este de obicei pe termen lung şi oferă servicii familiilor şi copiilor în situații de risc;
- *Prevenirea secundară* este axată pe grupurile în situații de risc pentru a preveni implicarea în comiterea infracțiunilor;
- *Prevenirea terțiară* este adresată infractorilor condamnați (pentru comiterea infracțiunii) în scopul reducerii ratei recidivismului.

Lucrul Centrului de prevenire „Caritas" este efectuat în principal la nivel secundar şi terțiar. Angajații acestei instituții muncesc cu copiii care sunt trimişi la „Caritas" de către lucrătorii pentru bunăstarea copilului, consilii speciale pentru minorii delicvenți, poliție, ofițerii de probațiune şi închisori.

pag 24.05.06.indd 50 30.05.2006 21:22:48

Domeniile de implicare a „Caritas"-ului:

- *Materiale educaţionale* – filme şi informaţii succinte despre delicvenţa juvenilă pentru şcoli şi pedagogi;
- *Lecţii* despre minori, despre droguri şi infracţionalitate, despre prevenire şi reabilitare pentru ofiţeri, orfelinate, şcoli speciale, centre de tineret;
- *Reţeaua* – ateliere de lucru organizate la „Caritas" împreună cu reprezentanţii diferitelor domenii de educaţie specializată, organe de drept;
- Clubul sportiv *Tinerii speciali* "Zona interzisă" – aici vin tinerii cu probleme care participă la diferite activităţi sau practică sportul;
- *Îndrumătorul personal* – mentorul are un copil în îngrijire, desfăşoară cu el activităţi comune şi îl ajută la studii;
- *Tabere* – tabere militare pentru nou-veniţii care petrec trei sau şapte zile în pădure împreună cu 2-3 instructori. Scopul „Caritas"-ului este de a învăţa cât mai multe despre tineri;
- *Lucrul în penitenciar* – este vorba de nişte grupuri de persoane care desfăşoară cu deţinuţii activităţi sportive, lecţii, ajută lucrătorii sociali să le găsească un loc de trai şi de muncă după ce aceştia sunt eliberaţi din locurile de detenţie.

În Estonia se acordă o atenţie sporită în cadrul sistemului de justiţie, dat fiind că rata infracţionalităţii este foarte înaltă. Aceasta fiind situaţia, reprezentanţi ai Ministerului Justiţiei, Ministerului Afacerilor Interne, poliţiei şi procuraturii s-au întrunit la sfârşitul lunii august pentru a elabora un plan comun de combatere a infracţionalităţii.

Declaraţia semnată la această întrunire a scos în evidenţă două scopuri principale:

1) Supravegherea infractorilor minori pentru a preîntâmpina acţiunile criminale ale acestora;
2) Protecţia copiilor, ferirea lor de infracţiuni (în special violenţă şi viol)

pag 24.05.06.indd 51 30.05.2006 21:22:49

Munca neremunerată în folosul comunităţii – o alternativă la detenţie pentru copiii în sistemul de justiţie penală

Hanganu Sorin,
Magistru în drept,
Şeful Direcţiei muncă comunitară,
Institutul de Reforme Penale

Introducere

Munca neremunerată în folosul comunităţii, sau cum mai este numită această sancţiune – munca comunitară - este o novaţie în materie de pedepse pentru Republica Moldova. Introdusă drept pedeapsă penală principală în noul Cod Penal[1] (adoptat la 18 aprilie 02, în vigoare din 12 iunie 2003), sancţiunea respectivă poate fi aplicată şi copiilor (tinerilor) între 16 şi 18 ani.

Fiind pusă astfel baza legislativă a pedepsei, promovarea şi implementarea acestei alternative a constituit obiectul unei direcţii separate de activitate a Institutului de Reforme Penale. În parteneriat şi cu suportul financiar al Reprezentanţei UNICEF în Moldova, în toamna anului 2003 a demarat un proiect având drept scop promovarea alternativelor pentru copii, şi în mod special a muncii neremunerate în folosul comunităţii, a medierii în cauzele penale şi a probaţiunii presentenţiale şi sentenţiale pentru copiii în sistemul de justiţie penală. Proiectul, aflat în proces de desfăşurare, are drept arii principale de intervenţie, în ce priveşte munca comunitară, definitivarea cadrului legal, desfăşurarea activităţilor de informare şi sensibilizare şi pilotarea propriu-zisă a pedepsei.

Cadrul legislativ

Articolul 67 al noului **Cod Penal** defineşte munca neremunerată în folosul comunităţii drept „antrenarea condamnatului, în afara timpului serviciului de bază sau de studii, la muncă, determinată de autorităţile administraţiei publice locale". Ea poate fi stabilită de la 60 la 240 de ore şi se execută de la 2 la 4 ore pe zi, iar în caz de eschivare cu rea-voinţă de la executarea pedepsei se înlocuieşte cu arest, calculându-se o zi de arest pentru 2 ore de muncă neremunerată în folosul comunităţii.

1 Legea Republicii Moldova 985/18.04.2002 "Codul Penal al Republicii Moldova" //, Monitorul Oficial 128-129/1012, 13.09.2002

pag 24.05.06.indd 52 30.05.2006 21:22:49

Sunt stabilite şi cazurile în care pedeapsa cu muncă gratuită nu poate fi aplicată: persoanelor recunoscute ca invalizi de gradul I sau II, militarilor, femeilor gravide, femeilor care au copii în vârstă de pînă la 8 ani, persoanelor care nu au atins vîrsta de 16 ani şi persoanelor care au atins vârsta de pensionare. În partea specială a Codului, munca comunitară este prevăzută de sancţiunea a 38 de articole, pentru infracţiuni uşoare şi mai puţin grave.

De notat că, dat fiind caracterul complex al pedepsei, **Legea de punere în aplicare a Codului Penal**[2] stabilea, în articolul 5, că „prevederile Codului Penal cu privire la [...] munca neremunerată în folosul comunităţii se vor aplica pe măsura creării condiţiilor, dar nu mai târziu de 1 iunie 2004". Această prevedere a permis aplicarea treptată a pedepsei prin pilotarea acesteia.

La 31 decembrie 2003 a fost adoptat[3] **Regulamentul cu privire la modul de punere în executare a pedepsei sub formă de muncă neremunerată în folosul comunităţii**, elaborat de către grupul de lucru în domeniul alternativelor la detenţie, creat în colaborare de către Ministerul Justiţiei al Republicii Moldova şi Institutul de Reforme Penale. Acest regulament stabileşte în mod detaliat mecanismul de executare a pedepsei sub formă de muncă neremunerată, drepturile şi obligaţiile condamnaţilor, inclusiv minori, ale executorilor judiciari şi ale administraţiei publice locale. În versiunea sa iniţială, regulamentul stabilea competenţa inspectorilor pentru minori la executarea pedepsei de către aceştia, prin modificarea regulamentului[4] amintit atribuţia menţionată a revenit executorilor judiciari. Anexa nr. 2 a documentului respectiv conţine lista tipurilor de lucrări, la care pot fi repartizaţi condamnaţii la muncă comunitară, însă nu există reglementări specifice în privinţa copiilor.

Codul de Executare[5], intrat în vigoare la 1 iulie 2005, conţine un capitolul XXI, în care sunt incluse reglementările despre punerea în executare a deciziilor judiciare cu privire la munca neremunerată în folosul comunităţii. Împreună cu regulamentul menţionat mai sus, aceste două documente formează baza legală pentru executarea pedepsei cu munca neremunerată.

Deoarece pe parcursul aplicării prin pilotare a pedepsei s-a constituit o oarecare practică judiciară, la 4 iulie 2005 a fost adoptată **Hotărârea Plenului Curţii Supreme de Justiţie** „Despre aplicarea de către instanţele judecătoreşti a unor prevederi ale legislaţiei naţionale şi internaţionale privind aplicarea pedepsei sub formă de muncă neremunerată în folosul comunităţii

2 Legea nr.1160-XV din 21 iunie 2002 privind punerea în aplicare a Codului Penal al Republicii Moldova /, Monitorul Oficial 178-181/1360, 27.12.2002, cu modificările ulterioare

3 Hotărîrea Guvernului RM 1643/31.12.2003 despre aprobarea Regulamentului cu privire la modul de executare a pedepsei penale sub formă de muncă neremunerată în folosul comunităţii //Monitorul Oficial 16-18/124, 23.01.2004

4 Prin Hotărîrea Guvernului RM. nr.1059 din 27.09.04, în vigoare din 01.10.04

5 Legea Republicii Moldova 443/24.12.2004 "Codul de Executare al Republicii Moldova" //, Monitorul Oficial 34-35/112, 03.03.2005

pag 24.05.06.indd 53 30.05.2006 21:22:49

şi executarea acestor pedepse". Hotărârea Plenului include linii directoare pentru judecători la aplicarea pedepsei şi face referinţă la cîteva aspecte sensibile - acordul persoanei minore la aplicarea pedepsei, computarea termenului arestului preventiv din pedeapsă, stabilirea cuantumului pedepsei în cazul concursului de infracţiuni, luarea angajamentului de la condamnat şi unele chestiuni ce ţin de executarea pedepsei, eschivarea cu rea-voinţă de la executarea pedepsei, etc.

Activităţile desfăşurate

Pe parcursul anilor 2004 - 2005 de către Institutul de Reforme Penale, în colaborare cu structurile de stat şi cu organizaţii neguvernamentale, a desfăşurat un şir de activităţi, orientate spre dezvoltarea pedepsei cu muncă neremunerată în privinţa minorilor.

Înainte de toate a fost desfăşurată o amplă **campanie de informare şi sensibilizare** a specialiştilor şi a publicului larg. În cadrul seminarelor informative şi de instruire, organizate pentru judecători şi procurori, executori judecătoreşti, avocaţi etc. a fost prezentat conceptul muncii comunitare şi mecanismul de funcţionare, precum şi beneficiile pe care le prezintă această modalitate de ispăşire a pedepsei. Au fost elaborate şi difuzate diverse materiale informative („Ghid pentru specialiştii care lucrează cu copiii în sistemul de justiţie penală", broşurile „Ce trebuie să ştii dacă eşti în conflict cu legea" şi „Ce trebuie să ştii dacă ţi s-a aplicat pedeapsa cu muncă neremunerată în folosul comunităţii", buletinele informative privind justiţia juvenilă, precum şi materiale amplasate pe site-ul IRP www.irp.md, etc). În cadrul filmului documentar despre munca comunitară elaborat de către IRP au fost incluse subiecte privind condamnaţii minori.

Studiu de caz

Ştefan a fost primul minor care a executat în Chişinău pedeapsa cu muncă neremunerată în folosul comunităţii. Din februarie până în mai 2005 el a lucrat gratis la Centrul pentru tineri din sectorul Buiucani al capitalei.

Băiatul şi-a ispăşit, astfel, pedeapsa pentru nucile furate de la vecina prietenului său. „Într-o zi, în Ungheni, unul dintre amicii mei a spus într-o doară că vecina sa are câteva lăzi pline cu nuci. Cu toţii am zis în glumă: „La ce i-ar trebui ei atâtea nuci. În schimb, noi vânzându-le am putea câştiga bani?", îşi aminteşte Ştefan de unde a pornit ideea furtului. În aceeaşi seară, toţi patru prieteni au scos, pe ascuns, din saraiul bătrânei lăzile cu nuci. Dis-de-dimineaţă, au plecat la piaţa din Ungheni şi le-au vândut cu bucata. Au scăpat repede de marfă, deoarece preţul cerut era mai mic decât cel de piaţă. Pentru cele 1.800 de nuci câte le-au numărat, băieţii au câştigat 100 de lei. Deci, fiecăruia i-au revenit câte 25 de lei. Ce să faci cu aceşti bani? Amicii au decis

pag 24.05.06.indd 54 30.05.2006 21:22:49

Activităţile de implementare nemijlocită a pedepsei au inclus **pilotarea pedepsei** iniţial în sectorul Centru al mun. Chişinău, iar ulterior şi în alte teritorii (respectiv în Ungheni, Cahul şi sectoarele Botanica, Buiucani, Râşcani şi Ciocana a capitalei).

Activităţile de pilotare au inclus crearea comitetelor locale privind munca comunitară, în paralel cu probaţiunea presentenţială, organizarea de mese rotunde cu scop de informare, dar şi de monitorizare a implementării alternativelor, angajarea coordonatorilor locali, în sarcina cărora intra facilitarea procesului de identificare a locurilor de muncă pentru copiii condamnaţi la muncă comunitară, consilierea acestora, lucrul cu angajatorii, etc.

Rezultatele obţinute

Pe parcursul perioadei de pilotare au fost condamnaţi la muncă comunitară 33 de minori, dintre care cei mai mulţi în raionul Ungheni - 9, 8 minori în sectorul Râşcani al mun. Chişinău, 5 - în sectorul Botanica, 4 - la Ciocana, 3 - în sectorul Buiucani, 2 - în sectorul Centru, precum şi 2 în raionul Cahul. Dintre aceştia 9 condamnaţi au executat pedeapsa în întregime, 17 minori se află la diferite etape ale procesului de executare, 3 au comis alte infracţiuni, iar 4 se eschivează de la executarea pedepsei.

În afară de sentinţele pronunţate în sectoarele de pilotare, 15 minori au fost condamnaţi la muncă comunitară de către alte judecătorii din Moldova. De menţionat că în total, până în prezent, la muncă comunitară în Moldova au fost condamnaţi circa 400 de persoane (inclusiv adulţi, minori şi femei).

să se distreze în bar: au cumpărat bere, ţigări şi au chefuit câteva ore.

În câteva zile, însă, poliţia a dat de urma lor. Băieţii au crezut că bătrâna nu va anunţa organele de ordine despre paguba sa şi au lăsat lăzile în care ea păstra nucile la prietenul vecin cu ea. În octombrie 2004, Judecătoria or. Ungheni nu-i condamnă la doi ani privaţiune de libertate, cu suspendare pedepsei, cum se face tradiţional, dar decide ca cei patru prieteni să presteze câte 180 de ore, fiecare, muncă neremunerată în folosul comunităţii.

Pentru a nu întrerupe studiile - Ştefan era elev la o şcoală de meserii din Chişinău – băiatul a fost trecut să muncească, pe gratis, în capitală. Începând cu luna februarie, de luni până vineri, la puţin timp după ce termina orele, Ştefan venea la Centrul pentru tineri din sectorul Buiucani, unde până la şase seara menţinea curăţenia. În cele trei ore, rezervate zilnic pentru muncă neremunerată, băiatul mătura, spăla podeaua, ştergea praful, repara scaune etc. La 20 mai s-au încheiat cele 180 de ore de muncă în folosul comunităţii. „Să ştiţi că venirea mea zilnică aici m-a făcut să înţeleg că pentru orice faptă rea trebuie să răspunzi. Muncind la centru, mi-am dat seama că nu trebuie să fiu influenţat negativ de nimeni, că e bine să analizez orice faptă şi să nu fac lucruri care oricum se vor întoarce împotriva mea", a spus Ştefan.

pag 24.05.06.indd 55 30.05.2006 21:22:49

Concluzii

Pe parcursul perioadei de implementare nemijlocită a pedepsei cu munca neremunerată în folosul comunității prestată de către minori au fost formulate o serie de concluzii şi recomandări referitoare la sancțiunea respectivă şi la extinderea aplicării acesteia:

A. Cu privire la cadrul legislativ

1. Numărul de infracțiuni pentru care munca comunitară poate fi aplicată ar putea fi extins cu 186 de componențe de infracțiune, uşoare şi mai puțin grave, pentru care este prevăzută o pedeapsă mai blândă – amenda.
2. Sancțiunea cu muncă comunitară ar putea fi prescriptibilă şi în cazul contravențiilor administrative, dat fiind nivelul redus de plată a amenzilor, limita minimă a timpului de executare a acestei pedepse putînd fi coborîtă la 40 de ore.
3. În cazul minorilor e indicat de a delimita unele lucrări specifice pentru a evita muncile cu caracter nociv sau care presupun un efort fizic neproporțional cu vârsta lor.
4. E necesar de a modifica modul de înlocuire a pedepsei cu muncă comunitară cu arest, în cazul eschivării cu rea-voință a condamnaților (până în prezent, prevederile Codului Penal cu privire la arest sunt inaplicabile).

B. Cu privire la aplicarea pedepsei

1. Pedeapsa cu munca neremunerată în folosul comunității este mai eficientă educativ asupra minorilor decât pedeapsa cu închisoarea cu suspendarea condiționată a executării, de aceea judecătorii ar trebui încurajați să aplice munca comunitară în toate cazurile posibile, iar în cazul articolelor ce nu prevăd o asemenea formă de pedeapsă – cu utilizarea art. 79.
2. În procesul de individualizare a pedepsei este deosebit de util referatul de evaluare psihosocială a infractorului, adică referatul de probațiun. Din acest considerent în cazurile cu participarea minorilor referatul menționat urmează a fi solicitat în mod obligatoriu.

C. Cu privire la executarea pedepsei

1. Structura responsabilă pentru punerea în executare a pedepselor cu muncă neremunerată în privința minorilo este Departamentul de executare a deciziilor judiciare. Această structură se confruntă cu

pag 24.05.06.indd 56 30.05.2006 21:22:50

dificultăţi de ordin tehnic şi duce lipsă de personal calificat. Astfel, numărul executorilor penali este insuficient, iar cei care activează au nevoie de sprijin şi instruire continuă în managementul pedepselor neprivative de libertate executate în comunitate.

2. Este necesar a intensifica lucrul cu administraţia publică locală, responsabilă de gestionarea sancţiunilor menţionate.
3. Procesul de aplicare şi executare a pedepsei reclamă o monitorizare continuă din partea statului şi a societăţii civile.

pag 24.05.06.indd 57 30.05.2006 21:22:50

Justiția juvenilă în Bulgaria

Koteva Alexandrina,
Coordonator de proiect,
Institutul de Activități şi Practici Sociale,
Bulgaria

1. Cadrul legislativ

Cadrul legislativ pentru analiza, prevenirea, contracararea şi sancționarea infracțiunilor comise de minori este reglementat de Codul Penal, Codul de Procedură Penală, Legea cu privire la executarea pedepsei, Legea cu privire la combaterea comportamentului antisocial la minori şi tineri, Legea cu privire la protecția copilului şi câteva legi secundare – norme administrative, regulamente şi ordonanțe. Câteva dintre aceste legi, cum sunt CP, CPP şi Legea cu privire la executarea pedepsei, reglementează aşa-zisa „justiție oficială" sau justiția bazată pe procedura legală clară, executată în cadrul sistemului de justiție bulgar.

Combaterea criminalității şi infracțiunilor minorilor, în Bulgaria, se implementează şi cu ajutorul altor măsuri, în special administrative şi educaționale aplicate ca alternativă la pedepsele penale sau independent, atunci când pentru infracțiunile comise de minori măsurile penale sunt inadecvate.

1.1. Organele cu putere de decizie în domeniul justiției juvenile

Tribunalul – Administrează justiția la capitolul infracțiune. Coordonează procedurile penale şi ia decizii asupra tuturor aspectelor cazului. Dispune aplicarea măsurilor de reprimare, inclusiv aplicarea arestului. În cadrul procedurilor presentențiale, arestul nu poate depăşi durata de timp de un an în cazul când persoana este acuzată de comiterea unei infracțiuni grave premeditate şi o durată de doi ani în cazul unei crime premeditate deosebit de grave. În toate celelalte cazuri, durata arestului nu poate fi mai îndelungată de două luni (Art. 152 (a) al Codul de Procedură Penală)[1]. Codul de Procedură Penală prevede acțiunea de apel împotriva ținerii sub arest, ca măsură de reprimare. Cazurile minorilor sunt examinate de către completele de jurați din cadrul judecătoriilor regionale şi județene fără a exista jurați specializați pe cauzele minorilor. Există Reguli Specifice care sunt aplicate la examinarea infracțiunilor comise de minori.

1 Vezi cartea despre statutul penal.

pag 24.05.06.indd Sec1:58 30.05.2006 21:22:50

Procuratura – înaintează şi menţine acuzaţiile pentru infracţiuni de orice natură, coordonează procedurile preliminare, participă la procedurile legale în calitate de acuzator de stat şi exercită supravegherea legalităţii. În cadrul procedurilor presentenţiale, Procuratura poate să solicite arestarea pe un termen de până la 72 de ore. De asemenea, Procuratura participă în activitatea Comisiei interdepartamentale pentru combaterea comportamentului antisocial al minorilor şi tinerilor. Nu există procurori publici specializaţi pe cazurile minorilor.

Serviciile de anchetă – conform ultimilor modificări ale Legii cu privire la Puterea Judiciară, serviciile de anchetă activează independent şi sunt distribuite pe regiuni. Personalul este format din anchetatori, magistraţi şi funcţionari responsabili de anchetă. În Bulgaria există 28 de servicii de anchetă raionale şi unul specializat în Sofia. Acestea efectuează investigarea infracţiunilor. În caz de necesitate, serviciile de anchetă pot dispune punerea sub arest pe o durată de 24 de ore, având rolul de organ de anchetă. Acestea nu dispun de o unitate sau o instituţie centrală, iar procuratura publică, exercită funcţia de coordonare pe anumite cazuri specifice, având doar atribuţii de control şi supraveghere. Cei care lucrează asupra cauzelor minorilor nu sunt specializaţi pe astfel de cauze.

1.2. Tipurile de pedepse şi opţiuni de înlocuire a lor cu alte măsuri

Conform standardelor internaţionale, practicile justiţiei juvenile în Bulgaria au o reglementare specializată şi diferă de cele aplicate în cazul adulţilor.

Prevederile cu privire la minori sunt formulate în ***Regulile Specifice pentru Minori*** [2]**.**

Codul Penal prevede pedepsele ce pot fi aplicate minorilor (Art. 62 CP). Acestea sunt:

1. privaţiunea de libertate;
2. mustrarea publică;
3. lipsirea de dreptul de a practica o anumită profesie sau activitate conform Art. 37, punct. 7.

Minorii cu vârsta de până la 16 ani pot fi pedepsiţi cu sancţiuni administrative – detenţie în cadrul unităţilor Ministerului Afacerilor Interne pe un termen de 15 zile sau le poate fi aplicată o amendă pentru huliganism minor[3]. Art. 63 al acestor reguli prevede înlocuirea pedepselor pentru minori stipulate într-o secţiune specifică a acestui Cod sau reducerea pedepselor ca durată şi asprime. A fost în special evidenţiat că ***închisoarea pe viaţă este***

2 Codul Penal, Prevederi Generale, Capitolul VI.

3 Decretul cu privire la Combaterea huliganismului Minor, Art. 1 (1)

pag 24.05.06.indd Sec1:59 30.05.2006 21:22:50

înlocuită cu privaţiunea de libertate. După cum se vede, conform legislaţiei juvenile bulgare, privaţiunea de libertate pe viaţă nu poate fi aplicată minorilor sub 18 ani, ceea ce corespunde standardelor internaţionale[4]. Este de menţionat faptul că chiar şi conform Codului Penal vechi, în care era prevăzută pedeapsa cu moartea, aceasta nu era aplicabilă infractorilor minori.

Regulile specifice (Art.61) stipulează ***posibilitatea instanţei de judecată de a aplica măsuri educative bazate pe ACACMJ în cazurile*** când infracţiunea nu prezintă un pericol mare pentru societate şi când minorului îi pot fi aplicate cu succes măsuri educative. În asemenea situaţii, legea prevede două alternative – instanţa de judecată aplică direct măsurile educative sau aceasta transmite cazul ICCACMJ pentru examinare.

Legea prevede o alternativă pentru procurorul de stat (Art. 61 (3) PC) de a nu iniţia procedurile preliminare sau de a clasa dosarul intentat, prezentându-l la ICCACMJ sau luând independent decizia de a plasa persoana într-o şcoală-internat pentru instruire corecţională[5].

De asemenea, în regulile specifice pentru minori (Art.64 PC) este prevăzut modul automat de schimbare a sentinţei de maximum un an închisoare prin plasarea într-o şcoală-internat pentru instruire corecţională.

La solicitarea procurorului, instanţa ***poate înlocui plasamentul respectiv cu alte măsuri educaţionale*** conform ACACMJ. Dar această regulă nu poate fi aplicată în cazul în care minorul a săvârşit o infracţiune în perioada ispăşirii pedepsei cu închisoarea sau dacă este condamnat după atingerea majoratului. De asemenea, regula respectivă nu este aplicabilă în cazul unei acuzaţii repetate.

În anul 2000, numărul total de condamnaţi minori a fost de 3392, pentru 2267 dintre ei a fost pronunţată pedeapsa cu închisoarea, 1153 minori au fost ţinuţi în detenţie pe un termen de până la şase luni şi 807 – între 6 şi 12 luni[6]. Cu alte cuvinte, 1960 de persoane au fost transferate automat din închisoare în şcoli internat pentru instruire corecţională (ŞIIC), în conformitate cu Art. 64 CP. Există 107 minori plasaţi în ŞIIC în baza unui ordin de aplicare a măsurii educative. Aceste date ne demonstrează că, în practică, instanţele de judecată nu aplică alte măsuri corecţionale în afară de plasarea minorilor în ŞIIC, această măsură, însă, în modul în care este prezentată, nu este altceva decât o formă deghizată a detenţiei[7]. În realitate, instanţa de judecată nu aplică nici o măsură

4 Prof. Dr. Konstantinov, Emil şi Trajkov, Zdravko, Metode de conducere a persoanelor deţinute, Fundaţia "Hans Zaidl", Administraţia Centrală a Închisorilor şi Institutul de cercetare politică şi legală, Sofia 1999, p.51. vezi şi Standardele minime ale ONU cu privire la justiţia juvenilă (Regulile de la Beijing).

5 Trebuie reexaminată „Opţiunea din Codul Penal care prevede posibilitatea procurorului de a aplica independent măsura de „plasare" într-o şcoală internat pentru Instruirea Corecţională" fără controlul instanţei de judecată, afirmaţie a Grupului pentru Proiecte în domeniul Drepturilor Omului.

6 Infracţiuni şi Persoane Condamnate. 2001, Institutul Naţional de Statistică

7 Trebuie acordată o atenţie specială concluziei că plasamentul în şcoli-internat pentru instruirea corecţională este o „detenţie" voalată, în scopul de a analiza situaţia şi de a întreprinde acţiuni pentru introducerea, dezvoltarea şi

pag 24.05.06.indd Sec1:60 30.05.2006 21:22:50

comunitară. În plus, de fapt, prevederea din lege precum că privaţiunea de libertate „va fi ultima măsură la care se va recurge" este doar o declaraţie. Conform CCCJAB, o interpretare mai corectă ar fi„ţine de prerogativele exclusiv ale instanţei de judecată de a dispune aplicarea măsurii potrivit ACACMJ sau transmiterea cazului comisiei locale în conformitate cu Regulile ONU cu privire la standardele minime". Faptul că instanţele de judecată nu solicită alte măsuri de pedeapsă, dar înlocuiesc „privaţiunea de libertate" cu "plasarea în ŞIIC", demonstrează că alte măsuri alternative, prevăzute de lege, nu există, sau că gravitatea infracţiunilor este atât de mare încât o măsură mai blândă nu ar fi corespunzătoare"[8].

De asemenea, Art. 63 al PC menţionează ***durata maximă de aflare în închisoare*** care poate fi aplicată infractorilor minori – până la zece ani pentru copiii cu vârsta între 14 şi 16 ani şi până la 12 ani pentru tineri cu vârsta cuprinsă între 16 şi 18 ani. În 2000, au fost aplicate pedepse cu durata între cinci şi zece ani pentru 8 minori iar cu o durată de 10-12 ani – uni singur infractor minor.

1.3. Procedura legală

Codul de Procedură Penală stabileşte condiţiile detenţiei preventive şi procedura legală aplicată pentru justiţia juvenilă.

Legea prevede participarea obligatorie a avocatului în cauzele penale ale minorilor (Art. 70(1)), care poate fi atât ales de către minor cât şi numit în calitate de apărător public.

Condiţiile pentru interogarea unui martor minor - Art. 99 menţionează că interogarea are loc în prezenţa unui pedagog sau psiholog şi, în caz de necesitate, în prezenţa părintelui sau a tutorelui. Autoritatea responsabilă de anchetă realizează evaluarea acestei necesităţi.

Codul de Procedură Penală introduce reguli specifice cu privire la examinarea cazurilor ce implică infracţiuni săvârşite de minori[9]. Potrivit acestor legi, ancheta preliminară în cazul minorilor este efectuată de anchetatori special instruiţi. În ciuda acestui fapt, aceste prevederi nu sunt aplicate şi în practică.

Măsurile de reprimare care pot fi aplicate minorilor, trebuie să ţină cont de particularităţile vârstei lor. Izolarea copilului trebuie să fie aplicată ca măsură de excepţie. Măsurile aplicabile sunt următoarele:

---

aplicarea alternativelor la privaţiunea de libertate. Susţinem recomandările de aplicare a alternativelor propuse în ACJAB şi, de asemenea, iniţiativa de elaborare a unor măsuri noi. Viziunea Agenţiei de Stat pentru Protecţia Copilului, p.3

8 Declaraţie a CCCJAB în cadrul Consiliului Ministerelor asupra raportului „Copii în conflict" p.2.

9 Partea a III-a, Capitolul XX, Secţiunea I a CPP.

pag 24.05.06.indd Sec1:61 30.05.2006 21:22:51

1. supravegherea din partea părinţilor sau a tutorelui.
2. supravegherea din partea administraţiei instituţiei educaţionale în care a fost plasat minorul.
3. supravegherea de către un inspector din cadrul Oficiului pentru problemele copilului sau de către un membru al Comisiei interdepartamentale pentru combaterea comportamentului antisocial la minori.
4. detenţia poate fi aplicată minorilor numai în situaţii excepţionale. În aceste cazuri, minorii sunt plasaţi în clădiri speciale, separat de adulţi. Părinţii sau tutorii acestora urmează să fie informaţi imediat, iar dacă minorul este elev, trebuie să fie înştiinţat şi directorul instituţiei de învăţământ, (Art. 378)[10].

Art. 378, (2), punct. 4 al Codului de Procedură Penală prevede că măsura de detenţie este aplicată infractorului minor doar în cazuri excepţionale. Punctul 4 (4) stipulează că detenţia preliminară sau privaţiunea de libertate a minorilor se face în locuri speciale, separat de adulţi, iar Art. 479 CPP cere ca, în timpul anchetei preliminare şi penale, să fie colectate date cu privire la comportamentul minorului şi condiţiile de educaţie, modul de trai şi informaţii care să clarifice dacă infracţiunea şi comportamentul său ar fi putut fi influenţate de un adult. Nu a fost menţionat, însă, cine este responsabil pentru colectarea acestor informaţii şi prezentarea acestora în instanţa de judecată.

Conform Art. 380 al CPP, ***în timpul interogării minorului, prezenţa pedagogului sau a psihologului este permisă şi chiar binevenită atunci când este necesar,*** dar nu a fost menţionat de competenţa cui ţine luarea acestei decizii. Examinarea cauzelor minorilor are loc în şedinţă închisă, cu excepţia cazurilor în care instanţa de judecată decide desfăşurarea unui proces public.

Părinţii sau tutorii au dreptul să participe în colectarea probelor, să depună cereri, să facă observaţii şi să formuleze obiecţii. Instanţa decide dacă în procesul de judecată este necesară prezenţa unui inspector de la Oficiul pentru problemele copilului sau a unui reprezentant al instituţiei de învăţământ în care îşi face studiile copilul.

1.4. Executarea pedepselor

Pedepsele sunt executate în baza Legii cu privire la executarea pedepselor. Adoptată în 1969, această lege a suferit numeroase modificări şi completări, ultimele modificări fiind făcute în 1998.

10 Cazurile când minorilor le sunt aplicate toate tipurile de măsuri de reprimare, inclusiv arestul la domiciliu (în conformitate cu datele instituţiei Boychinovtsi de detenţie juvenilă), nu sunt considerate o excepţie.

pag 24.05.06.indd Sec1:62 30.05.2006 21:22:51

Codul Penal stabileşte locurile pentru ispăşirea pedepselor cu închisoarea de către minori – acestea fiind locuri speciale pentru detenţia minorilor, din care, atingând vârsta majoratului, aceştia sunt transferaţi în penitenciar sau închisoare. Pentru a le permite deţinuţilor absolvirea studiilor sau a calificării, la solicitarea Consiliului Pedagogic şi cu aprobarea procurorului, minorii respectivi pot rămâne în locurile de detenţie pentru minori până la vârsta de 20 de ani.

Executarea măsurilor de " arest" şi de privaţiune de libertate

Executarea detenţiei are loc în cadrul:

Unităţilor de poliţie – până la 24 de ore, în baza ordinului autorităţii de anchetă, şi până la 72 de ore, în baza mandatului emis de către procuror.

Reţinere în arest pentru anchetare – această măsură este aplicată persoanelor care au fost reţinute în arest ca măsură de reprimare. Acest tip de detenţie este aplicat în regiunile[11] în care procedurile prealabile[12] sunt aplicate în baza unui mandat scris de executare a măsurii. Dreptul de a anunţa imediat rudele cu privire la arest şi dreptul la examinare medicală nu sunt garantate oriunde. Minorii sunt informaţi despre faptul că au dreptul la vizite, corespondenţă, recepţionarea pachetelor şi a anumitor sume de bani pentru necesităţi personale. Conform legii, minorii sunt plasaţi separat de adulţi, în odăi separate din cadrul instituţiei de detenţie preventivă. Potrivit cercetărilor efectuate de Comitetul Helsinki din Bulgaria, majoritatea drepturilor menţionate sunt încălcate[13]. Aceste condiţii nu corespund pentru o educaţie potrivită, instruire profesională, muncă, programe etc. În majoritatea centrelor de plasament de acest tip, nici chiar orele rezervate pentru plimbare în aer liber nu pot fi asigurate. Este necesară existenţa unor centre de detenţie specializate pentru infractorii minori, deoarece după un an de detenţie persoana respectivă este distrusă[14]. Trebuie de menţionat că perioada de detenţie nu depăşeşte, în medie, două sau trei luni. Totuşi, dacă se întâmplă ca acesta să depăşească termenul dat, ceea ce este o excepţie în cazul minorilor, practica prevede transferul deţinutului cât mai curând posibil la „Boychinovtsi" sau în închisoarea pentru femei din Sliven. Practicile din ţările dezvoltate din Europa (Franţa, Germania, Elveţia etc.) arată că nu există detenţie specială pentru minori, dar măsura de „arest" se aplică minorilor doar în cazuri extreme şi din moment ce sunt aplicate, se execută în penitenciare speciale pentru detenţie preventivă. De obicei, aceste locuri sunt înfiinţate conform divizării sistemului

11 Art.6 (1) al Ordonanţei Nr. 2 din 1999 cu privire la Statutul Acuzaţilor şi Apăraţilor cărora le este aplicată o Măsură de Detenţie în Custodie de către Ministerul de Justiţie.

12

13 Arestul pentru Investigaţii. Comitetul Helsinki din Bulgaria, 2001.

14 Dna Malena Filipova. Procuratura instanţei Supreme de Apel.

pag 24.05.06.indd Sec1:63 30.05.2006 21:22:51

judecătoresc astfel încât să asigure acces rapid şi ieftin la justiţie. De asemenea, în penitenciarele respective se execută privaţiunea de libertate pentru o perioadă de timp mai scurtă de un an. În astfel de „mici" închisori există departamente specializate pentru plasamentul diferenţiat al bărbaţilor, femeilor şi minorilor, ceea ce oferă condiţii pentru asigurarea drepturilor deţinuţilor, tratamentului uman, posibilităţii de a lucra, de a participa în activităţi educaţionale, programe specializate, de a practica sportul etc. Personalul angajat în aceste penitenciare este calificat să implementeze funcţiile şi activităţile indicate.

Închisori şi centre de detenţie pentru minori – în astfel de locuri sunt executate măsura de reprimare - „arestul" şi pedepsele privative de libertate. În Bulgaria există un centru de detenţie specializat pentru deţinuţii minori de gen masculin, acesta având o capacitate de 250 de persoane şi fiind situat în or. Boychinovtsi. Deţinutele minore sunt plasate într-o secţie separată în cadrul penitenciarului pentru femei din Sliven. Funcţia de supraveghere a legalităţii în executarea pedepselor cu închisoarea, este încredinţată procurorului.

Legea cu privire la executarea pedepselor conţine prevederi speciale cu privire la executarea pedepselor „ privative de libertate" la minori, cum ar fi:

Scopul principal al executării pedepsei „privative de libertate" aplicate minorilor este de a-i reeduca şi de a-i pregăti pentru un mod de viaţă social-util. Nu sunt menţionate alte obiective ale executării pedepsei cu închisoarea prevăzute pentru adulţi – cum ar fi izolarea sau prevenirea.

Admiterea în locurile de detenţie. Din moment ce minorii sunt trimişi într-un centru de detenţie, aceştia stau în unitatea de admitere până la 14 zile (pentru adulţi acest termen nu depăşeşte 5 zile)[15]. Pe parcursul acestui interval de timp ei sunt examinaţi de un medic, de un psiholog şi de un pedagog, fiind desfăşurate, de asemenea, şi activităţi de adaptare. Minorii care săvârşesc pentru prima dată o infracţiune sunt plasaţi separat de ceilalţi deţinuţi.

Penitenciarul din Boychinovtsi pentru deţinuţii minori de gen masculin acordă o atenţie specială intrării în închisoare. Observaţiile pedagogice şi cele psihologice sunt completate cu evaluarea necesităţilor băiatului deţinut şi evaluarea riscurilor în tratamentul acestuia şi a eventualităţii de repetare a infracţiunii. Adolescentului îi este adusă la cunoştinţă această evaluare, după care începe planificarea şederii sale în locul de detenţie pentru minori şi acţiunile lui ulterioare. Aceasta se realizează în cadrul unui proiect-pilot care a început în anul 1998.

Condiţii ce duc la obţinerea beneficiilor din aflarea în închisoare a minorilor juvenili şi care sprijină integrarea socială a infractorilor minori.

15 Art. 10 şi Art. 134 (1) al Regulamentului cu privire la aplicarea Legii cu privire la Executarea Pedepsei. Art. 113 al Legii prevede că durata nu poate depăşi 1 lună.

pag 24.05.06.indd Sec1:64 30.05.2006 21:22:51

Condiţiile în locurile de detenţie pentru minori sunt prevăzute pentru educaţie (cultură) generală şi o instruire adecvată a acestora. Participarea este motivată prin posibilitatea de obţinere a unei reduceri a termenului de detenţie (zilele petrecute în cadrul activităţilor educaţionale sunt considerate ca zile de muncă). Potrivit legislaţiei bulgare[16], două zile de muncă echivalează cu trei zile de închisoare. În centrele pentru minori există şcoli generale şi şcoli profesionale. Administraţia acestor centre pentru minori tinde să asigure ca toţi minorii plasaţi, indiferent de pedeapsa aplicată, să participe în activităţile educaţionale. Sunt organizate cursuri literare şi de instruire profesională. Cele mai des întâlnite dificultăţi sunt din cauza lipsei concordanţei între formele de educaţie şi instruire profesională şi durata pedepsei aplicate minorilor. Participarea minorilor la cursurile educaţionale şi de instruire profesională necesită un nivel anumit de educaţie, pe care, de obicei, nu-l au toţi infractorii minori. În acelaşi timp, şansele de reuşită în integrarea socială după eliberare depind în mare măsură de posibilitatea de angajare. Sunt depuse eforturi în acest sens, inclusiv, sunt întreprinse măsuri susţinute de parteneri din străinătate – Fundaţia Know-how din Marea Britanie, Danemarca etc.

Concluzii şi recomandări (observaţii critice)

* În Bulgaria, sistemul justiţiei penale pentru minori a fost creat şi activează în prezent conform modelului de justiţie punitivă. Sistemul se axează pe aplicarea pedepsei; infracţiunea este o acţiune individuală ce atrage după sine o răspundere la fel de individuală, care, de obicei ia forma unei acţiuni de pedeapsă. Sistemul are o bază normativă, dispune de personal şi este asigurat din punct de vedere instituţional doar în ceea ce priveşte pedepsele şi măsurile care implică privaţiunea de libertate şi izolarea.
* Sistemul justiţiei penale corespunde standardelor internaţionale cu privire la cerinţele sale minime, după cum este stabilit în actele normative de până în anul 1989. A fost prevăzută şi o vârstă minimă pentru executarea pedepselor, a fost adoptată o legislaţie specializată pe cauzele minorilor, care se deosebeşte de cea prevăzută pentru adulţi şi există o procedură legală specială pentru cazurile minorilor. Există o reducere a sancţiunilor aplicate infractorilor minori, dar nu există nici o procedură sau un sistem de evaluare sau de estimare a necesităţilor speciale şi individuale ale minorului pe parcursul procesului. Autorităţile implicate în sistemul de justiţie penală pentru minori nu au fost specializate. Nu este garantat persoanei dreptul

16 Art. 103 al Legii cu privire la Executarea Pedepselor.

pag 24.05.06.indd Sec1:65 30.05.2006 21:22:52

de apel în fața unei autorități independente şi competente la orice etapă a justiției juvenile. Supravegherea legalității este realizată de către un organ interesat, care participă în proces – Procuratura.

* Nu există control public de încredere pe perioada etapelor justiției juvenile şi a procesului de contracarare a comportamentului antisocial la minori şi tineri.
* Privațiunea de libertate şi izolarea în instituții nu sunt măsuri de excepție în contracararea infracțiunilor minorilor. Măsura de bază în acest scop este privațiunea de libertate. Nu există alternative la privațiunea de libertate, după cum prevăd toate actele internaționale ale Națiunilor Unite încă din 1989. Executarea acestei sentințe este în mare măsură conformă standardelor internaționale, datorită unor actelor normative specifice, personalului calificat şi eforturilor de îmbunătățire a tratamentului minorilor. Nu există condiții corespunzătoare pentru individualizarea tratamentului minorilor şi pentru tranziția de la viața într-o instituție de tip închis la viața în libertate şi pentru asigurarea unei vieți sociale normale din momentul eliberării din detenție.
* Eforturile generale de a preveni săvârşirea infracțiunilor de către minori nu sunt adecvate. Condițiile socio-economice şi politica socială nu pot asigura realizarea justiției sociale, buna îngrijire, accesul la educație etc. pentru mulți minori. Potrivit datelor oficiale oferite de către Ministerul Educației şi Ştiinței, în fiecare an, aproximativ 50 000 de copii abandonează şcoala. În urma adoptării Legii cu privire la protecția copilului şi implementării Proiectului pentru sporirea bunăstării copiilor în Bulgaria, condițiile sunt relativ mai favorabile pentru îngrijirea copiilor aflați în situații de risc. Se prevede ca societatea să mobilizeze tot potențialul său pentru acordarea de asistență familiilor ca măsură de prevenire şi ca o alternativă la plasarea în instituții, şi anume pentru a găsi metode alternative de îngrijire a acestor minori, pentru dezvoltarea unor servicii sociale care să deservească aceşti minori, inclusiv copiii cu un comportament antisocial.
* Sistemul de contracarare a comportamentului antisocial în rândul minorilor nu este eficace din punct de vedere normativ, instituțional şi practic, ci este un amestec haotic bazat pe o abordare primitivă, o imitație a unei proceduri legale şi o structură neprofesionistă care activează de dragul aparențelor.

pag 24.05.06.indd Sec1:66 30.05.2006 21:22:52

RECOMANDĂRILE DE BAZĂ:

1. Conform standardelor internaţionale, în deosebi a celor adoptate după 1990, este nevoie de un concept nou al justiţie juvenile şi de acţiuni de combatere a criminalităţii în rândul minorilor. Acest concept trebuie să garanteze drepturile copiilor şi protejarea intereselor acestora. Aceasta ar trebui să dezvolte un sistem modern şi eficient de măsuri şi sancţiuni, inclusiv, alternative la privaţiunea de libertate, la izolare şi ca măsuri de reprimare – probaţiunea, munca neremunerată în beneficiul comunităţii etc.
2. Prevenirea ar trebui să reglementată de un regulament legislativ nou care să corespundă standardelor internaţionale, de Constituţia Bulgariei şi de Legea cu privire la protecţia copilului. Este necesară desfăşurarea unor activităţi legate de prevenire în mediul obişnuit al copilului.
3. Personalul necalificat din întregul sistem de justiţie penală şi din sistemul de combatere a criminalităţii în rândul minorilor este, de asemenea, o problemă destul de gravă. Aceasta se referă, în special, la personalul implicat în etapele: presentenţială, de judecată şi de integrare socială a infractorilor. Este necesară elaborarea unui set de documente şi materiale, unor programe şi activităţi educaţionale, care să garanteze specializarea şi atitudinea profesionistă a personalului angajat în sistemul de justiţie juvenilă.

Tabelul de mai jos prezintă situaţia cu privire infracţiunile comise împotriva legii şi la pedepsele aplicate infractorilor minori pentru anii 2002, 2003:

Anul / Tipul de pedeapsă	2002	2003
Infracţiuni înregistrate	7631	8191
Minori condamnaţi	3549	3667
Dintre care:	2095	2089
Condamnaţi efectiv	1561	1728
Sentinţe suspendate	1988	1939
Condamnaţi pentru a doua oară	781	809
Mai mult de două condamnări	212	239
Omor	9	14

pag 24.05.06.indd Sec1:67 30.05.2006 21:22:52

Pentru anul 2004 – 13 % din toţi deţinuţii sunt minori, 75 % din aceştia - sunt condamnaţi pentru furt (date statistice oferite de către INS (Institutul Naţional de Statistică)

Aproximativ ¼ din infractorii minori revin la activitatea criminală după executarea pedepsi iar 1/10 devin recidivişti.

Este logic să avem dubii în ceea ce priveşte eficienţa pedepselor aplicate, modurile de prevenire a acestor acţiuni şi susţinerea acestor tineri, aşazişi infractori.

Legislaţia bulgară cu privire la interacţiunea cu criminalitatea juvenilă

Potrivit legislaţiei acestei ţări, interacţiunea cu infractorii tineri şi minori este reglementată de Codul Penal – Capitolul 3 „persoane responsabile penal", Capitolul 6 „Reguli speciale cu privire la minori" şi art. 67 alin. 3; art.71; art. 86, alin. 1, secţiunea 4 Partea generală. Decretele speciale care reglementează statutul minorilor stabilesc limita de vârstă pentru răspunderea penală limitată – 14 ani - şi răspunderea penală deplină - de la vârsta de 16 ani.

Începând cu 1 ianuarie 2005, Codul Penal, art. 42, alin. "a" prevede instituţia probaţiunii ca pedeapsă obişnuită şi aplicarea acesteia minorilor. Codul Penal cuprinde multe excepţii de la principiile generale cu privire în ceea ce priveşte suspendarea pedepselor, eliberarea înainte de termen şi reabilitarea (justificarea) minorilor.

Prevederi speciale sunt conţinute şi în Capitolul XX, partea I a CPP (ultima modificare a avut loc în Nr.70, anul 1999),„Regulile speciale cu privire la minori", care prevăd tipuri de măsuri şi proceduri legale indispensabile aplicate înainte de termen infractorilor minori.

Dispoziţiile părţii I, Capitolul XX – colectarea informaţiei despre personalitatea minorului, participarea pedagogilor şi a psihologilor la interogare, prezenţa părintelui sau a tutorelui, atât la înaintarea acuzaţiilor, cât şi în timpul examinării cauzei. Conform Art. 383, examinarea cazurilor cu infractori minori se desfăşoară cu uşile închise, cu cel mai înalt grad de discreţie, fiind respectate drepturile minorilor infractori.

În capitolul XI„Dispoziţii speciale cu privire la executare pedepsei pentru infractorii minori", Legea cu privire la executarea pedepsei defineşte un regim special de executare a pedepsei cu închisoare în cazul minorilor. În urma analizei şi evaluării statutului şi necesităţilor speciale ale minorilor, accentul este pus pe programele speciale pentru reconciliere şi reintegrare.

Drepturile tinerilor erau garantate în capitolul II „poziţia legală a deţinuţilor". Acum aceste prevederi legale vor fi schimbate.

pag 24.05.06.indd Sec1:68 30.05.2006 21:22:52

Contracararea comportamentului neadecvat al minorilor şi măsurile alternative la pedeapsă pentru infractorii minori, sunt stipulate în Legea pentru combaterea criminalităţii în rândul minorilor. Prin decizia Nr.662 (din Nr.66, anul 2004), precum şi Legea pentru modificarea şi completarea Legii cu privire la Executarea Pedepsei, în care Capitolul XII şi XVI se referă la probaţiune. Există prevederi speciale cu privire la probaţiunea pentru minori.

Legea cu privire la protecţia copiilor are ca obiect drepturile, principiile şi măsurile de protecţie a acestuia şi conform Convenţiei Naţiunilor Unite cu privire la protecţia copilului, garantează protecţie legală în procedurile de bază ale tuturor serviciilor publice. De asemenea, stabileşte instituţii noi, cum ar fi protecţia din partea poliţiei şi a familii adoptive, având ca scop să sporească eficacitatea lucrului cu criminalitatea în rândul tinerilor şi minorilor.

Legea pentru combaterea criminalităţii în rândul minorilor, art. 4, alin. „a" prevede: comportamentul antisocial este o acţiune social-periculoasă comisă împotriva legii sau care contravine moralei şi bunei purtări. Aceasta este definiţia care a fost inclusă în proiectul de lege. În Legea votată cu privire la combaterea criminalităţii în rândul minorilor, această definiţie nu există, fapt ce permite o prea liberă interpretare în tratarea acţiunilor comise de tineri drept acţiuni antisociale.

Conform Legii pentru combaterea criminalităţii în rândul minorilor, „comportamentul deviant" înseamnă deviere în dezvoltarea şi creşterea minorilor şi tinerilor, cum este dependenţa de droguri, prostituţia, vagabondajul, cerşitul, etc.

„Măsurile educaţionale" sunt acele măsuri care, fără a avea un caracter punitiv, tind să aibă un impact educaţional-corecţional cu scopul de a depăşi comportamentul deviant, să susţină şi să motiveze tinerii şi minorii să preia valorile umane şi culturale universale, să adopte o atitudine adecvată faţă de muncă, obţinând abilităţi sociale pentru integrarea în societate, să respecte legile, să fie toleranţi şi să respecte drepturile altora.

Pornim de la premisa că nu doar pedeapsa este unicul scop în ceea ce priveşte minorii şi tinerii, dar şi reeducarea. De aceea este nevoie de umanism în interacţiunea cu acest grup de infractori. O astfel de muncă trebuie să fie realizată de persoane bine-instruite în domeniul profesional şi care posedă calităţi etice de înalt nivel pentru a sancţiona infractorii minori fără diferenţiere. Aceasta ar fi posibil de realizat prin instruirea adecvată a unor echipe multidisciplinare.

Anume conform actelor internaţionale cu privire la infracţiunile săvârşite de minori, prin Hotărârea Nr. 17 a consiliului de miniştri din 3 ianuarie 2003,

pag 24.05.06.indd Sec1:69 30.05.2006 21:22:53

Bulgaria a aprobat strategia națională de combatere a criminalității în rândul minorilor şi a tinerilor.

La fel ca şi primul principiu de bază, există „Sistemul de combatere a criminalității minorilor", urmând ca o parte a procesului de dezvoltare a țării noastre în ceea ce priveşte atitudinea socială față de minori şi tineri. Astfel, este oferită asistență atât tinerilor cât şi minorilor ca fiind parte a societății".

Pe data de 17 noiembrie 2003, Consiliul de miniştri a acceptat Planul de acțiuni pentru executarea strategiei naționale de prevenire şi combatere a criminalității în rândul tinerilor şi minorilor.

Detalii despre organizație şi activitatea noastră în acest domeniu:

Asociația „Institutul de Activități şi Practici Sociale" este o organizație non-guvernamentală ce activează în conformitate cu legislația Bulgariei

Institutul de Activități şi Practici Sociale a fost înființat în anul 2001 de către specialişti în domeniul serviciilor sociale şi politicii sociale. A fost creat de către membrii echipei care au realizat studiul reprezentativ pe țară „Evaluarea socială a îngrijirii copiilor în Bulgaria", care pe durata activității lor în domeniu şi în timpul oferirii consultațiilor au conştientizat necesitatea de a organiza implementarea propriu-zisă a conceptelor şi ideilor pentru introducerea metodelor moderne de lucru social în Bulgaria.

Începând cu anul 2001, Institutul a implementat zece proiecte importante (inclusiv unul cu durata de doi ani) şi trei studii în sfera socială; consultanții organizației au fost implicați într-un şir de întâlniri, discuții publice şi proiecte ale organizațiilor partenere din țară şi de peste hotare. De asemenea, echipa constituită a avut ca scop şi perfecționarea activității personalului.

Institutul colaborează atât cu Guvernul cât şi cu numeroase organizații non-guvernamentale din țară şi de peste hotare, în scopul consolidării politicii naționale pentru persoane dezavantajate. Institutul a implementat proiecte finanțate de către: Delegația Comisiei Europene în Bulgaria, Banca Mondială, Fundația pentru o Societate Deschisă, Agenția pentru Dezvoltare Internațională din Canada, Inițiativa de Psihiatrie din Geneva, PNUD din Bulgaria şi Agenția pentru Asistență Socială.

În prezent activitatea acestei organizații se axează pe serviciile comunitare, acordând susținere efectivă oamenilor. Lipsa unui mediu de susținere a persoanelor dezavantajate şi numărul mic de lucrători în acest domeniu care activează în țară, duce la probleme serioase şi la deficitul de specialişti calificați. Încercăm să influențăm politica guvernamentală în aşa mod încât aceasta să

pag 24.05.06.indd Sec1:70 30.05.2006 21:22:53

asigure un număr cât mai mare de servicii sociale şi de experţi care activează în domeniul integrării grupurilor excluse din societate.

Proiecte:

Europa 2003 "Practici europene pentru descentralizarea prevederilor cu privire la serviciile sociale"

"Helping the Helpers" GSP 2004-2005

"Copiii în conflict cu legea", "Centrul de probaţiune juvenilă" în cooperare cu proiectul " Perfecţionarea Justiţiei Juvenile " PNUD 2004

"Copiii în conflict cu legea", "Centrul de probaţiune juvenilă" în cooperare cu proiectul "Perfecţionarea Justiţiei Juvenile" PNUD 2003

Scopul proiectelor a fost de a crea un centru de probaţiune pentru minori (un centru alternativ de prevenire socială) astfel, încât, acesta să aplice măsuri ne-privative de libertate, să realizeze supravegherea cazurilor de detenţie a minorilor (inclusiv plasarea în centre corecţionale), să acorde asistenţă în coordonarea administraţiei justiţiei juvenile la nivel municipal. Proiectul conţine următoarele componente principale: crearea unor centre de probaţiune pentru tineri în patru oraşe – Bourgas, Blagoevgrad, Vidin şi Gabrovo; instruirea echipelor de lucru multidisciplinare din centrele respective pentru a activa conform unei noi metodologii; instruirea magistraţilor din cele 4 oraşe. Centrul de probaţiune pentru minori este un organ răspunzător de executarea măsurilor de pedeapsă în cadrul comunităţii, cât şi de acordarea serviciilor pentru copii cu probleme comportamentale şi pentru familiile lor. Echipa de experţi şi de instruire a acestui macro-proiect SAPI are ca asistent de proiect pe Prof. Nelly Petrova. SAPI a implementat un proiect – Centrul de probaţiune pentru minori, Activitatea socială şi cea educaţioanală în or. Gabrovo.

În seminarul de instruire a echipei multidisciplinare, format din 5 Module, au participat voluntari de la toate agenţiile (secretariatul Comisiei interdepartamentale de combatere a comportamentului antisocial la minori şi tineri, inspectorul de la directoratul de asistenţă socială, experţi ai Departamentului pentru protecţia copiilor şi consultanţi-psihologi din şcoli).

Proiectul a durat 12 luni – din ianuarie 2003 până în decembrie 2003 şi a fost finanţat de către guvernul Norvegiei şi Fundaţia pentru o Societate Deschisă – Sofia.

pag 24.05.06.indd Sec1:71 30.05.2006 21:22:53

"Help for Self-help" 2003
"Individualizarea comportamentului faţă de deţinuţii minori din penitenciarul or. Sofia" 2003

Proiectul are ca scop favorizarea reformei în cadrul sistemului de detenţie, garantarea drepturilor persoanelor aflate în detenţie şi crearea condiţiilor pentru obţinerea beneficiilor din aflarea în închisoare. Ideea acestui proiect este de a susţine modificările ce trebuie introduse în unul dintre cele 13 penitenciare din ţară – închisoarea din Sofia. Pe lângă posibilitatea de perfecţionare a capacităţilor de evaluare a infractorilor, sunt implementate şi programe specializate pentru lucrul în grup cu tinerii deţinuţi – managementul furiei şi agresivităţii şi lucrul cu infractorii sexuali.

Acest proiect a durat zece luni şi a fost finanţat de către programul Iniţiativă Europeană pentru Democraţie şi Drepturile Omului.

"Help for Self-help – crearea unui centru de susţinere pentru mame şi copiii lor" 2002-2003
"Centrul pentru susţinere tehnică" 2002
"Instruirea în domeniul standardelor internaţionale cu privire la administrarea cauzelor penale ale minorilor" 2002-2003

Proiectul respectiv a avut ca scop instruirea organelor legale locale cu privire la măsurile de reducere a criminalităţii minorilor şi tinerilor. Scopul acestui proiect este de a mări competenţa profesională de combatere a comportamentului antisocial la minori în or. Pleven, Lovech şi Gabrovo, în ceea ce priveşte aplicarea în practică a standardelor internaţionale.

Au avut loc trei seminare cu 20 de participanţi, cu privire la: standardele internaţionale de lucru cu infractorii minori – regulament al comportamentului profesionist; studii de caz şi elaborarea rapoartelor; alternativele la izolare şi tratamentul infractorilor în mediul lor obişnuit. La finele acestui proiect, a avut loc o conferinţă cu participarea autorităţilor locale şi a instituţiilor de prevenire a criminalităţii juvenile. Proiectul a durat 12 luni şi a fost realizat cu sprijinul financiar al programului COLPI şi al Fundaţiei pentru o Societate Deschisă. A fost editată o carte: „Instruirea membrilor comisiilor locale, pentru combaterea acţiunilor antisociale ale minorilor, cu privire la standardele internaţionale ale administrării justiţiei juvenile".

pag 24.05.06.indd Sec1:72 30.05.2006 21:22:53

"Îmbunătățirea calității serviciilor sociale în cadrul penitenciarelor" 2001-2002

Scopul major al acestui proiect este creşterea competenței profesionale a lucrătorilor sociali din penitenciare pe cazuri individuale – studierea cazului, evaluarea necesităților şi riscurilor, planificarea ispăşirii pedepsei. Datorită acestui proiect, prin adoptarea amendamentelor la Legea cu privire la Executarea Pedepsei, în prezent, în fiecare penitenciar există o echipă bine pregătită pentru începerea unei evaluări a necesităților şi riscurilor, cât şi pentru evaluarea fiecărui deținut nou-venit şi planificarea ispăşirii pedepsei pentru fiecare deținut.

Acest proiect a fost posibil cu ajutorul suportului financiar al Fundației pentru o Societate Deschisă şi al programului COLPI, din Budapesta.

Durata acestui proiect a fost de 12 luni, din August 2001 până în August 2002.

În cadrul programului OASys au avut loc zece seminare de instruire a supervizorilor (Consultanți profesionali) – nouă dintre care cu participarea a 60 de persoane şi unul cu 15 participanți. A fost oferit şi un ajutor metodologic pentru studiile de caz şi utilizarea programului dat.

on – administrative rules, regulations and ordinances. Some of these documents, such as the Penal Code, the Penal Procedure Code and the Execution of Punishments Act govern the so-called formal justice or justice based on a clear legal procedure, executed within the judicial system of the state.

pag 24.05.06.indd Sec1:73 30.05.2006 21:22:53

Rolul şi locul programelor de justiţie restaurativă în sistemul de justiţie juvenilă al Ucrainei

Koval Roman,
Centrul Ucrainian de Mediere
(Ucrainian Centre for Common Ground),
Ucraina

În efortul nostru de a crea un sistem de justiţie juvenilă, nu numai încercăm să scoatem în evidenţă importanţa schimbării atitudinii noastre faţă de copii şi a modurilor în care abordăm apărarea drepturilor lor, dar mai şi sperăm că schimbările propuse de noi vor ajuta la reducerea numărului în creştere al crimelor comise de minori – acesta fiind un factor care îngrijorează majoritatea specialiştilor care lucrează cu copiii şi, în general, toată populaţia din Ucraina care nu este indiferentă.

Pentru a soluţiona problema delincvenţei juvenile, trebuie, în primul rând să răspundem la următoarea întrebare: care sunt cauzele primare ale acestui fenomen social?

Mulţi cercetători au încercat să găsească răspuns la această întrebare. Astăzi, sunt deja disponibile rezultatele unor studii şi vom apela la acestea în încercarea de a reduce comportamentul asocial printre minori. Cercetările efectuate de către John Braithwaite, un binecunoscut sociolog şi antropolog australian sunt deosebit de utile. John Braithwaite a determinant factorii care îi încurajează pe tineri să comită crime, şi anume:

- Recesiunea economică din ţară;
- Conflictele permanente dintre părinţi şi situaţiile în care copiii devin martori ai violenţei în familie;
- Creşterea într-o familie cu un singur părinte sau fără părinţi, precum şi în situaţia de aşa-numit orfan social – caz în care părinţilor nu le pasă de creşterea şi educaţia copilului;
- Comportament inadecvat la şcoală, ceea ce constituie baza comportamentului asocial şi a comportamentului delincvent ulterior.

În general, toate cele menţionate mai sus se reduc la lipsa unei susţineri adecvate a copilului din partea familiei, şcolii sau a comunităţii în general. Binecunoscutul criminolog norvegian Nils Christie a ajuns la aceleaşi concluzii atunci când a studiat problemele delincvenţei şi modul în care este abordată aceasta de către organele de drept. În cartea sa "Society Context" (Contextul social), în baza rezultatelor cercetărilor sale, Christie a ajuns la următoarea

pag 24.05.06.indd Sec2:74 30.05.2006 21:22:53

concluzie: organele de drept ale statului nu pot controla delincvența; unicul instrument eficient pentru a controla delincvența este atitudinea publică şi a comunității față de acest fenomen social. Anterior, el a exprimat opinia că sistemul de justiție existent lipseşte cetățenii de dreptul de a fi stăpâni ai propriilor conflicte (Christie N., Conflicts as property (Conflictele ca porprietate), British Journal of Criminology (Jurnalul Englez de Criminologie), 1977, pagina 1-15). Deşi, a-i împuternici pe cetățeni să discute împreună consecințele unui conflict sau a unei infracțiuni şi să soluționeze astfel de situații le oferă un instrument puternic de control al delincvenței. Anume acest proces permite ridicarea şi consolidarea moralității în societate şi obținerea unei înțelegeri exacte a comportamentelor care sunt şi care nu sunt în beneficiul societății. Aproape toți tinerii fac lucruri care pot fi interpretate ca şi încălcări ale legislației şi de fapt aceasta este o metodă normală de auto-testare, precum şi o încercare de a determina relația pe care o are fiecare cu societatea. Iată de ce, ținând cont de cele expuse mai sus, este foarte important ca sistemul de control al delicvenței să ofere delincvenților juvenili posibilitatea de a deveni conştienți de prejudiciul cauzat de ei, de a-şi cere scuze, de a repara dauna cauzată victimei şi prin urmare de a ajunge să înțeleagă comportamentele acceptate de societate.

În timp ce omenirea a dezvoltat şi a stabilit aspectele profesionale ale sistemului de justiție penală punând accent pe pedepsirea infractorului (de fapt, aceasta înseamnă că persoana vinovată trebuie să sufere pentru comportamentul său ilegal), aceasta a mai apelat şi la o altă abordare a înțelegerii responsabilității, şi anume, recunoaşterea propriului comportament şi asumarea responsabilității pentru persoana vătămată. John Braithwaite, a menționat că numai sentimentul de ruşine ce apare în timpul comunicării personale cu victima şi scuzele oferite victimei şi comunității afectate ajută minorii să conştientizeze propria vină şi au un efect pedagogic (transformațional) asupra acestora. (Braithwaite, John. 1989. Crime, Shame and Reintegration (Cimă, ruşine şi reintegrare). Cambridge, Marea Britanie: Cambridge University Press.). De fapt, există rezultatele unui şir de studii care demonstrează că pedeapsa şi privațiunea de libertate nu ajută la reeducarea infractorului, ba mai mult sporesc probabilitatea recidivei (Lipsey 1995).

Actualul Cod Penal al Ucrainei prevede posibilitatea clasării unui caz penal în baza adevăratei căințe a infractorului şi a reparării prejudiciilor cauzate victimei, precum şi în baza reconcilierii dintre victimă şi infractor. Aceasta ar putea ajuta la elaborarea abordărilor restaurative. Cu toate acestea, legislația în vigoare nu prevede nici o posibilitate reală pentru implementarea corespunzătoare a acestor alternative, în particular, din cauza lipsei unui instrument care să permită reconcilierea dintre victimă şi infractor. Încercați

pag 24.05.06.indd Sec2:75 30.05.2006 21:22:54

să priviţi situaţia din perspectiva ambelor părţi: în ce măsură participanţii la o cauză penală vor fi dispuşi să se întâlnească faţă în faţă fără intermediari, chiar şi pentru a-şi cere scuze şi pentru a ajunge la un consens cu privire la compensarea daunelor? Şi dacă una dintre părţi este un minor, care nu este suficient de curajos şi nu are experienţă suficientă pentru a acţiona hotărât şi pentru a-şi asuma responsabilitatea?

Încă din trecut, comunitatea (în mare parte în persoana unui reprezentat mai în vârstă) era cea care juca rolul de a aduce ambele părţi faţă în faţă pentru a soluţiona conflictul şi pentru a preveni conflictele ulterioare. În prezent, cele mai multe dintre aceste tradiţii sunt readuse la viaţă în programele de justiţie restaurativă. După cum a afirmat Tony F. Marshall: "Justiţia restaurativă este un proces în care toate părţile care au un interes într-o anumită infracţiune se întâlnesc pentru a stabili împreună cum vor soluţiona consecinţele infracţiunii şi implicaţiile pe care le va avea aceasta în viitor." Activităţile în baza acestor programe presupun întâlniri dintre victimă şi infractor în cauzele referite de către organele de urmărire şi de către instanţa de judecată, în cazul în care infractorul şi-a recunoscut vina.

Un intermediar (mediatorul) special asigură pregătirea şi desfăşurarea întâlnirii. Mediatorii acţionează în calitate de părţi terţe şi facilitatori imparţiali în timpul întâlnirilor. Ei nu sunt nici judecători şi nici arbitri. Ei nu au dreptul să-şi impună propriul punct de vedere asupra problemei şi nici soluţiile pentru acestea. Scopul lor principal este să ajute victima şi infractorul să ajungă la un consens şi la o înţelegere. Ambele părţi sunt rugate să-şi expună punctele de vedere asupra cazului şi să-şi împărtăşească sentimentele despre efectele faptei asupra vieţilor lor. Fiecare parte are posibilitatea să pună întrebări. Apoi, se decide împreună asupra măsurilor care trebuie să fie întreprinse cu privire la consecinţele infracţiunii. Dacă părţile ajung la un consens, acestea semnează un acord, care, de cele mai multe ori, reprezintă o decizie cu privire la compensarea prejudiciilor. Totuşi, aceasta nu este singura posibilitate. Uneori, infractorii pot fi de acord să ofere servicii personale victimelor, iar alteori victimele vor ca infractorii să lucreze în folosul comunităţii. (*Vira Zemlyanska,* "Implementation of Restorative Approaches: Change of Attitude to Criminal Justice (Implementarea abordărilor restaurative: Schimbarea atitudinii faţă de justiţia penală) // Pravo Ukrayiny. – 2003.– № 10.– p. 154–157.)

În articolul "Justiţia restaurativă: Posibilităţi de implementare în Ucraina", Preşedintele Curţii Supreme de justiţie din Ucraina, Membru cu drepturi depline al Academiei de Ştiinţe a Ucrainei, Profesorul V.T. Malyarenko şi Doctorul în Drept, Profesorul asociat, Rectorul Academiei de Judecători a Ucrainei I.A. Voytyuk declară: "Analiza Codului Penal al Ucrainei (articolele 46, 66, etc.) demonstrează că legislaţia penală a Ucrainei nu ridică bariere în

pag 24.05.06.indd Sec2:76 30.05.2006 21:22:54

calea implementării justiției restaurative. Totuşi, legislația procesuală penală a Ucrainei nu prevede nici o instituție de acest gen, prin urmare, se creează obstacole în calea utilizării acestei proceduri în cauzele penale, pentru că judecătorii motivează faptul că nu au apelat la justiția restaurativă prin lipsa unei legi corespunzătoare. Din păcate, nici noul Cod Procesual Penal nu prevede vreo instituție de acest gen, fapt care trezeşte nedumeri, ținând cont de intenția declarată de Ucraina de a se alinia la procesele Uniunii Europene. Polonia, țara vecină cu Ucraina, a inclus această prevedere în legislație, astfel punând bazele pentru includerea justiției restaurative în procesul penal. Cu toate acestea, trebuie să menționăm că inițial, Polonia a implementat proiecte pilot experimentale folosind medierea».

Analizând detaliat posibilitățile existente şi statutul sistemului de justiție penală din Ucraina, precum şi rezultatele unor programe experimentale realizate în Rusia şi Ucraina pentru a implementa justiția restaurativă, autorii articolului au ajuns la concluzia că "justiția restaurativă, implementată cu succes, în anumite țări, ca o componentă a procesului penal, ca un mecanism de restabilire a regulilor încălcate, de reabilitare a victimelor şi ca o metodă pentru reeducarea infractorilor trebuie să fie pusă pe primul plan în sistemul național de justiție şi să contribuie la alinierea justiției penale a Ucrainei la standardele democratice Europene".

Sperăm, de asemenea, că în timpul creării sistemului de justiție juvenilă în Ucraina, programele de justiție restaurativă care s-au dovedit a fi eficiente în prevenirea criminalității în toată lumea îşi vor găsi locul şi vor ajuta ca noua abordare să încurajeze şi să faciliteze cu adevărat reintegrarea infractorilor în societate şi vor contribui la reducerea delincvenței juvenile.

pag 24.05.06.indd Sec2:77 30.05.2006 21:22:54

Sistemul justiției juvenile în Bulgaria

Momchilov Andrey,
Coordonator de proiect,
Fondul Regional – Fundația IGA,
Bulgaria

Situația curentă

Provocările tranziției au afectat profund multe domenii ale vieții sociale din Bulgaria şi au determinat în special creşterea numărului de fapte antisociale comise de minori. Este vorba de o tendință alarmantă constatată pe parcursul a câtorva ani. Datele din cadrul Institutului Național de Statistică arată că în fiecare an în Bulgaria sunt condamnați aproximativ 3000 de minori. Alți 7000 de minori au devenit subiecți ai măsurilor corecționale stipulate în Legea cu privire la prevenirea delicvenței juvenile. Pe parcursul anului 2004, 13 343 copii au fost înregistrați la oficiile pedagogice pentru copii ca autori ai unor fapte antisociale, iar 10 146 au comis infracțiuni. Tabelele de mai jos vădesc următoarea informație:

Copiii şi tinerii care au trecut prin Cabinetul pedagogic pentru copii

Anul	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Copii înregistrați la Oficiul pedagogic pentru copii	20 096	18 522	17 629	17 817	17 877	18 019
Minori (8-13)	5 096	4 938	4 250	4954	4 419	4 400
Tineri (14-17)	15 000	13 584	13 379	12 863	13 458	13 619
Structura - %	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Minori (8-13)	25.4	26.7	24.1	27.8	24.7	24.4
Tineri (14-17)	74.6	73.3	7599	72.2	75.3	75.6
Copii care au trecut prin Oficiul pedagogic pentru copii din cauză că au comis fapte antisociale - în total	6 279	10 305	10 322	11 070	13196	13 343
Minori (8-13)	2 076	3 564	3 489	3 631	3880	4 038
Tineri (14-17)	4 203	6 741	6 833	7 439	9316	9 305
Structura - %	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Minori (8-13)	33.1	34.6	33.8	32.8	29.4	30.3
Tineri (14-17)	66.9	65.4	66.2	67.2	70.6	69.7

pag 24.05.06.indd Sec2:78 30.05.2006 21:22:54

Faptele anti-sociale şi infracţiunile comise de copii şi tineri

Anul	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Copiii care au trecut prin Oficiul pedagogic pentru copii din cauză că au comis fapte antisociale pe parcursul unui an – în total	6 279	10 305	10 322	11 070	13 196	13 343
din care:						
Fuga din Şcoala corecţională internat	.	465	326	312	299	279
Fuga din Şcoala internat socio-pedagogică	.	735	726	725	832	713
Fuga de acasă	1 557	1 539	1 517	1 662	1 923	1 978
Vagabondaj şi cerşit	1 069	1 405	1 318	1 126	1 059	1 785
Dependenţă de alcool	1 025	741	555	554	612	721
Dependenţa de droguri şi distribuirea acestora	602	815	872	846	841	920
Prostituţia	464	413	420	501	601	486
Fuga din şcoală	.	.	.	.	1 091	1 967
Huliganism (inclusiv fotbal)	.	.	.	.	.	1 045
Copiii care au comis infracţiuni - total	.	7 356	8 662	8 653	9 607	10 146
din care:						
Omor intenţionat	.	14	10	16	14	5
Atac, agresiune	.	203	250	229	281	265
Viol	.	71	90	79	70	26
Depravare	.	92	121	118	109	79
Furt	.	5 267	6 206	6 127	6 533	6 742
din care:						
Furt prin efracţiune	.	2 465	3 101	2 576	2 646	3 139
Furt din buzunare	.	1 111	1 204	1 103	1 155	1 238
Tâlhărie	.	433	546	559	698	775
Furtul vehiculelor	.	177	176	163	233	220
Infracţiuni legate de droguri	.	.	.	.	394	385

Numărul în creştere al infracţiunilor legate de consumul stupefiantelor printre minori trezeşte îngrijorare. Substanţele respective au devenit foarte accesibile persoanelor tinere şi la momentul actual zeci de sute dintre acestea consumă în mod constant diferite droguri. Cauza principală a acestui fenomen este lipsa profilaxiei la capitolul dat pe parcursul ultimilor zece ani.

Valorile familiale în Bulgaria sunt de asemenea foarte joase, aceasta explică numărul de cazuri de fuga de acasă şi vagabondaj.

pag 24.05.06.indd Sec2:79 30.05.2006 21:22:55

Situaţia economică dificilă în ţară şi, în special, cea a unor minorităţi etnice (în particular, populaţia romilor) a dus la o creştere constantă a numărului de infracţiuni contra patrimoniului – furtul, spargerea şi tâlhăria.

Situaţia descrisă conturează o serie de probleme ale societăţii bulgare, care trebuie să îşi mobilizeze toate eforturile pentru a le soluţiona. E necesar să fie identificate şi mobilizate toate resursele existente pentru a lupta împotriva delicvenţei juvenile şi de a o preveni la nivel primar, cât şi secundar.

Cadrul legislativ

Cadrul legislativ ce reglementează justiţia juvenilă este prevăzut în Codul Penal, Codul de Procedură Penală, Legea cu privire la executarea pedepselor, Legea pentru prevenirea delicvenţei juvenile, Legea cu privire la protecţia drepturilor copilului etc. O parte a acestor legi reglementează aşa-zisa „justiţie formală" – procedura din cadrul sistemului bulgar de justiţie. Majoritatea problemelor, însă, sunt soluţionate în cadrul măsurilor administrative şi corecţionale care sunt aplicate în locul pedepsei.

În conformitate cu elementul de bază al legislaţiei în acest domeniu – Codul Penal – fiecare persoană cu vârsta de până la 18 ani este considerată minoră. Persoanele cu vârste cuprinse între 14 –18 ani pot fi trase la răspundere penală dacă la momentul comiterii infracţiunii *„erau capabile să înţeleagă natura şi însemnătatea acţiunilor lor şi să le administreze"*. Minorii sunt diferiţi şi din alt punct de vedere – minorii cu vârsta cuprinsă între 14-16 ani, şi 16-18 ani, în cazul primului grup de minori intervenţia este mai blândă. Codul Penal prevede unele reguli speciale în privinţa pedepsei aplicate infractorilor minori. Scopul principal al pedepsei aplicate minorilor este de a-i corecta şi de a-i pregăti pentru viaţă în cadrul societăţii. Minorilor le pot fi aplicate doar patru dintre sancţiunile prescriptibile adulţilor – privaţiunea de libertate, probaţiunea, mustrarea publică, privarea de dreptul de a practica o anumită profesie sau activitate. Sancţiunile au fie un termen mai scurt, fie sunt mai blânde în comparaţie cu cele aplicate adulţilor pentru comiterea aceleiaşi infracţiuni. Termenul maxim de privaţiune de libertate este de zece ani.

Procurorul sau instanţa de judecată pot decide că minorul, din cauza unei rătăciri sau nechibzuinţei a comis o infracţiune care nu prezintă un pericol grav pentru societate. Procurorul poate înceta urmărirea penală în cazul unui minor, în timp ce instanţa de judecată poate decide să nu examineze cazul acestuia şi să pronunţe sentinţa, în cazul în care este posibil de a-i aplica sancţiunea prevăzută de Legea cu privire la prevenirea delicvenţei juvenile în privinţa infractorului respectiv. În aceste cazuri instanţei de judecată şi procurorului le este permis să aplice în mod independent o măsură corecţională sau să remită cazul Comisiei locale pentru prevenirea delicvenţei juvenile.

pag 24.05.06.indd Sec2:80 30.05.2006 21:22:55

Codul de Procedură Penală prevede reguli specifice în ceea ce priveşte procedura penală în cazul minorilor. Înaintea procesului urmărirea penală trebuie să fie efectuată de un inspector special instruit. Minorilor le pot fi aplicate doar patru măsuri de supraveghere (limitări de libertate – supravegherea din partea părinţilor, din partea administraţiei şcolii corecţionale, inspectorilor de la Cabinetul pedagogic pentru copiii sau a unui membru al Comisiei pentru prevenirea delicvenţei juvenile – acestea fiind alternative la detenţie). Privaţiunea de libertate le poate fi aplicată minorilor numai *„în cazuri excepţionale"*. Când acest gen de sancţiuni trebuie aplicate, minorul trebuie să fie deţinut separat de adulţi. Părinţii acestuia urmează să fie informaţi imediat, iar dacă minorul este elev sau student, trebuie să fie înştiinţat şi directorul instituţiei de învăţământ. În timpul interogării minorului, prezenţa pedagogului sau a psihologului este permisă şi chiar binevenită.

În procesul de judecată este obligatorie participarea a doi juraţi şi a judecătorului. Aceşti juraţi trebuie să fie sau învăţători, sau tutori. Protejarea vieţii private a minorului învinuit în timpul procesului de judecată este reglementată de Codul de Procedură Penală. Procesul de judecată cu participarea minorilor nu este public, cu excepţia cazurilor în care instanţa de judecată hotărăşte altfel. Scopul acestor prevederi este de a reduce efectul stigmatizării minorului delicvent şi de a-l proteja de efectul oprobriului public. Legea permite de asemenea instanţei de judecată să retragă învinuitul minor din sala de judecată ori de câte ori este necesar de a clarifica unele fapte ce ar putea exercita un efect advers asupra acestuia. Înainte de a acţiona în acest sens, s-ar cuveni ca instanţa de judecată să asculte părerea apărării, părinţilor (tutorelui) şi procurorului. Părinţii minorului trebuie invitaţi în instanţa de judecată, prezenţa lor însă nu este obligatorie. Ei au dreptul să adune probe şi să depună cereri, să facă note şi să formuleze obiecţii. Participarea procurorului este obligatorie. De notat că nu există procurori specializaţi pe cauzele cu participarea minorilor. La orice etapă a procesului instanţa de judecată poate decide încetarea procesului penal şi trimiterea minorului la o comisie locală relevantă.

Legea cu privire la executarea pedepsei prevede un regim special de deţinere a minorilor. Aici, situaţia minorilor a fost simplificată substanţial, dat fiind faptul că se pune accentul pe resocializarea şi reintegrarea individuală, luând în considerare statutul şi necesităţile fiecărui deţinut minor în parte. Fiind aduşi în penitenciar, minorii sunt plasaţi iniţial într-o cameră de aşteptare, în care stau între 14 zile şi o lună – este vorba de aşa-zisa perioadă de pregătire. Pe parcursul acestui interval de timp ei sunt examinaţi de un psiholog, de tutore şi de un medic. Minorii care intră în penitenciar pentru prima dată sunt separaţi de ceilalţi deţinuţi. Pe durata executării pedepsei ei au dreptul la două ore zilnice de aflare în curte, la corespondenţă şi la vizite nelimitate.

pag 24.05.06.indd Sec2:81 30.05.2006 21:22:55

În cazul în care nu poate fi subiect al procedurii penale pentru infracțiunea pe care a comis-o, minorul devine subiect al procedurii corecționale şi al măsurilor prevăzute în Legea cu privire la prevenirea delicvenței juvenile. Aceasta este o lege adoptată pe timpul comunismului pentru a soluționa faptele minorilor care nu sunt subiecți ai procesului penal. Faptele respective sunt catalogate la capitolul „comportament antisocial", fiind în multe cazuri, infracțiuni. Cu toate acestea, ele nu cad sub incidența legii penale, fie din motiv că infractorii nu au atins vârsta la care pot fi traşi la răspundere penală, fie din motiv că infracțiunile comise nu prezintă un pericol pentru societate. Legea menționată prevede un set de norme privind organizarea activităților statului în scopul combaterii acestor fapte, inclusiv măsurile speciale şi autoritatea căreia îi incubă realizarea lor. Pentru a transpune în fapt această lege, au fost create diferite autorități şi structuri – comisii pentru delicvența juvenilă, şcoli sociale şi pedagogice-internat, şcoli internat-educaționale, centre de plasament temporare de tip familial pentru minori şi aziluri pentru copiii fără supraveghere. Această parte a legislației prevede că delicvența (sau *fapta antisocială,* utilizat în Bulgaria) înseamnă *„o faptă care prezintă un pericol pentru societate, este ilegală sau contravine moralei şi bunului-simț"*. Asemenea fapte sunt soluționate în cadrul sistemului vast al Comisiei pentru prevenirea delicvenței juvenile.

Tendințe de dezvoltare

La 13 ianuarie 2003 a fost adoptată o S**trategie națională pentru prevenirea şi combaterea comportamentului antisocial şi infracționalității juvenile**. Acest document conține câteva principii de bază ce pot servi drept puncte de reper pentru dezvoltarea sistemului justiției juvenile în conformitate cu standardele internaționale:

- Sistemul de combatere a delicvenței juvenile ar trebui să fie considerat parte a procesului dezvoltării țării în cadrul căreia există un tratament uman al minorilor, astfel asigurându-se nu doar protejarea acestora, ci şi protejarea ordinii în societate;
- Mobilizarea tuturor resurselor existente, inclusiv a familiei, şcolii, instituțiilor, voluntarilor şi structurilor publice pertinente cu scopul de a reduce intervenția legii;
- În cadrul sistemului justiției juvenile e necesar să exise preocuparea pentru menținerea sănătății fizice şi psihice a minorilor, urmând să fie luate în considerare datele atât despre delincventul minor, cât şi despre infracțiunea comisă;

pag 24.05.06.indd Sec2:82 30.05.2006 21:22:56

- Fiecare copil bănuit, învinuit sau pedepsit pentru comiterea unei infracţiuni are dreptul de a fi tratat fără a-i leza demnitatea. Cultivarea respectului faţă de copii este o componentă de bază a drepturilor şi libertăţilor membrilor societăţii. De asemenea, se va ţine cont de vârsta copilului, se va susţine reintegrarea lui în cadrul societăţii şi adoptarea unui rol constructiv în cadrul acesteia;
- Instanţa de judecată, poliţia şi procuratura ar trebui să aibă dreptul de a întoarce cazurile cu participarea minorilor şi de a le redirecţiona pentru a fi soluţionate de o structură non-juridică, fără a începe procedura penală;
- E necesar de a dezvolta măsurile alternative detenţiei şi privaţiunii de libertate;
- Când copilul comite o infracţiune, trebuie depuse eforturi maxime pentru ca problema să fie soluţionată în cadrul familiei şi al unui mediu social obişnuit. În caz că e necesar de a întreprinde o măsură de limitare a libertăţii minorului, vor fi create toate condiţiile ca acesta să menţină legătura cu familia sa;
- În sistemul de combatere a comportamentului antisocial şi de prevenire a mediului infracţiunilor trebuie să funcţioneze un personal bine pregătit şi calificat;
- Pentru a preveni delicvenţa juvenilă urmează ca eforturile societăţii să fie unite şi canalizate în acelaşi sens. Starea fizică şi mentală bună a tinerilor trebuie să fie menţinută din copilărie prin intermediul unui set de programe de prevenţie;
- Pentru prevenirea delicvenţei şi a comportamentului antisocial e necesar să fie dezvoltate programe de bază destinate minorilor;
- Arestul, detenţia preventivă, sau privaţiunea de libertate trebuie să corespundă cerinţelor legislaţiei şi vor fi întreprinse doar cu titlu de măsuri excepţionale pentru cea mai scurtă perioadă de timp posibilă.

Fiind o expresie a experienţei acumulate pe parcursul decadelor de lucru în domeniul prevenirii delicvenţei juvenile, strategia descrisă în rândurile de mai sus determină direcţia în care ar trebui să fie operate un şir de modificări legislative.

pag 24.05.06.indd Sec2:83 30.05.2006 21:22:56

Comisia pentru prevenirea delicvenței juvenile

Comisia centrală este constituită la Consiliul Miniştrilor şi este compusă din viceminiştri. Structura respectivă dezvoltă programe şi strategii pentru prevenirea delicvenței juvenile, integrarea minorilor infractori, programe de calificare şi educare, de lucru cu părinții acestor copii, precum şi programe de stimulare a lucrătorilor care angajează copiii autori de infracțiuni. Comisia centrală participă la elaborarea legislației în domeniu. De asemenea, atrage implicarea societății în activitatea sa prin lucrul cu ONG-urile, organizează procesul de acumulare şi răspândire a informației etc. Totodată, Comisia centrală ghidează şi controlează activitatea comisiilor locale.

Comisiile locale sunt constituite la nivel municipal şi sunt compuse din reprezentanți ai administrației municipale (din domeniul educațional şi medical), ai Direcției „asistență socială", ai poliției, ai instituțiilor de învățământ, de drept, medicale şi ai ONG-urilor. Procurorii participă de asemenea la activitatea acestor structuri. Comisiile respective organizează şi coordonează activitatea de prevenire socială pe teritoriul municipalității, identifică minorii delicvenți şi au grijă de corectarea acestora. În atribuțiile membrilor comisiei intră şi analiza motivelor şi circumstanțelor în care anumite infracțiuni sunt comise de minori. Totodată, ei vizitează şcolile din regiunea lor, țin legătura cu pedagogii şi acordă sprijin consilierilor şcolari şi comisiilor şcolare în munca acestora de prevenire a delicvenței juvenile. Ei au dreptul de a sugera procurorului eliberarea condiționată a unui minor infractor. Comisiile locale susțin părinții care întâmpină dificultăți din cauza comportamentului deviant al copiilor. Ei înfăptuiesc controlul oficiilor pedagogice pentru copii, şcolilor-internat corecționale şi socio-pedagogice. Pe lângă faptul că este organul care ia deciziile în cazurile cu minori delincvenți, Comisia locală este şi un organ executiv al unor măsuri corecționale.

Comisiile şcolare pentru prevenirea delicvenței juvenile sunt constituite în şcoli având în frunte un vicedirector. De regulă, membrii acestor comisii sunt psihologii, pedagogii şi părinții. Rolul acestora este de a preveni infracțiunile şi de a sugera măsurile corecționale Comisiei locale corespunzătoare.

Măsurile corecționale

În conformitate cu Legea cu privire la prevenirea delicvenței juvenile măsura corecțională este *"o alternativă la măsura de pedeapsă pentru a exercita influența corecțională asupra unui minor care a comis o faptă antisocială…şi este aplicată cu scopul prevenirii devierilor în comportamentul acestuia, prevenirii infracționalității şi pentru a-l integra în societate".* Minorilor le sunt aplicate următoarele măsuri corecționale:

pag 24.05.06.indd Sec2:84 30.05.2006 21:22:56

- pedepsirea cu mustrare;
- obligaţia de a cere scuze victimei;
- obligaţia de a participa la consultaţii, instruire şi programe pentru prevenirea devierilor comportamentale;
- supravegherea din partea părinţilor;
- ţinerea sub control din partea supraveghetorului public;
- interdicţia de a vizita anumite localuri, locuri publice de distracţii;
- interdicţia de a se întâlni sau de a stabili legături cu anumite persoane;
- interdicţia de a părăsi locul curent de trai;
- obligarea de a lucra în scopul reparării pagubei cauzate;
- obligarea de a lucru în beneficiul societăţii;
- plasarea într-o şcoală-internat sociopedagogică;
- avertizarea de plasare într-o şcoală-internat corecţională cu un termen de încercare de până la 6 luni;
- plasarea într-o şcoală-internat corecţională.

Cele două măsuri de plasare într-o şcoală-internat pot fi aplicate doar de către instanţa regională de judecată. Această prevedere a fost introdusă în legislaţie recent. Anterior, Comisia locală putea prescrie această măsură unui minor şi să îi aplice privaţiunea de libertate fără a implica instanţa de judecată sau un organ de drept – fapt ce a atras critici din partea organizaţiilor profilate pe protecţia drepturilor omului – Comitetul Helsinki, Bulgaria.

Părinţilor care nu au grijă de copiii lor în mod adecvat le-au fost impuse câteva măsuri:

- avertizarea;
- obligaţia de a audia consultaţiile despre creşterea copiilor;
- amendă de până la 1000 leva (500 euro).

Procedura în cadrul comisiilor locale se declanşează o dată cu semnalul parvenit din instanţa de judecată şi de la procuror, de la poliţie, de la autorităţile publice locale sau de la cetăţeni. După ce verifică situaţia, secretarul comisiei raportează starea de lucruri directorului comisiei. La rândul său acesta numeşte membrii participanţi la soluţionarea unui anumit caz corecţional. Pe durata examinării cazului prezenţa minorului sau a reprezentantului legal este obligatorie. Prezenţa apărării (a unui avocat sau a unui reprezentant de încredere) este de asemenea obligatorie, iar Comisia locală privind delicvenţa juvenilă, care examinează cazul, ar trebui să desemneze *ex officio* un apărător public.

pag 24.05.06.indd Sec2:85 30.05.2006 21:22:56

După examinarea cazului corecţional, acesta este transmis instanţei de judecată regionale. Decizia comisiei poate fi atacată înainte ca respectivul caz să ajungă în instanţa de judecată.

Instituţiile importante

O altă instituţie importantă este **Oficiul pedagogic pentru copii**, care este stabilit la nivel municipal şi constă din inspectori special instruiţi. Atribuţiile acestora sunt enumerate în Regulamentul privind oficiile pedagogice pentru minori. Documentul menţionat prevede mai mult de 20 de funcţii ale membrilor acestei instituţii, printre care figurează identificarea şi monitorizarea numărului delicvenţilor minori şi participarea la modele de cooperare cu alte instituţii din acest domeniu. Oficiile în cauză sunt parte a Departamentului poliţie al Ministerului Afacerilor Interne.

Şcolile-internat socio-pedagogice sunt nişte *"şcoli de stat pentru minorii cu vârsta de cel puţin 7 ani, care nu au condiţii adecvate de trai în cadrul familiei, duc lipsă de îngrijire şi supraveghere din partea părinţilor, sau sunt predispuşi să comită fapte antisociale"*. Aşadar, un minor poate fi plasat în această şcoală fără a fi comis o infracţiune. Menţionăm că personalul şcolii are statut de educatori, nu de lucrători sociali, ceea ce reprezintă o problemă în lucrul social-psihologic cu copiii.

Şcolile-internat corecţionale sunt nişte instituţii în care sunt plasaţi copiii cu vârsta de 8 – 17 ani în cazul în care aceştia comit o infracţiune şi le poate fi aplicată o măsură corecţională. De regulă, aceste instituţii reprezintă un loc destinat minorilor care pentru celelalte măsuri corecţionale s-au dovedit a fi ineficiente, precum şi pentru minorii condamnaţi care stau aici până la vârsta de 18 ani, după care sunt transferaţi într-un penitenciar. Infractorii minori a căror pedeapsă cu privaţiune de libertate a fost comutată de către instanţa de judecată sau de procuror sunt de asemenea plasaţi în şcoala-internat corecţională. Termenul maxim de şedere aici este de trei ani. Respectiva măsură corecţională este revăzută în fiecare an, la examinarea acesteia prezenţa procurorului fiind obligatorie.

În asemenea şcoli-internat munca corecţională include şi programe de educare şi calificare, în baza cărora minorii primesc diplome în conformitate cu legislaţia naţională în domeniul educaţiei. Personalul de la aceste instituţii are statut educaţional.

pag 24.05.06.indd Sec2:86 30.05.2006 21:22:56

Casele de plasament temporar pentru minori sunt nişte instituţii destinate pentru minorii şi tinerii cu vârste cuprinse între 6 şi 18 ani. Este vorba de un grup de beneficiari care:

- nu au o adresă identificabilă de domiciliu;
- sunt prinşi vagabondând, cerşind, prostituându-se, făcând abuz de alcool, consumând sau distribuind droguri, stupefiante sau alte substanţe psihotrofe;
- au fugit din locurile de supraveghere corecţională obligatorie sau tratament medical obligatoriu;
- au comis o infracţiune sau sunt neglijaţi de către părinţi, ceea ce face imposibilă şederea împreună cu aceşti.

Un copil nu poate să stea în acest gen de case mai mult de 15 zile. La expirarea acestui termen el fie este transferat în instituţii corecţionale, medicale ori sociale specializate, fie este eliberat.

Ca parte componentă a sistemului de protecţie a copiilor, minorii sunt încadraţi în activităţi/munci de **Agenţia „Protejarea copiilor"** din cadrul Ministerului Muncii şi al direcţiilor regionale ale acestuia. Angajaţii agenţiei sunt asistenţi sociali instruiţi, jurişti care acordă asistenţă juridică etc.

O altă instituţie este **Supraveghetorul public,** în atribuţiile căruia intră sprijinirea părinţilor în privinţa corectării şi educării copiilor. Activitatea acestora este ghidată şi monitorizată de către Comisia locală pentru prevenirea delicvenţei juvenile.

Activitatea ONG-urilor în domeniul justiţiei juvenile

ONG-urile au desfăşurat o activitate impunătoare la capitolul servicii sociale în pofida faptului că acestea sunt în proces de afirmare la momentul actual. Începând cu anul 2004, ONG-urile care lucrează cu copiii sunt obligate să se înregistreze la Agenţia de stat „Protecţia copiilor". De notat că 100 de organizaţii au fost înregistrate în registrul de stat, însă doar câteva dintre acestea au potenţialul necesar pentru a desfăşura activităţi ce ţin de oferirea serviciilor sociale infractorilor minori. Unele ONG-uri sunt membre ale Comisiilor locale şi au dreptul la vot. O asemenea organizaţie este ca Fondul regional, IGA în Comisia Pazardjik.

Pe parcursul perioadei 2001 – 2006 în cele mai mari oraşe-municipalităţi a demarat proiectul "Îmbunătăţirea situaţiei copiilor în Bulgaria", cu un buget de aproximativ 20 milioane euro, principalii donatori fiind Banca Mondială şi Uniunea Europeană. Scopurile de bază ale acestui proiect sunt următoarele:

pag 24.05.06.indd Sec2:87 30.05.2006 21:22:57

- reducerea ratei delicvenţei juvenile cu 20 %;
- perfecţionarea aptitudinilor ofiţerilor de poliţie în lucrul cu minorii;
- îmbunătăţirea condiţiilor în oficiilor pedagogice pentru copii, locurile de detenţie pentru copii şi casele de plasament temporar.

Un alt proiect important susţinut financiar de PNUD – este "Îmbunătăţirea sistemului justiţiei juvenile" – urmăreşte eficientizarea în cel mai înalt grad a măsurilor comunitare aplicate minorilor şi îmbunătăţirea colaborării dintre sistemul juridic al justiţiei juvenile şi cel extrajuridic.

Proiecte de anvergură în acest domeniu au fost implementate de Fondul regional al Fundaţiei IGA. De la momentul stabilirii sale în 1998, organizaţia lucrează în domeniul probaţiunii, prevenirii infracţionalităţii şi solicitudinii faţă de infractori, practicând diferite activităţi care includ şi lucrul cu delincvenţii minori. IGA a participat la elaborarea Strategiei naţionale şi a planului de acţiuni pentru combaterea comportamentului antisocial şi a criminalităţii juvenile asumându-şi responsabilitatea de a transpune în fapt câteva capitole ale planului menţionat. De exemplu, IGA oferă programe de instruire, consultaţii pentru familii etc., ceea ce de fapt echivalează cu executarea măsurilor corecţionale *("obligaţia de a participa la consultaţii instruiri şi programe pentru prevenirea devierilor comportamentale")*.

Concluzii şi remarce critice

Bulgaria dispune de un sistem al justiţiei bine dezvoltat în legislaţia sa. Legislaţia la acest capitol corespunde standardelor europene şi internaţionale. Cadrul instituţional este adecvat genului problemei – crearea a diverse instituţii sub auspiciul a cinci ministere. Această soluţie permite specializarea personalului într-un anumit domeniu al justiţiei juvenile, ceea ce reduce efectele negative a crizei de judecători şi procurori specializaţi în cauzele cu participarea minorilor. Un asemenea cadru instituţional prezintă un eventual pericol în cazul în care nu va exista o comunicare şi o coordonare.

Referindu-ne la resursele umane, menţionăm că nu toate persoanele care lucrează în domeniul justiţiei juvenile au calificări specializate. Mulţi dintre membrii comisiilor locale participă la această muncă datorită posturilor de frunte pe care le deţin în structurile administraţiei municipalităţii. Este iluzorie speranţa că un grup de reprezentanţi ai diferitelor instituţii vor soluţiona probleme din domeniul justiţiei juvenile doar în cadrul întrunirilor ce au loc de câteva ori pe lună.

pag 24.05.06.indd Sec2:88 30.05.2006 21:22:57

Reformele necesare ţin de implementarea probaţiunii în Bulgaria. O dată cu implementarea sistemului de probaţiune vor creşte posibilităţile organelor de resort şi eficacitatea activităţilor corecţionale. Un impediment constă în lipsa unor modele de colaborare între agenţii. Multe instituţii nu sunt dispuse să facă publice unele informaţii, fapt ce creează bariere în derularea unor procese. Nu există o bază de date naţionale cu privire la infractorii minori, iar referatele de evaluare psihosocială sunt întocmite în majoritatea cazurilor atunci când minorul este trimis în instanţa de judecată. În plus, nu există o procedură sau un sistem de evaluare a riscului ce ţine de comiterea repetată a infracţiunilor sau de estimarea necesităţilor speciale şi individuale ale minorului.

Infrastructura depăşită şi lipsa unei finanţări adecvate de asemenea reduc considerabil eficienţa sistemului justiţiei juvenile. Mulţi dintre colaboratorii agenţiilor de resort nu au computere şi acces la internet, acesta fiind un element indispensabil în activitatea lor.

Societatea civilă în Bulgaria este în proces de evoluţie. Din păcate, încă nu există deschidere şi receptivitate faţă de problemele minorilor, iar sistemul educaţional şi familiile tind să se învinuiască reciproc pentru comportamentul antisocial al minorilor. În acelaşi timp, guvernul nu alocă finanţe pentru a susţine activităţile culturale sau sportive destinate tinerilor. Drept rezultat, abuzul de alcool şi consumul drogurilor au devenit cele mai populare distracţii pentru copiii bulgari. Există organizaţii non-guvernamentale care oferă servicii sociale, cum ar fi consultaţiile pentru părinţi şi pentru consumatorii de acest gen de activităţi, însă obicei este finanţat de către donatorii străini, sporadic, fără continuitate.

Bulgaria are multe de făcut la capitolul justiţia juvenilă. Firește, au fost comise şi erori, dar acestea vor putea fi evitate de ţările care abia urmează să însuşească o experienţă extrem de utilă în domeniul justiţiei.

pag 24.05.06.indd Sec2:89 30.05.2006 21:22:57

Statutul infractorilor minori în cadrul sistemului justiției juvenile în Republica Macedonia

Mirceva Stojanka,
Inspector Superior,
Ministerul Afacerilor Interne,
Republica Macedonia

Introducere

Sistemul justiţiei penale a Republicii Macedonia (de aici înainte SJP în RM) în privinţa infractorilor minori se bazează pe Convenţia Naţiunilor Unite din 1989 cu privire la Drepturile Copilului, Ansamblul regulilor minime ale Naţiunilor Unite cu privire la administrarea justiţiei pentru minori (Regulile de la Beijing) din 1985, Principiile Naţiunilor Unite pentru protecţia minorilor privaţi de libertate (Regulile de la Havana) din 1990, Principiile Naţiunilor Unite pentru prevenirea delincventei juvenile (Principiile de la Riyadh). Legislaţia penală îi tratează pe infractorii minori ca "criminali în miniatură" şi nu există un sistem separat al justiţiei juvenile.

Prevederile care definesc statutul minorului în sistemul SPJ sunt prevăzute în capitole separate în cadrul Codului Penal (CP) al Republicii Macedonia (Capitolul VI) şi Capitolul XXVII al Legii cu privire la Procedura Penală (LPP). Postulatele generale ale acestor legi (rolul represiv predominant al pedepsei şi al gradului infracţiunii comise, importanţa legii penale în reprimarea criminalităţii şi a delicvenţei) au o influenţă vastă în pofida faptului că problema constă în aplicarea anumitor norme faţă de minori. În conformitate cu legislaţia penală a Macedoniei, minorul este definit ca o persoană nematurizată, personalitate neformată, personalitate ce se dezvoltă, care din cauza tinereţii sale nu s-a maturizat încă fizic, psihologic, intelectual şi nu înţelege sensul acţiunilor. Conform acestei afirmaţii, minorul are un statut privilegiat fie în cazul comiterii unei infracţiuni şi tratamentul acestuia este în conformitate cu infracţiunea comisă. Minorului nu ar trebui să fie reprimat, iar pedeapsa aplicată nu trebuie să fie una represivă. Scopul pedepsei constă în protejarea şi educarea minorului în aşa fel încât el să nu mai comită infracţiuni. Acest concept prevede şi evitarea pe cât e posibil a pedepsei cu privaţiune de libertate. Articolul 70 al CP menţionează că prevederile CP care nu intră în contradicţie cu prescripţiile speciale din Capitolul VI sunt aplicabile infractorilor minori în baza condiţiilor prevăzute.

pag 24.05.06.indd Sec2:90 30.05.2006 21:22:57

Sistemul pedepselor şi categoriile de minori

Tratamentul penal în cadrul sistemului macedonean de justiţie a tinerilor infractori constă în vârsta de la care e stabilită responsabilitatea penală. Vârsta la care un minor poate fi tras la răspundere penală este stabilită în articolul 72 al Codului Penal. Persoana care nu a atins vârsta de 14 ani nu poate fi trasă la răspundere penală. Indiferent de fapta comisă, limita lipsei de responsabilitate penală este de 14 ani, ca o linie de hotar. O dată atinsă această vârstă persoana minoră poate fi trasă la răspundere penală. Potrivit SPJ macedonean, există următoarele categorii de minori: copii-minori, care la momentul comiterii infracţiunii nu au atins vârsta de 14 ani, minorii care la momentul comiterii infracţiunii au atins vârsta de 14 ani, dar nu au 16 ani, şi minorii care la momentul comiterii infracţiunii au atins vârsta de 16 ani, dar nu au încă 18ani. Separarea pe copii, minori mai tineri şi minori mai maturi are sens în sistemul de pedepse, ceea ce oferă instanţei de judecată posibilitatea de a selecta şi aplica o sancţiune adecvată în conformitate cu nivelul dezvoltării şi aptitudinilor minorului. Această separare pe categorii a minorilor permite, la un anumit nivel, aplicarea *conceptului individualizării (Kambovski, 2004)* pedepselor.

Pedepsele care pot fi aplicate minorilor conform Codului Penal sunt: sancţiuni educaţionale, măsuri de securitate, pedepse alternative şi privaţiunea de libertate (Art. 72). Detenţia, ca excepţie, poate fi aplicată doar minorului care la momentul comiterii infracţiunii avea vârsta de la şaisprezece până la optsprezece ani (minor mai în vârstă). Minorilor mai tineri (persoanele cu vârsta de la 14 la 16 ani) le pot fi aplicate doar măsuri educaţionale. Minorului nu îi poate fi aplicată mustrarea din partea instanţei de judecată şi pedeapsa condiţionată. Scopul măsurilor educative, al privaţiunii de libertate, al pedepselor alternative constă în asigurarea educaţiei, corectării şi dezvoltării corespunzătoare a infractorilor minori şi a altor minori, oferind protecţie şi ajutor prin intermediul supravegherii, instruirii profesionale şi dezvoltării responsabilităţii personale a acestora, pentru ca ei să nu mai comită alte infracţiuni (Art. 73). Aceste măsuri legislative au menirea de a preveni infracţionalitatea.

Măsurile educaţionale: Infractorilor minori le pot fi aplicate următoarele măsuri educaţionale: de ordin disciplinar: mustrarea sau trimiterea la centre disciplinare pentru minori, măsuri de supraveghere sporită din partea părinţilor, a părinţilor adoptivi, altei familii, din partea unei agenţii sociale şi măsuri de instituţionalizare: trimiterea într-o instituţie educaţională, într-o casă de educaţie, de corecţie (Art. 74). Împărţirea pe categorii a măsurilor în funcţie de personalitatea infractorului minor, condiţiile de viaţă, educaţionale şi necesităţile acestuia, vârsta delincventului şi gradul infracţiunii comise. În

pag 24.05.06.indd Sec2:91 30.05.2006 21:22:57

baza celor expuse mai sus, CP stabileşte condiţiile pentru aplicarea diferitelor măsuri educaţionale, pe un termen mai lung şi în special dacă infracţiunea a fost comisă din neglijenţă sau din frivolitate. Mustrarea din partea instanţei de judecată este aplicată numai atunci când se constată că această măsură educaţională îşi va atinge scopul. Măsurile de supraveghere sporită îi sunt aplicate minorului când există necesitatea aplicării măsurilor educaţionale, corecţionale sau a tratamentului pe un termen îndelungat prin supravegherea adecvată, dar aceasta numai în cazul în care nu există necesitatea de a-l separa de mediul său. Măsurile de instituţionalizare sunt aplicate unui minor în cazul în care apare necesitatea măsurilor de educare, de corectare sau a unui tratament pe termen lung, precum şi atunci când el trebuie izolat de mediul în care-şi duce existenţa.

Sancţionarea şi detenţia minorilor. Pedeapsa cu privaţiune de libertate ar trebui să fie aplicată minorilor doar în cazuri excepţionale, întrucât aceasta fiind motivat de faptul că consecinţele detenţiei sunt dezastruoase pentru personalitatea minorului. Cu toate că, principiile care reglementează sancţionarea minorilor mai în vârstă prevăd amenda; aceştia pot fi traşi la răspundere penală; prin urmare, lor le poate fi aplicată privaţiunea de libertate. Articolul 86 al CP prescrie că minorul care a comis o infracţiune deosebit de gravă pentru care este prevăzută o pedeapsă de 5 ani privaţiune de libertate poate fi sancţionat, în cazul în care măsurile educaţionale nu pot fi aplicate în virtutea consecinţelor grave ale infracţiunii şi nivelului ridicat al responsabilităţii. Minorului mai în vârstă, în conformitate cu prevederile legislaţiei, îi pot fi aplicate următoarele sancţiuni: expulzarea unui străin şi interzicerea de a conduce vehicule.

Măsuri de securitate şi măsuri alternative: În cazul unui infractor minor măsurile de securitate pot fi aplicate complementar măsurilor educaţionale sau privaţiunii de libertate. Codul Penal face distincţie între următoarele măsuri de securitate: tratament psihiatric obligatoriu, custodia în cadrul unei instituţii de tratament împotriva alcoolismului şi dependenţei de droguri. Unui minor bolnav mental îi pot fi aplicate măsuri de securitate, fiind evitate măsurile educaţionale sau privaţiunea de libertate. De asemenea pot fi aplicate măsurile alternative: suspendarea cauzei penale şi munca neremunerată în folosul comunităţii în conformitate cu condiţiile stabilite de legislaţie. În urma introducerii unor modificări în Codul Penal (martie 2004), minorilor le pot fi aplicate măsurile justiţiei restaurative. Cu toate acestea, măsurile alternative nu se aplică pe larg. Articolul 48 prevede că scopul măsurilor alternative nu este de a sancţiona infractorul minor pentru comiterea unei fapte ilicite în cazul în

pag 24.05.06.indd Sec2:92 30.05.2006 21:22:58

care îi poate fi făcută o preîntâmpinare (probaţiunea) sau îi poate fi aplicată măsura de asistenţă şi supraveghere a comportamentului. Aşadar, rezultă că minorului mai în vârstă care poate fi tras la răspundere penală îi pot fi aplicate măsurile alternative. Şi anume, *Kambovski, 18:2004* susţine*, Ar fi iraţional de a-i aplica minorului care nu realizează caracterul pericolul social al faptei sale aceste sancţiuni din moment ce accentul trebuie să fie pus pe influenţa educaţională şi dezvoltarea simţului responsabilităţii minorului!* Dat fiind că măsurile alternative sunt indicate doar în cazul în care sancţiunea pentru infracţiunea comisă este amenda sau privaţiunea de libertate pe un termen de până la trei ani, acestea nu sunt aplicate minorilor mai în vârstă care pot fi privaţi de libertate în conformitate cu prevederile legii. În concluzie, măsurile alternative care pot fi aplicate minorilor, de fapt, nu sunt alternative la pedeapsă, ci mai degrabă apar ca *sancţiuni medii între măsurile disciplinare şi cele educaţionale, scopul cărora este de a evita aplicarea măsurilor de instituţionalizare, după care urmează privaţiunea de libertate (ibid,18:2004).*

Procedura în instanţa de judecată

Procedura în instanţa de judecată este de neconceput fără studiul personalităţii minorului. Instanţa de judecată nu poate decide sancţiunea care îi va fi aplicată minorului în lipsa unui raport analitic amănunţit despre personalitatea acestuia. Sistemul măsurilor educaţionale nu-şi poate atinge scopul fără examinarea minuţioasă a trăsăturilor de caracter, aptitudinilor, a nivelului de dezvoltare fizică, psihologică şi intelectuală. În acest context, rolul Centrului pentru lucrul social este deosebit de important. Toate acestea servesc pentru familiarizarea cu personalitatea delicventului şi pentru a lua decizii potrivite în conformitate cu dezvoltarea sa şi cu necesităţile de îngrijire, protecţie, educaţie, de a duce o viaţă civilizată, în consens cu normele societăţii.

În Republica Macedonia nu există instanţe de judecată specializate în cauzele infractorilor minori. Procedura în instanţa de judecată este închisă în scopul protejării identităţii infractorului minor. Componenţa completului de judecată pentru minori de nivelul întâi şi de nivelul doi constă din doi judecători laici aleşi din rândurile profesorilor, învăţătorilor, educatorilor şi altor persoane care au experienţă în domeniul educaţiei minorilor. Minorilor le este intentat dosar penal în toate cazurile de infracţiuni la solicitarea procurorului. Drept urmare, prin procedura împotriva infractorilor minori într-o anumită măsură nu sunt respectate (sunt neglijate) principiile legale de bază. În cazul acestei proceduri are loc o derogare de la principiul legalităţii şi legitimităţii. Procurorul trebuie să informeze victima în cazul în care nu solicită intentarea

pag 24.05.06.indd Sec2:93 30.05.2006 21:22:58

dosarului penal unui minor. Victima nu poate relua procedura, dar are dreptul, în decurs de opt zile de la anunțarea sa de către procuror, să solicite informații despre componența completului de judecată pentru minori din cadrul instanței competente să ia decizia referitoare la inițierea procedurii. Aplicarea principiului oportunității referitor la pornirea urmăriri penale de către procuror față de un infractor minor are o semnificație aparte. În cazul infracțiunilor pentru care este prevăzută pedeapsa cu privațiune de libertate pe un termen de trei ani sau amenda, procurorul poate decide să nu intenteze dosar penal, deşi există probe că infracțiunea a fost comisă de minor dacă el consideră că intentarea dosarului nu ar fi binevenită, luând în considerare gradul infracțiunii şi circumstanțele comiterii acesteia, modul de viață anterior şi caracterul minorului. Pentru a stabili aceste circumstanțe procurorul poate solicita informații de la părinții minorului, de la tutorele acestuia, de la alte persoane sau de la anumite instituții. În caz de necesitate, el poate cita persoanele menționate mai sus şi minorul în instanță pentru o raportare imediată. De asemenea, procurorul poate solicita opinia reprezentantului legal în cazul în care intentează dosar penal împotriva minorului.

Cazul infractorului minor nu poate fi desfăşurat fără prezența acestuia. Urmărirea penală este desfăşurată fără a provoca daune minorului şi personalității sale, ținându-se cont de interesele minorului. LPP prevede pe durata desfăşurării cauzei, în special în timpul cercetării penale, organele care participă la procedură sunt obligate să acționeze cu atenție, luând în calcul dezvoltarea mentală, viața emoțională şi trăsăturile de caracter ale minorului, astfel încât procedura să nu cauzeze traume de ordin moral.

În tratamentul față de infractorii minori SJP macedonean este fundamentat pe principiile educării şi reabilitării în conformitate cu cerințele modelului justiției. Strategia se sprijină pe conceptul îngrijirii minorului pentru ca acesta să adopte un comportamentul cuviincios şi să accepte integrarea în sistemele sociale ca o persoană pozitivă. Prin ultima modificare a Codului Penal au fost introduse *principiile justiției restaurative* (Cavadino şi Dignan, 1999) în tratamentul infractorilor minori. Astfel, accentul este pus pe instrumentul infracțiunii, precum şi pe relația dintre infractor, victimă, stat, cetățeni şi comunitate.

Perspective

Acționând în consens cu eforturile Macedoniei de a se integra în UE şi preocupat de respectarea cerințelor privind o protecție mai bună a copiilor de orice fel de violență, din 2004, Ministerul Justiției, susținut de UNICEF Macedonia, a demarat un Proiectul: justiția juvenilă. Aceste cuprinde proiectul de Lege cu privire la justiția juvenilă în conformitate cu standardele

pag 24.05.06.indd Sec2:94 30.05.2006 21:22:58

internaţionale şi cu specificul naţional. Până acum, a fost întocmit primul proiect al Legii cu privire la justiţia juvenilă, examinată la momentul actual de către o comisie constituită din experţi din ministerele de resort, profesori universitari şi reprezentanţi ai ONG-urilor. Scopul principal al proiectului este de a emite o lege specială cu privire la justiţia juvenilă, care va reprezenta baza unui nou sistem de justiţie juvenilă axat pe prevenire, îngrijirea şi asistenţa minorilor, tratamentul infractorilor minori ca „persoane în conflict", examinarea în ansamblu a cauzelor şi condiţiile sociale şi protejarea drepturilor minorilor. Cu timpul, principiile justiţiei restaurative vor asigura o alternativă procedurilor judiciare şi vor reduce substanţial cheltuielile statului prin aplicarea altor măsuri decât detenţia.

Referinţe:

Arnaudovski, Lj. Nanev, L. 2001, *Codul Penal pentru Minori*, Proiect, Kavadarci.

Ashworth, A. (2002) "Responsabilităţi, drepturi şi justiţia restaurativă, *Jurnalul Britanic de Criminologie,* 42, pag. 578-595.

Cavadino, M. Crow, I and Dignan, J. 1999, *Justiţia Penală 2000-Strategiile unui nou secol*, Waterside Press, Winchester.

Cavadino, M. Dignan, J. 2000, *Sistemul penal: Introducere*, ediţia a treia, Sage, London.

Concluziile seminarului „Legea cu privire la justiţia juvenilă în cadrul sistemului legal al Republicii Macedonia", Skopje, Ministerul Justiţiei – UNICEF, Skopje 2002.

Kambovski, Vlado, 2004, *Tratamentul penal al infractorilor minori*, proiect, Skopje.
Kambovski, Vlado, 2002, *Reformele penale şi provocările secolului XIX,* Bato şi Divajn, Skopje.

The Criminal Code of the Republic of Macedonia (2004), Official Gazette of the RM No. 19/04.
The Law on Criminal Procedure of the Republic of Macedonia (2005),Official Gazette of the RM No. 74/04 and 15/05.

Proiectul Legii cu privire la justiţia juvenilă

pag 24.05.06.indd Sec2:95 30.05.2006 21:22:58

Justiția juvenilă: analiza situației în Ucraina

Pavlova Yevgeniya,
Preşedinte,
Fundația pentru Drepturile Copiilor
Ucraina

Dacă e să vorbim despre problemele principale legate de situația justiției juvenile în Ucraina, trebuie să accentuăm faptul că în Ucraina nu există un sistem de justiție juvenilă separat şi specializat pentru necesitățile minorilor; nu au fost create instanțe de judecată special destinate acestora şi nu există judecători specializați pe cazurile minorilor. Numărul de avocați, lucrători sociali, activişti sociali şi funcționari ce activează în domeniul justiției juvenile în Ucraina este extrem de redus, nu există o abordare pedagogică în cadrul sistemului judecătoresc pentru minori, există multe lacune în legislația ucraineană cu privire la cazurile minorilor în conflict cu legea.

În Ucraina, administrația justiției juvenile este divizată între diferite organe administrative şi judiciare, care însă nu coordonează între ele. Spre deosebire de perioada sovietică, când toate cazurile ce implicau minori erau soluționate de instanțe de judecată speciale cu judecători specializați, în prezent nu există astfel de organe speciale, inclusiv instanțe de judecată pentru minori, judecători specializați pe cazurile cu minori, ofițeri de urmărire penală sau avocați specializați exclusiv în domeniul justiției juvenile. Ca rezultat, funcționarii organelor de drept nu au beneficiat de instruire specializată cu privire la necesitățile minorilor în cadrul sistemului de justiție iar cazurile cu infractori minori sunt examinate în cadrul sistemului pentru adulți, cu proceduri care pot dura de la câteva luni până la câțiva ani. Aceste condiții pot compromite echitatea în cadrul procesului şi tratamentul uman corect.

În Documentul rezultat din întâlnirea UNGASS (S-27/2) „O lume potrivită pentru copii" a fost menționat şi rolul justiției juvenile: „Promovarea creării serviciilor pentru prevenire, susținere şi îngrijire, precum şi a sistemelor de justiție specializate pe cazurile minorilor, ținând cont de principiile justiției restaurative, de protecție deplină a drepturilor copiilor şi cu numirea unui personal specializat în promovarea reintegrării minorilor în societate". Analizând situația în Ucraina, trebuie să accentuăm că este evident faptul că minorii în conflict cu legea nu reprezintă o prioritate a politicii de stat. Minorii în conflict cu legea sunt în conflict cu societatea, şi aparent, societatea este în conflict cu ei. Politica de stat acordă o atenție mult mai mare minorilor care sunt victime ale exploatării, violenței, sărăciei şi bolilor. Dar majoritatea copiilor din penitenciare sunt, de asemenea, victime: victime ale exploatării, violenței,

pag 24.05.06.indd Sec2:96 30.05.2006 21:22:58

sărăciei şi bolilor. Conform datelor statistice, oferite de către Departamentul de Stat al Executării Pedepselor din Ucraina, sunt aproximativ trei mii de minori deţinuţi în 11 instituţii juvenile. Mai mult de 50% din aceştia sunt condamnaţi pentru furt, 25% - pentru jafuri şi tâlhării şi 10% pentru leziuni corporale grave. Mai mult de 13% din minorii condamnaţi au vârste între 14 şi 16 ani, 28% au vârste cuprinse între 16-17 ani şi 39% au aproximativ 17-18 ani. Aproape fiecare al treilea copil este condamnat la o pedeapsă cu închisoarea pe un termen de 1 la 3 ani , jumătate din aceştia – pe un termen de 3-5 ani şi aproximativ 18% - la mai mult de 5 ani. În această situaţie, rolul statului şi al ONG-urilor este de a ajuta aceşti copii să fie iarăşi în atenţia persoanelor cu responsabilitate politică şi socială.

Naţiunile Unite au adoptat un număr de instrumente internaţionale care operează direct cu drepturile copiilor şi administrarea justiţiei juvenile. Contrar acestor principii internaţionale, minorii în conflict cu legea, deseori sunt trataţi ca şi adulţi. Ei nu sunt protejaţi de efectele negative (distrugătoare) ale justiţiei penale. În Ucraina, în centrele de detenţie pentru minori este răspândită violarea drepturilor omului. În multe penitenciare sau instituţii, minorilor şi tinerilor le sunt negate, practic, toate drepturile la asistenţă medicală, educaţie şi dezvoltare individuală. Copiii de după gratii sunt un motiv serios de îngrijorare. Şi atunci, cea mai mare problemă în Ucraina nu este lipsa resurselor umane, ci izolarea acestora de experienţa internaţională.

În timpul regimului comunist, sistemul judecătoresc al fostei Uniuni era deseori considerat ca o organizaţie executivă a procurorului general, în loc să fie o putere independentă. La acest moment, Ucraina este o ţară în tranziţie spre democraţie, un proces lung şi complicat care necesită şi beneficiază de susţinere de la multe alte ţări democratice. Una dintre cele mai importante condiţii pentru a deveni un stat democratic constă în separarea puterilor şi instituirea supremaţiei legii. Lipsa unui sistem de justiţie juvenilă în Ucraina reprezintă o problemă socială arzătoare care este abordată de proiect. Ucraina are un sistem judecătoresc comun, fără tribunale speciale pentru minori, astfel încât, un copil este tratat ca un adult mic. Dacă conştientizăm necesitatea în pediatri, atunci trebuie să fim conştienţi şi de faptul că resocializarea minorilor ca un tip de tratament, necesită o abordare legală specială. În special, procedurile de judecată trebuie să poarte un caracter mai puţin oficial. În afară de aceasta, art. 125 al Constituţiei Ucrainei conţine prevederi directe referitor la instanţele de judecată specializate.

Locul copiilor nu este în penitenciare. Copiii trebuie să frecventeze şcoala. Ei trebuie să se joace şi să se bucure de viaţă. Dar, atât de mulţi copii sunt deţinuţi în penitenciare, centre de detenţie şi alte instituţii, din cauză că au probleme sau sunt în conflict cu legea.

pag 24.05.06.indd Sec2:97 30.05.2006 21:22:59

Ucraina a făcut deja primii paşi de implementare a prevederilor legislaţiei şi standardelor internaţionale, care creează premise pentru modificări pozitive ale legislaţiei naţionale. Pe parcursul anului 2001, Verkhovna Rada (Parlamentul) a Ucrainei a adoptat legi cu privire la „Protecţia copiilor", „Munca socială cu copii şi tineri", „Prevenirea violenţei domestice". În ciuda acestui fapt, legislaţia posedă lacune serioase şi omisiuni grave în cadrul sistemului organelor publice responsabile pentru protecţia copiilor. Legea Ucrainei cu privire la „Protecţia copiilor" – indispensabilă în cadrul implementării Convenţiei ONU cu privire la Drepturile Copilului – practic, repetă această Convenţie şi nu prevede un mecanism viabil pentru protecţia drepturilor copiilor. Legea cu privire la „Prevenirea violenţei domestice" este mai specifică, dar pune accent mai mult pe influenţa administrativă (în special, de către miliţie), ceea ce nu corespunde Constituţiei Ucrainei şi practicilor internaţionale. Conform art. 55 al Constituţiei Ucrainei, „drepturile şi libertăţile unei persoane şi ale unui cetăţean sunt protejate de instanţa de judecată". Această prevedere oferă priorităţi protecţiei judecătoreşti a drepturilor şi libertăţilor persoanei sau ale cetăţeanului. În acelaşi timp, legea cu privire la „Protecţia copiilor" prevede alte priorităţi în ceea ce ţine de protecţia drepturilor copiilor. Conform art. 10 al Legii sus-menţionate, „copilul are dreptul să se adreseze personal organului de tutelă, instituţiilor pentru minori sau altor autorităţi pentru a i se asigura protecţia drepturilor, libertăţilor şi intereselor legale ale sale", întrucât art. 3 garantează acces egal la asistenţă juridică gratuită necesară copiilor pentru protecţia drepturilor lor. De exemplu, noul Cod Penal al Ucrainei corespunde, în general, standardelor internaţionale. Luând în consideraţie toate cele sus-menţionate trebuie să admitem că nu sunt suficiente instrumente pentru protecţia optimă a drepturilor copiilor. Capitolul XV se referă exclusiv la răspunderea penală şi pedeapsa minorilor, aplicarea muncii corecţionale, suspendarea sentinţelor cu aplicarea educaţiei obligatorii şi la scutirea de pedeapsă înainte de termen. Din păcate, în ciuda prevederilor legale, în Ucraina nu au fost create instanţe specializate pentru minori şi nici nu există judecători instruiţi special pentru aceste cazuri. Numărul avocaţilor, lucrătorilor sociali, activiştilor sociali şi al funcţionarilor care activează în acest domeniu este foarte redus. Perioada îndelungată din momentul detenţiei până la informarea familiei deţinutului, de la detenţie până la audierea de către judecător (72 de ore) şi durata anchetei prealabile (18 luni), sunt nejustificate. Este necesar de a sublinia faptul că oficialităţile responsabile – funcţionarii de aplicare a legii – încă nu sunt pregătiţi să îmbunătăţească situaţia, din cauza lacunelor existente în legislaţia ucraineană.

Aproape fiecare ţară din lume este parte la Convenţia cu privire la Drepturile Copilului (CDC). Conform art. 44 al CDC, Statele Părţi sunt obligate

pag 24.05.06.indd Sec2:98 30.05.2006 21:22:59

să prezinte rapoarte periodice către Comitetul Drepturilor Copilului, rapoarte cu privire la implementarea drepturilor recunoscute de către CDC în ţările respective. Acestea rapoarte arată că majoritatea ţărilor nu sunt destul de conştiente de modul în care drepturile menţionate în CDC se respectă în raport cu copiii în conflict cu legea. Statele folosesc diferite abordări în privinţa acestor copii, cea mai des întâlnită fiind abordarea sub forma protecţiei sau a pedepsei.

În Septembrie 2002, Comitetul ONU pentru drepturile copilului a examinat cel de-al doilea raport al Ucrainei cu privire la măsurile adoptate pentru implementarea drepturilor recunoscute în Convenţia ONU cu privire la drepturile copilului. În timp ce, în anul 1995, a Legea cu privire la „Agenţiile şi serviciile pentru minori şi instituţiile specializate pentru minori", care reglementează protecţia socială şi prevenirea criminalităţii în rândul minorilor şi instituirea unităţilor de poliţie pentru tineri şi copii, a fost considerată binevenită, Comitetul rămâne îngrijorat de: "Lipsa instanţelor de judecată şi a judecătorilor specializaţi în justiţia juvenilă, în ciuda faptului că în legislaţia naţională există prevederi legale cu privire la aceste organe şi de numărul redus de specialişti în domeniu, lucrători sociali, educatori comunitari şi ofiţeri de supraveghere care să lucreze în acest domeniu".

Comitetul recomandă ca Statul parte:

a) „să asigure implementarea deplină a unei justiţii juvenile care să corespundă standardelor internaţionale şi, în particular, a art. 37, 40 şi 39 ale Convenţiei, precum şi a Regulilor Minime ale Naţiunilor Unite de administrare a justiţiei juvenile (Regulile de la Beijing) şi a Principiilor Naţiunilor Unite de prevenire a criminalităţii juvenile (Principiile de la Riyadh) şi în lumina discuţiei din 1995 a Comitetului, cu privire la administrarea justiţiei juvenile."
b) Să aplice detenţia, inclusiv, detenţia prealabilă, doar în cazuri extreme, şi pentru o perioadă de timp cât mai scurtă posibil şi în nici un caz perioada nu trebuie să depăşească timpul stabilit conform legii.
c) În lumina art. 30, este necesar să fie aplicate măsuri adecvate pentru promovarea reintegrării minorului implicat în sistemul de justiţie juvenilă, o educaţie adecvată şi certificare pentru reintegrare mai uşoară.
d) Să apeleze la ajutor din partea, ***inter alia***, Înaltului Comisariat pentru drepturile Omului, Centrului Naţiunilor Unite de Prevenire a Criminalităţii, Reţelei Internaţionale de Justiţie Juvenilă şi UNICEF prin intermediul Comisiei de Coordonare pentru Asistenţă Tehnică în domeniul Justiţiei Juvenile "

pag 24.05.06.indd Sec2:99 30.05.2006 21:22:59

Recent, Curtea Supremă a Ucrainei a adoptat două Decrete ale Şedinţei Plenare: „În legătură cu utilizarea de către instanţe a legislaţiei cu privire la răspunderea pentru implicarea minorilor în comiterea infracţiunilor şi a altor acţiuni anti-sociale" şi „cu privire la practica utilizării de către instanţele din Ucraina a legislaţiei în cazurile ce se referă la infracţiunile comise de către minori". Următoarele prevederi ale Decretelor respective ar trebui să fie accentuate în calitate de atitudine pozitivă faţă de implementarea standardelor internaţionale cu privire la justiţia juvenilă:

- Sporirea răspunderii pentru atragerea minorilor în activitatea infracţională;
- Utilizarea unor abordări diferite faţă de adulţi şi minori în procesul de judecată;
- Acordarea unei atenţii mai mari aspectelor psiho-sociale ale infracţiunii;
- Creşterea rolului justiţiei restaurative;
- Extinderea relaţiilor de colaborare cu ONG-urile.

Analizând activităţile menţionate mai sus, am ajuns la concluzia că fiecare element al sistemului de justiţie juvenilă are problemele sale specifice, cerinţe şi necesităţi corespunzătoare. Dar, totodată, aceste elemente au şi probleme, cerinţe şi necesităţi comune:

- Judecătorii, avocaţii, procurorii, funcţionarii sociali, ofiţerii de probaţiune, poliţiştii şi jurnaliştii trebuie să fie vizaţi, informaţi şi instruiţi cu privire la principiile internaţionale ale justiţiei juvenile. Aceasta îi poate ajuta să înţeleagă faptul că un copil nu este un adult mic, ci este doar o persoană în proces de dezvoltare, care posedă o percepţie specifică a realităţii, particularităţi social-psihologice şi necesităţi specifice; astfel, sistemul instituţiilor juridice şi procedurilor legale pentru copii trebuie să difere de justiţia „adulţilor";
- Colaborarea în cadrul sistemului justiţiei juvenile trebuie să fie coordonată şi reglementată de o Lege sau un act normativ special (de exemplu, actele normative cu privire la justiţia juvenilă din Canada, Irlanda de Nord, Germania);
- Pentru o implementare şi o funcţionare eficientă a sistemului de justiţie juvenilă este nevoie de o campanie Mass-media mai amplă, care să promoveze ideile justiţiei juvenile şi să influenţeze opinia publică

pag 24.05.06.indd Sec2:100 30.05.2006 21:22:59

Pentru răspândirea experienţei menţionate mai sus, Forul pentru Drepturile Copilului (FDC) a desfăşurat o masă rotundă deschisă în cadrul căreia s-a discutat despre problemele justiţiei juvenile cu funcţionarii de stat, grupuri de executare a legii, ONG-uri, finanţatori şi mass-media. Ca rezultat, FDC a primit susţinere din partea Ministerului Justiţiei, Curţii Supreme a Ucrainei şi Ministerului Familiei, Copiilor şi Tineretului. Persoanele cheie ale FDC, Yevgeniya Pavlova şi Andriy Kovalenko, au fost incluşi în grupul iniţial pentru crearea unui Concept de Stat cu privire la justiţia juvenilă. Propunerea în formă scrisă, înaintată de către Y. Pavlova şi A. Kovalenko a fost aprobată de către Ministerul Justiţiei, Curtea Supremă a Ucrainei, Procuratura Generala şi a servit ca bază pentru proiectul Conceptului.

Proiectul conceptului„Şapte paşi pentru Justiţia juvenilă în Ucraina" este axat pe o guvernare democratică şi pe ideea ca sistemul de justiţie juvenilă să activeze în baza principiilor supremaţiei Legii şi susţine un şir de acţiuni pentru factorii de decizie ai celor două ramuri ale conducerii în Ucraina: legislativă şi judiciară.

Obiectivele de bază ale acestui Concept sunt următoarele:

- Îmbunătăţirea poziţiei minorilor în sistemul de justiţie juvenilă al Ucrainei;
- Crearea condiţiilor prealabile pentru ca sistemul de justiţie juvenilă al Ucrainei să corespundă standardelor Europene şi Internaţionale.

Şapte paşi de realizare.

Pentru implementarea sistemului de justiţie juvenilă în Ucraina este necesară crearea unui program Complex de Stat la nivel naţional, care are ca obiective acoperirea componentelor de bază ale justiţiei juvenile cu scopul de a schimba paradigma judiciară a minorilor. Ceea ce va însemna transformarea evolutivă a sistemului de pedepse penale către folosirea pe larg a tehnologiilor justiţiei restaurative. Programul Naţional prevede implementarea complexă a componentelor de bază ale sistemului de justiţie juvenilă prin realizarea (îndeplinirea) a următoarelor 7 Module:

I-ul Modul: Personal

Instruirea specialiştilor din domeniul justiţiei juvenile (judecători, procurori, miliţia pentru minori, funcţionari sociali, ofiţeri de probaţiune, avocaţi).

Acest modul are ca scop de a permite sistemului judecătoresc ucrainean să intensifice capacitatea proprie de instruire; să intensifice transparenţa în luarea deciziilor judecătoreşti cu privire la cazurile minorilor şi să îmbunătăţească înţelegerea şi aplicarea deciziilor instanţei bazate pe principiile şi prevederile CDC; să echipeze toate segmentele cu instrumente intelectuale şi informaţionale,

pag 24.05.06.indd Sec2:101 30.05.2006 21:23:00

necesare pentru a tinde spre o poziţie profesională mai transparentă, motivată şi independentă. Instruirea specialiştilor din domeniul sistemului de justiţie juvenilă va fi realizată prin dezvoltarea şi implementarea unui program cuprinzător de instruire în domeniul sistemului de justiţie juvenilă din Ucraina, care urmează să fie elaborat în baza unei strategii pe termen lung.

Al II-lea Modul: Legislativ

Cunoaşterea noii legislaţii şi a procedurii legale prevăzute pentru minorii în conflict cu legea. Acest modul are ca scop determinarea lacunelor din cadrul legislaţiei naţionale cu privire la minori; modelarea legislaţiei conform normelor şi standardelor internaţionale; stabilirea unei baze corespunzătoare pentru crearea, promovarea şi adoptarea unei noi Legi cu privire la Justiţia Juvenilă din Ucraina; înaintarea propunerii de modificări (amendamente) necesare în legislaţiei în vigoare, astfel încât să corespundă prevederilor noii Legi.

Al III-lea Modul: Instituţional

Crearea pas cu pas a instanţelor de judecată pentru minori.

Acest modul este orientat spre iniţierea creării şi răspândirii modelului de instanţă specială pentru minori, ca un sistem de instanţe specializate pe cazurile minorilor. Instanţa de judecată pentru minori trebuie să fie un mecanism unic integrat, fiecare element al căruia funcţionează în colaborare sincronizată cu alte agenţii pentru identificarea celor mai bune interese ale copilului.

Al IV-lea Modul: Educaţional

Implementarea noii specializări pentru fiecare dintre categoriile de specialişti, care se ocupă de minorii în conflict cu legea, de exemplu: „Judecător pentru minori"

Al V-lea Modul: Informaţional

Promovarea ideilor şi principiilor justiţiei juvenile în societatea ucraineană.

Acest modul are ca scop crearea opiniei publice şi formarea premiselor pentru cerinţele sociale (publice) şi iniţiativelor civile de implementare a sistemului de justiţie juvenilă în sistemul judecătoresc ucrainean.

Al VI-lea Modul: Analitic

Colectarea şi cercetarea celor mai bune practici internaţionale de justiţie juvenilă.

Al VII-lea Modul: Financiar

Crearea condiţiilor pentru finanţare din bugetul de stat.

pag 24.05.06.indd Sec2:102 30.05.2006 21:23:00

Ipoteze cu privire la implementarea Justiției Juvenile în Ucraina.

Analizând posibilitățile de implementare ale proiectului, ajungem la concluzia că există un număr suficient de ipoteze pozitive, care vor ajuta la atingerea obiectivelor propuse în cadrul proiectelor. Ipotezele generale sunt următoarele:

- Ucraina a făcut deja primii paşi înspre implementarea prevederilor de drept internațional şi a standardelor, care creează premise pentru modificări pozitive ale legislației naționale;
- Unul dintre principalele scopuri strategice ale politicii internaționale ale Ucrainei constă în a se apropia de standardele Uniunii Europene şi cele internaționale;
- O înțelegere mai bună şi dorința organelor de stat de a crea o societate democratică;
- Atitudinea pozitivă a Ministerului Justiției şi a Preşedintelui Curții Supreme a Ucrainei cu privire la justiția juvenilă;
- Dorința şi sprijinul organelor cheie de stat cu privire la implementarea sistemului de justiție juvenilă în Ucraina;
- O cooperare mai strânsă dintre stat şi ONG-uri;
- Stabilirea grupurilor de lucru la nivel de stat pentru a crearea unui program Național de justiție juvenilă;
- Manifestarea de interes din partea mass-media naționale față de justiția juvenilă.

Riscurile existente în procesul implementării Justiției Juvenile în Ucraina:

- Există o dependență strictă a reformelor naționale de configurația politică în Ucraina;
- Datorită situației politice curente, foarte des se întâmplă ca persoanele cheie din cadrul organelor de stat implicate în proces să scoase din funcție şi înlocuite;
- Există un bun potențial de resurse umane, dar nu este o conexiune între specialiştii ce activează în sistemul de justiție juvenilă;
- Bugetul de stat nu dispune de resurse financiare suficiente pentru realizarea unor reforme complexe;
- Reprezentanța UNICEF în Ucraina nu are o politică şi priorități clare din punct de vedere strategic pentru următorii ani, în ceea ce priveşte finanțarea proiectelor şi reformelor justiției juvenile.

Toate aceste presupuneri au un caracter politic şi depind de puterea politică de guvernământ a țării. Dar schimbările democratice din Ucraina nu pot fi anulate.

pag 24.05.06.indd Sec2:103 30.05.2006 21:23:00

Justiția restaurativă – imperativ al unei justiții care vindecă

Popa Diana,
Şeful Direcţiei Mediere,
Institutul de Reforme Penale,
Master în Asistenţă Socială

"...a privi vechile probleme în noi feluri ne ajută să înţelegem altfel şi să ajungem la noi răspunsuri."

Daniel Van Ness

La ora actuală, în practica internaţională, se cunoaşte o modalitate relativ nouă de soluţionare a conflictelor, inclusiv a celor apărute în urma comiterii unei infracţiuni. Această modalitate, graţie esenţei şi filozofiei sale, este numită justiţie restaurativă.

Justiția restaurativă reprezintă un proces prin care victima, infractorul, familiile acestora şi comunitatea, împreună decid împreună şi de comun acord modul în care trebuie soluţionate problemele apărute în urma răului comis. Ea se concentrează pe ceea ce trebuie vindecat şi conştientizat.

Justiția restaurativă în experienţa internaţională

Principiile justiţiei restaurative şi îndeosebi ale medierii sunt reflectate într-un şir de acte normative internaţionale cum ar fi: Convenţia Europeană cu privire la exercitarea drepturilor copiilor, Recomandările nr. R 11 (85) privind poziţia victimei în cadrul dreptului şi procedurii penale, nr. R 18 (87) privind simplificarea justiţiei penale, nr. R 21 (87) privind asistenţa acordată victimelor şi prevenirea victimizării, nr. R 20 (87) privind reacţiile sociale la delincvenţa juvenilă, nr. R 6 (88) privind reacţiile sociale la delincvenţa juvenilă în rândul tinerilor proveniţi din familii de emigranţi, nr. R 16 (92) privind Normele Europene referitoare la sancţiuni şi măsuri comunitare, nr. R 12 (95) privind administrarea justiţiei penale şi nr. R l (98) privind medierea familiei.

În ultimele două decade justiţia restaurativă şi medierea dintre victimă şi infractor cunoaşte o amplă dezvoltare în sistemele de justiţie penală din ţările europene. Astfel, în 1998 au fost estimate mai mult de 900 de programe de mediere în statele-membre ale Uniunii Europene. Medierea dintre victimă şi infractor este pe larg aplicată în Austria, Belgia, Finlanda, Franţa, Germania, Norvegia, Suedia, Luxemburg, Irlanda etc. Această modalitate de aplanare a conflictului dintre victimă şi infractor se câştigă teren şi în Europa de Est şi Centrală, îndeosebi în Bulgaria, Republica Cehă, Estonia, Ungaria, Polonia, România şi Slovenia. Este vorba de o practică inedită ce se confruntă cu

pag 24.05.06.indd Sec2:104 30.05.2006 21:23:00

dificultăţi. Oricărui început, dificultăţile fiind determinate de contextul cultural, politic, juridic şi legal, şi de ordin economic.

Premise pentru implementarea medierii in cauzele penale în Republica Moldova

În Republica Moldova bazele implementării justiţiei restaurative au fost puse prin introducerea în Codul de Procedură Penală a instituţiei medierii. Art. 276 alin. 7 stipulează că împăcarea poate fi efectuată şi prin intermediul medierii. Ca instituţie în dreptul penal, împăcarea este reglementată de art. 109 al Codului Penal şi prevede că în cazul infracţiunilor uşoare şi mai puţin grave, ca urmare a împăcării, încetează urmărirea penală.

Această inovaţie în justiţia penală a fost dictată de imperativul de a schimba unele concepţii ale justiţiei penale. După cum menţionează Howard Zehr, vestit analist în domeniul justiţiei restaurative, a fost necesară o„schimbare a lentilelor".

Una dintre realizările din domeniul cadrului legal este elaborarea proiectului de Lege cu privire la medierea în cauzele penale de către un grup de lucru pe alternative din cadrul Institutului de Reforme Penale. În elaborarea acestei legi au fost consultate Recomandarea nr. R. 19 (99) a Comitetului de Miniştri către statele membre cu privire la mediere în cazuri penale şi Recomandarea N. 11 (85) a Comitetului de Miniştri către statele-membre cu privire la poziţia victimei în dreptul penal şi în procedura penală. În martie 2004, prezenta lege a fost expertizată de experţii Consiliului Europei, acordându-i-se un aviz pozitiv.

Proiectul de lege cu privire la medierea dintre victimă şi infractor este alcătuit din patru capitole. În primul capitol – Dispoziţii generale – este prezentat scopul legii, cadrul legal adiţional şi principiile medierii, cum ar fi, de exemplu, principiul liberului consimţământ, accesul liber şi egal la procesul de mediere, principiul confidenţialităţii etc.

Cel de-al doilea capitol al legii relatează despre participanţii la procesul de mediere. Un punct important este statutul mediatorului. Acesta trebuie să întrunească următoarele condiţii: să posede capacitatea deplină de exerciţiu;

- să aibă studii superioare;
- să fie atestat de Consiliul de mediere;
- să fie apt din punct de vedere medical pentru exercitarea acestei activităţi;
- să nu aibă antecedente penale şi să se bucure de o reputaţie bună;
- să posede limba de stat;
- să aibă absolvite cursurile pentru pregătirea mediatorilor.

pag 24.05.06.indd Sec2:105 30.05.2006 21:23:00

În capitolul III sunt evidenţiate etapele medierii. Procedura de mediere poate fi solicitată de părţi, de organul de urmărire penală sau de instanţa de judecată, cu acordul părţilor. Mediatorul organizează întrevederi individuale cu părţile şi, în cazul semnării acordului de mediere de către acestea, organizează şedinţe de mediere cu ambele părţi. Încetarea procesului de mediere poate avea loc în următoarele cazuri: părţile sau una dintre părţi renunţă la mediere; mediatorul constată că părţile nu pot ajunge la un acord; părţile semnează un acord de împăcare. Mediatorul prezintă organului de urmărire penală sau instanţei de judecată, în a cărei procedură se află cauza penală spre examinare, acordul de împăcare a părţilor, împreună cu un raport scris privind măsurile aplicate şi rezultatul medierii, fără a dezvălui însă conţinutul întrevederilor.

Capitolul V reflectă modalitatea de organizare a funcţiei de mediator. Astfel, în vederea organizării şi coordonării activităţii de mediator, pe lângă Ministerul Justiţiei se înfiinţează Consiliul de mediere, care are următoarele atribuţii:

- efectuează atestarea şi eliberează atestatul de mediator în conformitate cu Regulamentul aprobat de Ministerul Justiţiei;
- monitorizează şi coordonează activitatea mediatorilor şi a organizaţiilor neguvernamentale care activează în domeniul medierii;
- întocmeşte şi actualizează lista organizaţiilor care efectuează pregătirea şi perfecţionarea mediatorilor;
- emite hotărâri cu privire la suspendarea exercitării funcţiei de mediator, la retragerea calităţii de mediator etc.

Pregătirea şi perfecţionarea mediatorilor se asigură prin organizarea cursurilor de specialitate de către organizaţiile care au avizul Consiliului de mediere pentru desfăşurarea programelor de pregătire şi perfecţionare în domeniul medierii.

Mediatorul poate să-şi desfăşoare activitatea în una din următoarele forme: birou individual al mediatorului, birou asociat de mediatorii.

Capitolul IV prezintă dispoziţiile finale şi tranzitorii.

Promovarea instituţiei medierii în rândul colaboratorilor organelor de ocrotire a normelor de drept

O dată cu includerea în legislaţia naţională a instituţiei medierii, au fost desfăşurate activităţi de instruire pentru colaboratorii organelor de ocrotire a normelor de drept. Astfel, de seminarele organizate de Institutul de Reforme Penale au beneficiat mai mult de o sută de specialişti din instanţele de judecată de niveluri diferite, din structurile procuraturii şi colaboratorii Ministerului Afacerilor Interne. În cadrul seminarelor de instruire, participanţii au fost familiarizaţi cu conceptul justiţiei restaurative şi medierii între victimă şi infractor, medierea în procesul penal, mecanismul de solicitare a medierii, conţinutul şi importanţa acordului de împăcare etc.

pag 24.05.06.indd Sec2:106 30.05.2006 21:23:01

Susținerea programelor de instruire

Pentru implementarea eficientă a medierii în cauzele penale este nevoie şi de un personal calificat – mediatorii. În perioada iunie – octombrie 2004, Institutul de Reforme Penale a organizat un program de instruire pentru mediatori. De acest program au beneficiat 24 de persoane. Participanților la seminare le-a fost oferită informația în ceea ce priveşte etapele, metodele şi tehnicile aplicate în procesul de mediere, deontologia mediatorului, abilitățile de comunicare. Un accent deosebit s-a pus pe teoriile privind conflictul şi modalitățile de soluționare a acestuia.

Aplicarea cunoştințelor acumulate în timpul şedințelor de instruire a fost realizată prin practicarea jocului de rol şi a studiilor de caz. Capacitățile viitorilor mediatori au fost apreciate de experții internaționali din Ucraina şi din Polonia – Roman Koval, directorul Centrului de mediere din Ucraina – Krzysztof Pawlowski, mediator, coordonator la Asociația poloneză pentru educație juridică.

Pe parcursul anului 2005 Institutul de Reforme Penale a desfăşurat un program de instruire complex realizat de colegii ucraineni. Aceştia vor aplica un curs de instruire, care va fi preluat de experții naționali în vederea instruirii noilor mediatori.

Centrul de mediere

În februarie 2005, la Chişinau a fost deschis un Centru de mediere, specializat în oferirea serviciilor de mediere în cauzele penale cu participarea minorilor victime sau infractori. În cadrul centrului activează şase mediatori, care au urmat programul de instruire în domeniul justiției restaurative.

Centrul de mediere activează în colaborare cu instanțele de judecată din raza municipiul Chişinău, Procuratura Generală, Baroul de Avocați al IRP-ului, Baroul Avocaților din Republica Moldova, Direcția municipală pentru protecția drepturilor copilului, Izolatorul de anchetă nr. 3 din Chişinău, comisariatele de poliție ale municipiului Chişinău, precum şi cu un şir de ONG-uri specializate în domeniul copiilor.

În perioada de pilotare (6 luni) a medierii în municipiul Chişinău la Centrul de mediere au fost raportate 17 cazuri, dintre care 11 – cu minori şi 6 – cu adulți. Dintre cazurile preluate 11 s-au soldat cu acordul de împăcare din care în cazul a nouă persoane a fost încetată urmărirea penală.

Majoritatea cazurilor parvenite au fost pe art.186 al.1 şi 2. De menționat că a fost raportată şi o cauză de omor în care s-a solicitat împăcarea dintre infractor şi rudele victimei.

Sesizarea mediatorilor la etapa de urmărire penală este reuşită datorită faptului că instituția medierii reprezintă în esența sa o alternativă la procesul

pag 24.05.06.indd Sec2:107 30.05.2006 21:23:01

clasic penal. Iniţierea medierii la această fază este problematică, dat fiind că se oferă puţin timp pentru desfăşurarea activităţilor de mediere. Deşi, procedura de mediere poate să continue şi în faza de judecată, mediatorii se străduiesc să-şi onoreze misiunea până la această etapă, astfel încât ofiţerii de urmărire penală să nu-şi piardă credibilitatea în procesul de mediere.

Din partea judecătorilor nu a parvenit nici un caz, cu toate că aceştia au participat la un şir de seminare informative la care au fost prezentate informaţii cu privire la medierea în cauzele penale. O explicaţie a acestui fenomen ar putea fi şi faptul că activităţile de informare au fost axate mai mult pe lucrul cu organele de urmărire penală (procuraturile şi comisariatele de poliţie).

Seminarele de informare/instruire la care au participat ofiţeri de urmărire penală, procurori şi judecători au avut un impact pozitiv, deoarece au pus bazele unei relaţii de colaborare între lucrătorii Centrului de mediere şi organele menţionate mai sus. În cadrul şedinţelor cu mediatorii s-a stabilit că persoanele de contact din comisariate, procuraturi, judecătorii vor fi specialiştii care au participat la seminare, deoarece aceştia sunt deja iniţiaţi în tematica medierii. Persoanele respective au fost rugate să prezinte informaţii la tema colegilor. Activismul şi participarea entuziastă la seminare au fost confirmate şi prin numărul impunător de solicitări. Singura problemă care a apărut, dacă să ne referim la acest aspect, este că la seminare au fost implicate persoane cu experienţă şi acestea au fost promovate în funcţii şi cazurile pe care le preiau sunt infracţiuni grave şi extraordinar de grave.

Făcând o analiză a infracţiunilor comise de către minori, se constată că acestea sunt de natură economică şi sunt comise în grup. Infracţiunile comise în grup, acelaşi furt, este automat clasificat ca o infracţiune gravă şi cade sub incidenţa art. 109 al Codului Penal. În procesul de organizare şi dezvoltare a medierii s-a ajuns la unele concluzii care vizau filozofia justiţiei restaurative şi, înainte de toate, poziţia victimei în procesul penal. Dacă iniţial am conceput medierea ca o posibilitate de încetare a urmăririi penale faţă de infractor, atunci, în urma experienţei şi a analizei situaţiei victimei, s-a ajuns la ideea că obiectivul de bază al justiţiei restaurative este de a restabili situaţia anterioară conflictului, prin restituirea pagubei materiale faţă de victimă şi ameliorarea relaţiilor sociale dintre părţi.

Institutul de Reforme Penale, membru al Forumului european pentru justiţia restaurativă şi mediere

În 8 şi 9 decembrie 2000, Forumul european a organizat întâlnirea de constituire, la care au participat circa 50 de persoane din 15 ţări. Scopul general al forumului este de a sprijini implementarea şi dezvoltarea medierii victimă/

pag 24.05.06.indd Sec2:108 30.05.2006 21:23:01

infractor şi a altor practici specifice justiţiei restaurative în întreaga Europă. Pentru a atinge acest scop, forumul şi-a propus:

- promovarea schimbului internaţional de informaţii şi ajutor reciproc;
- promovarea dezvoltării în domeniul justiţiei restaurative a politicilor,
- serviciilor şi legislaţiei eficiente;
- explorarea şi dezvoltarea bazelor teoretice ale justiţiei restaurative;
- stimularea cercetării în domeniu;
- sprijinirea dezvoltării principiilor, eticii, pregătirii şi celei mai bune practici.

În aprilie 2003, Institutul de Reforme Penale şi-a prezentat candidatura pentru a deveni membru al Forumului european pentru medierea dintre victimă şi infractor şi justiţia restaurativă. Candidatura IRP-ului a fost unanim acceptată.

Din iunie 2004, Institutul de Reforme Penale este partener în implementarea proiectului „Perspectivele de introducere a medierii dintre victimă şi infractor în Europa Centrală şi de Est". Scopul proiectului este de a susţine dezvoltarea justiţiei restaurative în Europa Centrală şi de Est, precum şi de a îmbunătăţi schimbul de informaţii şi experienţă dintre Est şi Vest în domeniul medierii între victimă şi infractor. În cadrul acestui proiect au avut loc două întruniri ale experţilor, una dintre care s-a produs în Chişinău.

Activităţi de promovare a instituţiei medierii în Republica Moldova

Pentru a aduce la cunoştinţă publicului larg esenţa conceptului de mediere, avantajele acesteia pentru victimă, infractor, comunitate şi pentru a facilita procesul de instruire în domeniul medierii Institutul de Reforme Penale a publicat: Broşura privind medierea în cauzele penale, Codul deontologic al mediatorului, Curriculum-ul cursului „Mediere".

O modalitate eficientă de promovare a medierii constă în publicarea posterelor „Spune DA justiţiei restaurative" şi „Prin mediere la împăcare". Elaborarea cadrului informativ privind medierea în cauzele penale a avut drept scop informarea comunităţii juridice şi membrilor societăţii moldoveneşti despre principiile medierii, şi despre beneficiile acesteia pentru victimă şi infractor.

Pentru următorii ani de activitate IRP îşi propune, în mod prioritar, desfăşurarea activităţilor de mediere în municipiul Chişinău, extinderea pilotării medierii în oraşele Cahul şi Ungheni. Aplicarea medierii se va efectua în paralel cu activităţile de informare în masă, precum şi cu seminarele de informare pentru colaboratorii organelor de drept şi seminarele de instruire pentru mediatori.

pag 24.05.06.indd Sec2:109 30.05.2006 21:23:01

Justiţia juvenilă şi combaterea delincvenţei între minori

Rusu Eugen,
Procuror,
Şeful Secţiei protecţia drepturilor şi intereselor constituţionale şi combaterea traficului de fiinţe umane a Procuraturii Generale
Procuratura Generala a Republicii Moldova

Articolul 40 al Convenţiei Internaţionale cu privire la Drepturile Copilului stabileşte că ***„Statele-părţi recunosc oricărui copil suspectat, acuzat că ar fi încălcat legea penală dreptul de a fi tratat într-un mod de natură să favorizeze sentimentul demnităţii şi al valorii personale, să întărească respectul său pentru drepturile omului şi libertăţile fundamentale ale altora".***

După ratificarea Convenţiei şi intrarea ei în vigoare pentru Republica Moldova, la 25 februarie 1993, Parlamentul a adoptat un şir de legi, prin care a ajustat întrucâtva legislaţia naţională la cerinţele Convenţiei şi ale altor acte şi standarde internaţionale în domeniu.

La 15 decembrie 1994 Parlamentul a adoptat Legea nr.388 cu privire la drepturile copilului.

Conform acestei legi, ocrotirea de către stat şi societate a copilului şi familiei constituie în Republica Moldova o preocupare politică de prim ordin. Această sarcină se referă şi la cazurile de tragere la răspundere a copilului.

Problematica combaterii delincvenţei juvenile constituie una dintre direcţiile prioritare ale luptei împotriva criminalităţii. Prevenirea infracţiunilor săvârşite de către minori reprezintă o condiţie esenţială pentru ocrotirea sănătăţii morale a generaţiei în creştere, pentru formarea poziţiei corecte de viaţă a membrilor societăţii.

Dinamica criminalităţii juvenile în anii 2003 – 2004 denotă o creştere neînsemnată a numărului crimelor comise de minori în anul 2004 în raport cu anul precedent, însă în comparaţie cu ponderea crimelor comise de minori faţă de numărul total de crime se remarcă o reducere a acestei categorii de infracţiuni (vezi tabelul).

Anul de referinţă	2000	2001	2002	2003	2004
Infracţiuni comise în total	38267	37830	36302	30942	27311
Infracţiuni comise de minori	3007	2684	2976	2711	2770
Raportul în %	12.7	12	12.1	11.4	9.9

pag 24.05.06.indd Sec2:110 30.05.2006 21:23:01

Din numărul total al infracţiunilor săvârşite de minori, 72,3% constituie atentate la avutul proprietarului, inclusiv jafuri – 137, iar tâlhării – 24.

În anul 2004 minorii au fost autori a 11 omoruri (în 2003 - 17 omoruri), 23 violuri (în 2003 – 25 violuri) şi 78 crime de huliganism (în 2003 – 101 crime de huliganism).

În grup, minorii au săvârşit 414 infracţiuni, iar în complicitate cu adulţii – 379 crime. Dintre minorii infractori 265 au avut antecedente penale.

Cele menţionate mai sus denotă că nivelul criminalităţii între minori este încă destul de înalt, iar acţiunile şi măsurile întreprinse de organele de drept, de către alte structuri şi organizaţii preocupate de prevenirea şi combaterea delincvenţei juvenile, de protecţia drepturilor copiilor nu pot să satisfacă cerinţele societăţii în acest domeniu.

În societate persistă multiple cauze şi factori ce influenţează negativ asupra prevenirii şi combaterii criminalităţii juvenile.

Analiza datelor privitoare la delincvenţa juvenilă relevă că situaţia la capitolul crime comise de către minori în ultimii ani este influenţată de situaţia calitativ nouă în care copiii cresc şi sunt educaţi.

În acelaşi timp s-a lărgit considerabil câmpul infracţional şi în majoritatea cazurilor predomină situaţiile:

- de violenţă şi cruzime;
- de abuz şi indiferenţă faţă de copii şi problemele lor.

În ultimul timp se constată:

- accesul liber al minorilor la procurarea băuturilor alcoolice;
- slăbirea rolului familiei, al corpului didactic din instituţiile de învăţământ în instruirea şi educarea copiilor;
- activitatea insuficientă a organelor de resort în soluţionarea problemelor minorilor;
- pasivitatea societăţii civile faţă de problemele generaţiei în creştere, în general, şi faţă de combaterea delincvenţei juvenile, în special.

Cele menţionate confirmă o dată în plus faptul că fenomenul infracţional în rândul minorilor, problemele exercitării justiţiei juvenile şi cele de protecţie a drepturilor copilului în acest domeniu necesită activităţi fundamentale, înainte de toate, din partea statului, pentru care aceste sarcini trebuie să constituie o prioritate.

O problemă acută cu care se confruntă azi societatea, îndeosebi minorii, este cea a vagabondajului, care oferă un teren fertil pentru criminalitate în mediul copiilor.

pag 24.05.06.indd Sec2:111 30.05.2006 21:23:02

Prin Hotărârea Guvernului nr. 233 din 28.03.2001 au fost trasate sarcini concrete pentru combaterea vagabondajului şi a cerşetoriei. Din păcate, organele administraţiei publice centrale şi locale,n-au realizat toate măsurile programate. De notat că în multe raioane încă nu au fost create centre de plasament temporar al copiilor.

Conform datelor statistice, în Centrul de plasament temporar al minorilor din cadrul Ministerului Afacerilor Interne în ultimul deceniu sunt reţinuţi anual 1500 - 1600 minori. Analiza situaţiei criminogene a relevat că anume această categorie de delincvenţi este cea mai predispusă la săvârşirea infracţiunilor.

O îngrijorare deosebită provoacă cruzimea şi chiar sadismul manifestate de unii minori în comiterea crimelor, ceea ce este în mare parte o reacţie de răspuns la atmosfera marcată de violenţă, brutalitate, amoralitate şi sărăcie existentă în familie.

Alcoolismul şi consumul de droguri în mediul minorilor constituie un adevărat „catalizator" al crimelor comise de către copii.

Aceste probleme arzătoare ar fi soluţionate mai eficient doar prin intermediul unei autorităţi administrative centrale, al unui organ specializat în protecţia drepturilor copilului, inclusiv în combaterea şi prevenirea delincvenţei între minori, în exercitarea justiţiei juvenile. De mai multe ori procuratura a înaintat această propunere Guvernului, însă, cu regret, un astfel de organ specializat încă nu a fost creat.

Noul Cod de Procedură Penală prevede un capitol special referitor la procedura penală în cauzele privind minorii. De asemenea, documentul respectiv conţine noi forme alternative în procesul urmăririi penale şi la aplicarea pedepsei penale, inclusiv în cauzele minorilor.

Practica ne demonstrează că la combaterea delincvenţei juvenile, accentul trebuie pus nu atât pe aplicarea sancţiunilor penale, care nu pot fi totuşi evitate, cât pe terapia socială a fenomenului, bazată pe cunoaşterea şi înlăturarea cauzelor şi condiţiilor amintite, care-l favorizează la nivel macrosocial, microsocial şi individual.

La nivel macrosocial e mai complicat de a elabora şi realiza măsurile de prevenire şi profilaxie a delincvenţei juvenile. Însă la nivel microsocial devine indispensabilă revitalizarea funcţiilor de bază ale instituţiilor cu rol educativ, înainte de toate, al familiei şi al şcolii.

E regretabil că, în ultimul timp, rolul educativ al familiei a scăzut considerabil, mai ales din cauza plecării părinţilor la muncă peste hotare.

La nivel individual este necesar ca poliţia şi organele procuraturii, instanţele de judecată să pună în centrul preocupărilor lor, în cadrul soluţionării cauzelor cu infractorii minori, problema individualizării sancţiunii penale,

pag 24.05.06.indd Sec2:112 30.05.2006 21:23:02

astfel fel încât aceasta să aibă un rol educativ şi de prevenire a delincvenţei juvenile.

Astfel, sancţiunile pentru orice minor delincvent vor fi modelate conform:

- gravităţii faptei comise;
- circumstanţelor personale şi atitudinii relevante de minor, respectându-se „principiul personalităţii" prevăzut de Regulile de la Beijing.

În acest scop se impune crearea organelor şi unităţilor specializate în cadrul justiţiei juvenile.

Conform articolului 54 Cod Penal, persoana în vârstă de până la 18 ani, care a săvârşit pentru prima oară o infracţiune uşoară sau mai puţin gravă poate fi eliberată de răspundere penală dacă s-a constatat că corectarea ei este posibilă fără a fi supusă răspunderii penale. În acest scop organul de urmărire penală propune procurorului de a înceta urmărirea penală în privinţa minorului şi de iniţia în instanţă un demers despre eliberarea minorului de răspundere penală. În funcţie de caracterul şi de persoana minorului care a comis infracţiuni ce nu prezintă un grav pericol social, instanţa de judecată poate aplica măsuri de constrângere cu caracter educativ, care nu sunt pedepse penale şi nu vor genera antecedente penale. Se cere ca procurorii şi instanţele judecătoreşti să recurgă la aceste reglementări în toate cazurile când acestea pot fi aplicate.

De asemenea, urmează să fie aplicate mai pe larg prevederile art. 59 Cod Penal, care prescrie eliberarea condiţionată a copilului infractor de pedeapsa penală în cazul săvârşirii unei infracţiuni uşoare sau mai puţin grave.

Articolul 385 Cod de Procedură Penală prevede că, la adoptarea sentinţei, instanţa de judecată decide măsura de pedeapsă care urmează să fie stabilită inculpatului**,** luând în considerare şi recomandările serviciului de resocializare. Cu regret, se constată că instanţele judecătoreşti adoptă sentinţe de condamnare în privinţa minorilor fără a stabili caracteristicile personale şi sociale ale minorilor care au ajuns pe banca acuzaţilor, limitându-se doar la caracteristicile anexate la materialele cauzei penale eliberate în majoritatea cazurilor de către inspectorii de sector, instituţiile de învăţământ, fapt ce nu reflectă obiectiv caracteristicile individuale ale minorilor.

La solicitarea pedepsei în privinţa persoanelor cu vârste cuprinse între 16 şi 18 ani, autoare ale infracţiunilor pentru care este prevăzută pedeapsa cu muncă neremunerată în folosul comunităţii, procurorii trebuie să orienteze judecata spre aplicarea acestei pedepse. Analiza practicii judiciare denotă că celor mai mulţi minori care au comis infracţiuni li s-a aplicat condamnare condiţionată sau cu amânarea sentinţei, situaţie în care ei nu conştientizează

pag 24.05.06.indd Sec2:113 30.05.2006 21:23:02

pe deplin faptul că au comis o faptă antisocială şi că au fost pedepsiţi pentru aceasta.

Experienţa altor state a dovedit că aplicarea muncii comunitare în privinţa minorilor are un efect pozitiv şi asigură realizarea scopurilor pedepsei penale.

La adoptarea sentinţei în procesul unui minor, în afară de chestiunile generale, instanţa de judecată urmează să examineze posibilitatea scutirii de pedeapsa penală a minorului în conformitate cu prevederile art.93 Cod Penal sau suspendării condiţionate a executării pedepsei de către minor conform dispoziţiilor art.90 din Codul Penal.

Referitor **la cadrul instituţional** în domeniul justiţiei juvenile,constatăm că în Republica Moldova nu există o structură executivă unică ce ar avea în competenţa sa problema copiilor aflaţi în conflict cu legea. De aspectele numeroase ale acestei probleme se ocupă mai multe ministere, departamente, comitete şi consilii, iar uneori, responsabilităţile pentru aceeaşi problemă sunt divizate între mai multe structuri.

Pentru a depăşi dificultăţile generate de dispersare a responsabilităţilor între diferite structuri de stat, se cere crearea pe lângă Guvern a unui organ administrativ de specialitate, de al cărui resort ar fi toate problemele ce ţin de protecţia drepturilor şi intereselor copiilor, inclusiv prevenirea delincvenţei în mediul acestora. Procuratura Generală i-a sugerat Guvernului o asemenea soluţie şi considerăm că această iniţiativă va fi realizată.

pag 24.05.06.indd Sec2:114 30.05.2006 21:23:02

Shestani Leon,
Coordonator de programe, UNICEF Albania

unicef

Proiectul Justiția Juvenilă

Acționând în direcția corectă:
"Stabilirea Sistemului Justiției Preventive şi Restaurative în Albania"

Situația:

Legală

1. Nu există o Lege a Justiției Juvenile.
2. Justiția Juvenilă este componentă a diferitor coduri şi legi
3. Un pachet de amendamente legislative pentru îmbunătățire se află în MoJ şi se aşteaptă să fie aprobate de către Parlament
4. Legile (adoptate de autoritățile locale), regulile ți regulamentele sunt slab dezvoltate
5. Nici o strategie GoA pentru reforma JJ nu este în drept

Instituțional

1. Pre-detenție: un plan de acțiune pentru reforma pre-detenție este în drept. Guvernul acționează încet pentru alocarea resurselor pentru implementare.
2. Penitenciarele: Vacarr este unica facilitate pentru minori. Nu ete în drept nici o facilitate reeducațională (ca fiind cerută de către Codul Penal)
3. Curțile: nu există curți separate pentru minori şi profesionişti specializați în domeniul JJ. Sunt în discuție planurile pentru secțiunea pentru minori (Un decret ce este necesar să fie adoptat de către Preşedinte; aşteptat înaintea alegerilor)

pag 24.05.06.indd Sec2:115 30.05.2006 21:23:02

Principiile fundamentale şi componentele JJ

Principiile fundamentale

• accentuată **bunăstarea**; proporțională
• **reintegrarea** copiilor;
• dezvoltă **alternativele la regimul custodial** sau la tratamentul sau îngrijirea instituțională
• copiii sunt tratați în **propria comunitate** pe cît de mult posibil; separați de adulți;
• **reintegrarea** prin ajutorul şi suportul potrivit;
• **personal calificat** şi abilitat disponibil în toate elementele sistemului
• **prevenirea** delicvenței juvenile;
• **servicii comunitare**

Componentele JJ

1. Promovarea **"orientării" structurilor** şi programelor care permite ca mai mulți infractori să fie tratați de către organisme non-judiciare şi din aceste motive în afara sistemului curții formale
2. Promovarea abordării **justiției restaurative**. Principalul obiectiv fiind repararea prejudiciului produs de către fapta comisă, a face reparațiile pentru victimă şi comunitate.
3. Promovarea alternativelor la privațiunea de libertate. Privațiunea de libertate este ultimul resort, pentru termenul cel mai scurt posibil.

Procesul ce duce la acțiunea propusă:

- Proiectarea intervenției în teren
- Programul EC/CARDS în JJ
- Programul Sida în Balcanii de Vest
- Consultarea cu principalii parteneri guvernamentali şi ONG – urile relevante, naționale şi internaționale
- Strategia Tirana UNICEF în Justiția Juvenilă

pag 24.05.06.indd Sec2:116 30.05.2006 21:23:03

Scopul şi componentele structurale ale proiectului

Stabilirea unui sistem al justiției juvenile orientat spre copil, oferind măsuri educaționale şi alternative la detenție în faza pre-sentențială, sentențială şi post-sentențială şi promovarea programelor de prevenire şi de reintegrare socială a copilului.

Advocacy Pentru dezvoltarea legislației şi politicilor	**Construirea capacl-tății instituționale şi Programele Măsurilor Alternative la detenție (PMA)**	**Protecția şi reintegrarea copiilor aflați în conflict cu legea**	**Programe de prevenire**

1. Advocacy pentru dezvoltarea legislației şi a politicilor

Legislație

- Advocacy pentru aprobarea pachetului legislativ de amendamente
- Forumuri pentru schimbările politicilor majore
- Advocacy în înaintarea politicilor bunăstării

Legi, reguli & regulamente; ghiduri

- Legi pentru mecanisme de referință în PMA
- Ghiduri pentru:
  i) securitate pentru reținuți
  ii) manualul sentințelor alternative pentru judecători
  iii) ghiduri de orientare pentru procurori
  iv) obligații şi împuterniciri ale poliției
- Manuale pentru profesioniştii în domeniul JJ

Publicații şi construirea unei jurisprudențe în domeniul JJ

- Instrumentele internaționale în domeniul JJ
- Manual şi referințe pentru profesioniști
- Bunele practici în JJ
- Cercetări şi studii
- Jurisprudența în cazurile copiilor

Legea JJ/codul copiilor

pag 24.05.06.indd Sec2:117 30.05.2006 21:23:03

2. Construirea capacității instituționale şi Programul Măsurilor Alternative (PMA)

Ministerul Justiției şi departamentele pentru minori MoPO

1. Asistență tehnică
2. Suport pentru un sistem avansat de planificare a culegerii datelor şi a design politicii

Programul Măsurilor Alternative la detenție

1. Design PMA
2. Suportul autorităților locale (în trei prefecturi) pentru stabilirea programului de referință pentru PMA

Secțiunea suportului pentru minori

1. Training pentru personalul administrativ al curții
2. Suport asistențial

Training pentru profesioniştii implicați în JJ

i) judecătorii şi procurorii
ii) poliția judiciară, poliția
iii) ONG-urile
iv) asistenții sociali şi psihologii

3. Protecția şi reintegrarea copilului privat de libertate

Sistemul Pre-detenție

1. Asistență tehnică pentru noile centre
2. Training pentru personal
3. Suportul ONG – urilor pentru monitorizare
4. Resurse

Sistemul penitenciar

1. Asistență tehnică pentru administrația penitenciarelor
2. Programe de reabilitare şi educaționale
3. Training pentru personal
4. Asistență suplimentară pentru programele educaționale

Instituție specializată

1. Design – ul curriculumului
2. Training pentru personal
3. Stabilirea programului training-ului vocațional
4. Resurse şi materiale didactice

Asistență legală şi psihosocială gratuită

pag 24.05.06.indd Sec2:118 30.05.2006 21:23:04

4. Prevenire

Comunitățile pentru programele de prevenire şi reintegrare

1. Proiecte comunitare în legătură şu programele de protecție la nivel local
2. Proiecte în domeniul serviciilor comunitare pentru implementarea PMA

Mobilizarea informațională

1. Compania de mobilizare națională vizând responsabilitatea comunitară şi participarea tinerilor
2. Materiale informative cu privire la comunități în prevenirea primară şi protecția copiilor în situație de risc
3. Rolul comunităților în monitorizare

Rolul sistemului educațional în prevenire

1. Curriculum şcolar în domeniul deprinderi de viață, soluționarea conflictului, toleranță.
2. Consiliere de la egal la egal şi programe de mediere şcolară
3. Suport pentru programele de prevenire şi dezvoltare
4. Dezvoltarea capacităților profesorilor şi administrației şcolare în programele de identificare primară şi prevenție

Rezultate aşteptate

• În 2006 politica JJ comprehensivă şi legi adoptate de GoA ce reflectă standardele internaționale şi aspirația Albaniei de a deveni membru UE

• În 2008 Legea Justiției Juvenile / Proiectul Codului Copilului

• În 2007 sistemul JJ şi PMA sunt în drept şi funcționale
• În 2008 profesioniştii din domeniul Justiției Juvenile ştiu cum să soluționeze cazurile minorilor în conflict culegea utilizând orientarea PMA şi justiția restaurativă

• personalul penitenciarelor şi instituțiilor pre-detenție sunt informați în managementul cazurilor minorilor în detenție
•Copiii în conflict cu legea au o bază legală pentru protecție, educație şi învață deprinderile de viață şi vocaționale pentru o reintegrare completă în societate

•Sunt stabilite modelele în prevenirea delincvenței juvenile
•Programele şcolare includ soluționarea paşnică a conflictelor şi sunt stabilite şi funcționează programele de consiliere de la egal la egal şi mediere pentru protecția copiilor în situație de risc

pag 24.05.06.indd Sec2:119 30.05.2006 21:23:05

Camelia Tancău,
Preşedintele Centrului Român pentru Educaţie şi Dezvoltare Umană, România

Starea actuală de implementare a măsurilor alternative la nivelul municipiului Bucureşti

Starea actuală de implementare a măsurilor alternative

- **Obiectiv general**: analiza stadiului actual de implementare a măsurilor alternative

pag 24.05.06.indd Sec2:120 30.05.2006 21:23:05

Starea actuală de implementare a măsurilor alternative

Obiective specifice:

- identificarea instituțiilor implicate în actul de justiție pentru minori şi a rolului jucat de acestea;
- descrierea calitativ-cantitativă a măsurilor alternative aplicate minorului delincvent;
- cunoaşterea percepțiilor şi atitudinilor specialiştilor din cadrul sistemului de justiție pentru minori cu privire la sancțiunile aplicate minorilor;
- identificarea cauzelor ce duc la ne aplicarea măsurilor alternative;
- descrierea serviciilor oferite minorului – subiect al unei măsuri alternative;
- formularea de sugestii în vederea aplicării pe o scară cât mai largă a măsurilor alternative.

Metode şi tehnici de cercetare

În vederea atingerii obiectivelor propuse s-au folosit următoarele metode şi tehnici:

- focus-grup în cadrul căruia reprezentanți ai judecătoriilor de sector din Bucureşti, ai parchetului, poliției şi ONG-urilor au identificat şi au caracterizat aspectele esențiale ale temei de cercetare;
- interviuri semi-structurate cu judecători şi procurori din Bucureşti în cadrul cărora au fost abordate pe larg temele de cercetare identificate în cadrul focus-grupului;
- observația structurată realizată de operatorii de interviu în timpul cercetării de teren;
- analiza statistică a datelor provenite de la Tribunalul Bucureşti şi judecătoriile de sector.

pag 24.05.06.indd Sec2:121 30.05.2006 21:23:05

Itemi urmăriți în cadrul interviului

- Infrastructura justiției pentru minori (judecători, procurori, consilieri de reintegrare socială şi supraveghere etc.);
- Tipuri de sancțiuni aplicate minorilor;
- Sancțiuni alternative la pedeapsa cu închisoarea aplicate minorilor pe baza CP în vigoare;
- Organizarea sistemului de măsuri alternative;
- Servicii oferite minorilor pe parcursul executării unor sancțiuni alternative;
- Reforma sistemului de justiție pentru minori;
- Soluții şi propuneri de optimizare a sistemului de justiție pentru minori.

Structura pedepselor aplicate inculpaților minori în anul 2003

- Tribunalul a aplicat în proporție de 66,9% pedeapsa cu închisoarea şi doar în 19,1% din cazuri suspendarea condiționată a închisorii.
- Judecătoriile municipiului Bucureşti au aplicat sancțiunea cu închisoarea într-o proporție de 42,5% şi într-o proporție de 28,6% suspendarea condiționată a pedepsei cu închisoarea.
- Pe ansamblu (tribunal şi judecătorii) în 47,5% din cazuri minorilor li s-a aplicat pedeapsa cu închisoarea şi doar 26,6% au beneficiat de suspendarea condiționată a acesteia.

pag 24.05.06.indd Sec2:122 30.05.2006 21:23:06

Sancțiunile aplicate minorilor în decursul anului 2003

- **La nivelul fiecărei judecătorii situația se prezintă astfel:**
  - Sectorul 1: 39,7% minori sancționați cu pedeapsa închisorii;
  - Sectorul 2: 58,3% minori sancționați cu pedeapsa închisorii;
  - Sectorul 3: 49,5% minori sancționați cu pedeapsa închisorii;
  - Sectorul 4: 75% minori sancționați cu pedeapsa închisorii;
  - Sectorul 5: nici un minor sancționat cu pedeapsa închisorii;
  - Sectorul 6: 45% minori sancționați cu pedeapsa închisorii;
  - Judecătoria Buftea: 11,3% minori sancționați cu pedeapsa închisorii.

Sursa: Tribunalul municipiului Bucureşti

Dinamica infracțiunilor săvârşite de minori şi tineri în perioada octombrie 2003 – martie 2004 şi sancțiunile aplicate

Infracțiuni comise de minori:

- Furt – 88,5%
- Conducerea unui mijloc auto fără permis – 5,8% din cazuri
- Mărturie mincinoasă – 0,5% din cazuri
- Lovire – 2,6% din cazuri
- Vătămare corporală – 1%
- Înşelăciune la măsurătoare – 0,5%
- Raport sexual cu o minoră – 0,5%
- Prostituție – 0,5%

pag 24.05.06.indd Sec2:123 30.05.2006 21:23:07

Dinamica infracțiunilor săvârşite de minori şi tineri în perioada octombrie 2003 – martie 2004 şi sancțiunile aplicate:

Sentințe pronunțate:

- Mustrare – 0,5% din cazuri
- Libertate supravegheată de către părinți – 3,7%
- Libertate supravegheată de către SRSS – 1,6%
- Centrul de reeducare – 1%
- Închisoarea – 28,8%
- Suspendare simplă – 41,9%
- Suspendare sub supravegherea SRSS – 7,3%
- Amendă grațiată – 0,5%
- Închisoare grațiată – 11,5%
- Amendă –2,6%
- Împăcarea părților – 0,5%

Rezultate obținute în urma cercetării

I. Organizarea sistemului de justiție pentru minori

- În prezent nu există instanțe specializate pentru cauzele cu minori.
- În unele instanțe s-a încercat desemnarea unor anumiți judecători şi stabilirea unei anumite zile pentru soluționarea cauzelor cu minori.

pag 24.05.06.indd Sec2:124 30.05.2006 21:23:07

Rezultate obținute în urma cercetării

II. Capacitatea sistemului de justiție pentru minori

- Resurse materiale insuficiente (săli de judecată, birouri de lucru, tehnică informatică).
- Resurse umane insuficiente la nivelul tuturor instituțiilor: instanțe judecătoreşti, poliție, parchet, SRSS, autoritate tutelară;
- Lipsa personalului specializat pentru cauzele cu minori.
- Consecință: supraaglomerarea activității personalului (procurori, judecători, consilieri de reintegrare).
- Impact asupra calității actului de justiție pentru minori (timp insuficient pentru studierea dosarului, pentru discuții cu minorul).
- Numărul foarte redus de specialişti în domeniul protecției sociale a minorului în cadrul sistemului de justiție.

Rezultate obținute în urma cercetării

III. Procedurile utilizate şi eficiența acestora

- Procedura configurată de prevederile legale conține premisele necesare pentru asigurarea protecției sociale şi juridice a minorului: judecarea procesului cu celeritate, obligativitatea prezenței unui avocat, obligativitatea citării părinților în momentul arestării minorilor.
- Evaluarea stării psiho-sociale a minorului cu scopul obținerii a cât mai multe informații pentru adoptarea deciziei de către judecător prin anchetele sociale efectuate de Autoritatea Tutelară nu este realizată satisfăcător pentru judecători, deoarece în multe cazuri fiind incomplete anchetele, nu pot servi drept bază în pronunțarea sentinței.

pag 24.05.06.indd Sec2:125 30.05.2006 21:23:07

Rezultate obținute în urma cercetării

IV. Procedurile utilizate şi eficiența acestora (continuare)

- Stabilirea existenței sau inexistenței discernământului pentru minorii inculpați cu vârste între 14 şi 16 ani se face cu mare întârziere în cele mai multe cazuri, deoarece expertizele medico-psihiatrice presupun costuri ridicate (uneori, suportate chiar de către părinții minorului), ceea ce duce la prelungirea perioadei de arest preventiv sau a termenului de judecată**.**
- Consecințe: prelungirea timpului pentru pronunțarea unei hotărâri definitive de către judecători în sensul că un minor care a comis o infracțiune la 15 sau la 16 ani ajunge să fie judecat după împlinirea vârstei de 17 ani, când gama sancțiunilor alternative este mai redusă.
- AT – în multe cazuri nu se prezintă la procese, deşi este citată de către instanță.

Rezultate obținute în urma cercetării

V. Rolul SRSS în justiția pentru minori

- La solicitarea procurorilor sau judecătorilor SRSS realizează referate de evaluare care sunt apreciate ca fiind mult mai eficiente în comparație cu anchetele sociale realizate de AT.
- Deşi funcționează din anul 2000, unii judecători sau procurori nu au solicitat referate de evaluare, deoarece nu ştiau care este rolul şi competența SRSS (elaborarea referatelor de evaluare, realizarea efectivă a supravegherii sociale a minorilor sancționați cu măsuri alternative).
- Consecință: temerea unor judecători de a pronunța un număr mai mare de măsuri neprivative de libertate.

pag 24.05.06.indd Sec2:126 30.05.2006 21:23:08

Rezultate obținute în urma cercetării

VI. Structura sancțiunilor aplicate minorilor

- Legislația actuală acordă un rol preponderent adoptării unei sancțiuni proporționale cu fapta comisă, ceea ce contravine principiului protejării interesului copilului.
- Ponderea relativ înaltă a sancțiunilor privative de libertate aplicate minorilor, comparativ cu ponderea măsurilor neprivative de libertate.
- Măsura internării într-un CR – echivalentă cu recluziunea minorului – continuă să fie considerată o măsură educativă.
- Existența unui număr foarte mic de instituții medicale-educative pentru minorii cu dizabilități fizice sau mentale.
- Existența unei game foarte restrânse de sancțiuni neprivative de libertate în CP în vigoare (suspendare simplă, suspendare sub supraveghere, libertate supravegheată, mustrare, amendă).

Rezultate obținute în urma cercetării

VII. Atitudinea personalului din justiție față de măsurile alternative

- Necunoaşterea suficientă a gamei de sancțiuni alternative aplicate minorilor.
- Neîncredere în fezabilitatea şi eficacitatea sancțiunilor alternative.
- Neîncredere în eficiența supravegherii realizate de SRSS în cazul sancțiunilor alternative rezultată din necunoaşterea ofertei de servicii SRSS.
- Neîncredere în implicarea comunității în administrarea sancțiunilor alternative.

pag 24.05.06.indd Sec2:127 30.05.2006 21:23:09

Rezultate obținute în urma cercetării

VIII. Dificultăți şi obstacole în implementarea măsurilor alternative

- Legislație restrictivă în privința sancțiunilor alternative.
- Insuficiența unor procurori şi magistrați specializați în cauzele cu minori.
- Insuficiența personalului din cadrul SRSS care să aplice măsurile alternative.
- Colaborarea incoerentă între instanțe, parchet, SRSS şi DPC.
- Oferta limitată de servicii sociale necesare minorilor care execută sancțiuni alternative.
- Numărul relativ redus de ONG-uri profilate pe justiția pentru minori şi protecția socială a acestora.
- Ne implicarea comunității în administrarea justiției pentru minori.

Rezultate obținute în urma cercetării

IX. Dificultăți şi obstacole în implementarea măsurilor alternative

- Ne implicarea comunității în administrarea justiției pentru minori (familie, şcoală, biserică etc.)
- Cunoaşterea insuficientă de către opinia publică a sistemului de măsuri alternative şi a eficienței acestuia.

pag 24.05.06.indd Sec2:128 30.05.2006 21:23:09

Concluzii

- Măsura alternativă cel mai des aplicată în cazul minorilor este suspendarea fie condiționată simplă, fără nici o altă obligație, fie sub supravegherea SRSS.
- Conform datelor statistice furnizate de judecătoriile de sector, în cele mai multe cazuri predomină suspendarea condiționată simplă, fără nici o obligație.
- Se neglijează dimensiunea educativă a sancțiunii.
- Nu există o abordare coerentă a conceptului de măsură alternativă, se operează cu concepte fragmentate şi relativ diferite.

Concluzii

- Este necesar de a discuta şi a reflecta asupra conceptului de măsură alternativă cu scopul de a pune bazele unui concept cu privire la măsurile alternative.
- Instituțiile ce ar trebui să participe la implementarea măsurilor alternative nu sunt articulate între ele, nu comunică, nu se cunosc reciproc suficient de bine. Ca urmare a acestei situații se constată reticență la propunerea şi dispunerea unor sancțiuni alternative la pedeapsa cu închisoarea.
- Recomandare – organizarea întâlnirilor frecvente cu reprezentanți ai instituțiilor implicate în justiția pentru minori şi a discuțiilor pe baza unor cazuri concrete.

pag 24.05.06.indd Sec2:129 30.05.2006 21:23:10

Justiția juvenilă bazată pe normele şi standardele internaționale

Winter Renate,
Judecător internaţional pentru Naţiunile Unite,
Expert în domeniul justiţiei juvenile

Convenţia cu privire la drepturile Copilului –CDC –

- **Prezintă lista exhaustivă a obligaţiilor statelor parte**
  - Directe (asigurarea protecţiei)
  - Indirecte (facilitarea îndeplinirii obligaţiilor de către alte persoane)

- **Cele patru "P-uri" importante**
  - Prevenire (art. 2: Non-discriminare)
  - Prevederi (art. 3: În interesul copilului)
  - Protecţie (art. 6: Dreptul la viaţă etc.)
  - Participare (art. 12: Respectarea opiniilor copilului)

pag 24.05.06.indd Sec2:130 30.05.2006 21:23:10

Categoriile de copii

- **Copii în conflict cu legea**
  - (Justiţie penală)
- **Copii în situaţii de risc**
  - (Prevenire)
- **Copii în calitate de victime / martori**
  - (Protecţie)

Art. 37 CDC

- **Interzice tortura**
- **Interzice pedeapsa capitală sau închisoarea pe viaţă**
- **Interzice privaţiunea de libertate în mod ilegal / arbitrar (doar ca măsură de ultimă instanţă pentru cea mai scurtă perioadă posibilă)**
- **Privaţiunea de libertate în condiţii umane, care să respecte necesităţile persoanei şi cu SEPARAREA DE ADULŢI**
- **Acces imediat la asistenţă juridică**

pag 24.05.06.indd Sec2:131 30.05.2006 21:23:11

Principiile proporţionalităţii

- **Potrivit circumstanţelor**
- **În conformitate cu faptele**
- **Potrivit pentru copil**
- **În conformitate cu scopul**

Art. 40 al CDC

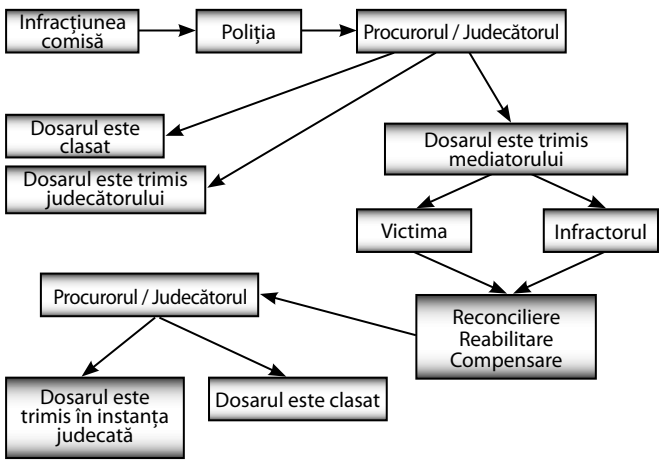
- **Copilul are obligaţia de a respecta libertăţile celorlalţi**
- **Copilul are dreptul să-i fie respectate drepturile şi libertăţile**
- **Prezumţia de nevinovăţie**
  - Informaţie imediată despre acuzaţiile aduse
  - Determinarea cauzei fără amânare
  - Să nu fie obligat să depună mărturii sau să recunoască vina
  - Dreptul la apel
  - Dreptul la interpret gratuit
  - Stabilirea limitei de vârstă pentru responsabilitate penală
  - Măsuri alternative

pag 24.05.06.indd Sec2:132 30.05.2006 21:23:11

Alternative extrajudiciare şi alternativele la detenţie

- **Măsuri alternative extrajudiciare – înainte de proces penal / în loc de proces penal**
- **Alternative**
  - Înainte de proces penal: poliţia, procurorul, judecătorul
    (În loc de proces penal)
  - În timpul procesului: judecătorul
    (În loc de condamnare)
  - După proces penal: judecătorul
    (În locul sentinţei)

Medierea penală / reconcilierea

pag 24.05.06.indd Sec2:133 30.05.2006 21:23:11

Instrucţiunea ONU pentru prevenirea delicvenţei juvenile (Instrucţiunile Riyadh)

Principii fundamentale

- Lucrul activ cu copiii pentru adoptarea unei atitudini non- criminogene
- Eforturile întregii societăţi
- Respectarea intereselor copilului de la o vârsta fragedă
- Măsuri orientate spre copil cu participarea copilului
- Revizuirea permanentă a măsurilor de prevenire fără criminalizarea/pedepsirea penală a copilului

Parteneri în programele de prevenire

- Familia
- Şcoala
- Comunitatea
- Mass media
- Politica şcolii (educaţia, sănătatea etc.)

pag 24.05.06.indd Sec2:134 30.05.2006 21:23:12

Regulile ONU cu privire la protecţia minorilor privaţi de libertate (MPL)

Acestea se aplică :

- Tuturor persoanelor până la 18 ani
- Tuturor formelor de privaţiune de libertate (custodia poliţiei, detenţia preventivă, detenţia în închisoare, plasarea în instituţii de tip închis)
- Toate autorităţile de drept (poliţia, administraţia, justiţia)

Principiile fundamentale ale MPL

- Privaţiunea de libertate se aplică în calitate de măsură extremă
- Pentru cazuri excepţionale
- Pentru o perioadă minimă

Instituţiile trebuie să fie:

- Spaţii mici separate de adulţi
- Să ofere educaţie constructivă/instruire/deprinderi de viaţă

pag 24.05.06.indd Sec2:135 30.05.2006 21:23:13

Regulile minime standard ale ONU pentru administrarea justiţiei pentru minori (Regulile de la Beijing)

- Principii generale (proporţionalitate, alternative extrajudiciare, alternative la detenţie, aplicarea privaţiunii de libertate doar ca măsură extremă)
- Investigaţie şi urmărire penală (specializare în cadrul poliţiei, alternative, proces dinamic)
- Sentinţă şi dispoziţie (asistenţă juridică gratuită, alternative precum îngrijirea, probaţiunea, munca în folosul comunităţii, consiliere în grup)

Regulile minime standard ale ONU pentru administrarea justiţiei pentru minori (Regulile de la Beijing)

(Continuare)

- Tratament non-instituţional (asistenţi sociali / ofiţeri de probaţiune, centre educaţionale de tip deschis)
- Tratament instituţional (instituţii mici de tip deschis, cu programe constructive)
- Cercetare, planificare, formularea politicilor, evaluare (participarea universităţilor şi a persoanelor responsabile de elaborarea politicilor)

pag 24.05.06.indd Sec2:136 30.05.2006 21:23:13

Alte instrumente internaţionale

- Convenţia de la Haga pentru protecţia copiilor şi cooperare în domeniul adopţiei internaţionale
- Convenţia Organizaţiei Internaţionale a Muncii 138 şi 182 privind vârsta minimă pentru angajare şi lucrul în circumstanţe dificile (C138 convenţia cu privire la vârsta minimă 1973 – C182 cele mai nereuşite forme ale Convenţiei cu privire la munca copiilor, 1999)

Alte instrumente internaţionale

(continuare)

- Protocolul adiţional al CDC I (protocolul opţional al convenţiei privind drepturile copilului referitor la implicarea copiilor în conflicte armate)
- Protocolul adiţional al CDC II (protocolul opţional al convenţiei privind drepturile copilului referitor la vânzarea, prostituţia copiilor şi pornografia infantilă)

pag 24.05.06.indd Sec2:137 30.05.2006 21:23:14

Copilul - victimă

- **Art. 11: transferul ilicit şi ne - întoarcerea**
- **Remediu: încheierea contractelor bi/multilaterale**
- **Art. 19: protecţia contra abuzului şi neglijării în cadrul familiei / în timp ce se află în îngrijire**
- **Remediu:**
  - Programe sociale pentru copii şi îngrijitori
  - Programe (informaţie) de prevenire
  - Identificarea, cercetarea criminalilor
  - Tratamentul copiilor-victime

Copilul – victimă **(continuare)**

- **Art. 20: protecţia copiilor fără familii (temporar sau permanent)**
- **Remediu: îngrijire alternativă prin:**
  - Familie extinsă
  - Asistenţă parentală profesionistă
  - Familia Kafalah
  - Adopţie (protectori)
- **Art. 22: protecţia copiilor refugiaţi**
  - Naţional / internaţional
  - Însoţit /ne-însoţit
- **Remediu: cooperare cu ONU, ONG-uri, organizaţii inter-guvernamentale**

pag 24.05.06.indd Sec2:138 30.05.2006 21:23:14

Copilul – victimă (continuare)

- **Art. 23: copii cu handicap**
  remediu:
  - Integrarea în comunitate
  - Pregătirea pentru viaţa independentă
  - Asistenţă gratuită
  - Schimb internaţional de experienţă
- **Art. 30: copiii minorităţilor**

- **Remediu: protecţia drepturilor la cultură, religie, limbă**

Art. 32: Munca copiilor

- **Protecţia împotriva exploatării şi pericolelor**

- **Remediu:**
  - Vârsta minimă pentru angajare - aceeaşi cu vârsta obligatorie pentru şcoală
  - Reglementarea potrivită a orelor / condiţiilor de lucru
  - Penalităţi pentru cei care încalcă legea

pag 24.05.06.indd Sec2:139 30.05.2006 21:23:15

Art. 33: Consumul de droguri

- **Remediu:**
  - Tratament în loc de pedeapsă
  - Prevenirea folosirii copiilor în producere / trafic

Art. 34: Exploatarea sexuală

- **Remediu:**
  - Prevenirea exploatării şi abuzului în cadrul familiei şi în afara acesteia (prostituare, pedofilie, pornografie)

pag 24.05.06.indd Sec2:140 30.05.2006 21:23:15

Art. 35: Vânzarea, traficarea şi răpirea

- **Remediu:**
  - Încheierea tratatelor bi/multinaţionale (vezi Protocolul opţional 1)

Art. 38: Copii soldaţi

- **Remediu: Legi ce previn:**
  - Folosirea copiilor sub vârsta de 15 ani, în general
  - Folosirea copiilor sub vârsta de 18 ani în luptă

pag 24.05.06.indd Sec2:141 30.05.2006 21:23:16

Protecţia juridică a copiilor - victime

- **Referirea cazului la mecanismul judiciar potrivit (judecătorul de familie, magistratul) de către**
  - Copil
  - Reprezentantul legal
  - Serviciul social
  - Poliţie
  - Procuror
  - Denunţarea publică
  - Denunţarea profesională

Măsurile de protecţie juridică a copilului

- **Anchetă socială**
- **Mărturia copilului într-un mediu protejat (video)**
- **Menţinerea copilului într-un mediu natural, susţinerea îngrijitorilor (asistenţilor sociali)**
- **Menţinerea copilului într-un mediu natural sub supravegherea instituţiilor**
- **Plasarea copilului într-un mediu deschis sub supravegherea judecătorului**
- **Verificarea sistematică a situaţiei de către judecător şi adaptarea măsurii**

pag 24.05.06.indd Sec2:142 30.05.2006 21:23:16

Convenția ONU privind drepturile copilului şi justiția juvenilă

Winter Renate,
Judecător internațional pentru Națiunile Unite
Expert în domeniul justiției juvenile

Convenția cu privire la Drepturile Copilului

Art. 40

Promovarea alternativelor extrajudiciare

Statele-parte urmăresc să promoveze oricând este adecvat şi dezirabil măsuri de lucru cu copiii fără a recurge la proceduri judiciare, cu condiția că drepturile omului şi garanțiile legale sunt pe deplin respectate

pag 24.05.06.indd Sec2:143 30.05.2006 21:23:16

Măsuri alternative

- Soluționarea conflictelor
- Stabilirea păcii
- Examinarea drepturilor exclusive ale statului la pedeapsă
- Sunt înrădăcinate în tradițiile statului

Înainte de procesul de judecată:
- În loc de procedură ⟹ Evitare

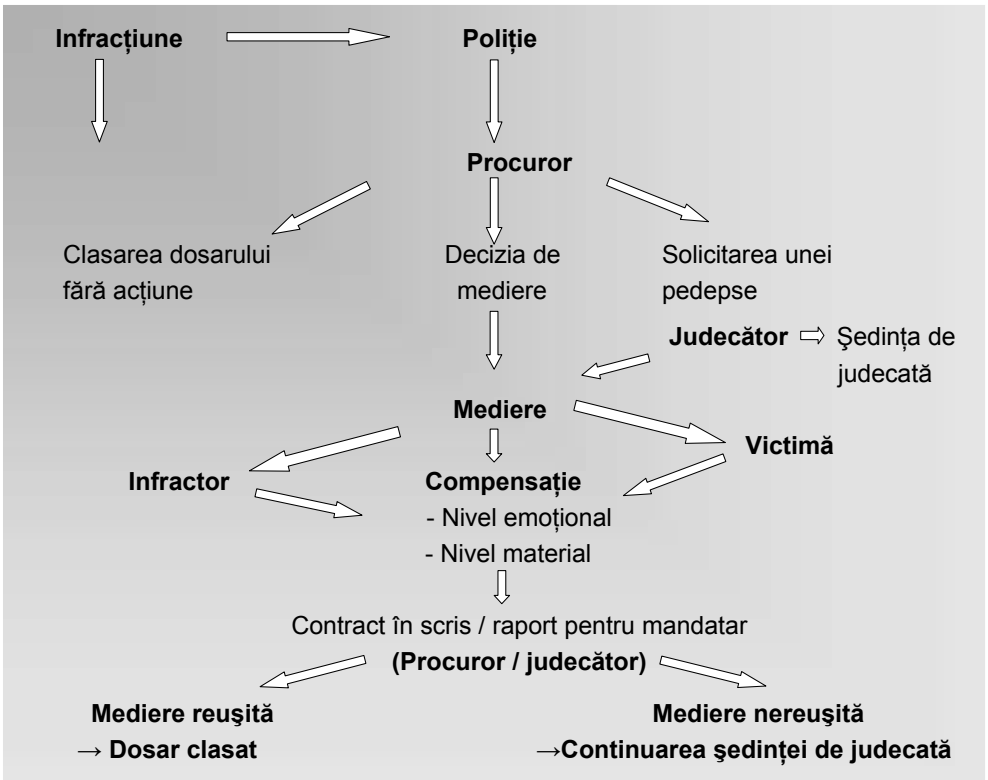
În timpul procesului de judecată:
- În loc de condamnare

După procesul de judecată:
- În loc de pedeapsă

Elaborați mai multe dispoziții cum ar fi:

- Îngrijire
- Îndrumare
- Dispoziții de supraveghere
- Consiliere
- Probațiune
- Asistență parentală profesionistă
- Educație
- Programe de instruire profesională
- Alternative la îngrijirea instituțională

pag 24.05.06.indd Sec2:144 30.05.2006 21:23:17

Cum să atingem acest scop

Legislația specială să prevadă…

Alternative

- La procedură
- La condamnare
- La pedeapsă
- La aplicare

Rețea de instituții

Neinstituționale
- ONG-uri
- Servicii sociale

Instituționale
- instituții deschise
- Centre de plasament semi-închise
- Centre de corecție
- Centre de detenție
- Clinici speciale (droguri)

Instruire

Poliție
Personal judecătoresc
Avocați
Asistenți sociali
Personalul închisorii
Mass-media
Societatea civilă

⇩

Separat

Împreună
Întâlniri sistematice

pag 24.05.06.indd Sec2:145 30.05.2006 21:23:17

Justiție

Retributivă

- Încălcarea legii
- Vinovăție
- Pedeapsă
- Orientare: trecut
- Pedeapsa cu rău pentru rău
- Făptaşul este denunțat
- Justiția separă
- Necesitățile victimei sunt neglijate
- Procesul de judecată separă părțile
- Răul comis de făptaş echilibrat de răul comis făptaşului
- Statul deține monopolul în lucrul cu infracțiunile

Restaurativă

- A persoanelor / relațiilor
- Responsabilitate
- Compensare
- Viitor
- Pentru repararea prejudiciului
- Infracțiunea este denunțată
- Făptaşul este denunțat
- Justiția reuneşte
- Necesitățile sunt în centrul atenției
- Reconcilierea părților
- Echilibrat de un act pozitiv
- Este recunoscută contribuția făptaşului, victimei, comunității

pag 24.05.06.indd Sec2:146 30.05.2006 21:23:18

Dincolo de ratificare: formarea coaliţiilor între părţile adverse pentru protecţia drepturilor acuzaţilor minori[1]

Wattenberg Valerie,
Consultant Superior /Justiţia Penală Naţională,
Iniţiativa de Justiţie a Fundaţiei pentru o Societate Deschisă, SUA

Bekmambetova Svetlana
Director de Proiect "Justiţia Juvenilă în Kazahstan",
Fundaţia Soros-Kazahstan

Iniţiativa de Justiţie a Fundaţiei pentru o Societate Deschisă – Proiect de Justiţie Juvenilă al Fundaţiei Soros-Kazahstan

Prefaţă

Am fost trimis la comisariatul
de poliţie Sea Point,
unde am fost bătut de către funcţionari,
am fost în închisoarea Polsmoor,
unde am fost sodomizat
şi am fost lăsat sângerând
pe podeaua umedă şi rece.
am fost în locuri de securitate
şi în instituţii de corecţie
unde am fost abuzat de către
paznici şi colegi de celulă,
unde am învăţat
să păstrez ceea ce îmi aparţine şi să iau
de la cei care nu ştiu să lupte.
acum sunt un criminal
şi nu o victimă.
În stradă
Eu sunt legea.[2]

Scrisă de un lucrător al adăpostului din Cape Town, Africa de Sud, poezia reflectă experienţa unui minor condamnat şi descrie unul dintre multiplele motive pentru care justiţia juvenilă trebuie să ocupe un loc principal în orice

1 © 2005, Valerie A. Wattenberg, Consultant Superior, Iniţiativa de Justiţie a Fundaţiei pentru o Societate Deschisă. Extras din "Crearea Justiţiei Juvenile în Kazakhstan; Raport cu privire la un proiect de justiţie juvenilă."

2 Poezie citată fără a face referinţă la autor "New Juvenile Justice Legislation. For South Africa: Giving Children a Chance," (O nouă legislaţie cu privire la justiţia juvenilă în Africa de Sud: Să oferim copiilor o şansă)© Don Kinnock, Ann Skelton, Rosemary Shapiro* 1994

pag 24.05.06.indd Sec3:147 30.05.2006 21:23:18

program de reformă a justiției. Indiferent care sunt argumentele pro şi contra pedepsei sau indulgenței față de minorii condamnați pentru infracțiuni, societatea din orice țară îşi creează propriul viitor atunci când un adolescent este adus în fața justiției fiind suspectat sau acuzat de crimă. Modul în care justiția va trata acest copil, va forma adultul pe care membrii societății îl vor întâlni în stradă, atunci când îşi va fi executat pedeapsa. Respectul sau desconsiderația acestuia față de legislația sau poliția unei țări, față de procurorii sau judecătorii care le reprezintă vor determina comportamentul acestui copil şi al adultului în care se va transforma în curând.

Ținând cont de aceasta, Inițiativa de Justiție a Fundației pentru o Societate Deschisă, Fundația Soros – Kazahstan, şi agențiile şi organizațiile partenere ale Republicii Kazahstan au inițiat un proiect pentru a transpune în realitate principiile care stau la baza Convenției ONU cu privire la Drepturile Copilului (Convenția) şi anume în cadrul operațiunilor de rutină ale poliției, procurorilor, juriştilor, avocaților pentru drepturile copiilor şi judecătorilor care vin în contact cu adolescenții suspectați de comiterea infracțiunilor.

Ca şi multe țări din Asia Centrală, precum şi unele țări care se află mai spre est, şi care de asemenea sunt într-o perioadă de tranziție de la regimurile dictatoriale ale Blocului Estic spre o societate democrată şi deschisă, în 2001, legislația Kazahstanului cu privire la inculpații juvenili conținea multe referințe la conceptele prevăzute în Convenție. Experții au putut indica, cu uşurință, care sunt modalitățile de îmbunătățire a acestei legislații. Dar în condițiile în care legislația în vigoare abia dacă afectează comportamentul actorilor din justiția penală, Inițiativa de Justiție şi partenerii săi din Kazahstan au încercat inițial să organizeze şi să implementeze mecanismele pentru apărarea drepturilor deja recunoscute prin lege.

Prezentare generală

Kazahstan a ratificat Convenția ONU cu privire la Drepturile Copilului în 1994. În consecință, în baza legislației din Kazahstan, principiile Convenției au devenit obligatorii pentru politicile şi practicile în toate domeniile ce țin de copii şi drepturile lor, în rând cu legislația promulgată la nivel național. Inițiativa de Justiție colaborează cu agențiile guvernamentale şi neguvernamentale care au interese în sistemul de justiție din Kazahstan cu scopul de a elabora şi pune în aplicare măsuri pentru asigurarea respectării drepturilor copiilor acuzați de crime de către toți actorii din sistemul de justiție.

Convenția cu privire la Drepturile Copiilor, Regulile de la Beijing şi Principiile de la Riyadh erau denumiri cunoscute actorilor din justiție din Kazahstan, atunci când Inițiativa de Justiție a explorat pentru prima dată domeniile unei potențiale cooperări în 2001. Dar experții locali, oficialii guvernamentali şi avocații pentru drepturile omului erau toți de părerea că

pag 24.05.06.indd Sec3:148 30.05.2006 21:23:18

există o diferenţă între drepturile prevăzute în Convenţie şi practicile aplicate în exercitarea justiţiei.

Justiţia penală din Kazahstan rămâne blocată în practicile din epoca Sovietică. Ca şi alte guverne care s-au detaşat de U.R.S.S, la începutul anilor 1990, când sistemul de justiţie al Kazahstanului a examinat primele cazuri penale sub denumirea de Republica independentă Kazahstan în 1992, cadrul juridic de bază al justiţiei penale era format din Codul Penal şi Codul de Procedură Penală ale Uniunii Soviete, precum şi din regulamentele interne ale agenţiilor guvernamentale sovietice, unele dintre care au intrat în noul mileniu neschimbate. Anularea tuturor procedurilor şi elaborarea imediată, de la zero, a Codului Penal şi a celui de Procedură Penală, croite după necesităţile noii democraţii nu era o opţiune. Mai mult decât atât, confruntarea cu o mulţime de discipline nereglementate, în timp ce ţara trecea prin tranziţia de la socialism, structurile de susţinere socială distruse, precum şi intensificarea activităţii criminale ca urmare a slăbirii bruşte a controlului puterii sovietice, au determinat alte priorităţi pe agenda de reformă a noului stat decât reexaminarea definiţiei fiecărei infracţiuni şi a măsurilor pe care statul urma să le întreprindă în legătură cu infractorii acuzaţi în baza noilor standarde democratice. Din când în când se mai făceau anulări, substituiri, completări la legile cu privire la justiţia penală – la vechile coduri care-şi trag rădăcinile din valorile Sovietice.

În consecinţă, drepturile internaţionale urmau încă să devină parte a practicilor zilnice ale actorilor din justiţie. Introduse pe fundalul Codului naţional Penal şi a celui de Procedură Penală, prevederile Convenţiei cu privire la Drepturile Copilului ce ţin de justiţia juvenilă se bucură, în cel mai bun caz, de o adaptare stângace la structurile rămase din codurile epocii sovietice şi la tradiţiile preexistente de justiţie penală care încă mai persistă în exercitarea zilnică a justiţiei.

A da un sens conceptelor abstracte ale drepturilor omului şi garanţiilor

În pofida multor prevederi progresiste din legislaţia cu privire la minori din Kazahstan, şi în pofida aprobării oficiale a standardelor internaţionale cu privire la drepturile minorilor, de facto, a existat puţină înţelegere printre cei care administrau justiţia pentru minori — începând cu elaboratorii de politici şi judecătorii, poliţia, procurorii şi terminând cu avocaţii – în legătură cu ce ar trebui să însemne aceste prevederi pentru activitatea lor de fiecare zi. Pentru mulţi, chiar şi faptul că aceşti copii, acţiunile cărora sunt calificate ca infracţiuni penale trebuie să beneficieze de un tratament diferit decât adulţii care comit aceleaşi acţiuni a constituit o problemă. Procesele erau guvernate de legislaţia penală, iar legislaţia penală nu ţinea cont de vârsta infractorului şi cu atât mai puţin de tratamentul special de care ar trebui să beneficieze.

pag 24.05.06.indd Sec3:149 30.05.2006 21:23:19

De exemplu, dacă o persoană de 26 ani găsită vinovată de comiterea unei prime infracţiuni de furt poate primi o pedeapsă de 3 ani de privaţiune de libertate, atunci acelaşi grad de premeditare, intenţie şi conştientizare a propriilor acţiuni va fi atribuit unei persoane de 15 ani condamnată pentru aceeaşi infracţiune; aceasta ar primi acelaşi termen de privaţiune de libertate, doar că pedeapsa va fi executată într-o instituţie pentru minori. Fără instrucţiuni concrete cu privire la felul în care trebuie de luat în consideraţie vârsta unui copil atunci când se determină acuzaţiile corespunzătoare şi modul de soluţionare a unui caz, era puţin probabil ca poliţia, procurorii, judecătorii, şi avocaţii apărării să facă diferenţa dintre un suspect minor şi un adult în măsura în care să schimbe rezultatul unui anumit caz.

Experţii au evidenţiat câteva concepte de justiţie care trebuiau să se materializeze în acţiuni concrete ale profesioniştilor care au de a face cu suspecţi şi inculpaţi minori, dacă se doreau îmbunătăţiri în administrarea justiţiei:

(i) Prezumţia de nevinovăţie

Consultanţii proiectului au observat o tendinţă de acuzare a inculpaţilor la toate nivelurile procesului penal fapt care subminează corectitudinea şi imparţialitatea sistemului. Acest fenomen a fost observat ca fiind atât de puternic la toate etapele procesului penal, încât avocaţii apărării îşi asumau o atitudine defetistă care deseori avea un efect teribil asupra eforturilor lor de pledoarie;[3] în opinia lor, cel mai bun lucru pe care-l puteau face pentru clientul lor era să tacă şi să nu atragă furia actorilor care înfăptuiau justiţia.

(ii) Dreptul la o apărare adecvată

Deseori unicul lucru pe care-l putea face sistemul de justiţie era să găsească un avocat licenţiat – însă solicitarea asistenţei reale şi apărării legale a drepturilor este cu totul altceva. Avocaţii erau deseori atât de inactivi încât nu ofereau nici o apărare, sau erau chiar absenţi. Cu două luni înainte de începerea proiectului, au fot documentate cazuri în care inculpaţii minori erau interogaţi fără prezenţa unui avocat.4

(iii) Dreptul la libertate; utilizarea detenţiei şi a încarcerării ca o metodă de ultimă instanţă.

Actorii din justiţie interpretau detenţia ca fiind cea mai sigură măsură provizorie pentru a evita ca minorii să se confrunte cu alte probleme în timp ce cazurile lor erau investigate şi cercetate. Semnificaţia termenului „măsură de ultimă instanţă" din articolul 37 al Convenţiei cu privire la Drepturile Copilului

3 Avocaţi, datoria cărora, în opinia unora, ar fi să prevină astfel de factori şi să găsească soluţii, în baza informaţiilor oferite, au fost la fel de implicaţi în crearea şi menţinerea situaţiei menţionate.

4 Deseori ofiţerii de poliţie cereau avocaţilor să-şi aplice semnătura pe documente post factum, cum ar fi protocoale ale interogării acuzatului, care, fără această semnătură, nu ar fi fost valabile pentru acuzarea inculpatului.

pag 24.05.06.indd Sec3:150 30.05.2006 21:23:19

nu era clară. Nu există principii concrete de aplicare a cerinţelor generale ale normelor internaţionale şi codurile de procedură penală utilizau standarde diferite pentru cazurile cu minori, tratându-le în acelaşi mod ca şi cazurile în care sunt implicaţi adulţi.

(iv) Principiul egalităţii armelor.

Suspecţilor minori li se deschide dosar penal care este uşor accesibil pe parcursul întregii lor vieţi şi faptul că cazierul lor ar fi putut anula o mulţime de oportunităţi ce li se puteau ivi în viitor, faptul că resursele şi autoritatea din sistemul de justiţie lucrau în favoarea acuzării a atras atenţia spre necesitatea de a aduce pe poziţii egale vocile tuturor participanţilor în procedura penală. În orice cauză, acuzarea este reprezentată de o mulţime de agenţii şi subdiviziuni – un procuror; anchetator; ofiţeri de poliţie; inspectori pentru afacerile minorilor (şi în unele cazuri, de către avocatul victimei, în pofida faptului că legătura dintre infracţiune şi inculpat este prezumtiv nedemonstrată) - apărarea fiind atât de inactivă situaţia era departe de egalitatea armelor.

(v) Funcţionarea de rutină a verificărilor şi a echilibrului pentru a asigura un rezultat corect al procedurii penale.

În pofida prevederii în legislaţie a multor canale de verificare a acţiunilor poliţiei, ale procurorilor, şi judecătorilor, de facto, anulările deciziilor lor sunt deseori considerate de către partea anulată a fi o reflectare a incompetenţei acesteia, fapt ce poate avea repercusiuni grave. Aceasta a determinat interdependenţa complexă dintre ofiţerii de poliţie şi procurorii care verifică acţiunile acestora, a determinat prudenţa judecătorilor în ceea ce priveşte examinarea activităţii lor de către procurori şi instanţele superioare, procurorii au devenit atenţi la posibilele rezultate ale controlului activităţii lor de către superiori. Până şi avocaţii se simţeau nesiguri, fiindu-le teamă de faptul că colegii lor de procedură penală ar putea să considere un apel ca un afront, astfel declanşând măsuri drastice faţă de acel inculpat, sau faţă de viitorii inculpaţi.

(vi) Nu există o înţelegere fundamentală din partea societăţii sau a actorilor din justiţie a cauzelor justiţiei juvenile.

Sistemul, aflat în mâinile poliţiei, procurorilor şi avocaţilor care petrec 90% din timpul lor lucrând cu inculpaţi adulţi, a acţionat în cazurile care implicau minori fără a avea scopuri diferenţiate sau fără a-şi lua angajamentul de a-i scuti pe minori de cazier penal în interesul copiilor şi al societăţii. Deşi mulţi apreciază intuitiv diferenţa calitativă dintre graba sau caracterul impulsiv al acţiunilor adolescenţilor şi acţiunile similare ale adulţilor, ideea de a oferi minorilor şansa de a-şi corecta comportamentul iresponsabil fără o pedeapsă

pag 24.05.06.indd Sec3:151 30.05.2006 21:23:19

exagerat de dură era străină celor care aveau sarcina de a pronunța deciziile în cazurile ce implicau minori.

Într-un raport din 2005 al raportorului special al ONU pentru Independența Judecătorilor şi Avocaților se menționează că deşi exercitarea justiției se bazează din ce în ce mai mult pe normele juridice, acuzarea demonstrează "o cunoaştere parțială sau o lipsă totală a cunoaşterii şi a referințelor la principiile internaționale ale drepturilor omului" în procedura penală.[5] Freedom House (Casa Libertății) a observat, de asemenea, lipsa independenței judecătoreşti, argumentând că judecătorii sunt supuşi influențelor politice, şi "corupția este un fapt evident în întreg sistemul judecătoresc." În afară de aceasta, " uneori, poliția abuzează deținuții în timpul arestului şi interogării, iar arestul şi detenția arbitrară rămân a fi o problemă."

Proiectul de Justiție Juvenilă din Kazahstan a fost elaborat pentru a elimina aceste lacune. Metoda proiectului a constat în implicarea sistemului de justiție ca un tot întreg, astfel asigurând participarea persoanelor din fiecare grup de actori din justiția penală din regiunile pilot. Şaptezeci de persoane au fost selectate pentru participare, în mare parte aceştia au fost desemnați de autoritățile din Kazahstan din rândurile poliției, procuraturii, angajaților penitenciarelor, ai instanțelor de judecată şi ai barourilor de avocați în colaborare cu lucrătorii sociali.

Accentul Proiectului de Justiție Juvenilă

În Kazahstan este necesară introducerea alternativelor la detenție. Cluburile sociale, centrele sportive şi programele extracurriculare au fost destrămate după căderea Uniunii Sovietice. Părinții au nevoie de consiliere pentru a deveni părinți responsabili şi pentru a-şi supraveghea copiii. Este, fără îndoială, foarte important să fie create sisteme de susținere pentru a înlocui închisoarea şi pentru a completa acțiunile pe care pot să le întreprindă părinții pentru adolescenții comportamentul cărora este atât de grav încât reabilitarea este insuficientă, fără a acorda o atenție specială cauzelor ce au declanşat un asemenea comportament.

În acelaşi timp, diferența constatată dintre legislație şi practică sugerează o altă necesitate: implementarea drepturilor care protejează inculpații minori de maltratare şi stigmatizare care le pune în pericol viitorul.

Scopul principal al proiectului a constat în introducerea în metodele de lucru şi în procedurile standard ale sistemului de justiție a unei etici bazate pe drepturi, în două regiuni pilot, precum şi în agențiile regionale superioare şi agențiile centrale la nivel de politică națională, proiectul a generat mecanisme pentru revizuirea constantă a procedurilor existente şi racordarea acestora la normele standard ale drepturilor omului.

5 Raportul raportorului special, par. 70.

pag 24.05.06.indd Sec3:152 30.05.2006 21:23:19

În momentul lansării proiectului, drepturile copiilor erau noţiuni abstracte pentru majoritatea actorilor din justiţie, acestea având un impact nesemnificativ asupra activităţii cotidiene. Cei 1.500 minori din penitenciare reprezentau aproximativ 10 procente din numărul total al persoanelor aflate în penitenciare. Din minorii aflaţi în penitenciare, aproape o treime erau ţinuţi în detenţie preventivă.[6] Numărul aproximativ al minorilor supuşi detenţiei preventive, urmăririi penale, şi privaţiunii de libertate după condamnare era egal cu numărul adulţilor.[7] Chiar atunci când nu erau încă condamnaţi, minorilor acuzaţi li se intenta dosar penal oficial pe viaţă. Nici un mecanism existent nu asigura implementarea drepturilor prevăzute în convenţiile ratificate şi în legislaţia naţională în activitatea zilnică a ofiţerilor de poliţie, procurorilor, judecătorilor sau avocaţilor, care deseori abordau justiţia într-un stil sovietic. Aceste obiceiuri instituţionale, prezumţia efectivă a vinovăţiei din partea poliţiei şi procurorilor, şi o atenţie scăzută acordată principiului egalităţii guvernează sistemul de justiţie penală slăbit al Kazahstanului.

Justiţia juvenilă a oferit un potenţial instrument pentru o schimbare amplă a sistemului de justiţie penala în întregime. În 2003, Kazahstan era în căutarea unei integrări economice cu parteneri globali, şi atenţia era concentrată asupra dovezilor inconsistente de respectare a drepturilor omului în Kazahstan. Funcţionarii reformatori au considerat justiţia juvenilă ca un domeniu oportun pentru consolidarea normelor internaţionale. O mediatizare sporită a adolescenţilor în conflict cu legea a generat un val de simpatie din partea publicului pe care se putea construi o acţiune politică. Cu un guvern în aşteptarea unei examinări de către Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului, Iniţiativa de Justiţie a găsit posibilitate de cooperare între actorii din justiţia penală la toate nivelurile, de la Ministerul Justiţiei în jos.

Implementarea proiectului

În cadrul proiectului s-a încercat testarea diferitor căi pentru a aduce drepturile copilului pe primul plan în activităţile de rutină ale actorilor din justiţie care veneau în contact cu minorii acuzaţi de infracţiuni. Acest lucru s-a realizat prin declanşarea unui dialog în cadrul instituţiilor de implementare la nivel local şi naţional prin intermediul căruia actori din justiţie şi avocaţii pentru apărarea drepturilor din Kazahstan au putut să identifice de sine stătător care sunt obstacolele ce împiedică aplicarea de rutină a drepturilor şi să faciliteze formarea unei viziuni comune despre modul în care ar putea fi aceste drepturi implementate în practică.

6 Aceste date au fost oferite de către Biroul pentru Drepturile Omului şi Norma Legii din Kazakhstan în cadrul interviurilor. Datele despre minorii în sistemul de justiţie penală erau păstrate la Procuratura Generală şi Diviziunea Naţională de Corecţie (anterior ministerul Afacerilor Interne, acum în cadrul Ministerului de Justiţie).

7 Conform experţilor în justiţie penală din Kazakhstan intervievaţi de către Iniţiativa de Justiţie la iniţierea proiectului.

pag 24.05.06.indd Sec3:153 30.05.2006 21:23:20

Era clar că implementarea proiectului avea să abordeze subiecte delicate pentru toate agenţiile şi specialiştii implicaţi. Prin urmare, am creat două forumuri pentru a asigura că fiecare grup profesional va fi consultat corespunzător şi va contribui la acţiunile de fiecare zi ale proiectului. Această structură consultativă a avut de asemenea scopul de a preveni obiecţiile anticipate conform cărora metodele proiectului erau fie impracticabile sau aveau să se orienteze în mod nedrept spre unul dintre grupurile profesionale, precum şi de a supraveghea activitatea participanţilor la proiect. La început a fost constituit un **Comitet de Experţi**, acesta fiind format din reprezentanţii agenţiilor naţionale acordul cărora era necesar pentru a sigura o cooperare durabilă. Ulterior a fost creat un **Grup de lucru** format din jurişti practicieni pentru a monitoriza activităţile proiectului, examina cazuri individuale şi pentru a recomanda măsuri sistematice pentru a reduce problemele întâmpinate. Membrii ambelor grupuri au fost selectaţi astfel încât să reprezinte principale sectoare ale justiţiei penale. În afară de aceste grupuri, în cadrul proiectului a fost creată o **Echipă pentru Apărarea Drepturilor Minorilor** formată din jurişti şi avocaţi pentru apărarea drepturilor copiilor pentru a îmbunătăţi reprezentarea legală a minorilor – un domeniu identificat ca fiind unul critic pentru consolidarea protecţiei drepturilor copiilor în general. Fiecare dintre agenţiile guvernamentale participante a desemnat persoane pentru a lucra cu suspecţii şi inculpaţii minori în cazurile ce aveau loc în regiunile pilot: în total, 8 anchetatori pentru minori, 6 procurori şi 8 judecători. Toţi au fost convocaţi pentru un training – participanţii direcţi şi membrii Grupului de lucru s-au reunit în cadrul unui training cu privire la drepturile minorilor, prezumţia de nevinovăţie, protecţia în cadrul procesului a drepturilor şi psihologiei minorilor. Proiectul a început peste două zile.

Din cu 2003, Iniţiativa de Justiţie a activat în Kazahstan pentru a introduce diferite practici printre actorii din justiţia penală care apără drepturile inculpaţilor minori în cauze penale.[8] În doi ani proiectul a produs îmbunătăţiri vizibile şi măsurabile în respectarea drepturilor minorilor în cele două regiuni pilot, Auezovsky şi Karasai, ambele în vecinătatea Almaty, cel mai mare oraş din Kazahstan.

Metoda proiectului

Când am explorat pentru prima dată posibilitatea unei iniţiative de justiţie juvenilă în Kazahstan, funcţionarii şi experţii în drepturile omului erau destul de sceptici în ceea ce priveşte impactul durabil al unui proiect care colaborează doar cu agenţiile de justiţie penală sau doar cu avocaţii. Aceştia erau îngrijoraţi că, abordaţi separat, judecătorii, procurorii, poliţia sau avocaţii

8 Terenul de lucru pentru acest proiect a fost pregătit de către Iniţiativa de Politică Juridică şi Constituţională a Institutului Societăţii Deschise (COLPI), care a precedat Iniţiativa de Justiţie, care a început negocierile cu privire la justiţia juvenilă cu oficialii conducerii de la Kazakhstan în 2001.

pag 24.05.06.indd Sec3:154 30.05.2006 21:23:20

aveau să pună responsabilitatea pe umerii altor actori din justiția penală şi să schimbe prea puțin propriul comportament. Metoda de bază a proiectului a constat în reunirea tuturor intereselor din justiția penală pentru un training comun, atât în calitate de formatori cât şi de participanți, precum şi pentru colaborarea în cadrul Grupului de lucru. În consecință, fiecare grup profesional a devenit conştient de propriile scăpări. În acelaşi timp, fiecare eveniment comun declanşează în fiecare participant sentimentul că responsabilitatea pentru stabilirea justiției în cazurile minorilor aparține tuturor celor care vin în contact cu inculpații minori şi pot să le apere drepturile.

Grupul de lucru al proiectului este un organ voluntar format din reprezentanți ai poliției, avocați, lucrători sociali, procurori şi avocați pentru apărarea drepturilor. Grupul s-a întrunit lunar în ultimii doi ani pentru a analiza cazurile cu implicarea minorilor în fiecare regiune pilot şi pentru a raporta practicile utilizate de către actorii relevanți din fiecare grup profesional. În timp grupul s-a transformat într-un forum dinamic şi dedicat pentru ca actorii din justiție să poată analiza tabloul general — pentru prima dată, conform afirmațiilor participanților — într-un spirit de confruntare colegială. Prin intermediul prezentărilor, din partea reprezentanților de sector, despre cazuri concrete şi discuțiilor deschise ale interacțiunii lor profesionale şi impactul pe care-l au asupra inculpaților, membrii grupului au devenit conştienți de felul în care acțiunile lor individuale pot să contribuie în comun la criminalizarea şi stigmatizarea minorilor. În acelaşi timp, s-a ajuns la concluzia că atenția acordată drepturilor la fiecare etapă a procedurii penale poate clarifica rolurile corespunzătoare ale poliției, avocaților, procurorilor, etc., poate consolida independența procesuală a fiecăruia şi contribui la crearea unui regim de justiție mai echitabil pentru toți acuzații.

Faptul că au fost aduşi la aceeaşi masă adversari – de procedură şi politici – şi li s-a cerut să ajungă la un consens în legătură cu soluțiile propuse pentru eliminarea lacunelor din practica de apărare a drepturilor s-a dovedit a fi eficient, de vreme ce acest fapt a creat un sentiment printre actorii din justiție că acțiunile întreprinse în cadrul proiectului sunt meritul fiecăruia dintre ei. Prin concentrarea atenției participanților asupra drepturilor specifice implicate în cazuri concrete şi întrebându-i ce anume trebuie să se întâmple pentru materializarea drepturilor copiilor în acțiunile profesioniştilor din justiția penală în astfel de situații, proiectul îi face pe aceştia autori ai propriilor soluții.

În timp, în pofida fluctuației cadrelor în guvern, membrii Grupului de lucru au avut întotdeauna mai aşteptări unul de la celălalt: să ia drepturile în serios şi să utilizeze drepturile copiilor ca un scut contra abuzurilor de putere din sistemul de justiție penală. Membrii Grupului au devenit conştienți de faptul că succesul individual al oricărei arme din sistemul de justiție depinde de reuşita celorlalți. Funcționarea continuă a acestui organ este importantă pentru îmbunătățirea respectării drepturilor în sistemul de justiție penală pentru copii.

pag 24.05.06.indd Sec3:155 30.05.2006 21:23:20

Rezultate provizorii

Proiectul a beneficiat de o transformare națională generală de reducere a măsurilor punitive aplicate adolescenților, schimbare care a stimulat activitatea proiectului. Reformele juridice din 2001, redefinirea multor infracțiuni care anterior erau considerate „grave" ca „moderate" au redus probabilitatea de detenție a multor adolescenți, iar alții au fost amnistiați. Cu toate acestea, rezultatele proiectului au fost mai încurajatoare decât s-a anticipat. Datele statistice din regiunile pilot indică rezultate care sunt vizibil mai bune decât cele pe țară, chiar ținând cont de aceste îmbunătățiri evidente.[9] În afară de aceasta, în Auezovsky şi Karasai, schimbările nu s-au redus numai la politica de arest şi condamnare. Actorii din justiție de la toate nivelurile şi-au schimbat rapid metodele de examinare a cauzelor penale, tendință reflectată în date:

UNELE DATE COMPARATIVE: ÎNAINTE ŞI DUPĂ IMPLEMENTAREA PROIECTULUI ÎN REGIUNILE PILOT

2002	2004
5% puşi în libertate după 3 zile (nici unul înainte)	până la 4/5 puşi în libertate după mai puțin de 24 ore
90% din aresturi au dus la înaintarea acuzațiilor	30% s-au înaintata acuzații
Mai puțin de 1/3 din toate cazurile soluționate înainte de judecată	2/3 soluționate înainte de judecată
50 % părinți prezenți	85% (sau mai mult) părinți prezenți
Reconciliere – nu sunt date disponibile	Aprox. 60 – 70% soluționate înainte de judecată: Majoritatea prin mediere / compensație (Alte 45% din cazurile ajunse în fața instanței de judecată au fost soluționate prin mediere)

9 De exemplu, ponderea minorilor deținuți după transportarea şa comisariatul de poliție s-a reduc cu o jumătate aproape în toată țara. În regiunile pilot, această reducere a constituit trei sferturi. Pentru a vedea cestea date, precum şi alte date despre proiect, vezi Anexa II.

pag 24.05.06.indd Sec3:156 30.05.2006 21:23:20

Transformarea instituţională şi procedurală

Când a fost lansat proiectul, multe garanţii procesuale din legislaţia Kazahstanului erau încălcate constant. Poliţia nu sesiza în mod constant avocaţii pentru ca aceştia să apere suspecţii minori, deşi Codul de Procedură Penală prevede prezenţa unui avocat. Şi în cazul în care erau sesizaţi, avocaţii nu solicitau, deşi trebuia, o întâlnire personală cu clienţii lor înainte de interogare, de teama unor repercusiuni negative pentru acuzat. Semnăturile care confirmau prezenţa unui avocat şi care erau necesare pentru a admite declaraţiile acuzatului, erau deseori aplicate post factum.

În 2003, nu exista nici un mecanism oficial care să se aplice în Kazakhstan pentru a promova tratamentul corespunzător al minorilor în cadrul sistemului de justiţie. În prezent, Grupul de lucru al proiectului funcţionează în regiunile pilot pentru a asigura că minorii beneficiază de orice oportunitate pentru a evita înaintarea acuzaţiilor oficiale şi pentru a reduce termenul de detenţie. Prin urmare, indiferent de faptul dacă se renunţă la reclamaţii înainte de înaintarea acuzaţiilor oficiale, sau dacă cazul este clasat înainte de judecată, şi / sau confirmat de către instanţa de judecată — există o probabilitate scăzută să se pronunţe o pedeapsă nejustificată pentru minori după soluţionarea cazurilor lor.

Echipa de apărare a proiectului este formată din douăzeci de avocaţi ai apărării şi cam tot atâţia avocaţi voluntari pentru drepturile copilului, angajaţi în realizarea mandatului de apărare prevăzut în articolul 40 al Convenţiei ONU cu privire la Drepturile Copilului (protecţia „sentimentului de demnitate şi valoare personală" a minorului acuzat, prezumţia de nevinovăţie, şi un proces corespunzător). În baza unui acord cu toţi actorii relevanţi din justiţie, oricând un copil este adus la poliţie, ofiţerul de poliţie de gardă va contacta un dispecerat centralizat al echipei de apărare (utilizând o linie fierbinte creată în cadrul proiectului), şi va sesiza un jurist şi un avocat pentru drepturile copilului din echipă pentru ca aceştia să se prezinte la comisariatul de poliţie într-o oră. Astfel pentru prima dată a fost stabilită o structură sistematică pentru apărarea minorilor în regiunile pilot.

În prezent, în regiunile pilot, juriştii din echipa de apărare a proiectului sunt sesizaţi în toate cazurile din moment ce anchetatorii sunt înştiinţaţi de către ofiţerii care au efectuat arestul că un suspect minor a fost adus la comisariatul de poliţie. Nu are loc nici o interogare înainte ca juristul şi avocatul pentru drepturile copilului să se fi întâlnit personal cu acuzatul. Acum, juriştii semnează declaraţiile acuzaţilor numai după ce au fost martori la depunerea acestora.

Anterior, dreptul la tăcere, în cazul în care acesta era recunoscut, era considerat o obstrucţie a aplicării legii. De fapt, prima dată când un jurist al proiectului a declarat dreptul clientei sale de a nu se auto-incrimina, ofiţerii de poliţie au acuzat-o de intervenire în dreptul la interogare. În afară de

pag 24.05.06.indd Sec3:157 30.05.2006 21:23:20

aceasta, poliţia era obişnuită să interogheze acuzaţii minori noaptea târziu, ceea ce contravine prevederilor Codului de Procedură Penală conform cărora interogările nu pot fi desfăşurate între orele 22:00 şi 8:00. În prezent, poliţia acceptă că acuzaţii pot refuza să facă declaraţii. Deşi, încă mai preferă ca interogările să aibă loc la scurt timp după arest, poliţia nu mai insistă asupra interogării imediate. Minorii nu mai sunt interogaţi noaptea; aresturile sunt făcute în mare parte ziua. Numărul cazurilor de arest al minorilor a scăzut semnificativ în cele două regiuni pilot şi cei arestaţi sunt acum eliberaţi în custodia părinţilor lor.

Când a început proiectul, ofiţerii de poliţie din dorinţa de a interoga un suspect fără avocat puteau evita aplicarea dreptului la avocat şi la protecţiile aferente neînaintând acuzaţii oficiale decât după ce acuzatul era interogat ca „martor". Persoana intervievată de poliţie era considerată un martor care cooperează voluntar; dacă în timpul interogatoriului se scoteau la iveală probe incriminatorii, declaraţia martorului voluntar urma să fie reclasificată ca declaraţie a acuzatului. În cadrul proiectului s-a încercat să se evite utilizarea declaraţiilor obţinute de la martorii minori care au devenit ulterior acuzaţi, şi să se introducă conceptul de "arest de facto," sau custodie efectivă, ca fiind momentul în care dreptul la avocat este valabil. Ca o măsură suplimentară de protecţie, Grupul de lucru al proiectului a recomandat ca astfel de declaraţii să nu fie considerate probe. În regiunile pilot s-a remarcat o scădere stabilă a acestei practici în timpul implementării proiectului. În Decembrie 2004, ca rezultat al unor iniţiative la nivel naţional bazate pe activităţile proiectului, ambele prevederi de protecţie au for incluse în Codul de Procedură Penală.

Reformele substanţiale în practica actorilor din justiţie au avut drept rezultat transformări ample în regimul de justiţie penală în regiunile pilot.

Privind în viitor

Proiectul a beneficiat de susţinere constantă din partea conducerii din Kazahstan, această susţinere fiind oferită şi în prezent. Pe 4 iunie, 2005, Preşedintele Curţii Supreme de Justiţie a ţinut un discurs la Congresul Judecătorilor din Kazahstan la care a fost prezent şi Preşedintele. Preşedintele Curţii Supreme a declarat, după cum a fost relatat şi în *Kazahstan Pravda*: "În perspectivă [reformei anticipate] se presupune crearea unui sistem de justiţie juvenilă: proiectul pilot cu participarea organelor de drept şi a agenţiilor sociale a fost un experiment reuşit."[10] Pe 7 iulie, 2005, ziarul principal editat în limba Kazahă a scris un articol despre o şedinţă deschisă a Comitetului de experţi al proiectului cu privire la justiţia juvenilă. Acesta a apărut pe prima pagină cu titlul "Minorii au dreptul la judecată fără prejudecăţi acuzatoare."

10 ***Kazakhstan Pravda***, "Încrederea în Instanţele de judecată – garanţii de reformă," 4 iunie, 2005.

pag 24.05.06.indd Sec3:158 30.05.2006 21:23:21

Condiţiile din Kazahstan sunt favorabile pentru implementarea unui sistem de justiţie juvenilă care ar aplica, ca o practică standard, multe dintre metodele proiectului. Până în prezent, destul de multe persoane cu o gândire reformatoare de la toate nivelele de conducere din Kazahstan au obţinut forţe noi de pe urma proiectului şi de pe urma colaborării între ei, pentru a continua realizarea planurilor de instituire a unui sistem naţional de justiţie juvenilă.

Este probabil ca timp de câţiva ani Kazahstanul să aibă o politică unică de justiţie juvenilă, bazată pe experienţa proiectului. Scopul Iniţiativei de Justiţie şi a Fundaţiei Soros– Kazahstan este de a se asigura că toţi actorii se vor concentra pe aplicarea drepturilor minorilor atunci când vor diviza structurile unui sistem consolidat de justiţie juvenilă, conform priorităţilor lor.

Concluzie

Nici un participant la proiect nu poate afirma ca a atins perfecţiunea; încă se mai iau decizii arbitrare, uneori grupurile de observatori formate din reprezentanţii mai multor profesii raportează aplicarea unor abordări punitive de către unul sau alt actor din justiţie, sau diligenţă insuficientă observată la un jurist sau anchetator, sau prejudecăţi la un judecător, precum şi alte probleme. Dar Grupul de lucru încearcă, în mod special, să menţină aceşti profesionişti uniţi într-un efort continuu pentru a atinge scopuri tot mai mari. Acest lucru se obţine prin procedurile pe care le-am elaborat:

- Vizitarea comisariatelor de poliţie, asistarea la procese, şi întrunirile pentru a discuta în comun pe marginea celor observate, încercarea de a identifica neajunsurile în propriile grupuri profesionale, şi oferirea unor propuneri despre cum ar putea fi eliminate unele neajunsuri.
- Cerinţa atingerii unui consens cu privire la decizii şi recomandări solicită ca fiecare actor să ţină cont de opinia celuilalt, astfel se împiedică acordarea puterii absolute unei sau altei tabere.
- În loc să izolaţi opoziţia, încercaţi să aduceţi adversarii împreună pentru a găsi soluţii care necesită consens, fiecare a fost stimulat să demonstreze că grupul său profesional nu va rămâne în urma celorlalţi, în timp ce participanţii individuali sunt împuterniciţi să demonstreze că pot să-şi influenţeze colegii.
- Participanţii vin cu plângeri de la colegii lor de profesie; reprezentanţii fiecărui grup anchetează şi raportează colegilor lor care sunt membri ai Grupului de lucru la următoarea întâlnire;
- Obligaţia de a examina cazuri reale, pentru ca toţi participanţii să identifice care sunt îmbunătăţirile necesare, menţine atenţia grupului asupra problemei şi nu pe faptul că trebuie să se plângă unul de

pag 24.05.06.indd Sec3:159 30.05.2006 21:23:21

celălalt. Se acţionează în baza prezumţiei că fiecare grup profesional poate fi îmbunătăţit, fiecare întâlnire aduce recomandări pentru unul sau celălalt;
- Deoarece mandatul Grupului de lucru este unul prescriptiv şi nu unul disciplinar, acesta nu determină vina sau pedeapsa, dar încearcă să organizeze măsurile proactive prin care se poate evita repetarea erorilor produse.

Conducerea Kazahstan-ului a susţinut constant proiectul. Există indicii de voinţă politică de a asuma rolul proiectului ca o obligaţie guvernamentală. Pe 6 iulie, 2005, Administraţia Preşedintelui şi Curtea Supremă de Justiţie au exprimat explicit susţinerea proiectului, iar Comisia Prezidenţială pentru Drepturile Omului a solicitat administraţiei proiectului să participe la formularea unui plan de acţiuni cu privire la drepturile omului. Dacă această situaţie se va menţine, mulţi factori indică spre posibilitatea de a instituţionaliza multe aspecte ale proiectului de justiţie juvenilă ca parte a politicii naţionale.

- Judecătorii din Grupul de lucru insistă asupra unui sistem de justiţie mai corect, mai proporţional şi mai consistent pentru acuzaţii minori, pledând pentru diviziuni specializate la poliţie şi procuratură, precum şi jurişti, avocaţi pentru drepturile copiilor şi judecătorii specializate. Se presupune că judecători şi judecătorii specializate în justiţie juvenilă vor fi instituite timp de un an.
- Ministerul Afacerilor Interne şi Procuratura Generală crearea stabilirea unor diviziuni speciale pentru minori în următorul an.
- Membrii Grupului de lucru pregătesc un proiect al principiilor de lucru cu minorii suspectaţi şi acuzaţi de comiterea infracţiunilor.
- Oficiali de la Ministerul de Afaceri Interne, Procuratura Generală, Comisia Preşedintelui pentru Drepturile Omului, şi Curtea Constituţională şi-au exprimat interesul pentru stabilirea unei reţele de comisii de justiţie juvenilă formate din judecători, procurori, jurişti, şi psihologi care lucrează cu adolescenţi pentru a ocupa funcţiile Grupului de lucru al proiectului în calitate de consiliu de analiză a modului în care se aplică justiţia.
- Se pregătesc planuri pentru stabilirea unei specializări în justiţie juvenilă în cadrul Colegiului de Avocaţi Almaty, oferind practică în apărarea minorilor pentru studenţii anilor patru şi cinci de la psihologie şi asistenţă socială.
- Universitatea de Stat din Kazahstan a iniţiat un curs opţional în toamna anului 2005 pentru studenţii de la asistenţă socială pentru a ajuta avocaţii pentru drepturile copilului să apere drepturile acuzaţilor

pag 24.05.06.indd Sec3:160 30.05.2006 21:23:21

minori. Departamentul de psihologie de la Universitatea de Stat din Kazahstan anticipează un program similar de practică. După o perioadă de probă, aceştia planifică să prezinte cursul la Ministerul Educaţiei Superioare pentru a fi inclus în programul universitar.

- Un grup de lucru cu privire la reforma legislativă va începe în toamna acestui an să exploreze modificările legislaţiei şi instrucţiunile agenţiilor cu privire la minorii în conflict cu legea. Priorităţile acestora vor avea scopul să instituie:
- Judecători sau judecătorii specializate pentru minori;
- Personal specializat de aplicare a legii împuternicit în mod special să se ocupe de cazuri ce implică minori
- Un cadru pentru o asociaţie a avocaţilor pentru minori, în colaborare cu avocaţii pentru drepturile copiilor
- O practică la nivel naţional de pledoarie pentru drepturile copiilor pentru masteranzii de la psihologie şi asistenţă socială
- O reţea de consilii naţionale şi locale de analiză unde să fie reprezentate toate interesele în domeniul justiţiei juvenile şi care să analizeze cazurile şi îmbunătăţească constant respectarea drepturilor copiilor
- Un program de traingin-uri periodice comune pentru toate profesiile, cu privire la drepturile copilului în legislaţie şi în practică
- Măsuri pentru explorarea şi anularea dosarelor minorilor

Împreună, aceşti factori reflectă posibilitatea de consolidare a celor mai bune rezultate ale proiectului de justiţie juvenilă din Kazahstan, şi extinderea acestora în afara regiunilor pilot. Iniţiativa de Justiţie va continua să lucreze în acest scop.

pag 24.05.06.indd Sec3:161 30.05.2006 21:23:21

Sistemul justiției juvenile în Polonia

Woźniakowska Dagmara,
Academia Poloneză de Ştiințe,
Institutul pentru Studii în domeniul dreptului,
Catedra Criminologie

1. Cine este minorul?

În conformitate cu legislația poloneză (Legea cu privire la tratamentul minorilor din 26 octombrie, 1982), minorul este:

- Persoana cu vârsta de la 13 la 17, ani care comite acțiuni reprobabile sau anumite încălcări (fapte ilicite).
- Copiii şi tinerii cu vârsta de până la 18 ani care manifestă simptome de demoralizare.
- Persoana cu vârsta de până la 21 ani căreia îi sunt aplicate măsuri corecționale şi administrative.

Sunt pasibile de răspundere penală persoanele care au tins vârsta de 17 ani. În cazuri excepționale, minorii cu vârste cuprinse între 15 şi 16 ani, care au comis infracțiuni grave (menționate în Codul Penal), pot fi traşi la răspundere penală ca şi adulții, în conformitate cu prevederile Codului Penal, dacă sunt întrunite şi alte condiții privind infractorul şi infracțiunea comisă.1

2. Legile

De regulă, persoana minoră nu comite o infracțiune. Având vârsta mai mare de 13 ani, minorii pot comite o „faptă sancționabilă", iar atunci când vârsta lor este mai mică de 13 ani ei comit o „faptă interzisă" care este tratată ca o formă a demoralizării. În practică această situație e însoțită de confuzie, deoarece nu poate fi niciodată examinată într-o procedură corecțională şi el nu poate fi trimis într-un centru pentru delicvenți. Uneori, în cazurile în care minorii comit infracțiuni grave (prevăzute în Codul Penal, de ex., omor, atentarea la viața preşedintelui de țară sau viol în grup), ei sunt tratați ca adulții şi cauza lor este examinată în instanța de judecată. În asemenea cazuri ei pot fi pedepsiți ca şi persoanele mature.

1 Dobrochna Wójcik: O scrisoare din Polonia: Medierea în cauzele penale şi legislația juvenilă: Prevenirea Infracționalității şi securitatea comunitară: Jurnalul Internațional 2004, 6 (2), 61-66

pag 24.05.06.indd Sec4:162 30.05.2006 21:23:21

3. Unele reguli din domeniul justiţiei juvenile

Regula de bază a sistemului justiţiei juvenile din Polonia este regula interesului minorului. Totul ce are loc în cadrul procedurii trebuie să se subordoneze acestei reguli. Aşadar, fiecare decizie a instanţei de judecată urmează să fie luată în interesul copilului. Regula procedurii de inchiziţie prevede că procedura în cauzele minorilor nu poate separa rolul judecării de cel al acuzării. În această procedură ambele funcţii sunt deţinute de către judecător. Acesta este o persoană care conduce procedura de urmărire, apoi procedura judiciară. Următoarea regulă este cea a audierii cauzei în şedinţă închisă. Uneori, în cazul în care este justificată din motive educaţionale, şedinţa în instanţa de judecată poate fi deschisă, dar aceasta are loc doar în cazuri excepţionale. O altă regulă este competenţa instanţei pentru minori. Cauza poate fi examinată în baza Codului Penal doar în două cazuri: dacă minorul cu vârsta mai mare de 15 ani a comis una dintre infracţiunile grave, menţionate mai sus, şi dacă a comis o infracţiune împreună cu un adult. Precizăm că este necesar de a examina această cauză fără a o separa, fapt ce nu contravine intereselor copilului.2

4. Părţile procesului

a) un minor

Un minor care are vârsta mai mare de 13 ani are drepturi procesuale depline. O persoană care are vârsta mai mare de 13 ani, în conformitate cu legislaţia poloneză, are capacităţi limitate de exerciţiu, ceea ce înseamnă că ea poate acţiona în procedura legală proprie. Dacă are vârsta mai mică de 13 ani, copilul este reprezentat de părinţi. Uneori, această soluţie este inaplicabilă, întrucât, de fapt, părinţii sunt responsabili pentru delictul pe care l-a comis copilul. Ca parte a procesului, minorul e în drept să examineze materialele dosarului, să aducă probe şi, la orice etapă a procesului pot să atace sentinţa şi deciziile instanţei de judecată. Teoretic, minorul are dreptul de a participa la proces, dar aici situaţia este un pic complicată: conform cu legislaţiei prezenţa minorului este obligatorie pe parcursul întregului proces, dar un articol din Legea cu privire la tratamentul minorilor prevede că, după audierea minorului, acesta poate să fie prezent în sala de judecată DOAR când este avantajos pentru el, din motive educaţionale. În practică, după audiere, minorul este rugat să părăsească sala de judecată. Minorul are dreptul la un asistent juridic, dar în majoritatea cazurilor părinţii trebuie să îl plătească pe acesta pentru serviciile acordate. Prezenţa

2 Witold Klaus: teza de doctor nepublicată: "Postępowanie w sprawach nieletnich – wybrane zagadnienia", Warsaw 2004 (pp.31-40)

pag 24.05.06.indd Sec4:163 30.05.2006 21:23:22

apărătorului este obligatorie doar în cazul în care interesele minorului şi ale părinţilor săi sunt în contradicţie, când instanţa de judecată decide desfăşurarea procedurii corecţionale sau în cazul în care minorul este plasat într-un azil.

b) Părinţii minorului

Părinţii unui minor (sau tutorii acestuia) sunt părţi în proces. Ei trebuie să fie informaţi despre începerea urmăririi penale, să fie prezenţi pe parcursul efectuării urmăririi penale de către poliţie şi să fie audiaţi în instanţa de judecată în timpul examinării cauzei. Totodată, ei trebuie să fie prezenţi pe parcursul examinării cauzei în judecată, dar absenţa lor nu întrerupe procedura. Părinţii au dreptul să înainteze recurs împotriva sentinţei judecătorului.

Instanţa de judecată poate aplica unele măsuri şi faţă de părinţi. Bunăoară, judecătorul îi poate obliga să coopereze cu şcoala sau cu alte instituţii ori să repare dauna cauzată de copilul lor.

c) Victima

De regulă, cauza minorului nu are caracter de contradicţie. Acest sistem este compatibil cu regula interesului minorului. Din considerentul respectiv victima nu este parte a procesului, cu toate că, începând cu anul 2000, aceasta beneficiază de anumite privilegii: are dreptul de a fi informată despre încetarea cauzei şi despre măsurile întreprinse în privinţa minorului, poate înainta apel împotriva unor decizii (de ex., împotriva deciziei despre încetarea cauzei penale), poate fi prezentă pe parcursul examinării cauzei în instanţa de judecată, poate prezenta probe şi poate solicita procesul de mediere cu minorul.3

d) Procurorul

În conformitate cu legea, procurorul de asemenea este parte în proces. În cazurile în care un minor a comis o infracţiune gravă prevăzută de Codul Penal, participarea procurorului este obligatorie. În alte cazuri nu este prescrisă asemenea obligaţie şi, în practică, procurorul nu participă la examinarea cauzei.4

5. Sistemul jurisdicţiei statului polonez

În Polonia cazurile infractorilor minori sunt examinate de judecătoriile pe cauzele familiale. Judecătorii din cadrul acestor structuri soluţionează fiecare caz familial (custodia, pensia de întreţinere, divorţurile etc.) şi cazurile

3 Witold Klaus: "Sprawiedliwość naprawcza dla nieletnich w Polsce" in: "Sprawiedliwość naprawcza: idea, teoria, praktyka", red. Monika Platek, Michal Fajst, Warsaw 2005

4 Dobrochna Wójcik: O scrisoare din Polonia: Medierea în cauzele penale şi legislaţia juvenilă: Prevenirea Infracţionalităţii şi securitatea comunitară: Jurnalul Internaţional 2004, 6 (2), 61-66

pag 24.05.06.indd Sec4:164 30.05.2006 21:23:22

minorilor. În aceste instanţe judecătorii profesionişti trebuie să aibă neapărat studii psihologice şi pedagogice.

În judecătoriile familiale la examinarea cauzelor minorilor există două tipuri de procedură: tutelară şi educaţională (în baza Codului de Procedură Civilă) şi corecţională (în baza Codului de Procedură Penală).

Judecătoriile familiale datează în Polonia din 1978, cu toate că jurisdicţia în cazul minorilor a existat şi înaintea celui de-al doilea război mondial (pe atunci,activau trei tipuri de judecătorii). După război au fost înfiinţate departamente pentru minori în judecătoriile de sector.

În conformitate cu Legea cu privire la tratamentul minorilor, judecătorii familiali au o competenţă foarte vastă. Ei decid toate cazurile de importanţă vitală privind minorii. După ce i se aduce la cunoştinţă comiterea unei infracţiuni, judecătorul decide: cazul va fi audiat în instanţa de judecată, va fi încetat, remis şcolii la care învaţă minorul sau unei organizaţii sociale. Judecătorii familiali coordonează toate funcţiile procedurale, efectuează urmărirea penală şi examinarea cauzei, coordonează diferite acţiuni ale poliţiei şi ale ofiţerilor de probaţiune desemnaţi de instanţa de judecată, dispune examinarea diagnostică, măsuri educaţionale, medicale sau corecţionale şi supraveghează realizarea acestora, iar în caz de necesitate dispune modificarea lor pe parcursul executării. Judecătorul familial beneficiază de capacităţi discrete semnificative.

Examinarea cauzei începe cu procedurile de audiere. Scopul acesteia este de a stabili dacă minorul este demoralizat, dacă într-adevăr a comis o infracţiune şi ce tip de măsuri ar trebui aplicate: tutelare sau corecţionale. Etapa respectivă de examinare a cauzei este de asemenea desfăşurată de un judecător. El poate solicita poliţia ca aceasta să întreprindă unele acţiuni (de ex., colectarea probelor), dar cel care supraveghează activitatea este judecătorul, nu procurorul. La această etapă ofiţerii de probaţiune întocmesc referatele de probaţiune, iar copilul poate fi examinat de un psiholog. Ulterior, judecătorul poate decide încetarea cauzei, remiterea acesteia unei şcoli sau altei instituţii, (soluţia menţionată este însă rareori aplicată), transmiterea cazului către procuror (dacă infracţiunea este gravă şi judecătorul decide că instanţa de judecată penală va audia cauza minorului), ori aceasta va fi transmisă spre efectuarea procedurilor tutelare sau corecţionale.

Aşadar, pe parcursul procedurii de audiere, judecătorul decide ce măsuri se vor aplica vizavi de minor: tutelare-educaţionale sau corecţionale. În ce constă diferenţa? Vorba e că o procedură corecţională este una excepţională, fiind aplicabilă doar copiilor mai mari de 13 ani care au comis infracţiuni deosebit de grave sau care sunt atât de demoralizaţi, încât măsurile tutelare nu mai au nici un efect. Genul respectiv de sancţiuni este aplicat în baza Codului

pag 24.05.06.indd Sec4:165 30.05.2006 21:23:22

de Procedură Penală (sancțiunile tutelare şi educaționale sunt aplicate în baza prevederilor Codului de Procedură Civilă). Judecătorul poate aplica aceleaşi sancțiuni ca parte a celor tutelare sau, suplimentar, să trimită minorul la un centru de corectare pentru minori. În cazul procesului corecțional minorul trebuie să fie reprezentat de un apărător. Procedura se finisează nu prin luarea unei decizii (ca în procedura tutelară), ci cu un verdict.

Toate părțile procesului pot înainta apel la judecătoria de sector.

6. Tutorii instanței de judecată (ofițerii de probațiune desemnați de către instanța de judecată)

Tutorii existau în Polonia înaintea celui de-al doilea război mondial. Pe atunci, ei erau doar tutori sociali. Abia în anii '50 ai secolului trecutau apărut primii ofițeri de probațiune profesionişti. Acum, ofițerul de probațiune nu este doar angajat al instanței de judecată, ci partenerul judecătorului. Oficii de probațiune există în cadrul fiecărei instanțe de judecată regionale. Aceste oficii iau decizii în privința tuturor problemelor esențiale (înainte de aceasta, consilierul era cel care lua deciziile). La oara actuală, în Polonia activează aproximativ 2500 tutori profesionali pentru minori şi aproximativ 15000 tutori sociali.

7. Referatul ofițerilor de probațiune

Conform regulamentului Ministerului Justiției, referatul este solicitat de către judecătorul familial. Nu există un model special în conformitate cu care ofițerul de probațiune ar întocmi referatul (un asemenea model există doar pentru adulți). Referatul trebuie să conțină:

- informația de bază despre minor: numele, prenumele, data şi locul naşterii, locul de trai;
- informații suplimentare despre minor: comportamentul acestuia şi condițiile în care este educat, starea sănătății, procesul instructiv-şcolar, lucrul şi modul de petrecere a timpului liber, legăturile cu cei de-o vârstă cu el şi cu alte persoane care i-ar putea influența comportamentul;
- informația despre membrii familiei minorului şi atitudinea părinților săi sau a reprezentanților legali, activitățile educaționale desfăşurate şi conflictele din cadrul familiei;
- situația financiară a familiei;
- în cazuri excepționale – despre patologiile în cadrul societății a minorului.

Raportul trebuie să fie întocmit în scris şi prezentat în timp de 14 zile din momentul solicitării, urmând să fie anexat la dosarul minorului.

pag 24.05.06.indd Sec4:166 30.05.2006 21:23:22

5. Măsurile aplicate minorilor în sistemul legislativ al Poloniei

Conform Legii cu privire la tratamentul minorilor, pot fi aplicate următoarele măsuri:

- mustrarea;
- obligaţia de a avea un anumit comportament, de a repara paguba cauzată, de a efectua munci în folosul victimei sau al comunităţii, de a învăţa sau lucra, de a urma o terapie sau o educaţie specializată, de a nu frecventa anumite locuri, de a nu consuma alcool sau droguri;
- supravegherea din partea părinţilor;
- supravegherea din partea unei organizaţii de tineret ori a altei organizaţii sociale, la locul de muncă sau din partea unei persoane de încredere, care ar putea da garanţii pentru minor;
- supravegherea din partea unui ofiţer de probaţiune;
- trimiterea la un centru de probaţiune, organizaţie socială sau o instituţie din domeniul lucrului sau terapiei cu minorii;
- interzicerea de a conduce vehicule;
- confiscarea lucrurilor obţinute în urma comiterii infracţiunii;
- plasarea într-o familie foster, centru educaţional sau terapeutic pentru tineri;
- aplicarea altor măsuri în conformitate cu Codul Familiei şi Custodial.

6. Medierea ca o măsură a probaţiunii

Medierea a fost introdusă în Legea cu privire la tratamentul minorilor o dată cu modificările operate la 15 septembrie 2000 (în Articolul 3a). Acestea au intrat în vigoare 14 zile mai târziu după aprobarea de către Ministerul Justiţiei (la 18 mai 2001). Componentul de bază ale acestei legi:

- Articolul 3a § 1. prevede: "La orice etapă a procesului penal, judecătoria familială poate, la iniţiativa sau cu consimţământul victimei şi infractorului minor, remite cazul unei instituţii sau unei persoane de încredere care ar desfăşura medierea".
- Articolul 3a § 2. După mediere, instituţia sau persoana de încredere întocmeşte un raport despre procesul medierii şi rezultatele acestuia, acesta fiind luat în consideraţie de judecătoria familială la soluţionarea cazului.
- Articolul 3a §3. Ministerul Justiţiei stipulează în lege principiile şi procedura medierii. Acestea prevăd în special: condiţiile pe care trebuie să le întrunească instituţiile şi persoanele autorizate să înfăptuiască medierea; metodele înregistrării acestor instituţii

pag 24.05.06.indd Sec4:167 30.05.2006 21:23:23

şi persoane; instruirea acestora, scopul şi condiţiile accesului la materialele dosarului; forma şi conţinutul rapoartelor privind procesul medierii şi rezultatele. Legea menţionează rolul educaţional al procesului de mediere şi ţine cont de interesul victimei, de principiul confidenţialităţii în proces, aptitudinile profesionale ale mediatorului şi de imparţialitatea acestuia.

Medierea este binevenită în sistemul polonez ce se ocupă de problemele minorilor. Atât decizia de a deferi cazul spre mediere, cât şi evaluarea rezultatelor acestuia anterior soluţionării cauzei este făcută de instanţa de judecată familială (judecătorul familial), rolul căruia, aşa precum s-a fost menţionat, este dominant. Medierii i-a fost acordat statut legal, din momentul în care Articolul 3 § 1 al Legii privind tratamentul minorilor a consacrat principiile de bază ale medierii. În mod intenţionat, nu a fost stabilit un criteriu de deferire a cazurilor spre mediere, nefiind precizat tipul cazurilor potrivite pentru mediere.[5]

5 Dobrochna Wójcik: O scrisoare din Polonia: Medierea în cauzele penale şi legislaţia juvenilă: Prevenirea Infracţionalităţii şi Securitatea Comunitară: Jurnalul Internaţional 2004, 6 (2), 61-66

pag 24.05.06.indd Sec4:168 30.05.2006 21:23:23

Probaţiunea - o nouă abordare a justiţiei juvenile

Zaharia Victor,
Şeful Direcţiei Probaţiune şi Reformă Instituţională,
Institutul de Reforme Penale,
Magistru în drept

Eficienţa unui sistem de pedepse poate fi apreciată după gradul în care a fost atins a scopul acestora şi în funcţie de impactul exercitat asupra societăţii. Oricare pedeapsă din acest sistem are drept obiectiv şi prevenirea unor noi infracţiuni[1], ceea ce presupune o individualizare adecvată a reacţiei sociale[2] la faptele prejudiciabile prevăzute de legea penală. O reacţie socială individualizată e necesară îndeosebi în cazurile minorilor, fapt ce presupune că celor care au săvârşit fapte penale trebuie să li se aplice măsuri care să îmbine severitatea sancţiunii penale cu grija pentru educarea şi reeducarea lor, pentru completarea lacunelor educaţiei anterioare şi pentru reintegrarea lor în societate ca oameni folositori[3].

Probaţiunea[4] reprezintă o modalitate de sancţionare a infractorilor ce constă în organizarea şi executarea supravegherii persoanei învinuite, inculpate sau condamnate prin monitorizarea comportamentului, acordarea de asistenţă individuală şi orientarea acesteia spre un mod de viaţă corect. Scopul probaţiunii este corectarea şi reeducarea persoanelor care au comis infracţiuni şi reintegrarea în societate a persoanelor condamnate.

Noţiunea generică de probaţiune semnifică un sistem de activităţi în domeniul justiţiei penale: anchete sociale (referate de probaţiune presentenţială), intervenţii primare, activităţi ce ţin de sancţiunile şi pedepsele comunitare, activităţi în sistemul penitenciar, supraveghere, probaţiunea ca sancţiune, prevenirea recidivei etc[5].

Probaţiunea apare ca un pas important în contextul racordării legislaţiilor naţionale la standardele internaţionale, urmărind scopul de a crea o zonă intermediară în sistemul de pedepse[6], o reevaluare a conceptului represiv şi o redirecţionare a acestuia spre unul curativ.

---

1 Vezi art. 2 Cod Penal al Republicii Moldova, MO nr. 128-129 din 13 septembrie 2002.

2 Reacţia socială intervine atât antefactum – prin programe şi măsuri de prevenire, cât şi postfactum – prin înfăptuirea justiţiei, tratamentul şi resocializarea infractorilor.

vezi: ION EUGEN SANDU, FLORIN SANDU, GHEORGHE – IULIAN IONIŢĂ. Criminologie. ***Editura Sylvi, Bucureşti 2001. p. 51.***

3 ORTANSA BREZEANU. Minorul şi legea penală. ***Editura All Beck 1998, p. 6.***

4 A nu se confunda cu probele, mijloacele de probă, administrarea probelor (vezi: Titlul IV CPP RM şi Capitolul IX CPC al RM).

5 ANTON M. VAN KALMTHOUT, JACK T.M. DERKS, Probation and Probation Services: A european perspective. ***Wolf Legal Publishers 2000.***

6 HANS – JORG ALBRECHT, ANTON VAN KALMTHOUT, Community sanctions and measurea in Europe and North America. ***Iuscrim 2002.***

pag 24.05.06.indd Sec5:169 30.05.2006 21:23:23

Probaţiunea, un concept de origine anglo-saxonă, obţine tot mai mult dimensiuni internaţionale, la nivel atât de practici de implementare, cât şi de reglementări[7]. Spre exemplu, Rezoluţia 40/33 din 1985 – Ansamblul regulilor minime ale Naţiunilor Unite cu privire la administrarea justiţiei pentru minori (Regulile de la Beijing[8]) prevăd că detenţia va fi aplicată ca ultimă instanţă, pentru perioada cea mai scurt posibilă şi separat de detenţia persoanelor adulte, numai după luarea în considerare a alternativelor. În acelaşi context, Rezoluţia 45/112 din 1998 – Principiile Naţiunilor Unite pentru prevenirea delicvenţei juvenile (Principiile de la Riyadh) conţine numeroase recomandări privind intervenţia la nivelul comunităţii, al societăţii în general, precum şi la nivelul structurilor şi substructurilor guvernamentale şi nonguvernamentale sau la nivelul microgrupurilor sociale şi chiar în plan individual, în vederea luării de măsuri preventive în materie, ţinând cont de interesul tânărului[9].

Modalităţile de organizare a Serviciului de probaţiune sunt diverse[10] şi nu se confundă cu serviciile penitenciare sau cele ale poliţiei[11]. Probaţiunea nu presupune numai supraveghere, ci eo ipso şi asistenţă plus consiliere. Astfel, funcţionarul de probaţiune (consilierul de probaţiune, ofiţerul de probaţiune) are obligaţia de a acorda ajutor psihologic, social, economic şi de educaţie socială[12].

Diversitatea serviciilor de probaţiune servesc unui dublu scop: protecţia comunităţii prin supraveghere continuă a infractorului şi reabilitarea acestuia. Beneficiile unei asemenea reacţii sociale sunt evidente: nu toate tipurile de infracţiuni sunt atât de grave, încât să necesite detenţii costisitoare; cei eliberaţi sub supraveghere pot obţine sau menţine serviciul şi plăti taxe; infractorii pot avea grijă de propriile familii şi îşi pot îndeplini celelalte obligaţii financiare fără să devină o povară pentru stat[13].

În funcţie de etapa la care se află procesul de justiţie, există trei tipuri de probaţiune: probaţiune presentenţială (întocmirea anchetelor sociale

7 XENOFON ULIANOVSCHI, ION GOLUBŢOV, VICTOR ZAHARIA, VLADIMIR COJOCARU. Ghidul consilierului de probaţiune, ***Institutul de Reforme Penale, 2004, p. 30-31.***

8 Este unul dintre primele documente internaţionale care specifică regulile de administrare a justiţiei pentru minori.

vezi: GRAHAM W. GILES. Administrarea justiţiei în comunitate. Standarde şi reglementări internaţionale. ***Editura Expert 2001.***

9 ORTANSA BREZEANU. Minorul şi legea penală. ***Editura All Beck 1998, p. 75.***

10 Spre exemplu Danemarca, Italia, Norvegia, Suedia, Franţa au sisteme de probaţiune etatizate, Austria, Olanda, Germania, Belgia - sisteme bazate pe organizaţii non-guvernamentale, România - un sistem mixt. În sistemele etatizate, statul îşi asumă total rolul de a gestiona, administra, coordona şi finanţa activitatea serviciului de probaţiune. În sistemele mixte şi cele bazate pe organizaţii neguvernamentale statul instituie numai un control, „cumpărând" servicii de la structurile private.

11 Vezi: N. B. HUTORSKAIA, Alternativî tiuremnomu zakliuceniiu v Rosiiskoi Federaţii. Materialî mejdunarodnoi conferenţii. ***Moscva 2001***

12 PETRACHE ZIDARU. Drept execuţional penal. ***Editura ALL Beck 2001, p. 257.***

13 Vezi: ION EUGEN SANDU, FLORIN SANDU, GHEORGHE – IULIAN IONIŢĂ. Criminologie. ***Editura Sylvi, Bucureşti 2001. p. 270.***

pag 24.05.06.indd Sec5:170 30.05.2006 21:23:23

– a referatelor de probaţiune presentenţială şi primele intervenţii la nivel de asistenţă şi consiliere), probaţiune sentenţială (inclusiv cea penitenciară) şi postsentenţială (reintegrarea socială după eliberarea din locurile de detenţie)[14].

Activităţile de implementare a instituţiei probaţiunii în Republica Moldova au demarat în iunie 2003 când, la solicitarea Institutului de Reforme Penale, a fost format un grup de experţi internaţionali pentru desfăşurarea unei **Misiuni de Evaluare a Necesităţilor (MEN),** ce şi-a propus câteva obiective: evaluarea tuturor aspectelor privind implementarea măsurilor de resocializare şi reintegrare a infractorilor din Republica Moldova, inclusiv a celor care există la momentul actual; cadrul juridic, aspecte legate de infrastructură, obstacole, nivelul de profesionalism al personalului, atitudinea societăţii şi impactul acţiunilor de resocializare şi reintegrare.

Pentru faza iniţială de implementare se căuta răspunsul la trei întrebări:

- Este probaţiunea o instituţie ce are şanse de a fi implementată în Moldova şi se doreşte implementarea acesteia?
- Care este mo dalitatea de elaborare şi implementare a probaţiunii?
- Care dintre strategii este viabilă pentru dezvoltarea probaţiunii în Moldova?

Ca rezultat al misiunii de evaluare, s-a ajuns la următoarele concluzii[15]:

- Există un context pozitiv în care probaţiunea poate fi implementată. Mai mult ca atât: există şi dorinţa angajaţilor să aplice probaţiunea, ceea ce constituie un element important pentru dezvoltarea de perspectivă.
- Probaţiunea trebuie elaborată şi implementată pentru adulţi şi minori separat. Pentru adulţi este necesar un sistem de probaţiune. Pentru minori este necesar de a crea unui sistem de resocializare şi reintegrare. Ambele sisteme trebuie elaborate în evoluţie, ţinând cont de structurile şi resursele disponibile la momentul de faţă. Implementarea probaţiunii urmează să se bazeze pe parteneriatul între structurile guvernamentale şi cele neguvernamentale[16].

14 XENOFON ULIANOVSCHI. Probaţiunea. ***Prut Intenaţional 2004, p. 3.***

15 Concluziile detaliate ale Misiunii de Evaluare a Necesităţilor,

vezi: http://www.irp.md/Alternative/Docs/raport_final_romana_%20MAN.pdf

16 De facto, în nic o ţară din lume resursele puse la dispoziţia sistemului de probaţiune nu sunt suficiente pentru a acorda toate serviciile necesare satisfacerii nevoilor clienţilor (beneficiarilor de servicii de probaţiune). De regulă, serviciile de probaţiune au menirea de a lucra în comunitate cu resursele disponibile în cadrul acesteia pentru a asigura o legătură funcţională între serviciile disponibile şi nevoile infractorilor.

vezi: KEVIN HAINES, AURELIA WILLIE, CRISTIAN LAZĂR, IOAN DURNESCU. Opiniile judecătorilor referitoare la sistemul de reintegrare socială şi supraveghere, anul 1, nr. 8/2002. ***Editura Didactică şi Pedagogică, R. A. Bucureşti 2002, p. 23.***

pag 24.05.06.indd Sec5:171 30.05.2006 21:23:23

- Pentru o implementare mai eficientă a probaţiunii este necesar de a modifica şi cadrul legal, după cum urmează: de a adopta o Lege cu privire la probaţiune sau a introduce în Codul de Procedură Penală prevederi speciale cu referire la probaţiune. Totodată, pentru a pune în aplicare aceste prevederi, este necesar de a adopta regulamentele privind probaţiunea ce ar viza toate problemele care ar putea să apară în procesul de implementare a probaţiunii pe întreg teritoriul ţării.

În vederea realizării recomandărilor MEN, în anul 2003, a fost instituit Grupul de lucru în domeniul probaţiunii. Menirea acestuia este de a elabora cadrul normativ în domeniul probaţiunii, fiind şi un grup de consultanţă şi referinţă. În luna aprilie 2004 a fost definitivat conceptul Legii cu privire la probaţiune[17]. În final, s-a propus ca legea menşionată să aibă structura şi conţinutul unei legi ordinare, fiind actul care va introduce noţiunea de probaţiune în Republica Moldova şi baza tuturor actelor subordonate, adoptate ulterior.

Prevederi ce permit iniţierea activităţilor de probaţiune se conţin în art. 54 CP al RM (Liberarea de răspundere penală a minorilor); art. 55 CP al RM (Liberarea de răspundere penală cu tragerea la răspundere administrativă); art. 59 CP al RM (Liberarea condiţionată de răspundere penală); art. 90 CP al RM (Condamnarea cu suspendarea condiţionată a executării pedepsei); art. 91 CP al RM (Liberarea condiţionată de pedeapsă înainte de termen); art. 92 CP al RM (Înlocuirea părţii neexecutate din pedeapsă cu o pedeapsă mai blândă); art. 93 CP al RM (Liberarea de pedeapsă a minorilor); art. 94 CP al RM (Liberarea de pedeapsă datorită schimbării situaţiei); art. 96 CPP al RM (Circumstanţele care urmează a fi dovedite în procesul penal); art 157 CPP al RM (Documentele); art. 176 CPP al RM (Temeiurile pentru aplicarea măsurilor preventive); art. 385 CPP al RM (Chestiunile pe care trebuie să le soluţioneze instanţa de judecată la adoptarea sentinţei); art. 475 CPP al RM (Circumstanţele care urmează a fi stabilite în cauzele privind minorii)[18]; art. 485 CPP al RM (Chestiuni ce urmează a

17 Proiectul de Lege cu privire la probaţiune prevede următoarele principii: principiul probaţiunii (sprijinirea şi încurajarea permanentă a persoanelor supravegheate, asistate şi consiliate în vederea reintegrării lor în societate şi în vederea asumării responsabilităţii propriilor acţiuni prin formarea unei atitudini corecte faţă de muncă, ordinea de drept şi regulile de convieţuire socială); principiul oportunităţii (implicarea şi atragerea comunităţii în procesul de reintegrare socială şi supraveghere a infractorilor); principiul transparenţei, diferenţierii şi individualizării; ajutorului imediat şi apropierii; confidenţialităţii dosarului personal de reintegrare socială), direcţiile de activitate ale serviciului de probaţiune, tipurile de probaţiune, atribuţiile serviciului de probaţiune, colaborarea serviciului de probaţiune cu organele de stat şi obşteşti, etc.

18 Prevederile art. 475 CPP al RM cu referire la efectuarea unei anchete sociale au caracter imperativ - onerativ, ceea ce presupune obligativitatea de a cere o asemenea anchetă socială (referat de probaţiune presentenţială).

În legislaţia României, obligativitatea anchetei sociale în cauzele cu minori rezultă evident. Astfel, art 482, CPP al României prevede că în cazurile cu infractori minori, organul de urmărire penală sau instanţa de judecată are obligaţia să dispună efectuarea anchetei sociale. Ancheta socială constă în acumularea de date cu privire la comportamentul pe care minorul îl are în mod obişnuit, la starea fizică şi mentală a acestuia, la antecedentele

pag 24.05.06.indd Sec5:172 30.05.2006 21:23:24

fi soluţionate de instanţă la adoptarea sentinţei în procesul unui minor); art. 170 CE al RM[19] (Instituţiile şi organele care asigură executarea pedepsei); art. 171 CE al RM (Instituţiile şi organele care asigură executarea măsurilor de siguranţă); art. 279 CE al RM (Supravegherea persoanei în perioada pe care a fost amânată executarea pedepsei); art. 281 CE al RM (Supravegherea persoanei în perioada pe care a fost suspendată executarea pedepsei); art. 285 CE al RM (Liberarea condiţionată de pedeapsă înainte de termen sau înlocuirea părţii neexecutate din pedeapsă cu o pedeapsă mai blândă); art. 288 CE al RM (Supravegherea persoanei liberate condiţionat de pedeapsă înainte de termen); art. 290 CE al RM (Liberarea de pedeapsă a minorilor). În pofida multitudinii de reglementări, acestea nu epuizează obiectul de reglementare a Legii cu privire la probaţiune, care are menirea de a reglementa în plan instituţional şi funcţional activitatea de probaţiune.

Activităţile practice de implementare a serviciului de probaţiune au demarat la 01 ianuarie 2004, prin pilotarea de către IRP a probaţiunii presentenţiale, în privinţa minorilor, în sectorul Centru, municipiul Chişinău. Sub un aspect, probaţiunea presentenţială şi-a găsit o bună reflectare în actele normative, iar sub alt aspect, graţie pilotării noii instituţii în privinţa minorilor va deveni evidentă caducitatea conceptului represiv de justiţie penală. Aceste activităţi se desfăşoară în baza proiectului "Alternative la detenţie şi asistenţă juridică pentru copii în sistemul de justiţie penală", implementat în parteneriat cu Reprezentanţa UNICEF Moldova şi se referă la:

- pregătirea condiţiilor de realizare a activităţilor de probaţiune presentenţială în privinţa minorilor;
- crearea serviciului pilot de probaţiune presentenţială în privinţa minorilor în cadrul Institutului de Reforme Penale;
- conturarea mecanismului de solicitare, întocmire şi prezentare a referatelor de probaţiune;
- extinderea activităţilor de probaţiune şi în alte sectoare de pilotate;
- evaluarea implementării activităţilor de probaţiune presentenţială;
- identificarea condiţiilor necesare pentru implementarea activităţilor de probaţiune presentenţială la nivel naţional.

sale, la condiţiile în care a crescut şi a trăit, la modul în care părinţii, tutorele sau persoana în îngrijirea căreia se află minorul îşi îndeplinesc îndatoririle lor faţă de acesta în general cu privire la orice elemente care pot servi la luarea unei măsuri sau la aplicarea unei sancţiuni faţă de minor. Ancheta socială se efectuează de către persoanele desemnate de către autoritatea tutelară a consiliului local în a cărui rază teritorială domiciliază minorul.

vezi: art. 482 CPP al României.

19 Codul de Executare al Republicii Moldova nr. 443-XV din 24.12.2004, MO nr. 34-35/112 din 03.03.2005

pag 24.05.06.indd Sec5:173 30.05.2006 21:23:24

Utilitatea referatelor de probaţiune presentenţială este evidentă, instanţa de judecată şi ofiţerul de urmărire penală având posibilitatea de a aprecia nu numai fapta şi atitudinea faţă de fapta săvârşită de infractor, dar şi gradul de pericol pe care acesta îl prezintă în general pentru societate[20]. Referatul de probaţiune conţine informaţii din istoria personală (boală psihică, eşecuri semnificative, pierderi, dificultăţi de învăţare, impulsivitate), despre familie (relaţiile din familie, tipul de disciplinare, ataşamentul, izolarea socială, satisfacţia maritală etc); despre condiţiile de locuit, venituri, vecinătate, dependenţă (jocuri de noroc, alcool, droguri); relaţia cu şcoala (succes, eşec, abandon); cercul de prieteni, stilul de viaţă (îşi asumă riscuri, contact cu persoane deviante, petrecerea timpului liber); relaţiile la locul de muncă (stabilitatea la locul de muncă, satisfacţie, calificări etc.); de asemenea date privind comportamentul inculpatului (inclusiv aspectele predelicvenţiale – abandon, fuga de acasă, abuz asupra colegilor) şi în mod special, riscul de recidivă şi perspectivele de reintegrare în societate[21].

De asemenea, au fost desfăşurate acţiuni de pregătire a pilotării:

1. Identificarea sectorului de pilotare.
2. Selectarea asistenţilor sociali şi psihologilor pentru posturile de consilieri de probaţiune şi instruirea acestora.
3. Formarea unui grup de lucru având menirea de a asista procesul de pilotare.
4. Elaborarea conceptuală a chestionarului de evaluare psihosocială a minorului.
5. Fixarea/stabilirea mecanismului de solicitare şi întocmire a rapoartelor de probaţiune presentenţială. Conform mecanismului iniţial, instanţa de judecată, urma să solicite întocmirea referatelor presentenţiale de evaluare psihosocială de la Direcţia municipală pentru protecţia drepturilor copilului care, în baza acordului de colaborare din **11 mai 2004**, ar transmite solicitările Institutului de Reforme Penale pentru întocmirea referatelor. Referatele întocmite de către Serviciul de probaţiune din cadrul IRP urmau să fie avizate de către Direcţia municipală pentru protecţia drepturilor copilului şi transmise solicitantului.
6. Stabilirea mecanismului de interacţiune dintre instanţa de judecată, consilierul de probaţiune şi persoanele de la care urmează a fi colectate datele despre minor.

20 XENOFON ULIANOVSCHI. Probaţiunea. ***Prut Internaţional 2004, p. 11.***

21 XENOFON ULIANOVSCHI, ION GOLUBŢOV, VICTOR ZAHARIA, VLADIMIR COJOCARU. Ghidul consilierului de probaţiune, ***Institutul de Reforme Penale, 2004, p. 40.***

pag 24.05.06.indd Sec5:174 30.05.2006 21:23:24

Astfel, pentru stabilirea unei colaborări durabile dintre Serviciul de probaţiune presentenţială pentru minori şi agenţiile ce urmează a fi implicate, au fost încheiate de către IRP câteva acorduri de colaborare:

- acordul de colaborare cu Judecătoria sectorului Centru cu privire la implementarea muncii neremunerate în beneficiul comunităţii şi a probaţiunii presentenţiale (24 martie 2004);
- acordul de colaborare cu Direcţia municipală pentru protecţia drepturilor Copilului (11 mai 2004).

7. Elaborar§ea modelelor de acte ce reglementează procesul de întocmire a referatelor de evaluare psihosocială.

În procesul de aplicare în practică a mecanismului propus iniţial, acesta s-a dovedit a fi inutilizabil din cauza lipsei de solicitări din partea instanţei de judecată din sectorul de pilotare.

Din acest considerent, a fost stabilită o altă cale prin care referatele presentenţiale de evaluare psihosocială urmează să fie solicitate şi întocmite. Conform articolului 100, alin. 2, CPP, apărătorul admis în procesul penal, este în drept să solicite certificate, caracteristici şi alte documente din diverse organe şi instituţii. Pentru testarea acestui nou mecanism de solicitare a referatelor presentenţiale de evaluare psihosocială, au fost desfăşurate activităţi de informare pentru avocaţii din cadrul Biroului de avocaţi al sectorului Centru al municipiului Chişinău. În acelaşi context, au fost adresate demersuri Ministerului Afacerilor Interne şi Judecătoriei sectorului Centru al municipiului Chişinău, cu scopul identificării minorilor aflaţi în conflict cu legea la faza de urmărire penală şi în procedură de judecată, astfel încât să poată fi contactaţi avocaţii acestora pentru a le sugera solicitarea unor asemenea referate.

Noul mecanism a condiţionat apariţia primelor solicitări de întocmire a referatelor presentenţiale de evaluare psihosocială.

Solicitarea referatelor presentenţiale de evaluare psihosocială din partea apărătorului a permis formarea unei practici de întocmire a referatelor de evaluare. Totuşi, în cazul acestora, există riscul ca referatele întocmite, în funcţie de voinţa apărătorului, să fie sau nu prezentate instanţei de judecată.

Pe parcursul anului 2004 au fost întocmite 18 referate de evaluare psihosocială. Dintre acestea:

- 6 referate au fost întocmite la solicitarea instanţei de judecată;
- 8 referate au fost întocmite la solicitarea avocatului;
- 4 referate au fost întocmite la solicitarea organului de urmărire penală.

pag 24.05.06.indd Sec5:175 30.05.2006 21:23:24

Evaluarea primei etape de implementare a probaţiunii presentenţiale

Pentru evaluarea primei etape de implementare a activităţilor de probaţiune presentenţială, Institutul de Reforme Penale a organizat, în perioada 16-18 septembrie 2004, o conferinţă cu genericul „Implementarea probaţiunii presentenţiale şi a muncii neremunerate în folosul comunităţii pentru minori în Republica Moldova". La conferinţa de evaluare au fost invitaţi reprezentanţi ai legislativului, sistemului judecătoresc, organelor de urmărire penală, Departamentului de executare a deciziilor judiciare, Direcţiei municipale pentru protecţia drepturilor copiilor, precum şi ai ONG-urilor ce desfăşoară activităţi în domeniul social. În calitate de experţi internaţionali au participat reprezentanţi din Polonia, România şi Letonia, ţări cu o experienţă bogată în domeniul implementării alternativelor la detenţie.

Prima parte a conferinţei de evaluare a cuprins trei secţiuni în care au fost prezentate:

1. Rezultatele pilotării probaţiunii presentenţiale (întocmirea referatelor presentenţiale de evaluare psihosocială) în sectorul Centru al municipiului Chişinău;
2. Experienţa internaţională în domeniul implementării probaţiunii presentenţiale;
3. Revizuirea mecanismului de solicitare şi întocmire a referatului presentenţial de evaluare psihosocială.

Auditoriul a luat cunoştinţă de practica internaţională în domeniul implementării probaţiunii presentenţiale pentru minori, dat fiind că experţii au desfăşurat nemijlocit activităţi de implementare a alternativelor la detenţie. *Carmen Fiscuci*, consilier juridic la Departamentul de securitate comunitară, Prison Fellowship România, a prezentat raportul „Experienţa României în implementarea probaţiunii presentenţiale. Etapele parcurse în stabilirea mecanismului de solicitare şi întocmire a referatelor presentenţiale de evaluare psihosocială pentru minori. *Dagmara Wozniakowska*, avocat specializat în cauzele cu minori, Polonia, a familiarizat asistenţa cu „Experienţa Poloniei în procesul de implementare a probaţiunii presentenţiale, evoluţia şi starea actuală de lucruri în acest domeniu". La rândul său, *Florea Ungureanu*, preşedinta Tribunalului Dâmboviţa, a relatat despre cadrul legal de funcţionare a probaţiunii presentenţiale în România şi a argumentat utilitatea examinării de către instanţa de judecată a referatelor presentenţiale la aplicarea măsurii preventive şi a pedepsei penale.

pag 24.05.06.indd Sec5:176 30.05.2006 21:23:25

De asemenea, participanţii la conferinţă şi-au expus opiniile privitor la mecanismul de solicitare şi întocmire a referatelor presentenţiale, mecanism ce trebuie aplicat la faza extinderii pilotării.

La finele conferinţei de evaluare, au fost formulate următoarele recomandări:

1. La extinderea pilotării activităţilor de probaţiune presentenţială pentru minori, este necesar de a se păstra formula identificată la prima etapă de implementare a proiectului.
2. Întocmirea referatelor presentenţiale urmează să se facă la solicitarea instanţei de judecată, organului de urmărire penală şi a apărătorului.
3. La faza extinderii pilotării, angajaţii secţiei penale ale direcţiilor de executare trebuie să fie informaţi de către consilierii de probaţiune din cadrul Institutului de Reforme Penale privitor la mecanismul de întocmire a referatelor de probaţiune presentenţială pentru minori.

Extinderea activităţilor de probaţiune presentenţială în privinţa minorilor

În luna noiembrie 2004, Institutul de Reforme Penale a început pregătirea extinderii pilotării în alte două sectoare:

- Întâlniri cu reprezentanţi ai agenţiilor ce trebuie să fie implicate în procesul de pilotare. În cadrul acestor întâlniri a fost evaluată voinţa de participare la procesul de afirmare şi implementare a noilor instituţii de justiţie penală;
- Evaluarea procesului de pilotare a muncii neremunerate în privinţa minorilor şi adulţilor – un element important în stabilirea noilor sectoare de pilotare.

Astfel, au fost identificate următoarele sectoare de pilotare:

- Municipiul Chişinău – toate sectoarele acestuia;
- Raionul Ungheni şi raionul Cahul, sectoare în care deja există o experienţă apreciabilă în implementarea muncii neremunerate în folosul comunităţii, în privinţa adulţilor.

pag 24.05.06.indd Sec5:177 30.05.2006 21:23:25

Activitatea comitetelor locale

În sectoarele de pilotare Cahul şi Ungheni - comitetele locale din aceste raioane, au propus ca referatele de evaluare psihosocială a minorilor să fie solicitate obligatoriu în toate cazurile şi doar la faza de urmărire penală. Această sugestie a fost susținută şi de către participanții la mesele rotunde organizate ulterior.

Probleme / necesităţi întâlnite

În continuare, prezentăm principalele probleme întâlnite pe întreaga perioadă de pilotare a activităților de probațiune presentențială.

1. La solicitarea referatului presentenţial de evaluare psihosocială:
   - Lipsa inițiativei de solicitare a referatelor presentențiale de evaluare psihosocială;
   - Indicarea uneori incorectă a datelor referitoare la minorul în privința căruia este necesar de a întocmi referatul presentenţial de evaluare psihosocială;
   - La solicitarea referatului presentenţial de evaluare psihosocială este necesar de a concretiza ce caracteristici psihosociale ale persoanei sunt necesare/de interes major pentru solicitant;
   - Indicarea unor termeni reali/rezonabili de întocmire a referatului presentenţial de evaluare psihosocială;
   - Necesitatea de a informa în continuare specialiştii care solicită referatele presentențiale, în special, ofițerii de urmărire penală, privind scopul referatului;
   - Stabilirea categoriilor de infracțiuni pentru care este necesar de a solicita referate de evaluare psihosocială;
   - Stabilirea fazei în care este oportun de a solicita referatele presentențiale de evaluare psihosocială.

2. La întocmirea referatului presentenţial de evaluare psihosocială:
   - Imposibilitatea deplasării consilierilor de probațiune în teritoriu pentru colectarea informaţiei, mai ales în localităţile rurale, din cauza lipsei mijloacelor de transport;
   - Colaborarea uneori defectuoasă între solicitantul referatului şi consilierul de probațiune în vederea respectării termenelor de întocmire a referatului şi contactării surselor de informații.

pag 24.05.06.indd Sec5:178 30.05.2006 21:23:25

3. La prezentarea referatului presentenţial de evaluare psihosocială:
   - Uneori, avocaţii nu anexează referatele presentenţiale de evaluare psihosocială la dosarul penal;
   - Uneori, este oportună prezenţa consilierului de probaţiune în şedinţele de judecată la examinarea cazurilor în care a fost solicitat şi întocmit referatul presentenţial de evaluare psihosocială.

Soluţii pentru depăşirea problemelor şi perspective

1. La solicitarea referatului presentenţial de evaluare psihosocială:
   - Introducerea modificărilor şi completărilor în legislaţia procesual-penală (ex., la articolul 475 CPP), din care să rezulte că referatele presentenţiale trebuie să fie solicitate la faza de urmărire penală de către ofiţerul de urmărire penală în privinţa tuturor minorilor în privinţa cărora este pornită urmărirea penală;
   - Verificarea datelor referitoroare la minorul în privinţa căruia este necesar de a întocmi referatul presentenţial de evaluare psihosocială;
   - La solicitarea referatului presentenţial de evaluare psihosocială este necesar de a concretiza care anume caracteristici psihosociale ale persoanei sunt necesare/de interes major pentru solicitant;
   - Indicarea unor termene reale de întocmire a referatului presentenţial de evaluare psihosocială;
   - Informarea specialiştilor privind principalele scopuri în care poate fi utilizat referatul la faza de urmărire penală şi la judecarea cauzei.

2. La întocmirea referatului presentenţial de evaluare psihosocială:
   - Identificarea unor persoane-sursă, în persoana psihologilor din licee şi gimnazii, pentru implicarea acestora la întocmirea referatelor presentenţiale de evaluare psihosocială la nivel local;
   - Elaborarea unui regulament privitor la activitatea de întocmire a referatelor presentenţiale de evaluare psihosocială.

3. La prezentarea referatului presentenţial de evaluare psihosocială.

Principalele probleme şi necesităţi prezentate la această fază vor putea fi excluse dacă vor fi admise soluţiile propuse pentru fazele de mai sus.

pag 24.05.06.indd Sec5:179 30.05.2006 21:23:25

Rezultate obţinute

În perioada de pilotare şi extindere a pilotării au fost primite şi întocmite***:***

1. Municipiul Chişinău – 96 referate;
2. Raionul Ungheni – 33 referate;
3. Raionul Cahul – 11 referate.

Avantajele implementării instituţiei probaţiunii presentenţiale în privinţa minorilor:

1. Racordarea sistemului de justiţie juvenilă la standardele internaţionale (ex. Ansamblul de reguli minime ale Naţiunilor Unite cu privire la administrarea justiţiei pentru minori - Regulile de la Beijing; RECOMANDAREA nr. r (87) 20 a Comitetului de Miniştri către statele-membre referitor la reacţiile sociale faţă de delicvenţa juvenilă etc).
2. Individualizarea adecvată a aplicării măsurilor preventive la faza de urmărire penală şi judecare a cauzei, în special a fundamentării aplicării arestului preventiv (art.476 CPP).
3. Individualizarea aplicării pedepsei penale de către instanţa de judecată şi aplicarea practică a principiului individualizării aplicării pedepsei penale (art. 487 CPP)
4. Realizarea principiilor procesual-penale la judecarea cauzelor penale.
5. Realizarea scopului implementării alternativelor la detenţie, cel de apropiere a justiţiei de comunitate.

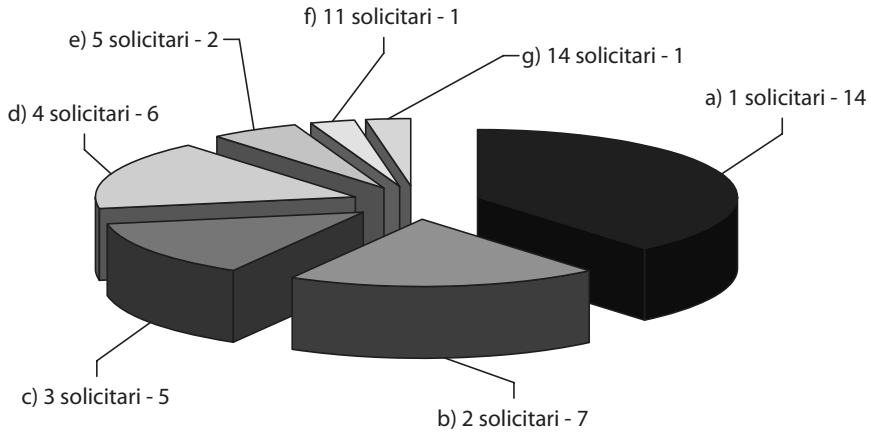
Cele mai mari riscuri pentru dezvoltarea structurii la nivel naţional sunt determinate de nerealizarea soluţiilor propuse:

1. Neintroducerea modificărilor şi completărilor în legislaţie.
2. Lipsa personalului instruit pentru întocmirea referatelor presentenţiale de evaluare psihosocială.
3. Informarea inadecvată a specialiştilor implicaţi în procesul de înfăptuire a justiţiei.

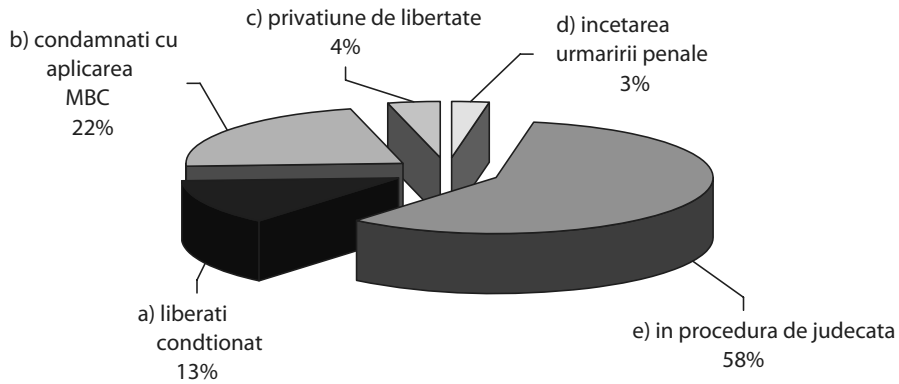
pag 24.05.06.indd Sec5:180 30.05.2006 21:23:25

Evaluarea rezultatelor pilotării referatelor presentențiale de probațiune în mun. Chişinău:

Frecvența solicitării referatelor presentențiale de evaluare psihosocială

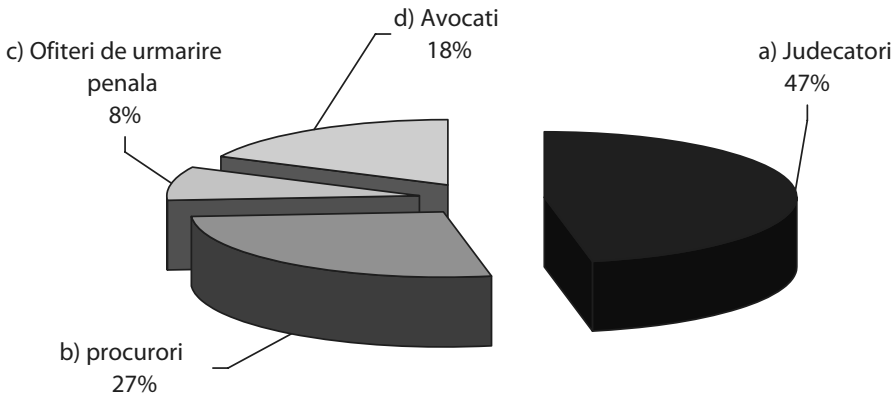

Situația la data de 30 septembrie 2005 pentru minorii în privința cărora s-au întocmit referate presentențiale de evaluare psihosocială

pag 24.05.06.indd Sec5:181 30.05.2006 21:23:26

Raportul solicitărilor referatelor presentențiale de evaluare psihosocială

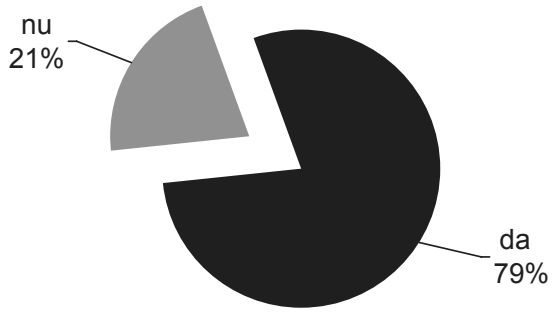
Atitudinea judecătorilor, procurorilor şi avocaților față de rapoartele presentențiale de evaluare psihosocială

Cercetarea a fost realizată de către Institutul de Reforme Penale, prin intermediul unui chestionar.

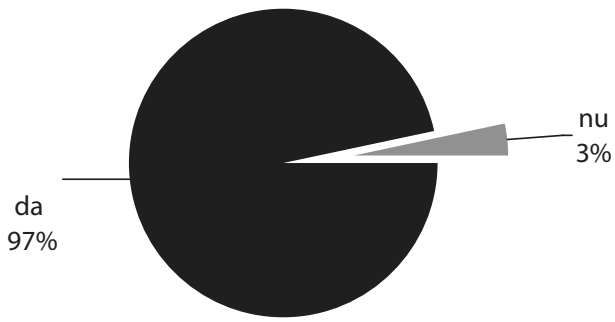
În urma consultării cu consilierii de probațiune din cadrul Institutului de Reforme Penale, chestionarul a fost expediat persoanelor care au solicitat întocmirea referatului, precum şi celorlalte persoane participante la judecarea cauzei.

pag 24.05.06.indd Sec5:182 30.05.2006 21:23:26

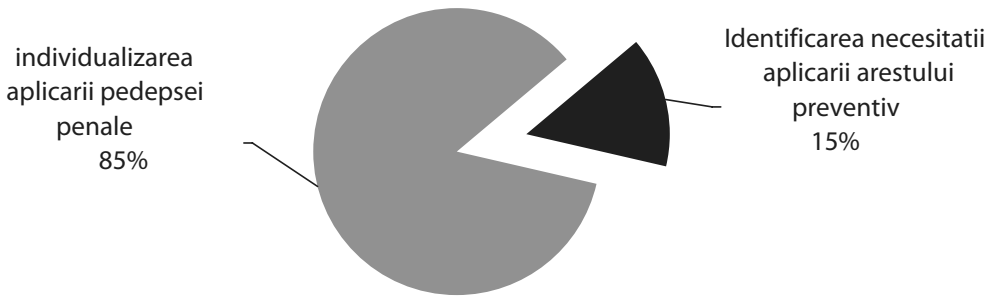
Dvoastră a-ți făcut cunoştință cu referatele de evaluare psihosocială anexate la dosarul penal, la care ați participat?

Considerați util referatul presentențial de evaluare psihosocială a personalității minorilor aflați în conflict cu legea?

Prin întocmirea referatelor de evaluare psihosocială a personalității minorilor, care din scopurile pe care şi le propune, pot fi atinse?

pag 24.05.06.indd Sec5:183 30.05.2006 21:23:26

5. Ce informaţii suplimentare consideraţi că trebuie să fie incluse în referatul de evaluare:

b) audienţa psihologului;
c) date cât mai complete despre factorii care influenţează conduita minorului;
d) situaţia familială a minorului, factorii sociali, perioada de dezvoltare fizică şi psihologică, aspiraţiile;
e) consideraţii referitor la pedeapsă;
f) ambianţa în care este educat minorul, factorii sociali de generare a conduitei;
g) circumstanţele atenuante;
h) situaţia familială, starea sănătăţii;
i) consider că, pentru moment, referatele sunt întocmite calitativ şi nu necesită schimbări esenţiale;
j) capacitatea bănuitului de a percepe acţiunile sale ca ilegale;
k) propuneri referitoroare la căile ce ar preveni comiterea crimelor de către minori;
l) concluzia părinţilor despre acţiunile copiilor lor;
m) metodele de educare a minorului infractor aplicate de către părinţi;

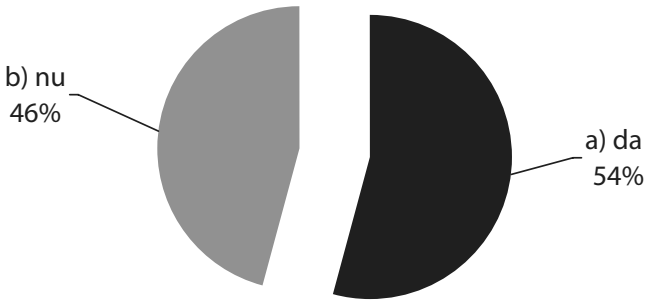
6. Pentru ce categorii de infracţiuni consideraţică e necesarsă fie întocmite referate de evaluare psihosocială?

Consideraţi necesar a fi întocmite referate de evaluare psihosocială în cazul infracţiunilor uşoare?

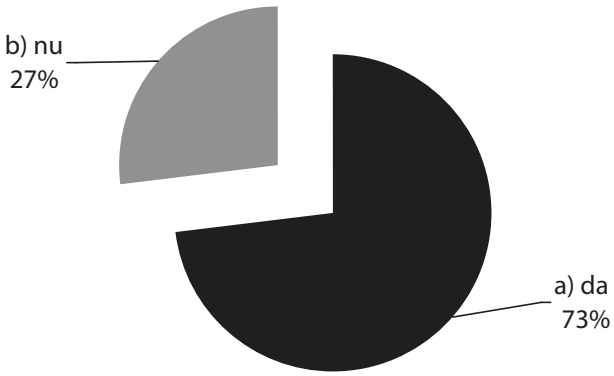

pag 24.05.06.indd Sec5:184 30.05.2006 21:23:27

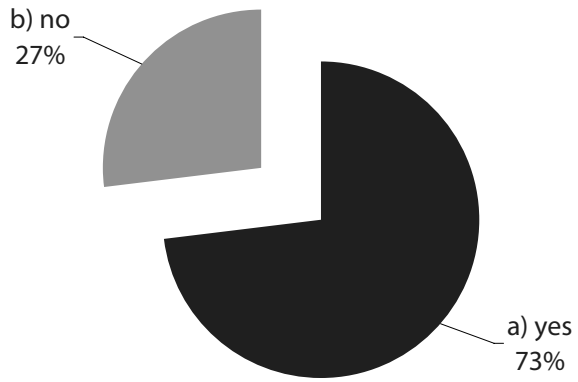
Considerați necesar a fi întocmite referate de evaluare psihosocială în cazul infracțiunilor mai puțin grave?

Considerați necesar a fi întocmite referate de evaluare psihosocială în cazul infracțiunilor grave?

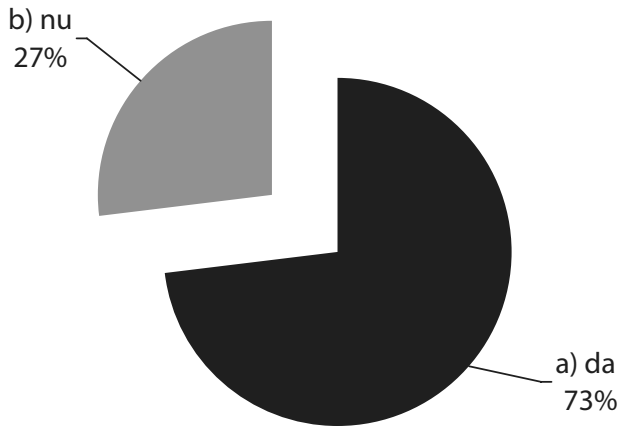

Considerați necesar a fi întocmite referate de evaluare psihosocială în cazul infracțiunilor deosebit de grave?

pag 24.05.06.indd Sec5:185 30.05.2006 21:23:27

Consideraţi necesar a fi întocmite referate de evaluare psihosocială în cazul infracţiunilor excepţional de grave?

7. Comentarii suplimentare:

a. întocmirea referatului în termene cât mai restrânse (în cadrul urmăririi penale);
b. reintegrarea în societate necesită propuneri mai reale;
c. consider că la toate cauzele penale urmează sa fie anexat referatul presentenţial de evaluare, deoarece la stabilirea pedepsei este necesar de a determina datele de comportament al minorului şi factorii care influenţează conduita acestuia, precum şi de a lua în calcul posibila corijare a minorului;
d. este necesară o analiză amplă a mediului social în care s-a dezvoltat minorul, a intereselor lui, a factorilor, care duc la delicte – astfel ca organele de urmărire penală şi instanţele de judecată vor fi nişte structuri distincte şi specializate – doar în judecarea minorilor;
e. întocmirea referatelor de evaluare psihosocială este binevenită şi trebuie a fi dezvoltat mai aprofundată în continuare;
f. e imposibil de a expune după aceste referate?

În anul 2006 pilotarea va fi extinsă în alte două sectoare, ulterior aceste practici fiind aplicate la nivel naţional.

pag 24.05.06.indd Sec5:186 30.05.2006 21:23:28

Convenția Organizației Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului

Publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 109 din 28 septembrie 1990

PREAMBUL

Statele parti la prezenta conventie,

considerând ca, in conformitate cu principiile proclamate in Carta Natiunilor Unite, recunoasterea demnitatii inerente tuturor membrilor familiei umane, precum si egalitatea si caracterul inalienabil al drepturilor lor, sint fundamentul libertatii, dreptatii si pacii in lume,

având in vedere faptul ca popoarele Natiunilor Unite au proclamat din nou in carta increderea lor in drepturile fundamentale ale omului, in demnitatea si valoarea fiintei umane, si sint hotarite sa promoveze progresul social si sa instaureze cele mai bune conditii de viata intr-o libertate cit mai deplina,

recunoscând ca Natiunile Unite, in Declaratia universala a drepturilor omului si in pactele internationale privind drepturile omului, au proclamat si au convenit ca fiecare este indreptatit sa se prevaleze de toate drepturile si de toate libertatile care sint enuntate in acestea, fara nici o deosebire de rasa, culoare, sex, limba, religie, opinie publica sau orice alta opinie, de origine nationala sau sociala, avere, nastere sau alta situatie,

amintind ca in Declaratia universala a drepturilor omului Natiunile Unite au proclamat ca copiii au dreptul la ajutor si la o asistenta sociala,

convinsi ca familia, unitatea fundamentala a societatii, si mediul natural pentru cresterea si bunastarea tuturor membrilor sai, si in mod deosebit copiii, trebuie sa beneficieze de protectia si de asistenta de care are nevoie pentru a putea sa joace pe deplin rolul sau in societate,

recunoscând ca pentru deplina si armonioasa dezvoltare a personalitatii sale, copilul trebuie sa creasca intr-un mediu familial, intr-o atmosfera de fericire, dragoste si intelegere,

considerând ca este important de a pregati pe deplin copilul pentru a avea o viata individuala in societate si de a-l creste in spiritul idealurilor proclamate in Carta Natiunilor Unite si, in special, in spiritul pacii, demnitatii, libertatii, egalitatii si solidaritatii,

având in vedere ca necesitatea de a acorda o protectie speciala copilului a fost enuntata in Declaratia de la Geneva din 1924 cu privire la drepturile copilului si in Declaratia drepturilor copilului adoptata de Adunarea generala la

pag 24.05.06.indd Sec5:187 30.05.2006 21:23:28

20 noiembrie 1959 si ca a fost recunoscuta in Declaratia universala a drepturilor omului (in mod deosebit in articolele 23 si 24), in Pactul international privind drepturile economice, sociale si culturale (in mod deosebit in art. 10) si in instrumentele pertinente ale institutiilor specializate si ale organizatiilor internationale care se preocupa de bunastarea copilului,

având in vedere ca, asa cum s-a indicat in Declaratia drepturilor copilului, copilul, din cauza lipsei sale de maturitate fizica si intelectuala, are nevoie de o protectie speciala si de ingrijiri speciale, in principal de o protectie juridica potrivita, inainte si dupa nastere,

reamintind dispozitiile Declaratiei cu privire la principiile sociale si juridice aplicabile protectiei si bunastarii copiilor, cu referire speciala la practicile in materie de adoptiune si de plasament familial pe plan national si international, de Ansamblul de reguli minime ale Natiunilor Unite privind administrarea justitiei pentru minori (Regulile de la Beijing) si ale Declaratiei relative la protectia femeilor si copiilor in perioade de urgenta si de conflict armat,

recunoscând ca in toate tarile lumii sint copii care traiesc in conditii deosebit de dificile si ca este necesar sa se acorde acestor copii o atentie deosebita,

tinând in mod corespunzator seama de importanta traditiilor si valorilor culturale ale fiecarui popor in protectia si dezvoltarea armonioasa a copilului,

recunoscând importanta cooperarii internationale pentru imbunatatirea conditiilor de viata ale copiilor in toate tarile si in mod deosebit in tarile in curs de dezvoltare,

au convenit asupra celor ce urmeaza:

Partea I

Art. 1.

In sensul prezentei conventii, prin copil se intelege orice fiinta sub virsta de 18 ani, cu exceptia cazurilor cind, in baza legii aplicabile copilului, majoratul este stabilit sub aceasta virsta.

Art. 2.

1. Statele parti se angajeaza sa respecte drepturile care sint enuntate in prezenta conventie si sa le garanteze tuturor copiilor care tin de jurisdictia lor, fara nici o distinctie, indiferent de rasa, culoare, sex, limba, religie, opinie politica sau alta opinie a copilului sau a parintilor sau a reprezentantilor sai legali, de originea lor nationala, etnica sau sociala, de situatia lor materiala, de incapacitatea lor, de nasterea lor sau de alta situatie.

pag 24.05.06.indd Sec5:188 30.05.2006 21:23:28

2. Statele parti vor lua toate masurile corespunzatoare pentru ca copilul sa fie efectiv protejat impotriva oricarei forme de discriminare sau de sanctiuni motivate de situatia juridica, activitatile, opiniile declarate sau convingerile parintilor sai, ale reprezentantilor sai legali sau ale membrilor familiei sale.

Art. 3.

1. In toate deciziile care ii privesc pe copii, fie ca sint luate de institutii publice sau private de ocrotiri sociale, de catre tribunale, autoritati administrative sau de organe legislative, interesele superioare ale copilului trebuie sa fie luate in considerare cu prioritate.

2. Statele parti se angajeaza sa asigure copilului protectia si ingrijirile necesare pentru bunastarea sa, tinind cont de drepturile si obligatiile parintilor sai, ale tutorilor sai, ale altor persoane legal responsabile pentru el, si vor lua, in acest scop, toate masurile legislative si administrative corespunzatoare.

3. Statele parti vor veghea ca functionarea institutiilor, serviciilor si lacaselor care au responsabilitati fata de copii si asigura protectia lor sa fie conforma cu normele fixate de catre autoritatile competente, in special in domeniul securitatii si sanatatii, si in ceea ce priveste numarul si competenta personalului lor ca si in privinta unui control corespunzator.

Art. 4.

Statele parti se angajeaza sa ia toate masurile legislative, administrative si altele care sint necesare pentru a pune in practica drepturile recunoscute in prezenta conventie. In cazul drepturilor economice, sociale si culturale, ele vor lua aceste masuri in limitele maxime ale rezervelor de care dispun si, daca este cazul, in cadrul cooperarii internationale.

Art. 5.

Statele parti vor respecta responsabilitatea, dreptul si obligatia pe care le au parintii sau, dupa caz, membrii familiei largite sau a comunitatii, conform cutumei locale, tutorii sau alte persoane prin lege responsabile pentru copil, de a-i da acestuia, intr-un mod care sa corespunda dezvoltarii capacitatilor acestuia, orientarea si sfaturile corespunzatoare exercitarii drepturilor pe care i le recunoaste prezenta conventie.

Art. 6.

1. Statele parti recunosc ca orice copil are un drept inerent la viata.

2. Statele parti vor asigura in toata masura posibilului supravietuirea si dezvoltarea copilului.

pag 24.05.06.indd Sec5:189 30.05.2006 21:23:29

Art. 7.

1. Copilul este inregistrat imediat dupa nasterea sa si are de la aceasta data dreptul la un nume, dreptul de a dobindi o cetatenie si, in masura posibilului, dreptul de a-si cunoaste parintii si de a fi crescut de acestia.

2. Statele parti vor veghea la aplicarea acestor drepturi conform legislatiei lor nationale si obligatiilor asumate potrivit instrumentelor internationale aplicabile in materie, in mod deosebit in cazurile in care, in absenta acestora, copilul s-ar gasi in situatia de a fi apatrid.

Art. 8.

1. Statele parti se angajeaza sa respecte dreptul copilului de a-si pastra identitatea, inclusiv cetatenia, numele sau si relatiile familiale, astfel cum sint recunoscute de lege, fara amestec ilegal.

2. Daca un copil este lipsit, in mod ilegal, de elementele constitutive ale identitatii sale sau de unele din acestea, statele parti vor acorda asistenta si protectia corespunzatoare pentru ca identitatea sa sa fie restabilita cit mai repede posibil.

Art. 9.

1. Statele parti vor veghea ca nici un copil sa nu fie separat de parintii sai impotriva vointei lor, cu exceptia situatiei in care autoritatile competente decid, sub rezerva revizuirii judiciare si in conformitate cu legile si procedurile aplicabile, ca aceasta separare este necesara, in interesul superior al copilului. O decizie in acest sens poate sa fie necesara in anumite cazuri particulare, de exemplu atunci cind parintii maltrateaza sau neglijeaza copiii sau cind parintii traiesc separat si cind urmeaza sa se ia o hotarire cu privire la locul de resedinta al copilului.

2. In toate cazurile prevazute la paragraful 1 al prezentului articol, toate partile interesate trebuie sa aiba posibilitatea de a participa la dezbateri si de a-si face cunoscute parerile lor.

3. Statele parti vor respecta dreptul copilului separat de cei doi parinti ai sai sau de unul din ei, de a intretine relatii persoanele si contacte directe cu cei doi parinti ai sai, afara daca acest lucru este contrar interesului superior al copilului.

4. Cind separarea rezulta din masuri luate de catre un stat parte, precum detentia, inchisoarea, exilul, expulzarea sau moartea (intelegindu-se moartea indiferent de cauza, survenita in timpul detentiei), celor doi parinti sau a unuia din ei, sau a copilului, statul parte da, la cererea parintilor, a copilului sau, daca este cazul, unui alt membru al familiei informatiile

pag 24.05.06.indd Sec5:190 30.05.2006 21:23:29

esentiale asupra locului unde se gasesc membrul sau membrii familiei, afara daca divulgarea acestor informatii ar aduce prejudicii bunastarii copilului. Statele parti vor veghea, de asemenea, ca prezentarea unei astfel de cereri sa nu antreneze prin ea insasi consecinte daunatoare pentru persoana sau persoanele in cauza.

Art. 10.

1. In conformitate cu obligatia ce revine statelor parti potrivit paragrafului 1 al art. 9, orice cerere facuta de un copil sau de catre parintii sai in vederea intrarii intr-un stat parte sau parasirii acestuia in scopul reintregirii familiei, va fi examinata de statele parti intr-un spirit pozitiv, cu umanism si operativitate. Statele parti vor veghea, de asemenea, ca prezentarea unei astfel de cereri sa nu antreneze consecinte daunatoare pentru autorii solicitarii si membrii familiei lor.

2. Un copil ai carui parinti au resedinta in state diferite are dreptul de a intretine, in afara unor situatii exceptionale, relatii personale si contacte directe regulate cu ambii parinti. In acest scop si in conformitate cu obligatia care revine statelor parti rezultind din art. 9 paragraful 1, statele parti vor respecta dreptul pe care il au copilul si parintii sai de a parasi orice tara, inclusiv pe a lor, si de a reveni in propria lor tara.

Dreptul de a parasi orice tara nu poate fi limitat decit de restrictiile prevazute de lege si care sint necesare pentru protectia securitatii nationale, ordinea publica, sanatatea publica sau moralitatea publica sau drepturile si libertatile altora si care sint compatibile cu celelalte drepturi recunoscute in prezenta conventie.

Art. 11.

1. Statele parti vor lua masuri pentru a combate actiunile ilegale de de plasare si de impiedicare a reintoarcerii copiilor in strainatate.

2. In acest scop, statele parti vor favoriza incheierea de acorduri bilaterale si multilaterale sau aderarea la acordurile existente.

Art. 12.

1. Statele parti vor garanta copilului capabil de discernamint dreptul de a exprima liber opinia sa asupra oricarei probleme care il priveste, opiniile copilului fiind luate in considerare avindu-se in vedere virsta sa si gradul sau de maturitate.

2. In acest scop, se va da copilului, in special, posibilitatea de a fi ascultat in orice procedura judiciara sau administrativa care-l priveste, fie direct, fie printr-un reprezentant sau o institutie corespunzatoare, in conformitate cu regulile de procedura din legislatia nationala.

pag 24.05.06.indd Sec5:191 30.05.2006 21:23:29

Art. 13.

1. Copilul are dreptul la libertatea de exprimare; acest drept cuprinde libertatea de a cauta, a primi si a difuza informatii si idei de orice natura, fara sa tina seama de frontiere, sub forma orala, scrisa, tiparita sau artistica, sau prin oricare alte mijloace, la alegerea copilului.

2. Exercitarea acestui drept poate fi supusa restrictiilor, dar numai acelora care sint prevazute de lege si care sint necesare:

a) pentru respectul drepturilor sau reputatiei altora, sau

b) pentru protectia securitatii nationale, ordinii publice, sanatatii si moralei publice.

Art. 14.

1. Statele parti vor respecta dreptul copilului la libertatea de gindire, de constiinta si religie.

2. Statele parti vor respecta dreptul si obligatia parintilor sau, dupa caz, ale reprezentantilor legali ai copilului de a-l orienta pe acesta in exercitarea dreptului sus-mentionat de o maniera care sa corespunda dezvoltarii capacitatilor sale.

3. Libertatea de a-si manifesta religia sa sau convingerile sale nu poate fi supusa decit restrictiilor care sint prevazute de lege si care sint necesare pentru protectia securitatii publice, a ordinii publice, a sanatatii si moralei publice sau libertatilor si drepturilor fundamentale ale altora.

Art. 15.

1. Statele parti vor recunoaste drepturile copilului la libertate de asociere si la libertatea de reuniune pasnica.

2. Exercitarea acestor drepturi nu poate fi obiect decit al acelor limitari care sint prevazute de lege si care sint necesare intr-o societate democratica, in interesul securitatii nationale, al sigurantei publice sau al ordinii publice, sau pentru a proteja sanatatea sau moralitatea publica sau drepturile si libertatile altora.

Art. 16.

1. Nici un copil nu va face obiectul ingerintelor arbitrare sau ilegale in viata sa personala, familia sa, domiciliul sau corespondenta sa si nici al unor atacuri ilegale la onoarea si reputatia sa.

2. Copilul are dreptul la protectia legii contra unor astfel de imixtiuni sau atacuri.

pag 24.05.06.indd Sec5:192 30.05.2006 21:23:29

Art. 17.

Statele parti vor recunoaste importanta functiei indeplinite de mijloacele de informare in masa si vor veghea ca copilul sa aiba acces la o informare si materiale provenind din surse nationale si internationale diverse, cu deosebire cele care vizeaza sa promoveze bunastarea sa sociala, spirituala si morala, precum si sanatatea sa fizica si mentala. In acest scop, statele parti:

a) vor incuraja mijloacele de informare in masa de a difuza informatii si materiale care prezinta o utilitate sociala si culturala pentru copil si raspund spiritului art. 29;

b) vor incuraja cooperarea internationala in productia, schimbul si difuzarea de astfel de informatii si materiale provenind din diferite surse culturale, nationale si internationale;

c) vor incuraja producerea si difuzarea de carti pentru copii;

d) vor incuraja mijloacele de informare in masa de a tine seama in mod deosebit de nevoile lingvistice ale copiilor autohtoni sau care apartin unui grup minoritar;

e) vor favoriza elaborarea de principii directoare corespunzatoare, destinate protejarii copilului impotriva informatiilor si materialelor care dauneaza bunastarii sale, avind in vedere prevederile art. 13 si 18.

Art. 18.

1. Statele parti vor depune eforturi pentru asigurarea recunoaşterii principiului potrivit caruia ambii parinti au o raspundere comuna pentru cresterea si dezvoltarea copilului. Raspunderea pentru cresterea copilului si asigurarea dezvoltarii sale le revine in primul rind parintilor sau, dupa caz, reprezentantilor sai legali. Acestia trebuie sa se conduca inainte de orice dupa interesul superior al copilului.

2. Pentru garantarea si promovarea drepturilor enuntate in prezenta conventie, statele parti vor acorda ajutor corespunzator parintilor si reprezentantilor legali ai copilului in exercitarea raspunderii care le revine de a creste copilul si vor asigura crearea institutiilor, lacaselor si serviciilor insarcinate sa vegheze la bunastarea copiilor.

3. Statele parti vor lua toate masurile corespunzatoare pentru a asigura copiilor, ai caror parinti muncesc, dreptul de a beneficia de serviciile si institutiile de ingrijire a copiilor pentru care ei indeplinesc conditiile cerute.

Art. 19.

1. Statele parti vor lua toate masurile legislative, administrative, sociale si educative corespunzatoare pentru protejarea copilului impotriva oricaror forme de violenta, vatamare sau de abuz fizic sau mental, de abandon sau neglijenta,

pag 24.05.06.indd Sec5:193 30.05.2006 21:23:29

de rele tratamente sau de exploatare, inclusiv violenta sexuala, in timpul cit se afla in ingrijirea parintilor sau a unuia dintre ei, a reprezentantului sau reprezentantilor sai legali sau a oricarei persoane careia i-a fost incredintat.

2. Aceste masuri de protectie vor cuprinde, dupa cum se va conveni, proceduri eficiente pentru stabilirea de programe sociale vizind furnizarea de sprijin necesar copilului si celor carora le-a fost incredintat, precum si alte forme de prevenire, in vederea identificarii, raportarii, retrimiterii, anchetarii, tratarii si urmaririi pentru cazurile de rele tratamente aplicate copilului descrise mai sus, si vor cuprinde, de asemenea, dupa cum se va stabili, proceduri de interventie judiciara.

Art. 20.

1. Orice copil care este, temporar sau definitiv, lipsit de mediul sau familial sau care, in propriul sau interes, nu poate fi lasat in acest mediu, are dreptul la protectie si un ajutor special din partea statului.

2. Statele parti vor prevedea pentru acest copil o protectie alternativa in conformitate cu legislatia lor nationala.

3. Aceasta protectie alternativa poate sa aiba forma plasarii intr-o familie, adoptiunii sau, in caz de necesitate, incredintarii intr-o institutie corespunzatoare pentru copii. In alegerea uneia din aceste solutii este necesar sa se tina seama in mod corespunzator de necesitatea unei anumite continuitati in educarea copilului, ca si de originea sa etnica, religioasa, culturala si lingvistica.

Art. 21.

Statele parti care accepta si/ sau autoriza adoptiunea se vor asigura ca interesul superior al copilului este ratiunea primordiala in materie si:

a) vor veghea ca adoptiunea unui copil sa nu fie incuviintata decit de autoritatile competente, care verifica, conform legii si procedurilor aplicabile si pe baza tuturor informatiilor fiabile relative la cazul considerat, ca adoptiunea poate sa aiba loc avind in vedere situatia copilului in raport cu parintii sai, rudele si reprezentantii legali si, daca este cazul, ca persoanele interesate si-au dat consimtamintul la adoptiune in cunostiinta de cauza dupa ce au fost obtinute avizele necesare;

b) recunosc ca adoptiunea in strainatate poate sa fie considerata ca un alt mijloc de a asigura ingrijirea necesara copilului, daca acesta nu poate sa fie incredintat in tara sa de origine unei familii in stare sa-l hraneasca sau sa-l creasca in mod corespunzator;

c) vor veghea ca, in cazul adoptiunii in strainatate, copilul sa beneficieze de garantiile si de normele echivalente acelora existente in cazul unei adoptiuni nationale;

pag 24.05.06.indd Sec5:194 30.05.2006 21:23:30

d) vor lua toate masurile corespunzatoare pentru a asigura ca, in cazul adoptiunii in strainatate, incredintarea copilului sa nu se traduca printr-un profit material nedatorat persoanelor responsabile de aceasta;

e) vor promova obiectivele prezentului articol, incheind aranjamente si acorduri bilaterale sau multilaterale si, dupa caz, se vor stradui, in acest cadru, sa asigure ca incredintarea copilului in strainatate sa fie efectuata de catre autoritatile sau organele competente.

Art. 22.

1. Statele parti vor lua masurile corespunzatoare pentru ca un copil care cauta sa obtina statutul de refugiat sau care este considerat ca refugiat in virtutea regulilor si procedurilor de drept international sau national aplicabile, fie ca este singur sau insotit de mama si tata sau de orice alta persoana, sa beneficieze de protectie si asitenta umanitara corespunzatoare pentru a-i permite sa se bucure de drepturile pe care i le recunosc prezenta conventie si celelalte instrumente internationale relative la drepturile omului sau cu caracter umanitar la care statele respective sint parti.

2. In acest scop, statele parti vor colabora, daca considera necesar, la toate eforturile facute de O.N.U. si alte organizatii interguvernamentale sau neguvernamentale competente, cooperând cu O.N.U. pentru a proteja si ajuta copiii care se gasesc intr-o asemenea situatie si a le descoperi parintii (mama si tata) sau alti membri ai familiei oricarui copil refugiat, in vederea obtinerii informatiilor necesare pentru reunificarea familiei sale.

In cazurile in care nici tatal, nici mama si nici alt membru al familiei nu poate fi regasit, copilului i se va acorda aceeasi protectie ca oricarui alt copil care este temporar sau total lipsit de mediul sau familial, indiferent pentru ce motiv, in conformitate cu principiile enuntate in prezenta conventie.

Art. 23.

1. Statele parti recunosc ca pentru copiii handicapati fizic si mental trebuie sa se asigure o viata plina si decenta in conditii care sa le garanteze demnitatea, sa le favorizeze autonomia si sa le faciliteze participarea lor activa la viata colectivitatii.

2. Statele parti recunosc dreptul copiilor handicapati de a beneficia de ingrijiri speciale si incurajeaza si asigura, in masura resurselor disponibile, la cerere, copiilor handicapati care indeplinesc conditiile prevazute si celor care ii au in grija, un ajutor adaptat situatiei copilului si situatiei parintilor sau a celor carora le este incredintat.

3. Recunoscind nevoile speciale ale copiilor handicapati, ajutorul furnizat conform paragrafului 2 al prezentului articol va fi gratuit de fiecare data cind

pag 24.05.06.indd Sec5:195 30.05.2006 21:23:30

este posibil, tinind cont de resursele financiare ale parintilor lor sau ale celor carora le este incredintat copilul, si el este astfel conceput ca cei handicapati sa aiba efectiv acces la educatie, la formare, la ingrijirea sanatatii, la reeducare, la pregatire pentru angajare in munca, la activitati recreative si vor beneficia de aceste servicii de o maniera corespunzatoare care sa asigure o integrare sociala cit se poate de completa si o dezvoltare individuala, incluzind dezvoltarea lor culturala si spirituala.

4. Intr-un spirit de cooperare internationala, statele parti vor favoriza schimbul de informatii pertinente in domeniul profilactic al sanatatii, tratamentului medical psihologic si functional al copiilor handicapati, inclusiv prin difuzarea de informatii cuprinzind metodele de reeducare si serviciile de formare profesionala, ca si accesul la aceste date, in scopul de a permite statelor parti sa amelioreze capacitatile si competentele lor si sa largeasca experienta lor in aceste domenii. In aceasta privinta se va tine seama in mod deosebit de nevoile tarilor in curs de dezvoltare.

Art. 24.

1. Statele parti recunosc dreptul copilului de a se bucura de cea mai buna stare de sanatate posibila si de a beneficia de serviciile medicale si de reeducare. Ele se vor stradui sa garanteze ca nici un copil sa nu fie lipsit de dreptul de a avea acces la aceste servicii.

2. Statele parti se vor stradui sa asigure realizarea integrala a dreptului sus-mentionat si, in mod deosebit, vor lua masurile corespunzatoare pentru:

a) reducerea mortalitatii in rindul nou-nascutilor;

b) asigurarea pentru toti copiii de asistenta medicala si ingrijiri de sanatate necesare, accentul fiind pus pe dezvoltarea masurilor primare de ocrotire a sanatatii;

c) lupta contra maladiilor si malnutritiei in cadrul masurilor primare de ocrotire a sanatatii, multumita aplicarii tehnologiei usor de procurat si furnizarea de alimente nutritive si apa potabila, tinind seama de pericolele si riscurile de poluare a mediului natural;

d) asigurarea ocrotirii sanatatii mamelor in perioada pre si postnatala;

e) asigurarea ca toate grupurile societatii, in mod deosebit parintii si copiii, sa fie informati cu privire la sanatatea si alimentatia copilului, avantajele alaptarii, igienei si salubritatii mediului inconjurator si prevenirii de accidente, sa beneficieze de un ajutor care sa le permita sa profite de aceasta informatie;

f) dezvoltarea masurilor preventive de sanatate, de asistenta a parintilor si de educatie, precum si a serviciilor in materie de planificare familiala.

pag 24.05.06.indd Sec5:196 30.05.2006 21:23:30

3. Statele parti vor lua toate masurile eficiente corespunzatoare in vederea abolirii practicilor traditionale daunatoare sanatatii copiilor.

4. Statele parti se angajeaza sa favorizeze si sa incurajeze cooperarea internationala in vederea asigurarii progresive si deplinei realizari a dreptului recunoscut in prezentul articol. In aceasta privinta se va tine seama, in mod deosebit, de nevoile tarilor in curs de dezvoltare.

Art. 25.

Statele parti recunosc copilului care a fost plasat de catre autoritatea competenta pentru a primi ingrijiri, protectie sau un tratament fizic sau mental, dreptul la verificare periodica a tratamentului respectiv si a oricarei alte imprejurari legata de plasarea sa.

Art. 26.

1. Statele parti recunosc oricarui copil dreptul de a beneficia de securitatea sociala, inclusiv asigurarile sociale, si vor lua masurile necesare pentru asigurarea deplinei realizari a acestui drept in conformitate cu legislatia lor nationala.

2. Prestatiile trebuie sa fie acordate, cind este cazul, tinindu-se seama de resurse si de situatia copilului si a persoanelor responsabile cu intretinerea sa, ca si de orice alt element aplicabil la solicitarea prestatiei facute pentru copil sau in numele sau.

Art. 27.

1. Statele parti recunosc dreptul oricarui copil la un nivel de viata suficient pentru a permite dezvoltarea sa fizica, mentala, spirituala, morala si sociala.

2. Parintilor si oricarei alte persoane care au in grija un copil le revine in primul rind responsabilitatea de a asigura, in limita posibilitatilor si a mijloacelor lor financiare, conditiile de viata necesare dezvoltarii copilului.

3. Statele parti vor adopta masurile corespunzatoare, tinind seama de conditiile nationale si in limita mijloacelor lor, pentru a ajuta parintii si alte persoane care au in grija un copil sa valorifice acest drept si vor oferi, in caz de nevoie o asistenta materiala si programe de sprijin, in special in ceea ce priveste alimentatia, imbracamintea si locuinta.

4. Statele parti vor lua toate masurile adecvate pentru a asigura recuperarea pensiei alimentare a copilului de la parintii sai sau de la alte persoane care au o raspundere financiara fata de el, indiferent daca se afla pe teritoriul lor sau in strainatate. In special, pentru a se tine seama de cazurile in care persoana care are o raspundere financiara fata de un copil traieste intr-un alt stat decit cel al copilului, statele parti vor favoriza aderarea la acorduri internationale sau incheirea de asemenea acorduri, precum si adoptarea oricaror alte aranjamente corespunzatoare.

pag 24.05.06.indd Sec5:197 30.05.2006 21:23:30

Art. 28.

1. Statele parti recunosc dreptul copilului la educatie si in vederea asigurarii exercitarii acestui drept in mod progresiv si pe baza egalitatii de sanse, in special:

a) ele vor face invatamintul primar obligatoriu si gratuit pentru toti;

b) ele vor incuraja diferite forme de invatamint secundar, atit general cit si profesional, le vor face deschise si accesibile oricarui copil si vor lua masuri corespunzatoare, cum sint instituirea gratuitatii invatamintului si acordarea unui ajutor financiar in caz de nevoie;

c) ele vor asigura tuturor accesul la invatamintul superior, in functie de capacitatile fiecaruia, prin toate mijloacele adecvate;

d) ele vor face deschise si accesibile oricarui copil informarea si orientarea scolara si profesionala;

e) ele vor lua masuri pentru a incuraja frecventarea scolii cu regularitate si reducerea ratei de abandonare a scolii.

2. Statele parti vor lua toate masurile corespunzatoare pentru a veghea la aplicarea disciplinei scolare intr-un mod compatibil cu demnitatea copilului ca fiinta umana si in conformitate cu prezenta conventie.

3. Statele parti vor favoriza si incuraja cooperarea internationala in domeniul educatiei, mai ales cu scopul de a contribui la eliminarea ignorantei si a analfabetismului in lume si de a facilita accesul la cunostinte stiintifice si tehnice si la metodele de invatamint moderne. In aceasta privinta se va tine in special seama de nevoile tarilor in curs de dezvoltare.

Art. 29.

1. Statele parti sint de acord ca educatia copilului trebuie sa urmareasca:

a) favorizarea infloririi personalitatii copilului si dezvoltarea inzestrarii si aptitudinilor sale mentale si fizice, in deplinatatea posibilitatilor lor;

b) educarea copilului in spiritul respectului fata de drepturile omului si a libertatilor fundamentale, precum si a principiilor consacrate in Carta Natiunilor Unite;

c) educarea copilului in spirit de respect fata de parinti, fata de identitatea sa, limba sa si valorile sale culturale, precum si respectul fata de valorile nationale ale tarii in care traieste, ale tarii din care poate fi originar si ale civilizatiilor diferite de a sa;

d) pregatirea copilului sa-si asume responsabilitatile vietii intr-o societate libera, intr-un spirit de intelegere, de pace, de toleranta, de egalitate intre sexe si prietenie intre toate popoarele si grupurile etnice, nationale si religioase si cu persoanele de origine autohtona;

pag 24.05.06.indd Sec5:198 30.05.2006 21:23:30

e) educarea copilului in spirit de respect fata de mediul natural.

2. Nici o dispozitie din prezentul articol sau din articolul 28 nu va fi interpretata de o maniera care sa aduca atingere libertatii persoanelor fizice sau juridice de a crea si dirija institutii de invatamint, cu conditia ca principiile enuntate in paragraful 1 din prezentul articol sa fie respectate si ca educatia data in aceste institutii sa fie conforma normelor minimale pe care statul le prescrie.

Art. 30.

In statele in care exista minoritati etnice, religioase sau lingvistice sau persoane de origine autohtona, un copil autohton sau care apartine uneia din din aceste minoritati nu poate fi privat de dreptul de a avea propria sa viata culturala, de a profesa si de a practica propria sa religie sau de a folosi propria sa limba in comun cu alti membri ai grupului sau.

Art. 31.

1. Statele parti recunosc copilului dreptul la odihna si la vacanta, de a practica activitati recreative proprii virstei sale, de a participa in mod liber la viata culturala si artistica.

2. Statele parti respecta si favorizeaza dreptul copilului de a participa in mod deplin la viata culturala si artistica si incurajeaza organizarea in favoarea lui a unor mijloace corespunzatoare de vacanta si activitati recreative, artistice si culturale, in conditii de egalitate.

Art. 32.

1. Statele parti recunosc dreptul copilului de a fi protejat impotriva exploatarii economice si de a nu fi constrins la vreo munca ce comporta riscuri sau este susceptibila sa-i compromita educatia sau sa-i dauneze sanatatii sau dezvoltarii sale fizice, mentale, spirituale, morale sau sociale.

2. Statele parti vor lua masurile legislative, administrative, sociale si educative pentru a asigura aplicarea prezentului articol. In acest scop si tinind seama de dispozitiile pertinente ale celorlalte instrumente internationale, statele parti, in special, vor:

a) fixa o virsta minima sau virste minime de angajare;

b) prevede o reglementare corespunzatoare a organelor de lucru si a conditiilor de munca;

c) prevede pedepse sau alte sanctiuni corespunzatoare pentru a asigura aplicarea efectiva a prezentului articol.

pag 24.05.06.indd Sec5:199 30.05.2006 21:23:31

Art. 33.

Statele parti vor lua masuri corespunzatoare, inclusiv masuri legislative, administrative, sociale si educative pentru a proteja copiii contra folosintei ilicite a stupefiantelor si a substantelor psihotrope, asa cum sint acestea definite de conventiile internationale pertinente si pentru a impiedica utilizarea copiilor pentru productia si traficul ilicit al acestor substante.

Art. 34.

Statele parti se angajeaza sa protejeze copilul contra oricarei forme de exploatare sexuala si de violenta sexuala. In acest scop, statele vor lua in special toate masurile corespunzatoare pe plan national, bilateral si multilateral, pentru a impiedica:

a) incitarea copiilor sa se dedea sau sa fie constrinsi sa se dedea la o activitate sexuala ilegala;

b) exploatarea copiilor in scopul prostitutiei sau al altor practici ilegale;

c) exploatarea copiilor in scopul productiei de spectacole sau de material cu caracter pornografic.

Art. 35.

Statele parti vor lua toate masurile necesare, pe plan national, bilateral si multilateral, pentru a impiedica rapirea, vinzarea si comertul cu copii in orice scop ar fi si in orice forma.

Art. 36.

Statele parti vor proteja copilul contra oricarei forme de exploatare daunatoare oricarui aspect al bunastarii lui.

Art. 37.

Statele parti vor veghea ca:

a) nici un copil sa nu fie supus la tortura, nici la pedepse sau tratamente crude, inumane sau degradante. Pedeapsa capitala sau inchisoarea pe viata fara posibilitatea de a fi eliberat nu vor fi pronuntate pentru infractiunile comise de persoane sub virsta de optsprezece ani;

b) nici un copil sa nu fie privat de libertate in mod ilegal sau arbitrar. Arestarea, detinerea sau intemnitarea unui copil trebuie sa fie conforma cu legea si nu va fi decit o masura extrema si va fi cit mai scurta posibil;

c) orice copil privat de libertate sa fie tratat cu omenie si cu respectul datorat demnitatii persoanei umane si de o maniera care sa tina seama de nevoile persoanelor de virsta sa. In special, orice copil privat

pag 24.05.06.indd Sec5:200 30.05.2006 21:23:31

de libertate va fi separat de adulti, afara daca se considera preferabil sa nu fie separat, in interesul superior al copilului, si el are dreptul de a fi in contact cu familia sa prin corespondenta si prin vizite, in afara unor cazuri exceptionale;

d) copiii privati de libertate sa aiba dreptul de a avea acces rapid la asistenta juridica sau la orice alta asistenta corespunzatoare, precum si dreptul de a contesta legalitatea privarii lor de libertate in fata unui tribunal sau a unei alte autoritati competente, independente si impartiale, si ca decizia sa fie luata in mod rapid in legatura cu chestiunea respectiva.

Art. 38.

1. Statele parti se angajeaza sa respecte si sa faca respectate regulile dreptului umanitar international care le sint aplicabile in caz de conflict armat si a caror protectie se extinde si la copii.

2. Statele parti vor lua toate masurile posibile a asigura ca persoanele care nu au atins virsta de cincisprezece ani nu vor participa direct la ostilitati.

3. Statele parti se vor abtine de a inrola in fortele lor armate orice persoana care nu a atins virsta de cincisprezece ani. Atunci cind incorporeaza persoane de peste cincisprezece ani dar sub optsprezece ani, statele parti se vor stradui sa inroleze cu prioritate pe cei mai in virsta.

4. Conform obligatiei care le revine in virtutea dreptului umanitar international de a proteja populatia civila in caz de conflict armat, statele parti vor lua toate masurile posibile in practica pentru ca copiii afectati de conflictul armat sa beneficieze de protectie si de ingrijire.

Art. 39.

Statele parti vor lua toate masurile corespunzatoare pentru a facilita readaptarea fizica si psihologica si reintegrarea sociala a oricarui copil victima a oricarei forme de neglijenta, exploatare sau viciu, a torturii sau a oricarei forme de pedeapsa sau tratamente cu cruzime, inumane sau degradante sau a unui conflict armat. Aceasta readaptare si aceasta reintegrare se vor desfasura in conditii care favorizeaza sanatatea, respectul de sine si demnitatea copilului.

Art. 40.

1. Statele parti recunosc oricarui copil banuit, acuzat sau dovedit ca a comis o incalcare a legii penale dreptul la un tratament care sa fie de natura sa favorizeze simtul sau de demnitate si a valorii personale, care sa intareasca respectul sau pentru drepturile omului si libertatile fundamentale ale altora si care sa tina seama de virsta sa ca si necesitatea de a facilita reintegrarea sa in societate, sa-l faca sa-si asume un rol constructiv in sinul acesteia.

pag 24.05.06.indd Sec5:201 30.05.2006 21:23:31

2. In acest scop, si tinind seama de dispozitiile pertinente ale instrumentelor internationale, statele parti vor veghea in special:

a) ca nici un copil sa nu fie banuit, acuzat sau declarat vinovat de o incalcare a legii penale datorita unor actiuni sau omisiuni care nu erau interzise de catre dreptul national sau international in momentul comiterii lor;

b) ca orice copil banuit sau acuzat de o incalcare a legii penale sa aiba cel putin dreptul la garantiile urmatoare:

i) sa fie prezumat nevinovat pina ce vinovatia sa va fi stabilita legal;

ii) sa fie informat in cel mai scurt termen si direct de acuzatiile care i se aduc sau, daca este cazul, prin intermediul parintilor sai sau reprezentantilor legali si sa beneficieze de o asistenta juridica sau de orice alta asistenta corespunzatoare pentru pregatirea si prezentarea apararii sale;

iii) cauza sa sa fie examinata fara intirziere de catre o autoritate sau o instanta judiciara competenta, independenta si impartiala dupa o procedura echitabila conform prevederilor legii, in prezenta avocatului sau, si daca acest lucru nu este considerat contrar interesului superior al copilului datorita in special virstei si situatiei sale, in prezenta parintilor sai sau a reprezentantilor legali;

iv) sa nu fie constrins sa depuna marturie sau sa marturiseasca ca este vinovat; sa interogheze sau sa faca sa fie interogati martori ai acuzarii si sa obtina aducerea si interogarea martorilor in aparare in conditii de egalitate;

v) daca se dovedeste ca a incalcat legea penala, sa poata face apel cu privire la decizie si la orice masura luata in consecinta in fata unei autoritati sau a unei instante judiciare superioare competente, independente si impartiale, conform legii;

vi) sa fie asistat in mod gratuit de un interpret daca nu intelege sau nu vorbeste limba utilizata;

vii) ca viata sa sa fie in mod deplin respectata in toate fazele procedurii.

3. Statele parti se vor stradui sa promoveze adoptarea de legi, de proceduri, crearea de autoritati si institutii special concepute pentru copiii banuiti, acuzati sau declarati ca ar fi comis incalcari ale legii penale, si in special:

a) sa stabileasca o virsta minima sub care copiii vor fi prezumati ca nu au discernamintul de a incalca legea penala;

pag 24.05.06.indd Sec5:202 30.05.2006 21:23:31

b) sa ia masuri, de fiecare data cind este posibil si de dorit, pentru a trata acesti copii fara a recurge la procedura judiciara, fiind totusi inteles ca drepturile omului si garantiile legale trebuie respectate in mod deplin.

4. Va fi prevazuta o intreaga gama de dispozitii referitoare in special la ingrijire, orientare si supraveghere, la indrumare, probare, plasament familial, programe de educatie generala si profesionala si la solutii, altele decit cele institutionale, pentru a asigura copiilor un tratament in interesul bunastarii lor si proportional cu situatia lor si cu infractiunea.

Art. 41.

Nici o dispozitie din prezenta conventie nu aduce atingere prevederilor mai favorabile pentru realizarea acestor drepturi ale copilului care pot figura:

a) in legislatia unui stat parte; sau

b) in dreptul international in vigoare pentru acest stat.

Partea a II-a

Art. 42.

Statele parti se angajeaza sa faca cunoscute pe larg principiile si dispozitiile prezentei conventii, prin mijloace active si corespunzatoare, adultilor si copiilor.

Art. 43.

1. In vederea examinarii progreselor inregistrate de statele parti in executarea obligatiilor contractate de ele in virtutea prezentei conventii, se instituie un comitet al drepturilor copilului care indeplineste atributiunile care urmeaza.

2. Comitetul se compune din 10 experti de o inalta moralitate si care poseda o competenta recunoscuta in domeniul reglementat de prezenta conventie. Membrii sai sint alesi de statele parti din rindul cetatenilor lor si actioneaza cu titlu individual, tinindu-se seama de necesitatea asigurarii unei repartitii geografice echitabile si cu respectarea principalelor sisteme juridice.

3. Membrii comitetului sint alesi prin vot secret de pe o lista de persoane desemnate de statele parti. Fiecare stat parte poate desemna un candidat dintre cetatenii sai.

4. Prima alegere va avea loc in termen de sase luni de la data intrarii in vigoare a prezentei conventii. Alegerile vor avea loc apoi la fiecare doi ani. Cu patru luni inaintea datei fiecarei alegeri, secretarul general al Organizatiei Natiunilor Unite va invita in scris statele sa propuna candidatii lor intr-un

pag 24.05.06.indd Sec5:203 30.05.2006 21:23:32

termen de doua luni. Secretarul general va intocmi apoi o lista alfabetica a candidatilor astfel desemnati, indicind statele parti care i-au desemnat si o va comunica statelor parti la prezenta conventie.

5. Alegerile vor avea loc la reuniunile statelor parti, convocate de secretarul general la sediul Organizatiei Natiunilor Unite. La aceste reuniuni, la care cvorumul este constituit din doua treimi din statele parti, candidatii alesi in comitet sint cei care obtin cel mai mare numar de voturi si majoritatea absoluta a voturilor reprezentantilor statelor parti prezente si votante.

6. Membrii comitetului sint alesi pe o perioada de patru ani. Ei pot fi realesi daca candidatura lor este prezentata din nou. Mandatul a cinci membri alesi la prima alegere va lua sfirsit dupa doi ani. Numele celor cinci membri vor fi trase la sorti de catre presedintele reuniunii imediat dupa prima alegere.

7. In caz de deces sau de demisie a unui membru al comitetului, sau daca, pentru orice alt motiv, un membru declara ca nu mai poate exercita functiunile sale in cadrul comitetului, statul parte care a prezentat candidatura lui numeste un alt expert dintre cetatenii sai pentru a ocupa postul vacant pina la expirarea mandatului respectiv, sub rezerva aprobarii de catre comitet.

8. Comitetul aproba regulamentul sau interior.

9. Comitetul alege biroul sau pentru o perioada de doi ani.

10. Reuniunile comitetului se tin in mod normal la sediul Organizatiei Natiunilor Unite sau in orice alt loc corespunzator stabilit de comitet. Comitetul se reuneste normal in fiecare an. Durata sesiunilor sale este stabilita si modificata, daca este necesar, de reuniunea statelor parti la prezenta conventie, sub rezerva aprobarii de catre adunarea generala.

11. Secretarul general al Organizatiei Natiunilor Unite pune la dispozitia comitetului personalul si instalatiile care ii sint necesare pentru a se achita in mod eficace de functiunile care ii sint incredintate conform prezentei conventii.

12. Membrii comitetului creat in virtutea prezentei conventii primesc, cu aprobarea adunarii generale, indemnizatii din resursele Organizatiei Natiunilor Unite in conditiile si modalitatile fixate de adunarea generala.

Art. 44.

1. Statele parti se angajeaza sa supuna comitetului, prin intermediul secretarului general al O.N.U., rapoarte asupra masurilor pe care le adopta pentru a da efect drepturilor recunoscute in prezenta conventie si asupra progreselor realizate in exercitarea acestor drepturi:

a) in termen de doi ani incepind de la data intrarii in vigoare a prezentei conventii pentru statele parti interesate;

b) in continuare, la fiecare cinci ani.

2. Rapoartele intocmite conform prezentului articol trebuie, daca este cazul, sa indice factorii si dificultatile care impiedica statele parti sa se achite

pag 24.05.06.indd Sec5:204 30.05.2006 21:23:32

in mod deplin de obligatiile prevazute in prezenta conventie. Ele trebuie, de asemenea, sa cuprinda informatii suficiente pentru a da comitetului o idee precisa asupra aplicarii conventiei in tara respectiva.

3. Statele parti care au prezentat comitetului un raport initial nu trebuie sa repete, in rapoartele pe care le prezinta dupa aceea, conform aliniatului b) din paragraful 1 al prezentului articol, informatiile de baza comunicate anterior.

4. Comitetul poate cere statelor parti toate informatiile complementare referitoare la aplicarea conventiei.

5. Comitetul supune la fiecare doi ani adunarii generale, prin intermediul Consiliului Economic si Social, un raport asupra activitatilor sale.

6. Statele parti asigura o larga difuzare rapoartelor lor in tara lor proprie.

Art. 45.

Pentru a promova aplicarea efectiva a conventiei si a incuraja cooperarea internationala in domeniul vizat de conventie:

a) Institutiile specializate, Fondul Natiunilor Unite pentru copii si alte organe ale Natiunilor Unite au dreptul de a asista la examinarea aplicarii dispozitiilor prezentei conventii care tin de mandatul lor. Comitetul poate invita institutiile specializate, Fondul Natiunilor Unite pentru copii si orice alte organisme competente pe care le va considera corespunzatoare sa dea avize specializate asupra aplicarii conventiei in domeniile care tin de mandatele lor respective. El poate invita institutiile specializate, Fondul Natiunilor Unite pentru copii si alte organe ale Natiunilor Unite sa-i prezinte rapoarte asupra aplicarii conventiei in sectoarele care tin de domeniul lor de activitate.

b) Comitetul transmite, daca apreciaza necesar, institutiilor specializate, Fondului Natiunilor Unite pentru copii si altor organisme competente orice raport al statelor parti ce contine o cerere sau care indica o nevoie de consultanta sau asistenta tehnica ori de alta natura, insotit, daca este cazul, de observatiile si sugestiile comitetului care se refera la cerere sau indicatie.

c) Comitetul poate recomanda adunarii generale sa roage pe secretarul general sa dispuna efectuarea pentru comitet a unor studii asupra problemelor specifice care afecteaza drepturile copilului.

d) Comitetul poate face sugestii si recomandari de ordin general fondate pe informatiile primite in conformitate cu articolele 44 si 45 din prezenta conventie. Aceste sugestii si recomandari de ordin general sint transmise oricarui stat parte interesat si aduse in atentia adunarii generale, insotite, daca este cazul, de observatiile statelor parti.

pag 24.05.06.indd Sec5:205 30.05.2006 21:23:32

Partea a III-a

Art. 46.
Prezenta conventie este deschisa spre semnare tuturor statelor.

Art. 47.
Prezenta conventie trebuie sa fie ratificata. Instrumentele de ratificare vor fi depuse la secretarul general al Organizatiei Natiunilor Unite.

Art. 48.
Prezenta conventie va ramine deschisa aderarii oricarui stat. Instrumentele de aderare vor fi depuse la secretarul general al Organizatiei Natiunilor Unite.

Art. 49.
1. Prezenta conventie va intra in vigoare in a treizecea zi dupa depunerea la secretarul general al Organizatiei Natiunilor Unite a celui de-al douazecilea instrument de ratificare sau aderare.
2. Pentru fiecare stat care va ratifica prezenta conventie sau care va adera la aceasta dupa depunerea celui de-al douazecilea instrument de ratificare sau de aderare, conventia va intra in vigoare in a treizecea zi care va urma depunerii de catre acest stat a instrumentului sau de ratificare sau de aderare.

Art. 50.
1. Orice stat parte poate sa propuna un amendament si sa depuna textul acestuia la secretarul general al Organizatiei Natiunilor Unite. Secretarul general va comunica propunerea de amendament statelor parti, cerindu-le sa-i faca cunoscut daca sint favorabile convocarii unei conferinte a satelor parti in vederea examinarii propunerii si a punerii ei la vot. Daca, in patru luni dupa aceasta comunicare, cel putin o treime din statele parti se pronunta in favoarea convocarii unei asemenea conferinte, secretarul general convoaca conferinta sub auspiciile Organizatiei Natiunilor Unite. Orice amendament adoptat de majoritatea statelor parti prezente si votante la conferinta este supus spre aprobare adunarii generale.
2. Orice amendament adoptat conform dispozitiilor din paragraful 1 al prezentului articol va intra in vigoare atunci cind va fi aprobat de Adunarea generala a Organizatiei Natiunilor Unite si acceptat de majoritatea a doua treimi din statele parti.
3. Atunci cind un amendament intra in vigoare, acesta are forta obligatorie pentru statele parti care le-au acceptat, celelalte state raminind legate de dispozitiile din prezenta conventie si de toate amendamentele anterioare acceptate de ele.

pag 24.05.06.indd Sec5:206 30.05.2006 21:23:32

Art. 51.

1. Secretarul general al Organizatiei Natiunilor Unite va primi si va comunica tuturor statelor textul rezervelor care au fost facute de state in momentul ratificarii sau aderarii.

2. Nici o rezerva incompatibila cu obiectul si scopul prezentei conventii nu este autorizata.

3. Rezervele pot fi retrase in orice moment printr-o notificare adresata secretarului general al Organizatiei Natiunilor Unite, care va informa despre aceasta toate statele parti la conventie. Notificarea va capata efect de la data la care este primita de catre secretarul general.

Art. 52.

Orice stat parte poate denunta prezenta conventie printr-o notificare scrisa adresata secretarului general al Organizatiei Natiunilor Unite. Denuntarea capata efect la un an de la data la care notificarea a fost primita de secretarul general.

Art. 53.

Secretarul general al Organizatiei Natiunilor Unite este desemnat ca depozitar al prezentei conventii.

Art. 54.

Originalul prezentei conventii, ale carei texte in araba, chineza, engleza, franceza, rusa si spaniola sint egal autentice, va fi depus la secretarul general al Organizatiei Natiunilor Unite.

pag 24.05.06.indd Sec5:207 30.05.2006 21:23:32

Ansambul de reguli minime ale Națiunilor Unite cu privire la administrarea justiției pentru minori (Regulile de la Beijing)

(Adoptate prin Rezolutia Adunarii Generale a Organizatiei Natiunilor Unite nr. 40/33 din 29 noiembrie 1985)

Partea I. PRINCIPII GENERALE

1. Perspective fundamentale

1.1. Statele membre se angajează, în conformitate cu interesele lor generale să apere bunăstarea minorului şi a familiei sale.

1.2. Statele membre fac eforturi pentru crearea unor condiții care să asigure minorului o viață utilă, în comunitatea în care trăieşte, condiții care să asigure o viață senină, în care minorul să fie înconjurat, în perioadele în care este cel mai expus unui comportament deviant, către prosperitate personală şi către o educație care să-1 îndepărteze pe cât posibil de orice contact cu criminalitatea şi delicvența.

1.3. Trebuie să se mobilizeze, să se ia măsuri pozitive care să asigure antrenarea completă a tuturor resurselor existente, mai ales familia, persoanele benevole ca şi alte grupări ale comunității, cum ar fi şcolile şi alte instituții comunitare, în scopul promovării bunăstării minorului şi deci, şi în scopul reducerii nevoii de intervenție a legii, astfel încât persoana în cauză să fie tratată eficace, echitabil şi uman în conflictul său cu legea.

1.4. Justiția pentru minori face parte integrantă din procesul de dezvoltare națională a fiecărei țări, în cadrul general al justiției sociale pentru toți tinerii contribuind astfel, în acelaşi timp, la protejarea tineretului şi la menținerea păcii şi a ordinii în societate.

1.5. Modalitățile de aplicare a prezentului Ansamblu de reguli depind de condițiile economice, sociale şi culturale existente în fiecare Stat membru.

1.6. Serviciile de justiție pentru minori trebuie să fie sistematic controlate şi coordonate în vederea îmbunătățirii şi perfecționării competenței personalului acestor servicii mai ales a metodelor sale, a felului de a se apropia de subiecți, precum şi a atitudinilor față de aceştia.

pag 24.05.06.indd Sec5:208 30.05.2006 21:23:33

Comentariu:

Aceste perspective fundamentale generale au legătură cu politica socială globală, în general, şi vizează favorizarea, pe cât posibil, a protecţiei sociale a tineretului în vederea evitării intervenţiei sistemului de justiţie pentru minori, precum şi a prejudiciului cauzat adesea de această intervenţie. Aceste măsuri de protejare socială a tinerilor, înainte de trecerea la delicvenţă, sunt absolut indispensabile dacă se doreşte evitarea aplicării prezentului Ansamblu de reguli.

Articolele 1.1. şi 1.3. se referă la rolul important pe care-1 poate juca o politică socială constructivă în favoarea tinerilor, în special, pentru prevenirea crimei şi lupta împotriva delicvenţei, Articolul 1.4. defineşte justiţia pentru minori ca fiind, parte integrantă din justiţia socială pentru tineret, în timp ce art. 1.6. tratează necesitatea ameliorării constante a justiţiei pentru minori, fără a se lăsa depăşită de dezvoltarea politicii sociale progresiste elaborată în favoarea tineretului în general, şi păstrând în concepţia sa necesitatea ameliorării constante a calităţii serviciilor competente.

Art. 1.5. Se străduie să ţină cont de condiţiile existente în statele membre, condiţii care ar putea avea ca efect diferenţierea esenţială a modalităţilor de aplicare a regulilor particulare în raport cu modalităţile adoptate de alte state.

2. Domeniul de aplicare a Ansamblului de reguli şi definiţii utilizate

2.1. Ansamblul de reguli minime se aplică imparţial delicvenţilor juvenili, fără nici un fel de deosebire, mai ales de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică, fără deosebire de origine socială, stare materială, naştere sau altă situaţie.

2.2. în finalul prezentului ansamblu de reguli, fiecare Stat membru aplică definiţiile de mai jos într-un mod corespunzător sistemului şi conceptelor juridice proprii;

a) un **minor** este un copil sau un tânăr care, în raport cu sistemul juridic considerat, poate să răspundă pentru un delict conform unor modalităţi diferite de cele care sunt aplicate în cazul unui adult;
b) un **delict** desemnează un întreg comportament (act sau omitere) ce poate fi pedepsite de lege în virtutea unui sistem juridic considerat;
c) un **delicvent juvenil** este un copil sau un tânăr, acuzat sau declarat vinovat de a fi comis un delict.

2.3 Se vor face eforturi pentru a stabili, în fiecare ţară, o serie de legi, reguli şi dispoziţii aplicabile în mod expres la delicvenţii juvenili şi pentru a stabili instituţii şi organisme însărcinate cu aplicarea justiţiei la minori, fiind destinate:

pag 24.05.06.indd Sec5:209 30.05.2006 21:23:33

a) să răspundă la nevoile proprii ale delicvenţilor juvenili, protejându-le, în acelaşi timp, drepturile lor fundamentale;
b) să răspundă la nevoile societăţii;
c) să aplice efectiv şi echitabil Ansamblul de reguli prezentate aici.

Comentariu:

Ansamblul de reguli minimale este deliberat formulat astfel încât să fie aplicabil în diferite sisteme juridice şi, în acelaşi timp, să fixeze normele minimale pentru tratamentul delincvenţilor juvenili oricare ar fi definirea lor şi oricare ar fi sistemul care li se aplică, Aceste reguli trebuie să fie întotdeauna aplicate imparţial şi fără nici un fel de deosebire,

Articolul 2.1 subliniază faptul că este important ca Ansamblul de reguli minimale să fie întotdeauna aplicat imparţial şi fără nici un fel de deosebire. El urmează textul principiului 2 al Declaraţiei drepturilor copilului.

Articolul 2.2 subliniază termenii *minor* şi *delict* ca fiind elemente ale noţiunii de *delincvent juvenil,* care este obiectul principal al prezentului Ansamblu de reguli minimale (a se vedea de asemenea, articolele 3 şi 4). Trebuie că limitele de vârstă depind în mod deosebit de fiecare sistem juridic şi ţin cont foarte mult de sistemele economice, sociale, politice şi culturale ale Statelor membre. Rezultă că o întreagă gamă de vârste reiese din categoria de tineri, gama cuprinsă între 7 ani - 18 ani si chiar mai mult. Această nepotrivire este inevitabilă, având în vedere diversitatea sistemelor juridice naţionale şi nu diminuează cu nimic impactul Ansamblului de reguli minimale.

Art. 2.3 prevede necesitatea de a adopta legi naţionale destinate cu precădere asigurării celei mai bune reprezentări cu putinţă a prezentului Ansamblu de reguli atât pe plan juridic, cât şi pe plan practic.

3. Extensiunea regulilor

3.1 Prevederile importante ale regulilor vor fi aplicate nu numai minorilor infractori, ci şi minorilor care vor fi supuşi oricărei proceduri pentru orice comportament specific care nu ar fi pedepsibil dacă în cauză ar fi un adult.

3.2 Se vor face eforturi pentru extinderea eforturilor încorporate în prezentul Ansamblu de reguli la toţi minorii cărora li se aplică măsuri de protecţie şi ajutor social.

3.3 De asemenea, se vor face eforturi pentru extinderea principiilor încorporate în prezentul Ansamblu de reguli şi asupra tinerilor delincvenţi.

pag 24.05.06.indd Sec5:210 30.05.2006 21:23:33

Comentariu:

Articolul 3 extinde protecţia asigurată de Ansamblul de reguli minimale privind administrarea justiţiei la minori:

a) la *infracţiunile contra statului* prevăzute de sistemele juridice naţionale sau la atitudinile comportamentale ce sunt considerate ca delictuale la tineri la care sunt şi mai numeroase decât la adulţi (de exemplu absenţa de la şcoală, indisciplina la şcoală şi în familie, tulburări publice etc.) /art. 3.1/;

b) la măsurile de protecţie şi de ajutor social privitoare la tineri (art. 3.2);

c) la tratamentul tinerilor delincvenţi adulţi, conform limitei de vârstă fixată în fiecare caz, bineînţeles (art. 3.3), extensia Ansamblului de reguli la aceste 3 domenii pare a fi justificată. Articolul 3.1 prevede garanţii minimale în aceste domenii, iar art. 3.2 este considerat ca o etapă de dorit pe calea unei justiţii penale mai juste, mai echilibrate şi mai umane pentru minorii ce au intrat în conflict cu legea.

4. Vârsta răspunderii penale

4.1. în sistemele juridice care recunosc noţiunea de limită a răspunderii penale, aceasta din urmă constă în întrebarea dacă un copil poate suporta consecinţele morale şi psihologice ale răspunderii penale, adică dacă un copil, ţinându-se cont de capacitatea sa de discernământ si de înţelegere, poate fi făcut responsabil de un comportament esenţial antisocial. Dacă vârsta răspunderii penale este fixată prea jos sau dacă nu există deloc o vârstă - limită, atunci noţiunea nu are sens. în general, există o relaţie strânsă între noţiunea de răspundere pentru un comportament delictual sau criminal şi celelalte drepturi şi responsabilităţi sociale (de exemplu, situaţia matrimonială, majoritatea civilă etc.).

Ar trebui, deci, să se încerce convenirea unei limite joase rezonabile ce ar putea fi aplicată în toate ţările.

5. Obiective ale justiţiei pentru minori

5.1 Sistemul de justiţie pentru minori caută să asigure bunăstarea minorilor şi face aşa fel încât reacţia faţă de delicvenţii juvenili să fie întotdeauna corespunzătoare circumstanţelor delicvenţilor şi delicventelor.

Comentariu:

Articolul 5 priveşte două din obiectivele cele mai importante ale justiţiei pentru minori. Primul este asigurarea bunăstării minorului. Este obiectul principal al sistemelor juridice în cazurile delincvenţilor juvenili şi sunt examinate de către tribunale pentru copii sau de către autorităţile administrative, dar trebuie insistat, de asemenea, şi asupra bunăstării minorului în sistemele juridice în

pag 24.05.06.indd Sec5:211 30.05.2006 21:23:33

care se remarcă jurisdicţia de drept comun, pentru a se evita aplicarea unor sancţiuni, exclusiv pedeapsa (a se vedea, de asemenea, art. 14).

Al doilea obiectiv este *principiul de proporţionalitate*. Acest principiu binecunoscut foloseşte la moderarea sancţiunilor punitive, în general raportându-se la gravitatea delictului. Pentru delicvenţii juvenili, trebuie ţinut cont nu numai de această gravitate, ci şi de circumstanţele personale. Acestea din urmă (poziţie socială, situaţie în familie, daune cauzate de delict sau de alţi factori cu influenţă asupra circumstanţelor personale) trebuie să intervină pentru proporţionarea deciziei (de exemplu, ţinând cont de efortul delincventului pentru despăgubirea victimei sau de dorinţa sa (a delincventului - n.n.) de a reveni la o viaţă sănătoasă şi utilă).

În acelaşi mod, deciziile privind protecţia delincventului juvenil pot merge mai departe decât trebuie şi deci pot aduce atingere drepturilor sale fundamentale, aşa cum s-a putut observa în anumite sisteme de justiţie pentru minori. Si acolo trebuie supravegheată proporţionarea reacţiei la circumstanţele proprii delincventului şi a delictului, ca şi a victimei.

De fapt, art.5 nu cere nici mai mult nici mai puţin decât o reacţie justă la toate cazurile de delicvenţă şi de criminalitate juvenilă. Cele două aspecte expuse în articol pot permite progresul în două privinţe: este de dorit aplicarea acestor măriri excesive a reţelei de control social în ceea ce-i priveşte pe minori.

6. Forţa puterii discreţionare

6.1 Ţinând cont de nevoile deosebite şi variante ale minorilor şi de diversitatea măsurilor posibile, trebuie prevăzută o putere discreţionară suficientă în toate stadiile de procedură şi la diferite nivele ale administrării justiţiei la minori, în special în stadiile de instruire, de urmărire, de judecată şi de aplicare a măsurilor luate.

6.2 Se vor face totodată eforturi în vederea asigurării, în toate etapele şi la toate nivelele, a exercitării responsabile a acestei puteri discreţionare.

6.3 Persoanele care o exercită vor trebui special pregătite şi formate pentru a se folosi de această pregătire în mod judicios şi conform funcţiilor şi mandatelor respective.

Comentariu:

Articolele 6.1,6.2 şi 6.3 fac trimitere la mai multe elemente importante ale administrării unei justiţii eficace, juste şi umane pentru minori: necesitatea permiterii exercitării puterii discreţionare la toate nivelele importante ale procedurii, astfel încât persoanele care hotărăsc să poată adopta măsurile estimate a fi cele mai convenabile în fiecare caz şi necesitatea prevenirii

pag 24.05.06.indd Sec5:212 30.05.2006 21:23:33

oricărui abuz discreţionar şi pentru protejarea drepturilor delincventului juvenil. Responsabilitatea şi profesionalismul sunt calităţi care apar ca cele mai adecvate pentru moderarea unei libertăţi de apreciere prea mari. De asemenea, calificările profesionale şi formarea specializată sunt desemnate aici ca mijloace de asigurare a exercitării judicioase a puterii discreţionare în problemele privind pe delincvenţii juvenili (a se vedea de asemenea , art. 1.6 şi 2.2). Formularea directivelor specifice asupra exercitării puterii discreţionare şi creării unui sistem de revizuire, apel etc. pentru permiterea revederii deciziilor şi pentru a se asigura că cei care le iau au simţul răspunderii, sunt subliniate în acest context. Aceste mecanisme nu sunt precizate aici, căci nu se pretează prea uşor includerii într-un ansamblu de reguli internaţionale minimale care n-ar putea de loc să ţină cont de toate diferenţele dintre sistemele de justiţie.

7. Drepturile minorilor

7.1 Garanţiile fundamentale ale procedurii, aşa cum ar fi prezumţia de nevinovăţie, dreptul de a fi informat asupra acuzaţiilor, dreptul de a tăcea, dreptul de a fi asistat, dreptul la prezenţa unui părinte sau tutore, dreptul de a interoga şi de a confrunta martorii şi dreptul la un grad de jurisdicţie, sunt asigurate în toate stadiile procedurii.

Comentariu:

Art. 7.1 Se ocupă de câteva puncte importante care reprezintă elementele esenţiale ale unei judecăţi echitabile şi care sunt recunoscute pe plan internaţional în documentele existente ale drepturilor omului (a se vedea şi art. 1.4). Prezumţia de nevinovăţie, de exemplu, figurează şi în art. 11 al Declaraţiei universale a drepturilor omului şi în paragraful 2 al art. 14 din Pactul internaţional referitor la drepturile civile şi politice.

Articolul 14 şi următoarele din prezentul Ansamblu de reguli minime precizează, în special, elementele importante de procedură în urmărirea minorilor, în timp ce art. 7.1 prezintă, în general, garanţiile principale ale procedurii.

8. Protejarea vieţii particulare

8.1 Dreptul minorului la protejarea vieţii sale particulare poate fi respectat în toate stadiile în scopul de a fi evitată cauzarea de daune printr-o publicitate iniţială şi prin încadrarea penală.

8.2 în principiu, nu trebuie publicată nici o informaţie care să poată duce la identificarea delincventului juvenil.

pag 24.05.06.indd Sec5:213 30.05.2006 21:23:34

Comentariu:

Art. 8.1 subliniază importanţa protejării dreptului minorului la viaţa particulară. Tinerii sunt sensibili, în special, la încadrarea penală. Cercetările criminologice din acest domeniu au demonstrat efectele periculoase (de toate felurile) rezultând din faptul că tinerii sunt odată pentru totdeauna încadraţi ca *delincvenţi* sau *criminali*.

Art. 8.2 arată ca tinerii trebuie protejaţi de efectele nocive ale publicării în presă a unor informaţii referitoare la problema acestora (a tinerilor n.n,- de exemplu, numele delicvenţilor în prevenţie sau condamnaţi). Trebuie protejat şi respectat interesul individului, măcar în principiu (Conţinutul general al art. 8 apare în art.21).

9. Clauza de ocrotire

9.1 Nici o dispoziţie a prezentului Ansamblu de reguli nu trebuie să fie interpretată ca excluzând aplicarea Ansamblului de reguli minime privind tratamentul deţinuţilor, adoptat de Organizaţia Naţiunilor Unite, ca şi a altor documente şi reguli privitoare la drepturile omului recunoscute de comunitatea internaţională şi referitoare la tratamentul şi protecţia tinerilor.

Comentariu:

Art. 9 vizează evitarea oricărei confuzii în interpretarea şi aplicarea prezentului Ansamblu de reguli conform celorlalte norme şi documente internaţionale existente sau a căror elaborare este în curs - ca, de exemplu, Declaraţia universală a drepturilor omului, Pactul internaţional referitor la drepturile economice, sociale şi culturale, Pactul internaţional referitor la drepturile civile şi politice, ca şi Declaraţia drepturilor copilului şi Proiect de convenţie asupra drepturilor copilului. Este de înţeles că aplicarea prezentului Ansamblu de reguli se face fără cauzarea nici unui prejudiciu în dauna vreunui document internaţional conţinând dispoziţii de aplicare mai extinsă (a se vedea şi art. 27).

Partea a II-a. ANCHETA ŞI URMĂRIREA JUDICIARĂ

10. Primul contact

10.1 Din clipa în care un minor este arestat, sunt informaţi părinţii sau tutorele său imediat sau, dacă aceasta nu este posibil, în cel mai scurt timp.

10.2 Judecătorul sau orice alt funcţionar sau organism competent examinează fără întârziere problema eliberării.

10.3 Contactele dintre organele de urmărire şi tânărul delicvent sunt stabilite astfel încât să fie respectat statutul juridic al minorului, favorizându-i-se bunăstarea şi evitându-se provocarea de vătămări, ţinându-se cont de circumstanţele chestiunii.

pag 24.05.06.indd Sec5:214 30.05.2006 21:23:34

Comentariu:

Art. 10.1 Este pe principiu, deja conţinut în art. 92 al Ansamblului de reguli minime pentru tratamentul deţinuţilor. Chestiunea eliberării (10.2) trebuie să fie examinată fără întârziere de către judecător sau alt funcţionar competent. Prin acest ultim termen se înţelege orice persoană sau instituţie, în cel mai larg înţeles al acestui cuvânt, inclusiv consiliile comunitare sau autorităţile poliţieneşti cu drept de eliberare a persoanelor arestate (a se vedea paragraful 3 al art. 9 din Pactul internaţional de drepturi civile şi politice).

Art. 10.3 tratează aspecte fundamentale referitoare la procedurile şi comportamentul poliţiştilor sau al celorlalţi agenţi din serviciile de reprimare în cazurile de delincvenţă juvenilă. Expresia *evitarea producerii de vătămări* este destul de vagă şi acoperă mai multe aspecte de interacţiune posibilă (cuvinte, violenţe fizice, riscuri datorită mediului). A avea de-a face cu justiţia pentru minori poate fi în sine foarte *nociv* pentru tineri, trebuie, deci, ca expresia să fie interpretată în sensul de a face cât mai puţin rău posibil minorilor şi de a evita orice prejudiciu suplimentar sau contrar regulilor. Acesta este foarte important în primul contact cu organele de reprimare, căci acest contact poate influenţa profund atitudinea minorului faţă de stat şi de societate. Pe de altă parte, excesul oricărei alte intervenţii depinde tocmai de aceste prime contacte. în astfel de situaţii, fermitatea şi bunăvoinţa sunt esenţiale.

11. Recurgerea la mijloace extra-judiciare

11.1 Se va încerca, pe cât posibil, să fie tratate cazurile delincvenţilor juvenili evitându-se recursul la o procedură judiciară în faţa autorităţilor competente vizată la articolul 14.1 care va fi prezentat mai jos.

11.2 Poliţia, procuratura sau alte organe însărcinate cu delicvenţa juvenilă au puterea de a soluţiona cazurile după cum consideră, fără a aplica procedura penală oficială, conform unor criterii fixate în acest scop din sistemele juridice respective şi, de asemenea, conform unor principii conţinute în prezentul Ansamblu de reguli.

11.3 Orice recurs la mijloace extra-judiciare implicând trimiterea către servicii comunitare sau alte servicii competente, cere consimţământul interesatului sau al părinţilor sau al tutorelui său, fiind de la sine înţeles că această hotărâre de amânare a chestiunii poate, dacă se consideră, să fie subordonată unei reexaminări de către autoritatea competentă.

11.4 în scopul de a facilita reglementarea discreţionară a cazurilor de delicvenţă juvenilă, se vor face eforturi în vederea organizării programelor comunitare, cu precădere a celor de supraveghere şi orientare temporară, şi în vederea asigurării restituirii bunurilor şi indemnizaţiei victimelor.

pag 24.05.06.indd Sec5:215 30.05.2006 21:23:34

Comentariu:

Recurgerea la mijloace extra-judiciare care permit evitarea procedurii penale şi antrenează adeseori trimiterea către servicii comunitare, este aplicată în mod normal oficial sau oficios în numeroasele sisteme juridice. Această practică permite evitarea consecinţelor negative ale unei proceduri normale în administrarea justiţiei la minori. în multe din cazuri, abţinerea ar fi cea mai bună decizie. Astfel recurgerea la mijloace extra-judiciare încă de la început şi fără trimitere la alte servicii (sociale) poate fi cea mai bună măsură. Si aşa şi este atunci când delictul nu este de natură gravă şi când familia, şcoala sau alte instituţii proprii exercitării unui control social oficios au reacţionat deja aşa cum trebuia şi constructiv sau sunt gata să o facă.

Aşa cum este indicat în art. 11.2, recurgerea la mijloace extra-judiciare poate să intervină în orice stadiu al luării deciziei - prin poliţie, procuratură sau prin alte instituţii cum ar fi curţi, tribunale, comisii sau consilii. Ea (recurgerea la mijloace extra-judiciare - n.n) poate fi exercitată de una sau mai multe instanţe, sau chiar de toate, conform reglementărilor în vigoare în diferite sisteme sau în spiritul prezentului Ansamblu de reguli. Recurgerea la mijloace extrajudiciare este un fel important de acţiune şi trebuie să fie rezervat neapărat infracţiunilor minore.

Art. 11.3 subliniază că delincventul juvenil sau părintele (sau tutorele) trebuie să-si dea acordul pentru serviciile comunitare, fără de acest consimţământ hotărârea ar fi contrară Convenţiei de abolire a muncii forţate. Totodată acest consimţământ nu trebuie să fie irevocabil, căci poate fi dat şi de minor în disperare de cauză. Articolul subliniază că trebuie făcute eforturi de minimalizare a posibilităţilor de coerciţie şi de intimidare la toate nivelele, în procesul de recurs la mijloacele extra-judiciare. Minorii nu trebuie să simtă presiunea (de exemplu, pentru a evita să compară în faţa tribunalului) sau să fie constrânşi să-şi dea consimţământul. Astfel, este bine a se face o evaluare obiectivă a caracterului judicios al dispoziţiilor referitoare la delicvenţa juvenilă de către *o autoritate competentă, dacă aceasta este cerută.* (Autoritatea competentă poate fi diferită de cea vizată la art. 14).

Art. 11.4 recomandă organizarea soluţiilor de schimb viabil pentru înlocuirea procedurii normale în justiţia pentru minori, graţieri prin programe de tip comunitar; în special, a acelor soluţii care prevăd restituirea bunurilor victimelor sau care permit evitarea pe viitor a intrării în conflict a minorilor cu legea datorită unor supravegheri sau orientări temporare. Acestea sunt circumstanţele particulare fiecărei chestiuni care justifică recurgerea la mijloace extra-judiciare, chiar dacă au fost comise delicte mai grave (delict suprem, act subordonat presiunii unui grup etc.).

pag 24.05.06.indd Sec5:216 30.05.2006 21:23:34

12. Specializarea în cadrul serviciilor de poliţie

12.1 Pentru a se achita mai bine de funcţiile lor, ofiţerii de poliţie care se ocupă frecvent sau exclusiv de minori sau care se consacră, mai ales, prevenirii delicvenţei juvenile trebuie să primească o instruire şi o formaţie specială. în marile oraşe, ar trebui să fie create în acest scop servicii speciale de poliţie.

Comentariu:

Art. 12 atrage atenţia asupra necesităţii existenţei unei pregătiri specializate pentru toţi responsabilii cu aplicarea legilor care participă la administrarea justiţiei pentru minori. Cum poliţia este întotdeauna primul intermediar cu aparatul de justiţie pentru minori, funcţionarii săi trebuie să acţioneze judicios şi nuanţat. Chiar dacă raportul dintre mediul urban şi criminalitate este foarte complex se asociază adeseori creşterea delicvenţei juvenile cu dezvoltarea marilor oraşe, mai ales dacă este rapidă şi anarhică.

Ar fi, deci, indispensabile serviciile specializate de poliţie, nu numai pentru a aplica principiile anunţate în prezentul document (de exemplu, art. 1.6), ci mai mult, pentru a ameliora eficacitatea prevenţiei şi a reprimării delicvenţei juvenile ca şi a tratamentului tinerilor delincvenţi.

13. Detenţia preventivă

13.1 Detenţia preventivă nu poate fi decât o măsură de ultimă instanţă şi durata sa trebuie să fie cât mai mică cu putinţă.

13.2 Atât cât se poate, detenţia preventivă trebuie să fie înlocuită cu alte măsuri, cum ar fi supravegherea severă, un ajutor foarte atent sau plasarea într-o familie sau într-un loc sau cămin educativ.

13.3 Minorii aflaţi în detenţie preventivă trebuie să fie despărţiţi de adulţi sau deţinuţi în lăcaşuri distincte sau într-o parte distinctă a unui stabiliment care adăposteşte şi alţi adulţi.

13.4 în timpul detenţiei lor preventive, minorii trebuie să primească îngrijiri, protecţie şi toată asistenţa individuală - pe plan social, educativ, profesional, psihologic, medical şi fizic - care pot fi necesare în funcţie de vârstă, sex sau personalitatea fiecăruia.

Comentariu:

Nu trebuie să se subestimeze pericolul de *contaminare criminală* pentru tinerii în detenţie preventivă. Apare, deci, ca important să se insiste asupra prevederii soluţiilor de schimb. în această privinţă art. 13.1 încurajează punerea la punct a unor măsuri noi şi novatoare proprii evitării detenţiei preventive în interesul şi pentru binele minorului. Minorii în detenţie preventivă beneficiază

pag 24.05.06.indd Sec5:217 30.05.2006 21:23:34

de toate drepturile şi garanţiile prevăzute şi în Pactul internaţional referitor la drepturile civile şi politice în special, în art.9, alineat b, paragraful 3 şi art. 10.

Art. 13.4 nu interzice Statelor să ia măsuri de protecţie împotriva influenţei nefaste asupra delincvenţilor juvenili, măsuri care să fie mai eficace decât cele menţionate aici.

S-au enumerat diferite forme de asistenţă care să poată deveni necesare pentru atragerea atenţiei asupra eventualelor nevoi particulare ale tinerilor deţinuţi (de exemplu, asistenţă pentru bărbaţi şi femei, drogaţi, alcoolici, tineri bolnavi mintal, tineri suferind de reumatism, mai ales după arestarea acestora etc.).

Diferite caracteristici fizice şi psihologice ale tinerilor deţinuţi pot justifica măsuri care să permită separarea de ceilalţi care se află în detenţie preventivă, pentru ca să se poată evita vexaţiile şi să se beneficieze de asistenţă cât mai convenabilă, după caz.

Partea a III-a. JUDECAREA ŞI ÎNCHEIEREA CAZURILOR

14. Autoritatea competentă pentru a judeca

14.1 în situaţia când cazul unui tânăr delicvent n-a făcut obiectul unei proceduri extra-judiciare (prevăzute la art. 11), el este examinat de autoritatea competentă (curte, tribunal, comisie, consiliu etc.), conform principiilor unui proces just şi echitabil.

14.2 Procedura urmată trebuie să protejeze cât mai bine interesele tânărului delincvent şi se va desfăşura într-un climat de înţelegere, permiţând acestuia (delincventului - n.n) să participe la procedură şi să se exprime liber.

Comentariu:

Este dificil de dat o definiţie organismului competent sau persoanei competente, o definiţie care să descrie într-un mod universal valabil autoritatea jurisdicţională prin expresia *autoritate competentă;* în principiu, astfel sunt denumiţi preşedinţii de curţi sau de tribunale(compuse dintr-un judecător unic sau de mai mulţi membri), şi anume magistraţi profesionişti şi neprofesionişti, comisii administrative (sistemul scoţian şi scandinav, de exemplu) sau alte organisme comunitare mai puţin speciale, specializate în soluţionarea cu caracter jurisdicţional a conflictelor.

Procedura urmată pentru judecarea tinerilor delincvenţi trebuie în mod absolut să se conformeze normelor minimale, asigurând oricărui acuzat respectarea formelor legale. în aceste forme, un *proces just şi echitabil* cuprinde garanţii fundamentale, cum ar fi prezumţia de nevinovăţie, înfăţişarea şi depoziţia martorilor, mijloacele obişnuite de apărare, dreptul de a tăcea, dreptul la ultimul cuvânt al acuzatului, dreptul de a face apel etc. (ase vedea şi art. 7.1).

pag 24.05.06.indd Sec5:218 30.05.2006 21:23:35

15. Asistența prin consilier, părinți sau tutori

15.1 Pe timpul cât durează procedura, minorul are dreptul de a fi reprezentat printr-un consilier sau să ceară desemnarea unui avocat din oficiu, atunci când dispozițiile prevăzând această asistență există în țară.

15.2 Părinții sau tutorele pot participa la procedură şi pot fi rugați s-o facă, în interesul minorului. Autoritatea competentă poate sa le refuze această participare dacă aceasta are motive să creadă că excluderea acestora de la proces este în interesul minorului.

Comentariu:

Terminologia art. 15.1 este paralelă celei din art. 93 din Ansamblul de reguli minime pentru tratamentul deținuților. Serviciile Consiliului sau ale avocatului din oficiu sunt necesare pentru asigurarea asistenței juridice pentru minor, dar dreptul la participare al părinților sau al tutorelui, aşa cum este enunțat în art. 15.2., trebuie considerat ca o asistență generală psihologică şi afectivă a minorului - funcție persistentă pe tot parcursul procedurii.

Căutarea unei soluții adecvate de către autoritatea competentă poate fi facilitată prin cooperarea reprezentanților legali ai minorului (sau a unei alte persoane în care minorul poate avea sau are efectiv încredere). Dar, se întâmplă altfel dacă părinții sau tutorele joacă un rol negativ în timpul audierii, de exemplu manifestă o atitudine ostilă la adresa minorului, de unde şi dispozițiile privind posibila lor excludere.

16. Rapoarte de anchetă socială

16.1 în toate cazurile, cu excepția micilor infracțiuni, înainte ca autoritatea competentă să ia o decizie definitivă prealabilă condamnării, antecedentele minorului, condițiile în care el trăieşte şi circumstanțele în care a fost comis delictul fac obiectul unei anchete mai temeinice, astfel încât să fie uşurată sarcina autorității competente de a judeca chestiunea în cauză.

Comentariu:

Rapoartele de anchetă socială (repoarte sociale sau rapoarte prealabile sentinței) constituie un ajutor indispensabil în cea mai mare parte din cazurile de urmărire judiciară a tinerilor delincvenți. Autoritatea competentă trebuie să fie informată asupra elementelor importante ce-1 privesc pe minor, aşa cum ar fi antecedentele sale sociale şi familiale, situația şcolară, experiențele sale în materie de educație etc.; anumite jurisdicții fac apel, în acest sens, la servicii sociale speciale sau la alte persoane afiliate tribunalului sau comisiei. Alte persoane, în special, ofițerii din servicii sociale adecvate trebuie să fie însărcinate cu stabilirea rapoartelor convenabile de anchetă socială.

pag 24.05.06.indd Sec5:219 30.05.2006 21:23:35

17. Principii directoare ce acţionează asupra judecării şi actului de decizie

17.1. Decizia autorităţii competente trebuie să se inspire din următoarele principii:

a) Decizia trebuie să fie întotdeauna direct proporţională nu numai cu circumstanţele şi gravitatea delictului, dar şi cu circumstanţele şi nevoile delincventului ca şi cu nevoile societăţii;
b) Nu se vor aduce restricţii libertăţii personale a minorului, iar limitarea lor la minimum se va face după un examen minuţios;
c) Privarea de libertate individuală nu se va aplica decât dacă minorul este considerat vinovat de săvârşirea unui delict în potriva unei alte persoane, sau în recidivă, sau dacă nu există altă soluţie convenabilă;
d) Bunăstarea minorului trebuie să fie criteriul determinant în examinarea cazului său.

17.2 Pedeapsa capitală nu se aplică infracţiunilor comise de minori.

17.3 Minorii nu sunt dispuşi pedepselor corporale.

17.4 Autoritatea competentă are puterea de a întrerupe procedura în orice moment.

Comentariu:

Principala dificultate pe care o reprezintă formularea principiilor directoare ce acţionează asupra judecării minorului ţine de faptul că mai există conflicte încă nerezolvate între anumite opţiuni fundamentale, în special următoarele:

a) Reintegrarea socială sau sancţiunea meritată;
b) Asistenţa sau reprimarea şi pedepsirea;
c) Reacţia adaptată la caracteristicile unui caz particular sau reacţia inspirată din necesitatea de protejare a societăţii în ansamblul său;
d) Insistenţa generală pentru schimbarea hotărârii sau apărare individuală.

Conflictul între aceste opţiuni este mai grav în cazul minorilor decât în cazul adulţilor. în faţa marii diversităţi de cauze şi de reacţii care caracterizează chestiunile privind minori, se constată că toate aceste probleme sunt strâns legate.

Ansamblul de reguli minime privind administrarea justiţiei la minori nu vizează prescrierea procedurii de urmărire, ci definirea uneia care să fie în conformitate cu principiile acceptate în mod universal. lată de ce principiile enunţate la art. 17.1., în special la alin b şi c trebuie să fie considerate ca directive practice destinate oferirii unui punct comun de plecare; dacă autorităţile interesate ţin cont de ele (a se vedea, de asemenea, art, 5), aceste principii ar

pag 24.05.06.indd Sec5:220 30.05.2006 21:23:35

putea contribui foarte bine la asigurarea protejării drepturilor fundamentale ale tinerilor, în special în materie de dezvoltare personală şi de educaţie.

Alineatul b al art. 17.1. afirmă că soluţiile strict punitive nu convin deloc. Atunci când este vorba de adulţi şi poate chiar în cazurile de infracţiuni grave comise de tineri, noţiunile de pedeapsă meritată şi de sancţiuni adaptate la gravitatea delictului se pot justifica relativ; în chestiunile minorilor, interesul şi viitorul minorului trebuie întotdeauna să fie deasupra consideraţiilor de acest gen.

Conform rezoluţiei 8 a celui de al VI - lea Congres al Naţiunilor Unite, alin. 6 art. 17.1. încurajează recurgerea, pe cât posibil, la alte soluţii decât plasarea în instituţii, păstrând grija şi răspunderea pentru nevoile specifice tinerilor : astfel, trebuie făcut apel la întregul evantai existent de sancţiuni de rezervă şi să se pună la punct noi tipuri de sancţiuni, ţinând cont, însă, de noţiunea de securitate publică. Trebuie aplicată, pe cât este posibil, regimul de probaţiune printr-o amânare la pedepsele condiţionale, la deciziile comisiilor sau la orice alte dispoziţii.

Alin. C din art. 17.1. corespunde unuia din principiile directoare figurând în rezoluţia 4 a celui de al VI - lea Congres, care vizează aplicarea pedepsei cu închisoarea pentru tinerii delincvenţi, numai în cazul că nu există alt mijloc potrivit de a asigura securitatea publică.

Dispoziţia care prescrie pedeapsa capitală, care face obiectul art. 17.2. corespunde paragrafului 5 din art. 6 al Tratatului internaţional referitor la drepturile civile şi politice.

Puterea de a întrerupe în orice moment procedura (art. 17.4) este o caracteristică inerentă tratamentului tinerilor delincvenţi prin opunere cu tratamentul adulţilor. Circumstanţele care fac ca oprirea totală a urmăririi să fie cea mai bună soluţie pot fi făcute cunoscute în orice moment autorităţii competente.

18. Dispoziţii de judecată

18.1 Autoritatea competentă poate asigura desfăşurarea procesului de judecată sub forme diverse, cu o mare flexibilitate pentru a se evita, pe cât posibil, plasarea într-o instituţie. Astfel de măsuri, din care mai multe pot fi combinate, sunt după cum urmează:

a) Ordonarea ajutorului orientării şi supravegherii;
b) Probaţiune;
c) Ordonarea intervenţiei serviciilor comunitare;
d) Amenzi, indemnizaţie şi restituire;
e) Ordonarea unui regim intermediar sau al altuia;

pag 24.05.06.indd Sec5:221 30.05.2006 21:23:35

f) Ordonarea participării la unele reuniuni ale grupurilor de orientare şi la alte activităţi analoage;
g) Ordonarea plasării într-o familie sau într-un centru comunitar sau într-un alt mediu educaţional;
h) Alte hotărâri pertinente.

18.2 Nici un minor nu va fi sustras supravegherii părinţilor săi, fie parţială, fie totală, numai dacă circumstanţele nu fac ca această separare să devină necesară.

Comentariu:

La art. 18.1 s-au făcut eforturi în enumerarea hotărârilor şi sancţiunilor importante care au fost adoptate până acum cu succes de către sistemele judiciare. Aceasta oferă opţiuni interesante care merită să fie urmate şi îmbunătăţite. Din cauza penuriei de personal competent, posibilă în anumite regiuni, articolul nu enumeră nevoile efective ; în aceste regiuni, se vor putea căuta măsuri care impun un efectiv de personal mai mic.

Exemplele citate la articolul 18.1. au, mai ales, un element comun, acela potrivit căruia comunitatea joacă un rol important în punerea în practică a măsurilor prevăzute. Redresarea fondată pe acţiunea comunitară este o metodă clasică care, însă, prezintă multe aspecte. Comunităţile ar trebui să fie încurajate să ofere servicii de acest fel.

Art. 18.2 subliniază importanţa familiei care, potrivit paragrafului 1 al art. l0 din Pactul internaţional referitor la drepturile economice, sociale şi culturale, este *elementul natural si fundamental al societăţii.* În interiorul familiei, părinţii au nu numai dreptul, ci şi datoria de a-şi întreţine şi supraveghea copii. Art. 18.2 dispune deci că separarea copiilor de părinţii lor este o măsură gravă, care nu se ia decât în ultimă instanţă, atunci când faptele (maltratarea copiilor, de exemplu) o justifică pe deplin.

19. Recurgerea minimală la plasarea într-o instituţie

19.1 Plasarea unui minor într-o instituţie este întotdeauna o măsură de ultimă instanţă, iar durata ei trebuie să fie cât mai scurtă cu putinţă.

Comentariu:

Criminologia progresistă recomandă tratamentul în mediu deschis, preferându-1 plasării în instituţii. Practic, nu s-a constatat nici o diferenţă între rezultatele celor două metode. Numeroase influenţe negative care sunt exercitate asupra individului, şi care par inevitabile în mediul instituţional nu pot fi contrabalansate, în mod evident, de eforturile în domeniul tratamentului. Acesta se aplică, în special tinerilor delincvenţi, a căror vulnerabilitate este mai

pag 24.05.06.indd Sec5:222 30.05.2006 21:23:35

mare. Pe de altă parte, consecinţele negative care duc nu numai la pierderea libertăţii, ci şi îa separarea de mediul social obişnuit sunt, bineînţeles, mult mai grave la minori din cauza lipsei lor de maturitate.

Art. 19 vizează restrângerea plasării în instituţii la două condiţii: frecvenţă *(măsură de ultimă instanţă)* şi durată *(cât mai scurtă posibil)*. El reia unul din principiile fundamentale ale Rezoluţiei 4 a celui de al VI - lea Congres al Naţiunilor Unite, potrivit căruia nici un tânăr delincvent nu ar trebui să fie închis într-un penitenciar, decât dacă nu există alt mijloc corespunzător. Articolul cere deci ca, dacă un tânăr delincvent trebuie închis, privarea de libertate să fie cât mai limitată, iar aranjamente speciale să fie prevăzute în timpul detenţiei astfel încât să se ţină cont de tipul de delincvent, de tipul infracţiunii şi al instituţiei. în concluzie, ar trebui dată prioritate instituţiilor *deschise* faţă de instituţiile *închise*. Pe de altă parte, toate stabilimentele ar trebui să fie de tip carceral.

20. Evitarea pauzelor (răgazurilor de timp) inutile

20.1 Orice chestiune trebuie de la început să fie tratată rapid, fără nici o întârziere.

Comentariu:

Rapiditatea procedurilor în chestiune privitoare la tinerii delincvenţi este de importanţă majoră. în caz contrar, orice soluţie satisfăcătoare pe care ar putea-o permite procedura şi judecata ar fi compromisă. Cu cât va trece timpul, cu atât minorul va reînnoda mai greu, aproape imposibil, legătura intelectuală şi psihologică cu procedura şi judecarea infracţiunii.

21. Arhive

21.1 Arhivele privind tinerii delincvenţi trebuie să fie considerate ca strict confidenţiale şi fără putinţă de legătură cu o terţă parte. Accesul la aceste arhive se limitează numai la persoanele autorizate în mod expres.

21.2 Nu se va putea face caz de antecedentele unui tânăr delincvent în urmăririle ulterioare ale adulţilor, urmări care implică acelaşi delincvent.

Comentariu:

Articolul vizează stabilirea unui echilibru între interese contradictorii privitoare la arhive sau dosare aparţinând, pe de o parte, celor de la poliţie, procuratură şi altor autorităţi preocupate de ameliorarea controlului şi, pe de altă parte, intereselor delincventului (A se vedea, de asemenea art. 8). Prin *alte persoane autorizate în mod expres* se înţeleg de exemplu, persoanele însărcinate cu efectuarea cercetărilor.

pag 24.05.06.indd Sec5:223 30.05.2006 21:23:36

22. **Competenţe profesionale şi pregătire profesională**

22.1 Formaţia profesională, formarea la locul de muncă, reciclarea şi alte tipuri corespunzătoare de învăţământ vor folosi la formarea şi întreţinerea competenţei profesionale necesară tuturor persoanelor însărcinate cu problemele privindu-i pe minori.

22.2 Personalul justiţiei pentru minori trebuie să reflecte diversitatea tipologică a tinerilor care intră în contact cu sistemul de justiţie pentru minori. Se vor face eforturi pentru asigurarea unei reprezentări echilibrate a femeilor şi a minorităţilor în organele de justiţie pentru minori.

Comentariu:

Autorităţile competente pentru luarea unei decizii pot fi formaţie intelectuală diferită (magistraţi din Regatul Unit al Marii Britanii şi al Irlandei de Nord şi din regiunile care se inspiră din acest sistem de drept; de altfel, profani sau jurişti, aleşi sau desemnaţi, membrii ai comisiilor comunitare etc.).

Pentru toate aceste autorităţi, o cunoaştere minimă a dreptului, a sociologiei şi psihologiei, a criminologiei şi ştiinţelor comportamentale este absolut necesară, căci este considerată la fel de importantă ca şi specializarea sau independenţa autorităţii competente.

în ceea ce priveşte pe lucrătorii în domeniul social şi agenţii serviciilor de probaţiune, s-ar putea să nu fie posibil să se insiste asupra specializării profesionale ca o condiţie prealabilă a exercitării funcţiei pe lângă tinerii delincvenţi. în loc de aceasta, o formare profesională la locul de muncă pare a fi minimul calificării indispensabile.

Calificările profesionale sunt un element esenţial pentru asigurarea unei administrări imparţiale şi eficace a justiţiei pentru minori. în consecinţă, recrutarea, perspectivele de avansare şi de pregătire profesională a personalului, trebuie făcută astfel încât să le fie furnizate mijloacele necesare de îndeplinire a funcţiilor obişnuite.

Pentru asigurarea imparţialităţii în administrarea justiţiei pentru minori, trebuie evitată orice discriminare de ordin public, social, de sex, de rasă, religie şi cultură în selectarea, normalizarea şi avansarea profesională a personalului administrării justiţiei pentru minori. Aceasta a fost recomandată de Congresul VI care, pe lângă altele, a rugat Statele membre să asigure un tratament just şi echitabil femeilor din personalul justiţiei penale şi se recomandă să se ia unele măsuri speciale pentru recrutarea, formarea şi facilitarea avansării profesionale a personalului feminin care administrează justiţia pentru minori.

pag 24.05.06.indd Sec5:224 30.05.2006 21:23:36

Partea a VI-a. TRATAMENTUL IN MEDIUL DESCHIS

23. Mijloace de executare a hotărârii judecătoreşti

23.1 în scopul asigurării executării deciziilor autorităţilor competente, prevăzute la art. 14.1., autoritatea însăşi sau o altă autoritate, după caz, va lua măsurile ce se impun.

23.2. Cu acest titlu, autoritatea poate, dacă consideră necesar, să modifice deciziile, cu condiţia ca această modificare să fie în conformitate cu principiile figurând în prezentul Ansamblu de reguli.

Comentariu:

Fiind vorba de minori delincvenţi, executarea hotărârii judecătoreşti poate dura mult timp, mai mult decât la adulţi, cu o incidenţă deosebită asupra vieţii celui în cauză. Contează, deci, ca autoritatea competentă sau un organ independent (comisia competentă pentru acordarea libertăţii condiţionate sau supraveghere, serviciul de probaţiune, instituţia însărcinată cu protecţia tineretului etc.), dotate cu calificări identice cu cele ale autorităţii care a pronunţat iniţial hotărârea, să vegheze asupra executării ei. în anumite ţări, judecătorul pentru executarea pedepsei este desemnat în acest scop.

Componenţa, puterile şi funcţiile autorităţii trebuie să fi flexibile (descrierea acestora cum apare în art. 23 este foarte generală), astfel încât să asigure acceptul tuturor.

24. Asistenţa pentru minori

24.1 Se vor face eforturi pentru asigurarea pentru minori, în toate etapele procedurii, a unei asistenţe în ceea ce priveşte cazarea, educarea şi formarea profesională, sau a unei alte forme de ajutor util şi practic în vederea uşurării reintegrării.

Comentariu:

Promovarea binelui este un element foarte important. Astfel, art. 24 subliniază că trebuii menţionate instituţiile, serviciile şi celelalte forme de asistenţă necesare pentru a servi cât mai bine interesele minorului în timpul reintegrării.

pag 24.05.06.indd Sec5:225 30.05.2006 21:23:36

25. **Mobilizarea voluntarilor si a celorlalte servicii comunitare**

25.1 Se va cere voluntarilor, organizaţiilor benevole, instituţiilor locale şi altor servicii comunitare să contribuie în mod eficace la interiorul celulei familiale.

Comentariu:

Acest articol arată că toate activităţile ce-i privesc pe delincvenţii juvenili trebuie orientate către reintegrare. Cooperarea cu comunitatea umană este indisponibilă dacă se doreşte aplicarea eficace a directivelor autorităţii competente. Voluntarii şi serviciile benevole, în special, s-au arătat a fi resurse foarte interesante de care încă până acum nu s-a profitat deloc în anumite cazuri, cooperarea cu mai vechii delincvenţi (mai ales cu toxicomani) poate fi foarte utilă.

Art. 25 decurge din principiile expuse în art. 1.1 - 1.6 şi urmează dispoziţiile pertinente ale Tratatului internaţional referitor la drepturi civile şi politice.

Partea a V-a. TRATAMENTUL ÎN INSTITUŢIE

26. Obiectivele tratamentului în instituţie

26.1 Pregătirea şi tratamentul minorilor aflaţi în instituţii au ca obiectiv asigurarea asistenţei pentru aceştia, a protecţiei, educării şi competenţelor profesionale, în scopul de a-i ajuta pe minori să joace un rol constructiv şi productiv în societate.

26.2 Tinerii cazaţi în instituţii vor primi ajutorul, protecţia şi întreaga asistenţă - pe plan social, educativ, profesional, psihologic, medical şi fizic - care le poate fi necesară în funcţie de vârstă, sex, personalitate şi în interesul dezvoltării lor armonioase.

26.3 Minorii cazaţi în instituţii trebuie să fi separaţi de adulţi şi deţinuţi într-un locaş distinct sau într-o parte distinctă de locaşul pentru adulţi.

26.4 Tinerele delincvente plasate în instituţii trebuie să beneficieze de o atenţie specială în ceea ce priveşte nevoile lor şi problemele proprii. în nici un caz ajutorul, protecţia, asistenţa ,tratamentul şi pregătirea de care beneficiază nu trebuie să fie inferioare celor de care beneficiază tinerii delincvenţi. Trebuie să le fie asigurat un tratament echitabil.

26.5 Părinţii sau tutorele minorului plasat într-o instituţie, au drept de vizită în interesul acestuia şi pentru binele lui.

26.6 Se va favoriza cooperarea între ministere şi servicii în vederea asigurării unei pregătiri şcolare sau, dacă este cazul, a unei pregătiri profesionale adecvată minorilor plasaţi în instituţii în aşa fel încât să nu fie dezavantajaţi în studii, atunci când părăsesc instituţia.

pag 24.05.06.indd Sec5:226 30.05.2006 21:23:36

Comentariu:

Obiectivele tratamentului în instituţie, enunţate în art. 26.1 şi 26.2., ar trebui să fi acceptate de toate sistemele şi de toate culturile. în acelaşi timp, obiectivele nu au fost atinse peste tot şi mai rămâne mult de făcut în acest domeniu.

Asistenţa medicală şi psihologică, în special, este extrem de importantă pentru tinerii drogaţi, violenţi sau bolnavi mintal aflaţi în instituţii.

Preocuparea de a evita influenţe negative ale delincvenţilor adulţi şi de a garanta binele minorilor plasaţi în instituţii, enunţată în articolul 26.3 este conformă cu unul din principiile de bază ale Ansamblului de reguli fixate de Congresul VI în rezoluţia sa nr. 4. Acest articol nu interzice Statelor să ia alte măsuri împotriva influenţelor negative ale delincvenţilor adulţi, care să fie cel puţin la fel de eficace ca măsurile enunţate în sus-menţionatul articol (a se vedea de asemenea art.13.4).

Art. 26.4 se referă la faptul că delincventele nu beneficiază, în general, de aceeaşi atenţie cu delincvenţii, observaţie făcută şi la Congresul VI. în special, rezoluţia 9 a Congresului VI cere să se asigure delincventelor un tratament echitabil în toate stadiile de procedură de justiţie penală şi să se acorde o atenţie specială problemelor lor şi nevoilor lor particulare pe parcursul detenţiei lor. Pe de altă parte, trebuie să luăm în consideraţie acest articol în lumina Declaraţiei de la Caracas, prin care Congresul VI a cerut în mod expres egalitatea de tratament în administrarea justiţiei penale, şi în contextul Declaraţiei asupra eliminării tuturor formelor discriminatorii la adresa femeilor.

Dreptul la vizită (art. 26.5) decurge din dispoziţiile articolelor 7.1, 10.1,15.2,18.2. Cooperarea între ministere şi servicii (art. 26.6) are o importanţă specială în îmbunătăţirea, în general, a calităţii tratamentului şi a pregătirii din instituţii.

27. Aplicarea Ansamblului de reguli minime în tratamentul deţinuţilor, adoptat de Organizaţia Naţiunilor Unite

27.1 Ansamblul de reguli minime pentru tratamentul deţinuţilor şi recomandările care se fac sunt aplicabile, în măsura în care se referă, la tratamentul tinerilor delincvenţi plasaţi în instituţii, inclusiv a celor care se află în detenţie preventivă.

27.2 Se vor face eforturi în vederea punerii în practică, pe cât posibil, a principiilor pertinente enunţate în Ansamblul de reguli minime pentru tratamentul deţinuţilor în scopul de a răspunde nevoilor diverse ale minorilor, în funcţie de vârsta lor, sex şi personalitate.

pag 24.05.06.indd Sec5:227 30.05.2006 21:23:37

Comentariu:

Ansamblul de reguli minime pentru tratamentul deţinuţilor se situează printre primele documentele de acest gen pe care le-a promulgat O.N.U. S-a ajuns să se recunoască că aceste texte au efect pe scară mondială. Chiar dacă există, încă, astăzi ţări în care punerea lor în practică se află doar la nivel de aspiraţie şi nu a fost tradusă în realitate, acest Ansamblu de reguli minime continuă să exercite o influenţă importantă asupra personalului penitenciarelor.

Unele din punctele principale referindu-se la tinerii delincvenţi plasaţi în instituţii, sunt apărată de prevederile Ansamblului de reguli minime pentru tratamentul deţinuţilor (locuri de detenţie, arhitectura, aşternuturi de pat, haine, plângeri şi cereri ale deţinuţilor, contacte cu lumea exterioară, alimentaţie, servicii medicale, serviciu religios, separarea după vârstă, personal, muncă etc.) ca şi de dispoziţiile referitoare la delincvenţii periculoşi. Nu ar fi oportun să fie modificat Ansamblul de reguli minime pentru tratamentul deţinuţilor, pentru adaptarea la caracteristicile proprii stabilimentelor unde sunt plasaţi delincvenţii juvenili, în cadrul prezentului Ansamblu de reguli minime referitoare la administrarea justiţiei pentru minori.

Art. 27 face referire la condiţiile cerute de minorii plasaţi in instituţii (art.2.1), ca şi asupra diferitelor nevoi proprii vârstei lor, sexului şi personalităţii (art. 27.2). De asemenea, obiectivele şi conţinutul acestui articol se află în raport direct cu dispoziţiile pertinente ale Ansamblului de reguli minime pentru tratamentul deţinuţilor.

28. Aplicarea frecventă şi promptă a regimului de eliberare condiţionată

28.1 Autoritatea corespunzătoare va face recurs la eliberarea condiţionată cât mai repede cu putinţă.

28.2 Minorii aflaţi în regim de eliberare condiţionată vor fi asistaţi şi urmăriţi de o autoritate corespunzătoare şi vor primi sprijin total al comunităţii.

Comentariu:

Împuternicirea de a ordona eliberarea condiţionată poate fi conferită unei autorităţi competente, aşa cum se prevede la art. 14.1 sau alte autorităţi. Iată de ce este convenabilă folosirea termenului de autoritate *corespunzătoare* şi nu de autoritate *competentă*.

în măsura în care circumstanţele permit, se va da prioritate eliberării condiţionate în loc de a-1 lăsa pe tânărul delicvent de a-şi ispăşi întreaga pedeapsa. Dacă se demonstrează că au perspective serioase de reintegrare, chiar şi delincvenţii care par a fi periculoşi în momentul plasării lor în instituţie

pag 24.05.06.indd Sec5:228 30.05.2006 21:23:37

pot fi eliberaţi condiţionat atunci când se prezintă această posibilitate. Ca şi probaţiunea, eliberarea condiţionată poate fi acordată sub rezerva îndeplinirii satisfăcătoare a condiţiilor specificate de autorităţile interesate, într-o perioadă de probă prevăzută de hotărâre. De exemplu: *comportare bună* a delincventului, participarea sa la programele comunitare, rezidenţă în centrele de primire intermediară etc.

Atunci când delincvenţii plasaţi în instituţii sunt eliberaţi condiţionat, un agent de probaţiune sau un alt funcţionar (mai ales acolo unde regimul de probaţiune nu a fost încă adoptat) ar trebui să-i ajute şi să-i supravegheze, iar comunitatea ar trebui să fie încurajată să-i susţină.

29. Regimuri de semidetenţie

29.1 Se vor face eforturi să se creeze regimuri de semidetenţie în special în locuri cum ar fi centrele de primire intermediară, căminele socio-educative, internate de pregătire profesională şi alte locuri corespunzătoare, proprii reintegrării sociale a minorilor.

Comentariu:

Importanţa încadrării la ieşirea dintr-o instituţie este evidentă:

Prezentul articol evidenţiază necesitatea creării, sub diverse modalităţi, a regimurilor de semidetenţie.

Acest articol subliniază, de asemenea, necesitatea organizării unei întregi game de mijloace şi servicii destinate satisfacerii diferitelor nevoi ale tinerilor delincvenţi, a instituţiilor de sprijin pentru contribuirea la succesul reintegrării lor sociale.

Partea a VI-a. CERERI, PLANIFICARE, ELABORARE DE STRATEGII ŞI EVALUARE

30. Cercetarea, baza planificării, elaborarea strategiilor şi evaluarea

30.1 Se vor face eforturi în vederea organizării şi promovării cercetării necesare la elaborarea eficace a planurilor şi strategiilor.

30.2 Se vor face eforturi în vederea revederii şi evaluării periodice a tendinţelor, problemelor, a cauzelor delicvenţei şi a criminalităţii juvenile, ca şi a diverselor nevoi proprii minorilor în detenţie.

30.3 Se vor face eforturi în vederea integrării unui dispozitiv permanent de cercetare şi de evaluare în sistemul de administrare a justiţiei pentru minori, astfel încât să fie adunate şi analizate datele şi informaţiile pertinente de care

pag 24.05.06.indd Sec5:229 30.05.2006 21:23:37

este nevoie pentru o evaluare corespunzătoare, ameliorarea viitoare şi reforma administrativă.

30.4 în administrarea justiției pentru minori, prestarea de servicii trebuie să fie sistematic planificată şi pusă în practică şi trebuie să fie parte integrantă în efortul de dezvoltare națională.

Comentariu:

Utilizarea cercetării, care se află la baza politicii bine informate a justiției pentru minori, se face pentru a garanta urmărirea progreselor realizate în domeniul cunoştințelor şi pentru a favoriza ameliorarea constantă a sistemului de justiție pentru minori. Simbioza între cercetare şi strategii are o importanță deosebită pentru reuşita minorilor. Date fiind modificările rapide şi de cele mai multe ori radicale ale stilurilor de viață a tinerilor, ale justiției şi a dimensiunilor criminalității juvenile, reacțiile societății şi ale justiției la criminalitatea şi delicvența juvenilă sunt de cele mai multe ori stopate şi necorelate.

Art. 30 fixează, deci, normele ce permit integrarea cercetării în procesul de elaborare şi de aplicare a strategiilor în administrarea justiției pentru minori. Se cere o atenție deosebită asupra necesității de a revedea şi de a evalua programele şi masurile existente şi de a planifica justiția pentru minori în contextul mai larg al obiectivelor dezvoltării globale.

O evaluare fără întârziere a nevoilor tinerilor, ca şi a tendințelor şi problemelor delicvenței, este o condiție indispensabilă pentru îmbunătățirea formulării strategiilor corespunzătoare şi conceperea de intervenții satisfăcătoare, cu caracter formal şi neformale. în acest context, diverse organisme responsabile ar trebui să uşureze cercetarea efectuată de diverse persoane şi de organisme independente. Ar putea fi interesant să se ceară părerea tinerilor înşişi şi să se țină cont de ea, fără a se limita la cei care intră în contact cu sistemul.

În stadiul planificării, trebuie prevăzut un sistem de prestare de servicii în acelaşi timp eficace şi echitabil. în acest scop, ar trebui procedat la o evaluare periodică a nevoilor şi problemelor tinerilor, probleme destul de serioase şi speciale, şi la o definire a priorităților precise. De asemenea, ar trebui coordonată utilizarea resurselor existente corespunzătoare şi mai ales ar trebui prevăzute soluții de schimbare şi asigurat sprijinul comunității pentru realizarea mecanismelor de punere în practică şi de control al programelor adoptate.

pag 24.05.06.indd Sec5:230 30.05.2006 21:23:37

Normele Organizației Națiunilor Unite pentru protecția minorilor privați de libertate

G.A. res. 54/113, anexă, 45 N.U. GAOR Supl. (nr. 49A) la 205, N.U. Doc. A/45/49 (1990)

PERSPECTIVE FUNDAMENTALE

1. Sistemul justiției pentru minori trebuie să susțină drepturile şi siguranța şi să promoveze bunăstarea fizică şi mintală a minorilor. Pedeapsa cu închisoarea trebuie folosită numai ca o metodă extremă.
2. Privarea de libertate a minorilor se va face numai în conformitate cu principiile şi procedurile prezentate în aceste Norme şi în Normele standard minime pentru administrarea justiției pentru minori ale Organizației Națiunilor Unite (Normele de la Beijing). Privarea de libertate a unui minor trebuie să fie o măsură extremă şi pentru perioada minim necesară şi trebuie să se limiteze la cazurile excepționale. Durata sancțiunii trebuie să fie stabilită de o autoritate judiciară, fără a elimina posibilitatea scurtării pedepsei.
3. Normele au ca scop stabilirea unor standarde minime acceptate de Organizația Națiunilor Unite pentru protejarea minorilor privați de libertate sub orice formă, în conformitate cu drepturile şi libertățile fundamentale ale omului, şi în scopul de a contracara efectele negative ale tuturor tipurilor de detențiune şi de a promova integrarea în societate.
4. Normele trebuie aplicate imparțial, fără nici o discriminare în funcție de rasă, culoare, sex, vârstă, limbă, religie, naționalitate, opinii politice sau de altă natură, credințe sau practici culturale, proprietate, naştere sau statut al familiei, origine etnică sau socială şi deficiențe. Trebuie respectate credințele şi practicile culturale şi religioase şi conceptele morale ale minorului.
5. Normele sunt concepute pentru a servi ca standarde de referință convenabile şi pentru a încuraja şi ajuta profesioniştii implicați în conducerea sistemului de justiție pentru minori.
6. Normele trebuie puse la dispoziția personalului justiției pentru minori în limba națională a acestuia. Minorii care nu cunosc limba vorbită de personalul instituției de detențiune trebuie să aibă dreptul în mod gratuit la serviciile unui interpret oricând este necesar, mai ales în timpul examinării medicale şi al procedurilor disciplinare.

pag 24.05.06.indd Sec5:231 30.05.2006 21:23:37

7. Când este cazul, statele trebuie să includă Normele în legislaţia lor sau să o amendeze corespunzător şi să ofere remedii efective pentru încălcarea acestora, inclusiv compensarea când minorii sunt răniţi. De asemenea, statele trebuie să monitorizeze aplicarea Normelor.
8. Autorităţile competente trebuie să depună în mod constant eforturi pentru a conştientiza opinia publică de faptul că îngrijirea minorilor deţinuţi şi pregătirea lor pentru întoarcerea în societate constituie un serviciu social deosebit de important şi, în acest scop, trebuie luate măsuri care să promoveze contactele deschise între minori şi comunitatea locală.
9. Nimic din conţinutul Normelor nu trebuie interpretat ca excluzând aplicarea instrumentelor şi standardelor pertinente privind drepturile omului ale Organizaţiei Naţiunilor Unite, recunoscute de comunitatea internaţională, care sunt mai potrivite pentru a garanta drepturile, îngrijirea şi protecţia minorilor, copii sau tineri.
10. În cazul în care aplicarea practică a anumitor Norme cuprinse în secţiunile II-V, inclusiv, contrazice Normele cuprinse în prezenta secţiune, va fi considerată prioritară respectarea acestora din urmă.

SFERA ŞI APLICAREA NORMELOR

11. Pentru Norme, se aplică următoarele definiţii:
    (a) Minorul reprezintă orice persoană care nu a împlinit 18 ani. Limita de vârstă sub care nu este permisă privarea de libertate a unui copil trebuie stabilită prin lege;
    (b) Privarea de libertate înseamnă orice formă de detenţiune sau de reţinere sau plasarea unei persoane într-o instituţie de îngrijire publică sau privată, pe care această persoană nu are permisiunea să o părăsească oricând doreşte, în urma unui ordin al unei autorităţi juridice, administrative sau al altei autorităţi publice.

12. Privarea de libertate trebuie aplicată în condiţii şi împrejurări care asigură respectarea drepturilor minorilor. Minorilor deţinuţi în instituţii trebuie să li se asigure participarea la activităţi şi programe care să le promoveze şi susţină sănătatea şi respectul de sine, să le stimuleze simţul răspunderii şi să încurajeze acele atitudini şi aptitudini care îi vor ajuta în dezvoltarea potenţialului lor ca membri ai societăţii.
13. Sub nici un motiv legat de statutul lor nu li se vor refuza minorilor privaţi de libertate drepturile civile, economice, politice, sociale sau culturale care le sunt acordate prin dreptul naţional sau internaţional şi care sunt compatibile cu privarea de libertate.

pag 24.05.06.indd Sec5:232 30.05.2006 21:23:38

14. Protecţia drepturilor individuale ale minorilor, în special în ceea ce priveşte legalitatea executării măsurilor de detenţiune, va fi garantată de autoritatea competentă, pe când obiectivele integrării sociale vor fi asigurate prin inspecţii periodice şi alte mijloace de control, efectuat în conformitate cu standardele internaţionale, legile şi reglementările naţionale, de către un corp de control corespunzător constituit, autorizat să viziteze minorii şi care nu aparţine instituţiei de detenţiune.
15. Normele se aplică tuturor tipurilor şi formelor de instituţii de detenţiune în care minorii sunt privaţi de libertate. Secţiunile I, II, IV şi V ale Normelor se aplică tuturor instituţiilor de detenţiune şi cadrelor instituţionale în care sunt reţinuţi minorii, iar secţiunea III se aplică în mod specific minorilor arestaţi sau care aşteaptă judecarea.
16. Normele vor fi aplicate în contextul condiţiilor economice, sociale şi culturale specifice fiecărui stat membru.

MINORII ARESTAŢI SAU CARE AŞTEAPTĂ JUDECAREA

17. Minorii care sunt reţinuţi în arest sau care aşteaptă judecata („nejudecaţi") sunt consideraţi nevinovaţi şi vor fi trataţi ca atare. Detenţiunea înainte de judecare va fi, pe cât posibil, evitată şi limitată la situaţii excepţionale. De aceea, se vor face toate eforturile pentru a aplica măsuri alternative. Când se aplică, totuşi, arestul preventiv, tribunalele pentru minori şi cei care conduc investigaţiile vor acorda prioritate maximă rezolvării celei rapide a unor astfel de cazuri, pentru a asigura scurtarea pe cât posibil a detenţiunii. Deţinuţii nejudecaţi trebuie separaţi de minorii condamnaţi.
18. Condiţiile în care este deţinut un minor nejudecat trebuie să fie în conformitate cu normele expuse mai jos, cu prevederi suplimentare, dacă sunt necesare şi adecvate, ţinând cont de prezumţia de nevinovăţie, de durata detenţiunii şi de statutul legal şi situaţia minorului. Aceste prevederi includ, dar nu se limitează în mod necesar la următoarele:
    (a) minorii trebuie să aibă dreptul la consiliere juridică şi să aibă posibilitatea de a solicita servicii juridice gratuite, dacă acest lucru este posibil, şi de a comunica regulat cu consilierii lor juridici. Se va asigura confidenţialitatea acestor comunicări;
    (b) minorilor trebuie să li se ofere, când este posibil, posibilitatea de a presta o muncă, contra unei remuneraţii, şi de a-şi continua studiile sau pregătirea, dar fără să li se impună acest lucru. Munca, studiile sau pregătirea nu trebuie să constituie o cauză a prelungirii detenţiei;
    (c) Minorii trebuie să primească şi păstreze materiale pentru distracţie şi recreere compatibile cu interesele administrării justiţiei.

pag 24.05.06.indd Sec5:233 30.05.2006 21:23:38

CONDUCEREA INSTITUȚIILOR PENTRU MINORI

Dosarele

19. Toate rapoartele, inclusiv dosarul penal, fişele medicale şi evidenţele procedurilor disciplinare, şi toate celelalte documente legate de forma, conţinutul şi detaliile tratamentului trebuie păstrate într-un dosar individual confidenţial, care trebuie să fie actualizat, accesibil numai persoanelor autorizate şi clasificat astfel încât să fie uşor de înţeles. Când este posibil, fiecare minor trebuie să aibă dreptul de a contesta orice fapt sau opinie conţinute în dosarul său, astfel încât să permită rectificarea afirmaţiilor inexacte, nefondate sau incorecte. Pentru a-şi exercita acest drept, trebuie să existe proceduri care permit unei părţi terţe competente accesul la şi consultarea dosarului, la cerere. La eliberare, dosarele minorilor vor fi sigilate şi, la timpul cuvenit, distruse.
20. Nici un minor nu trebuie primit în nici o instituţie de detenţiune fără un ordin valabil al unei autorităţi juridice, administrative sau al altei autorităţi publice. Detaliile acestui ordin vor fi imediat consemnate în registru. Nici un minor nu trebuie reţinut într-o instituţie în care nu există un astfel de registru.

Admiterea, înregistrarea, mutarea şi transferul

21. În fiecare instituţie în care sunt reţinuţi minori, trebuie să existe o evidenţă completă şi sigură cuprinzând următoarele informaţii despre fiecare minor primit:
    (a) Informaţii privind identitatea minorului;
    (b) Faptul şi motivele încredinţării şi autoritatea pentru aceasta;
    (c) Ziua şi ora admiterii, transferului şi eliberării;
    (d) Detalii privind înştiinţarea părinţilor şi tutorilor la fiecare admitere, transfer sau eliberare a minorului aflat în îngrijirea lor la momentul încredinţării;
    (e) Detalii privind problemele de sănătate fizică şi mintală cunoscute, inclusiv despre abuzul de droguri sau alcool.
22. Informaţiile privind admiterea, plasarea, transferul sau eliberarea trebuie furnizate fără întârziere părinţilor şi tutorilor sau celei mai apropiate rude a minorului implicat.
23. Cât mai curând posibil după primire trebuie redactate şi trimise administraţiei rapoarte complete şi informaţii relevante despre fiecare minor.

pag 24.05.06.indd Sec5:234 30.05.2006 21:23:38

24. Atunci când ajung, tuturor minorilor li se va da o copie a regulilor care se aplică în respectiva instituţie de detenţiune şi o descriere în scris a drepturilor şi obligaţiilor lor, într-o limbă pe care o înţeleg, împreună cu adresa autorităţii abilitate să primească plângerile lor, ca şi adrese ale unor agenţii şi organizaţii publice sau private, care oferă consiliere juridică. Pentru minorii analfabeţi sau care nu pot înţelege limba sub forma scrisă, se va găsi o modalitate de a le transmite aceste informaţii astfel încât să le înţeleagă.
25. Toţi minorii trebuie ajutaţi să înţeleagă regulile organizării interioare a instituţiei, scopurile şi metodologia de îngrijire, cerinţele şi procedurile disciplinare, alte metode autorizate de a căuta informaţii şi de a înainta plângeri şi toate celelalte informaţii care să le permită să-şi înţeleagă pe deplin drepturile şi obligaţiile din timpul detenţiei.
26. Transportul minorilor trebuie efectuat pe spezele administraţiei, în mijloace de transport adecvat ventilate şi luminate, astfel încât în nici o situaţie nu vor fi supuşi greutăţilor sau umilinţelor. Minorii nu trebuie transferaţi de la o instituţie la alta în mod arbitrar.

Clasificarea şi plasarea

27. Cât mai curând posibil după momentul primirii, fiecare minor trebuie intervievat şi trebuie pregătit un raport psihologic şi social care să identifice toţi factorii relevanţi tipului specific de îngrijire şi programului necesar minorului. Acest raport, împreună cu un raport pregătit de un medic ofiţer care a examinat minorul la sosire, trebuie înaintat directorului pentru a hotărî cea mai adecvată plasare pentru minor în cadrul instituţiei şi tipul şi nivelul de îngrijire specifice şi programul care va fi urmat. Când este necesar un program de reabilitare special şi când perioada petrecută în instituţie o permite, personalul specific pregătit al instituţiei trebuie să pregătească în scris un plan de tratament individualizat, specificând obiectivele tratamentului, perioada şi mijloacele, etapele şi întârzierile cu care pot fi atinse obectivele.
28. Deţinerea minorilor se va efectua numai în condiţii în care se iau în consideraţie nevoile lor particulare, statutul, cerinţele speciale în funcţie de vârstă, personalitate, sex şi tipul infracţiunii, ca şi sănătatea lor fizică şi mintală, şi care le asigură protecţia faţă de influenţe negative şi situaţii de risc. Principalul criteriu de separare a diferitelor categorii de minori privaţi de libertate trebuie să fie asigurarea tipului de îngrijire cel mai adecvat pentru nevoile particulare ale persoanelor implicate şi protejarea integrităţii lor fizice, mintale şi morale, ca şi a bunăstării lor.
29. În toate instituţiile de detenţiune minorii trebuie separaţi de adulţi, cu excepţia cazului în care sunt membri ai aceleiaşi familii. În situaţii atent

pag 24.05.06.indd Sec5:235 30.05.2006 21:23:38

controlate, minorii pot fi ţinuţi împreună cu adulţi atent selectaţi, ca parte a unui program special care s-a dovedit binefăcător pentru minorii implicaţi.

30. Trebuie înfiinţate instituţii de detenţiune deschise pentru minori. Instituţiile de detenţiune deschise sunt cele cu măsuri minime de securitate sau fără astfel de măsuri. Populaţia acestor instituţii trebuie să fie cât mai redusă posibil. Numărul minorilor deţinuţi în instituţii închise ar trebui să fie destul de mic încât să permită tratamentul individualizat. Instituţiile de detenţiune pentru minori trebuie descentralizate şi să aibă dimensiunile necesare pentru a facilita accesul şi contactul între minori şi familiile lor. Trebuie înfiinţate şi integrate în mediul social, economic şi cultural al comunităţii instituţii de detenţiune de proporţii reduse.

Mediul fizic şi facilităţile

31. Minorii privaţi de libertate au dreptul la acele facilităţi şi servicii care întrunesc toate condiţiile sănătăţii şi demnităţii umane.
32. Proiectarea instituţiilor de detenţiune pentru minori şi mediul înconjurător al acestora trebuie să fie adecvate obiectivelor de reabilitare ale tratamentului, ţinând cont de necesitatea minorului de intimitate, stimuli senzoriali, posibilitatea de a petrece timp cu persoane de aceeaşi vârstă şi de a participa la exerciţii fizice, activităţi sportive şi de divertisment. Instituţiile de detenţiune trebuie astfel proiectate încât să se reducă la minimum riscul incendiilor şi să fie asigurată evacuarea în siguranţă. Trebuie să fie dotate cu un sistem eficient de alarmă în caz de incendiu şi să existe proceduri oficiale, repetate, care să asigure siguranţa minorilor. Instituţiile de detenţiune nu trebuie amplasate în zone unde există riscuri cunoscute pentru sănătate sau alte primejdii.
33. Facilităţile pentru dormit constau în mod normal în dormitoare pentru grupuri mici sau dormitoare individuale, ţinând cont de standardele locale. În timpul orelor de somn trebuie asigurată supravegherea constantă, discretă a tuturor camerelor de dormit, inclusiv a camerelor individuale şi a dormitoarelor comune, pentru a asigura protecţia fiecărui minor. În conformitate cu standardele locale sau naţionale, fiecare minor trebuie să beneficieze de un pat separat şi corespunzător, care trebuie să fie curat când îi este repartizat şi schimbat destul de des pentru a asigura curăţenia.
34. Instalaţiile sanitare trebuie să fie astfel amplasate şi să se ridice la standarde care să permită fiecărui minor să-şi satisfacă necesităţile fiziologice în intimitate şi în condiţii de curăţenie şi decenţă.
35. Păstrarea efectelor personale este un element de bază al dreptului la intimitate şi este esenţială pentru bunăstarea psihologică a minorului. Trebuie recunoscut şi respectat dreptul fiecărui minor de a păstra efecte

pag 24.05.06.indd Sec5:236 30.05.2006 21:23:38

personale şi de a beneficia de facilităţi adecvate de depozitare a acestora. Efectele personale pe care un minor nu doreşte să le reţină sau care sunt confiscate trebuie păstrate în condiţii de siguranţă. Minorul trebuie să semneze un inventar pentru acestea. Trebuie luate măsuri pentru păstrarea lor în bune condiţii. Toate aceste articole şi banii trebuie înapoiate minorului la eliberare, cu excepţia cazului în care minorul a fost autorizat să cheltuiască bani sau să vândă astfel de obiecte în afara instituţiei. Dacă un minor primeşte sau dacă se găseşte asupra lui vreun medicament, medicul ofiţer trebuie să hotărască felul în care va fi folosit.

36. În măsura posibilului, minorii trebuie să aibă dreptul de a folosi hainele proprii. Instituţiile de detenţiune trebuie să asigure că fiecare minor are haine personale potrivite climei şi adecvate pentru a asigura o stare de sănătate bună şi care nu sunt în nici un fel degradante sau umilitoare. Minorilor care sunt mutaţi sau care părăsesc o instituţie, indiferent de scop, li se va permite să poarte haine proprii.
37. Toate instituţiile de detenţiune vor asigura că fiecare minor primeşte mâncare adecvat preparată şi servită la ore normale de masă, de calitatea şi în cantitatea necesare pentru a satisface standardele dietetice, igienice şi sanitare şi, în măsura posibilului, exigenţele religioase şi culturale. Fiecare minor trebuie să aibă în permanenţă la dispoziţie apă de băut curată.

A. Educaţia, pregătirea profesională şi munca

38. Fiecare minor aflat la vârsta şcolarizării obligatorii are dreptul la educaţia corespunzătoare nevoilor şi abilităţilor sale şi destinată să-l pregătească pentru întoarcerea în societate. Această educaţie trebuie asigurată în afara instituţiei de detenţiune, în şcoli publice atunci când acest lucru este posibil şi, în orice caz, de către profesori calificaţi prin programe integrate în sistemul educaţional al ţării respective astfel încât, după eliberare, minorii să îşi poată continua studiile fără dificultăţi. Administraţia instituţiilor de detenţiune trebuie să acorde o atenţie specială educaţiei minorilor străini sau cu necesităţi culturale sau etnice speciale. Minorii analfabeţi sau care au dificultăţi de înţelegere sau învăţare trebuie să aibă dreptul la educaţie specială.
39. Minorii care au depăşit vârsta şcolarizării obligatorii şi care doresc să-şi continue studiile trebuie să aibă permisiunea şi să fie încurajaţi să o facă, şi trebuie depuse toate eforturile pentru a le facilita accesul la programe educaţionale adecvate.
40. Diplomele sau certificatele educaţionale conferite minorilor în timpul detenţiunii nu trebuie să indice în nici un fel că minorul a fost instituţionalizat.

pag 24.05.06.indd Sec5:237 30.05.2006 21:23:39

41. Fiecare instituţie de detenţiune trebuie să asigure accesul la o bibliotecă corespunzător dotată cu cărţi şi reviste atât pentru învăţat, cât şi pentru recreere şi adecvate pentru minori, care trebuie încurajaţi şi ajutaţi să le folosească.
42. Toţi minorii trebuie să aibă dreptul de a beneficia de pregătire profesională pentru meserii care îi pot pregăti pentru angajare în viitor.
43. Ţinând cont de o selecţie vocaţională corespunzătoare şi de condiţiile administraţiei instituţionale, minorii trebuie să aibă posibilitatea de a alege tipul de muncă pe care doresc să o presteze.
44. Toate standardele de protecţie naţionale şi internaţionale privind munca prestată de copii şi tineri trebuie să se aplice şi pentru minorii privaţi de libertate.
45. Atunci când este posibil, minorilor trebuie să li se ofere ocazia de a presta o muncă remunerată, preferabil în cadrul comunităţii locale, ca o completare a pregătirii profesionale, oferită pentru a spori posibilitatea de a găsi un loc de muncă potrivit atunci când se întorc în comunitate. Tipul de muncă trebuie să fie de natură să asigure o pregătire corespunzătoare, care să îi ajute pe minori după eliberare. Organizarea şi metodele de muncă oferite în instituţiile de detenţiune trebuie să fie cât mai asemănătoare posibil cu cele ale activităţilor similare din cadrul comunităţii, astfel încât să îi pregătească pe minori pentru condiţiile unei vieţi normale.
46. Fiecare minor care prestează o muncă trebuie să aibă dreptul la o remuneraţie echitabilă. Interesele minorilor şi ale pregătirii lor profesionale nu trebuie subordonate scopului de a aduce profituri instituţiei de detenţiune sau unei terţe părţi. În mod normal, o parte din câştigurile minorului trebuie să fie reţinută pentru a constitui un fond de economii care i se vor înmâna minorului la eliberare. Minorul trebuie să aibă dreptul de a folosi restul acestor câştiguri pentru a cumpăra articole de uz personal sau pentru a despăgubi victima afectată de delictul pe care l-a comis sau pentru a le trimite familiei sale sau altor persoane din afara instituţiei de detenţiune.

Recreerea

47. Toţi minorii trebuie să aibă dreptul zilnic la o perioadă adecvată pentru exerciţii libere, în aer liber, oricând vremea permite acest lucru, în care în mod normal trebuie să li se ofere posibilităţi de pregătire fizică şi recreere corespunzătoare. Pentru aceste activităţi trebuie să se asigure spaţiu, instalaţii şi echipamente adecvate. Fiecare minor trebuie să aibă zilnic timp suplimentar pentru odihnă, din care poate folosi o parte, dacă doreşte, pentru a-şi dezvolta abilităţile sau talentul artistic. Instituţia de detenţiune

pag 24.05.06.indd Sec5:238 30.05.2006 21:23:39

trebuie să asigure că fiecare minor este apt fizic pentru a participa la programele de educație fizică disponibile. Trebuie să se ofere terapie și educație fizică reparatorie, sub supraveghere medicală, minorilor care au nevoie de acestea.

Religia

48. Fiecare minor trebuie să aibă permisiunea de a-și satisface nevoile impuse de viața sa religioasă și spirituală, mai ales de a participa la slujbele sau întrunirile organizate în instituția de detențiune sau de a ține propria slujbă și de a poseda cărțile necesare sau obiectele de ritual și învățătură ale religiei sale. Dacă o instituție de detențiune cuprinde un număr suficient de minori de o anumită religie, trebuie desemnat sau aprobat unul sau mai mulți reprezentanți ai respectivei religii și trebuie să i se permită să țină slujbe în mod regulat sau să facă minorilor vizite pastorale particulare, la cererea acestora. Fiecare minor trebuie să aibă dreptul de a primi vizite de la un reprezentant calificat al oricărei religii pe care o alege, ca și dreptul de a participa la servicii religioase și de a refuza liber educația, consilierea sau îndoctrinarea religioasă.

Asistența medicală

49. Fiecare minor va beneficia de îngrijire medicală adecvată, atât preventivă cât și curativă, incluzând tratament stomatologic, oftalmologic și psihologic, ca și de produsele farmaceutice și dietele speciale indicate de medic. Când este posibil, îngrijirea medicală trebuie asigurată minorilor deținuți prin instituțiile și serviciile sanitare ale comunității în care se află instituția de detențiune, în scopul de a preveni stigmatizarea minorului și de a-i promova respectul de sine și integrarea în comunitate.
50. Fiecare minor are dreptul de a fi examinat de un medic imediat după sosirea într-o instituție de detențiune, în scopul de a găsi orice dovadă a unui tratament necorespunzător anterior și de a identifica orice stare fizică sau psihică care necesită servicii medicale.
51. Serviciile medicale asigurate minorilor trebuie să încerce identificarea și să trateze orice afecțiune fizică sau psihică, abuz de substanțe sau altă condiție care poate împiedica integrarea minorului în societate. Fiecare instituție de detențiune pentru minori trebuie să aibă acces imediat la servicii și echipamente medicale adecvate, corespunzătoare numărului și situației rezidenților, și la personal specializat pentru îngrijire preventivă și pentru rezolvarea urgențelor medicale. Fiecare minor care este bolnav, care afirmă că este bolnav sau prezintă simptome ale unei afecțiuni fizice sau psihice trebuie examinat cu promptitudine de un medic ofițer.

pag 24.05.06.indd Sec5:239 30.05.2006 21:23:39

52. Orice medic ofiţer care are motive să considere că sănătatea fizică sau psihică a unui minor a fost sau va fi serios afectată de continuarea detenţiunii, de o grevă a foamei sau orice aspect al detenţiunii trebuie să raporteze imediat acest fapt directorului respectivei instituţii de detenţiune şi autorităţii independente responsabile de asigurarea bunăstării minorului.
53. Orice minor care suferă de o afecţiune psihică trebuie tratat într-o instituţie specializată, sub supraveghere medicală independentă. Trebuie luate măsuri, prin cooperare cu agenţiile abilitate, pentru a asigura orice continuare necesară a tratamentului după eliberare.
54. Instituţiile de detenţiune pentru minori trebuie să adopte programe specializate de prevenire şi reabilitare în cazul abuzului de droguri, conduse de personal specializat. Aceste programe trebuie adaptate în funcţie de vârsta, sexul şi alte particularităţi ale minorului implicat, şi trebuie să existe facilităţi şi servicii de dezintoxicare, asigurate de personal calificat, pentru minorii dependenţi de alcool sau de droguri.
55. Medicamentele trebuie administrate numai pentru tratamentele medicale necesare şi, când este posibil, după obţinerea acordului avizat al minorului implicat. În mod special, nu trebuie administrate în scopul obţinerii unor informaţii sau a unei mărturisiri, ca pedeapsă sau ca metodă de constrângere. Minorii nu vor fi niciodată testaţi pentru folosirea experimentală a unor medicamente sau tratamente. Administrarea oricărui medicament trebuie întotdeauna autorizată şi efectuată de către personal medical calificat.

Înştiinţarea privind boala, rănirea şi decesul

56. Familia sau tutorele unui minor şi orice altă persoană desemnată de minor au dreptul de a fi informaţi în legătură cu starea sănătăţii minorului, la cerere şi în cazul oricăror modificări importante privind sănătatea minorului. Directorul instituţiei de detenţiune trebuie să înştiinţeze fără întârziere familia sau tutorele minorului implicat sau altă persoană desemnată, în cazul decesului, îmbolnăvirii care necesită transferarea minorului la o instituţie medicală din exterior, sau al unei situaţii care necesită îngrijire clinică în cadrul instituţiei de detenţiune pentru mai mult de 48 de ore. De asemenea, trebuie înştiinţate autorităţile consulare ale statului al cărui cetăţean este un minor străin.
57. La moartea unui minor în timpul perioadei de privare de libertate, cea mai apropiată rudă trebuie să aibă dreptul de a examina certificatul de deces, de a vedea corpul şi de a hotărî ce se va întâmpla cu acesta. La moartea unui minor aflat în detenţiune, trebuie întreprinsă o anchetă independentă a cauzelor morţii, al cărei raport va fi pus la dispoziţia celei mai apropiate

pag 24.05.06.indd Sec5:240 30.05.2006 21:23:39

rude. Această anchetă trebuie efectuată şi atunci când moartea unui minor survine în decurs de şase luni de la data eliberării sale din instituţia de detenţiune şi există motive pentru a considera că moartea are legătură cu perioada de detenţiune.

58. Orice minor trebuie informat cât mai curând posibil de moartea, îmbolnăvirea sau rănirea gravă a oricărui membru de gradul I al familiei sale şi trebuie să i se asigure posibilitatea de a participa la funeraliile decedatului sau de a vizita o rudă grav bolnavă.

Contactele cu comunitatea

59. Trebuie asigurate toate mijloacele pentru a garanta că minorii comunică adecvat cu lumea din exterior, ceea ce constituie o parte integrantă a dreptului la tratament corect şi umanitar şi este esenţial pentru pregătirea minorilor pentru întoarcerea la societate. Trebuie să li se permită minorilor să comunice cu familiile, prietenii şi alte persoane sau reprezentanţi ai unor organizaţii respectabile din exterior, să părăsească instituţiile de detenţiune pentru a-şi vizita căminul şi familia şi să primească permisiune specială de a părăsi instituţia de detenţiune în scopuri educaţionale, vocaţionale sau pentru alte motive importante. Dacă un minor execută o pedeapsă, timpul petrecut în afara instituţiei de detenţiune trebuie considerat ca parte perioadei de executare a sentinţei.
60. Fiecare minor trebuie să aibă dreptul de a primi vizite constante şi frecvente, în principiu o dată pe săptămână şi nu mai rar de o dată pe lună, în condiţii care respectă nevoia minorului de intimitate, contact şi comunicare nelimitată cu familia şi cu avocatul apărării.
61. Fiecare minor trebuie să aibă dreptul de a comunica în scris sau telefonic cel puţin de două ori pe săptămână cu o persoană pe care o alege, cu excepţia cazului când acest lucru este limitat legal, şi trebuie să fie ajutat să-şi exercite efectiv acest drept. Fiecare minor trebuie să aibă dreptul de a primi corespondenţă.
62. Minorii trebuie să aibă posibiliattea de a fi informaţi în legătură cu ultimele ştiri, citind ziare, reviste şi alte publicaţii, prin acces la programele de radio şi televiziune şi filme şi prin vizite ale reprezentanţilor oricărui club sau organizaţii legale de care sunt interesaţi minorii.

pag 24.05.06.indd Sec5:241 30.05.2006 21:23:39

Limitarea constrângerii fizice şi folosirea forţei

63. Trebuie interzisă folosirea instrumentelor de constrângere şi a forţei, indiferent de scop, cu excepţia celor prevăzute în norma 64 de mai jos.
64. Instrumentele de constrângere şi forţa pot fi folosite numai în cazuri excepţionale, când toate celelalte metode de control au fost epuizate şi au eşuat, şi numai după cum este specific autorizat şi precizat de legislaţie şi regulament. Acestea nu trebuie să provoace situaţii umilitoare sau degradante şi trebuie folosite restrictiv şi pentru o perioadă cât mai scurtă cu putinţă. Se poate recurge la astfel de metode prin ordinul directorului administraţiei, pentru a împiedica un minor să se automutileze, să rănească alte persoane sau să provoace pagube serioase. În astfel de cazuri, directorul trebuie să consulte fără întârziere personalul medical şi alt personal competent şi să raporteze autorităţii administrative superioare.
65. Trebuie interzise portul şi folosirea armelor de către personal în orice instituţie în care sunt deţinuţi minori.

Proceduri disciplinare

66. Orice măsuri şi proceduri disciplinare trebuie să menţină siguranţa şi o viaţă comunitară liniştită şi trebuie să respecte demnitatea inalienabilă a minorului şi obiectivele fundamentale ale îngrijirii instituţionale, şi anume insuflarea simţului dreptăţii, a respectului de sine şi pentru drepturile fundamentale ale fiecărei persoane.
67. Toate măsurile disciplinare care constituie un tratament crud, inuman sau degradant vor fi strict interzise, inclusiv pedeapsa corporală, plasarea într-o celulă neluminată, izolarea sau orice altă pedeapsă care poate pune în pericol sănătatea fizică sau mintală a minorului implicat. Trebuie interzise cu desăvârşire reducerea alimentaţiei sau interzicerea contactului cu membrii familiei. Munca trebuie considerată întotdeauna ca un instrument educaţional şi o metodă de a promova respectul de sine al minorului în pregătirea acestuia pentru întoarcerea la comunitate şi nu trebuie impusă ca sancţiune disciplinară. Minorul trebuie sancţionat o singură dată pentru aceeaşi abatere disciplinară. Trebuie interzise sancţiunile colective.
68. Ţinând cont de caracteristicile, nevoile şi drepturile fundamentale ale minorilor, legislaţia şi reglementările adoptate de autoritatea administrativă competentă trebuie să stabilească norme cu privire la următoarele:
    (a) comportamentul care constituie o abatere disciplinară;
    (b) tipul şi durata sancţiunilor disciplinare care pot fi aplicate;
    (c) autoritatea competentă să impună astfel de sancţiuni;
    (d) autoritatea competentă să examineze apelurile.

pag 24.05.06.indd Sec5:242 30.05.2006 21:23:40

69. Orice raport privind comportamentul necorespunzător trebuie prezentat imediat autorității competente, care trebuie să decidă fără întârziere asupra acestuia. Autoritatea competentă trebuie să efectueze o examinare minuțioasă a cazului.
70. Sancționarea disciplinară a unui minor trebuie să se conformeze strict cu termenii legislației şi reglementărilor în vigoare. Nici un minor nu trebuie sancționat, cu excepția cazului în care a fost informat în legătură cu presupusa infracțiune astfel încât să înțeleagă şi i s-a oferit posibilitatea de a-şi susține apărarea, inclusiv dreptul de a recurge la o autoritate competentă imparțială. Trebuie să se țină o evidență a tuturor procedurilor disciplinare.
71. Nici un minor nu trebuie să fie însărcinat cu activități disciplinare, în afară de cazul în care este vorba despre supravegherea unor activități sociale, educaționale sau sportive specificate sau despre programe autoconduse.

Inspectarea şi plângerile

72. Trebuie desemnați inspectori calificați sau o autoritate echivalentă constituită în mod corespunzător, care nu aparține conducerii instituției, pentru a efectua inspecții obişnuite, în mod regulat, şi inspecții neanunțate, din proprie inițiativă, şi trebuie să li se garanteze independența în exercitarea acestei funcții. Inspectorii trebuie să aibă acces nelimitat la toate persoanele angajate sau care lucrează în orice instituție în care minorii sunt sau pot fi privați de libertate, la toți minorii şi toate dosarele unor astfel de instituții.
73. La inspecții trebuie să participe medici ofițeri calificați, delegați pe lângă autoritatea care efectuează inspecția sau serviciul de sănătate publică, care să evalueze modul în care sunt respectate normele privind mediul fizic, igiena, cazarea, alimentația, exercițiile fizice şi serviciile medicale, ca şi orice alt aspect sau orice condiții ale vieții instituționalizate care afectează sănătatea fizică şi mintală a minorilor. Fiecare minor trebuie să aibă dreptul de a discuta confidențial cu orice inspector care efectuează o inspecție.
74. După efectuarea inspecției, trebuie să i se solicite inspectorului întocmirea unui raport privind cele constatate. Raportul trebuie să includă o evaluare a modului în care instituțiile de detențiune se conformează prezentelor norme şi prevederilor pertinente ale legislației naționale şi recomandări privind orice măsuri considerate necesare pentru a asigura respectarea acestora. Orice fapte descoperite de un inspector, care par să indice că s-a comis încălcarea prevederilor legale privind drepturile minorilor sau funcționarea unei instituții de detențiune pentru minori, trebuie comunicate autorităților competente pentru investigare şi urmărire.

pag 24.05.06.indd Sec5:243 30.05.2006 21:23:40

75. Orice minor trebuie să aibă posibilitatea de a adresa cereri sau plângeri directorului instituției de detenție și reprezentantului său autorizat.
76. Orice minor trebuie să aibă dreptul de a înainta o cerere sau o plângere, fără a i se cenzura conținutul, administrației centrale, autorității juridice sau altor autorități aprobate prin mijloace autorizate și să fie informat fără întârziere în legătură cu răspunsul.
77. Trebuie depuse eforturi pentru înființarea unui birou independent (avocat al poporului) care să primească și să cerceteze plângerile înaintate de minori privați de libertate și să ajute la obținerea unor înțelegeri echitabile.
78. Orice minor trebuie să aibă dreptul de a solicita ajutorul membrilor familiei sale, al unor consilieri juridici, organizații umanitare sau al altora, atunci când acest lucru este posibil, pentru a înainta o plângere. Minorilor analfabeți trebuie să li se asigure tot ajutorul necesar dacă au nevoie de serviciile agențiilor și organizațiilor de stat sau private care asigură consiliere juridică sau care sunt abilitate să primească plângeri.

Întoarcerea la comunitate

79. Toți minorii trebuie să beneficieze de sprijinul unor servicii specializate, care să îi ajute să se întoarcă în societate, la viața de familie, la școală sau serviciu, după eliberare. În acest scop trebuie prevăzute cursuri și proceduri speciale, inclusiv eliberareacondiționată.
80. Autoritățile competente trebuie să ofere sau să asigure servicii de asistență care să îi ajute pe minori să se reintegreze în societate și să reducă prejudecățile cu care se confruntă aceștia. Aceste servicii trebuie să asigure, în măsura posibilului, că minorului beneficiază de condiții decente de locuit, de un loc de muncă, de haine și suficiente mijloace pentru a se întreține după eliberare, pentru a facilita succesul reintegrării. Reprezentanții agențiilor care asigură astfel de servicii trebuie consultați și trebuie să aibă acces la minori în timpul detenției, în scopul de a-i ajuta la întoarcerea în comunitate.

Personalul

81. Personalul trebuie să fie calificat și să includă un număr suficient de specialiști, cum ar fi educatori, instructori pentru pregătirea profesională, consilieri, asistenți sociali, psihiatri și psihologi. În mod normal, aceștia, împreună restul personalului specializat, trebuie să fie angajați permanenți. Aceasta nu înseamnă excluderea angajaților cu o fracțiune de normă sau a voluntarilor, atunci când sprijinul și pregătirea pe care le pot asigura aceștia sunt corespunzătoare și benefice. Instituțiile de detenție trebuie să folosească toate resursele de îndreptare, educative, morale, spirituale

pag 24.05.06.indd Sec5:244 30.05.2006 21:23:40

sau orice alte resurse şi forme de asistenţă corespunzătoare şi disponibile în cadrul comunităţii, în conformitate cu nevoile şi problemele individuale ale minorilor deţinuţi.

82. Administraţia trebuie să garanteze selectarea şi recrutarea atentă a fiecărei categorii sau tip de personal, deoarece conducerea în bune condiţii a instituţiilor de detenţiune depinde de integritatea, umanitatea, abilităţile şi capacitatea profesională a acestora de a lucra cu minorii, ca şi de adecvarea personală pentru această muncă.
83. Pentru a atinge scopurile menţionate mai sus, angajaţii trebuie desemnaţi ca ofiţeri profesionişti şi remuneraţi adecvat pentru a atrage şi păstra persoane corespunzătoare. Personalul instituţiilor de detenţiune trebuie încurajat în permanenţă să îşi îndeplinească îndatoririle şi obligaţiile într-un mod uman, profesionist, corect şi eficient, să se comporte în orice situaţie în aşa fel încât să merite şi să câştige respectul minorilor şi să ofere acestora un model pozitiv.
84. Administraţia trebuie să introducă forme de organizare şi conducere care să faciliteze comunicarea între diferitele categorii de personal din fiecare instituţie de detenţiune, astfel încât să promoveze cooperarea dintre diversele servicii de asistenţă angajate în îngrijirea minorilor, ca şi între personal şi conducere, în scopul de a garanta că personalul aflat în contact direct cu minorii este capabil să îşi desfăşoare activitatea în condiţii favorabile îndeplinirii eficiente a îndatoririlor pe care le are.
85. Membrii personalului trebuie să beneficieze de pregătire adecvată, astfel încât să fie capabili să îşi îndeplinească eficient responsabilităţile, în special pregătire în psihologia copilului, bunăstarea copilului şi standardele şi normele internaţionale privind drepturile omului şi drepturile copilului, inclusiv Normele prezente. Membrii personalului trebuie să îşi menţină şi îmbogăţească cunoştinţele şi capacitatea profesională prin urmarea unor cursuri de perfecţionare profesională, organizate la intervale adecvate în decursul carierei lor.
86. Directorul unei instituţii trebuie să aibă calificarea necesară acestei însărcinări, abilităţi de conducere şi pregătire şi experienţă corespunzătoare şi trebuie să îşi îndeplinească îndatoririle în permanenţă.
87. În îndeplinirea îndatoririlor pe care le au, membrii personalului trebuie să respecte şi să protejeze demnitatea umană şi drepturile fundamentale ale minorilor, în special pe următoarele:
    (a) Li se interzice tuturor membrilor instituţiei de detenţiune sau ai personalului să aplice, instige la sau să tolereze orice act de tortură sau orice formă de tratament, pedeapsă, corecţie sau de disciplinare

pag 24.05.06.indd Sec5:245 30.05.2006 21:23:40

care sunt brutale, crude, inumane sau degradante, indiferent de pretext sau de situație;

(b) Toți membrii personalului vor respinge şi combate riguros orice act de corupție, raportându-l fără întârziere autorităților competente;

(c) Toți membrii personalului trebuie să respecte prezentele Norme. Cei care au motive să creadă că s-a comis sau este pe cale să se comită o încălcare gravă a prezentelor Norme trebuie să raporteze cazul autorităților superioare sau organelor învestite cu autoritatea de a examina sau a remedia.

(d) Toți membrii personalului trebuie să asigure protecția sănătății fizice şi mintale a minorilor, inclusiv protecția împotriva abuzului şi exploatării fizice, sexuale şi emoționale, şi trebuie să ia imediat măsuri pentru a asigura asistență medicală oricând aceasta este necesară.

(e) Toți membrii personalului trebuie să respecte dreptul la intimitate al minorului şi, mai ales, trebuie să protejeze toate informațiile confidențiale referitoare la minori sau la familiile acestora, aflate în timp ce îşi desfăşurau activitatea profesională.

(f) Toți membrii personalului trebuie să se străduiască să reducă orice diferență între viața din interiorul şi cea din afara instituției de detențiune, care tind să dispară datorită respectului acordat demnității de ființe umane a minorilor.

pag 24.05.06.indd Sec5:246 30.05.2006 21:23:40

Principiile Naţiunilor Unite pentru prevenirea delincvenţei juvenile (Principiile de la Riyadh)

(Adoptate prin Rezolutia Adunarii Generale a Organizatiei Natiunilor Unite nr. 45/112 din 14 decembrie 1990)

I. Principiile fundamentale

1. Prevenirea delincvenţei juvenile este o parte importantă în prevenirea criminalităţii în societate. Prin implicarea în sistemul legislativ, adoptarea unor activităţi sociale folositoare, a unei orientări umaniste spre societate şi nu egoistă, persoanele tinere pot dezvolta o atitudine necriminogenă.
2. Succesul în prevenirea delincvenţei juvenile cere eforturi din partea întregii societăţi să asigure o dezvoltare armonioasă a adolescenţilor, cu respect pentru propria personalitate încă din copilărie;
3. Pentru scopurile interpretării prezentelor Principii orientarea unui copil trebuie să fie influenţată. Persoanele tinere trebuie să aibă un rol activ, să fie în parteneriat cu societatea şi să nu fie consideraţi ca şi obiecte ale socializării sau controlului;
4. Implementarea prezentului Principiu, în acord cu sistemele legale naţionale, bunăstarea persoanelor tinere începând de la copilărie va trebui să fie fixată pe orice programe de prevenire;
5. Nevoia pentru politicile de prevenire progresivă a delincvenţei juvenile şi studierea în mod sistematic precum şi elaborarea măsurilor ce trebuie recunoscute. Acestea ar trebui, pentru dezvoltarea copilului însuşi să evite incriminarea şi penalizarea acestuia pentru un comportament care nu a avut urmări grave. Aceste tehnici şi măsuri ar trebui să cuprindă:
   a. Asigurarea oportunităţilor, în special a celor educaţionale. Să preîntâmpine variatele nevoi ale persoanelor tinere şi să servească ca suport de bază pentru protecţia dezvoltării personale a persoanelor tinere, în special cei care sunt periculoşi sau prezintă un anumit risc social şi au nevoie în mod special de sprijin şi protecţie;
   b. Sistemele de gândire şi abordările prevenţiei delincvenţei juvenile au la bază legi, procese, instituţii, facilităţi, servicii de furnizare a scopurilor prin reducerea motivaţiei, nevoilor şi oportunităţilor sau condiţiilor pentru comiterea de infracţiuni;

pag 24.05.06.indd Sec5:247 30.05.2006 21:23:41

c. Intervenţia oficială trebuie în primul rând să influenţeze toate persoanele tinere în sensul drepturilor şi intereselor lor şi să fie cinstite şi echitabile;
d. Asigurarea bunăstării şi dezvoltarea drepturilor şi intereselor tuturor persoanelor;
e. Variaţiile comportamentului persoanelor tinere sau atitudinea lor neconforma cu normele şi valorile sociale sunt o parte a procesului de maturitate şi creştere şi are tendinţa să dispară în cele mai multe din cazuri ajungând la maturitatea acestui tânăr;
f. Grija de a nu denumi o persoană ca fiind deviantă, delincventă sau recidivistă, deoarece, prin aceasta în mod frecvent putem contribui la dezvoltarea unui comportament nedorit al tinerilor, după părerea majorităţii experţilor.

6. Serviciile şi programele comunităţii ar trebui să realizeze prevenirea delincvenţei juvenile acţionând ca un factor activ. Instituţiile legale sau cele de control vor fi utilizate numai ca ultimă soluţie.

II. Scopul principiilor

7. Prezentele Principii ar trebui explicate şi implementate împreună cu Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, Convenţia Drepturilor Economice, Sociale şi Culturale, Convenţia Internaţională a Drepturilor Civile şi Politice, Declaraţia Drepturilor Copilului şi Convenţia Drepturilor Copilului, şi contextul Regulilor Standard Minime a Naţiunilor Unite pentru Administrarea Justiţiei Juvenile (Regulile de la Beijing), de asemenea şi ale instrumentelor şi normelor legate de aceste drepturi, interese şi bunăstare a copiilor şi persoanelor tinere.
8. Principiile prezente ar trebui implementate în condiţiile contextului economic, social şi cultural predominante în fiecare Stat Membru.

III. Prevenirea Generală

9. Planurile de prevenire vor trebui instituite la fiecare nivel al Guvernului:
   a. Analiza atentă de rezolvare a problemei şi descoperirea de programe, servicii, facilităţi şi resurse avute la dispoziţie;
   b. Definirea clară a responsabilităţilor pentru agenţiile, instituţiile şi persoanele implicate în eforturile de prevenţie;
   c. Politici, programe şi strategii bazate pe studii de previziuni vor fi continuate şi monitorizate, evaluate cu grijă şi ,bineînţeles, aplicate;
   d. Metode pentru reducerea efectivă a producerii de acte criminale;

pag 24.05.06.indd Sec5:248 30.05.2006 21:23:41

e. Comunitatea să ofere o gamă largă de servicii şi programe;
f. Cooperare apropiată între naţiuni, state, guverne locale şi provinciale cu implicarea celor din sectorul particular, reprezentanţi ai cetăţenilor şi comunităţii pentru a fi oferite grija faţă de copil, o educaţie sănătoasă, intrarea în vigoare a unor legi şi agenţii judecătoreşti pentru iniţierea unor acţiuni de prevenire a delincvenţei juvenile şi criminalităţii tinere;
g. Participarea tineretului în politica de prevenţie a delincvenţei, incluzând apelul la resursele comunităţii, auto-ajutorarea tinerilor, precum şi programe de asistenţă şi compensare a victimei;
h. Specializarea personalului la toate nivelele.

IV. Procesele socializării

10. Se va pune accentul pe politicile de prevenire care facilitează socializarea si integrarea tuturor copiilor şi tinerilor, mai ales cu ajutorul familiei, comunităţii, grupurilor compatibile, şcolilor, pregătirii profesionale şi al sistemului de muncă, precum şi cu ajutorul organizaţiilor de voluntari.

    Se va acorda atenţia cuvenită dezvoltării personale corespunzătoare a copiilor şi tinerilor, iar aceştia trebuie să fie acceptaţi ca parteneri egali şi deplini în cadrul proceselor de socializare şi integrare.

A. Familia

11. Fiecare societate va acorda prioritate nevoilor şi bunăstării familiei şi a tuturor membrilorei.
12. Deoarece familia este unitatea de bază care răspunde de socializarea primară a copiilor, trebuie făcute eforturi la nivelul guvernului şi al societăţii de păstrare a integrităţii familiei, inclusiv formarea familiei extinse. Societatea are răspunderea de a ajuta familia să asigure asistenţa şi protecţia copiilor, precum şi o bună stare fizică şi mentală.

    Se vor lua măsuri corespunzătoare, inclusiv îngrijirea în timpul zilei.
13. Guvernele vor stabili strategii care să conducă la dezvoltarea copiilor într-un mediu familial stabil. Familiile care au nevoie de asistenţă în rezolvarea problemelor, cum ar fi instabilitatea sau conflicte, vor beneficia de servicii adecvate pentru aceasta.
14. Când un mediu familial stabil lipseşte şi când eforturile comunităţii de a-i asista pe părinţi în acest conflict au eşuat, iar când familia nu şi-a îndeplinit rolul vor fi luate în considerare măsuri alternative de plasament incluzând supravegherea atentă şi adopţia. Asemenea stabilimente vor face posibilă instituirea unui mediu familial stabil şi în acelaşi timp vor stabili o

pag 24.05.06.indd Sec5:249 30.05.2006 21:23:41

continuitate pentru copii evitând astfel problemele asociate cu *devianța în educație*.

15. O atenție specială va fi acordată copiilor si familiilor confruntate cu probleme ridicate de schimbările culturale, sociale şi economice rapide şi inegale, în special familiilor indigene, emigrante şi refugiate. Aceste schimbări pot afecta în mod negativ capacitatea socială a familiei de a asigura copiilor săi educația şi dezvoltarea fizică normală. în acest sens, vor fi instituite modalități de socializare noi si constructive pentru a depăşi conflictul cultural care îl resimt acele familii.
16. Vor fi luate măsuri şi vor fi dezvoltate programe pentru a asigura familiilor posibilitatea de a învăța despre rolurile şi obligațiile părinteşti cu privire la dezvoltarea şi grija copilului, promovarea unei relații pozitive părinte-copil, sensibilizarea părinților la problemele copiilor şi tinerilor şi încurajarea implicării lor în familie şi în activitățile comunitare.
17. Guvernele vor trebui să ia măsuri pentru promovarea coeziunii şi armoniei familiei si pentru a descuraja separarea copiilor de părinți, acest lucru fiind permis atunci când nu mai există alte alternative viabile pentru binele şi viitorul copilului.
18. Este important a se pune accentul pe funcția socializatoare a familiei, este la fel de important a se recunoaşte faptul că tinerii vor avea roluri, responsabilități şi o participare deosebită în societate.
19. în asigurarea drepturilor copilului la o socializare corectă, guvernele şi alte agenții se vor baza pe alte instituții sociale şi legale existente, dar când obiceiurile şi instituțiile tradiționale nu-şi mai ating scopul, vor fi puse la dispoziție şi permise măsuri noi.

B. Educația (învățământul)

20. Guvernele au obligația de a face accesibil învățământul public tuturor tinerilor.
21. Sistemele de învățământ, pe lângă activitatea de pregătire academică şi profesională, se vor ocupa în particular de următoarele:
    a. învățarea valorilor de bază şi dezvoltarea respectului pentru propria identitate a copilului, pentru valorile sociale ale țării în care copilul trăieşte, pentru o civilizație diferită de cea a copilului, pentru drepturile omului şi pentru libertățile lui fundamentale;
    b. Promovarea şi dezvoltarea personalității, înclinațiilor şi abilităților mentale şi fizice ale tinerilor până la maximum posibil;
    c. Implicarea tinerilor în procesul de învățământ ca participanți activi şi efectivi;

pag 24.05.06.indd Sec5:250 30.05.2006 21:23:41

d. Şcoala şi comunitatea vor desfăşura activităţi care să îi orienteze pe copii spre propria identitate;
e. Încurajarea tinerilor pentru înţelegerea şi respectarea diverselor opinii, precum şi pentru înţelegerea diferenţelor de ordin cultural sau din alte naturi;
f. Punerea la dispoziţie de informaţii şi orientare în ceea ce priveşte pregătirea profesională, posibilităţi de angajare şi de alegere a unei cariere;
g. Sprijinirea în plan emoţional a tinerilor şi evitarea eşecurilor psihologice;
h. Evitarea măsurilor disciplinare dure, în mod particular a pedepselor corporale.

22. Sistemele de învăţământ vor căuta să lucreze împreună cu părinţii, agenţiile si organizaţiile preocupate cu activităţile tinerilor.
23. Persoanele tinere şi familiile lor vor fi informaţi despre legile, drepturile şi responsabilităţile lor, precum şi despre sistemul de valori universale în această materie, inclusiv instrumentele Naţiunilor Unite.
24. Tinerii care prezintă un anumit risc social vor beneficia de o atenţie şi de o grijă deosebită din partea sistemelor de învăţământ, sens în care vor fi utilizate şi dezvoltate pe scară largă programe de prevenţie specializate, precum şi alte materiale educaţionale;
25. O atenţie deosebită va fi acordată strategiilor politicilor referitoare la prevenirea abuzului de alcool, droguri şi alte substanţe de către tineri. Profesori şi alte persoane vor fi special pregătite pentru a preveni şi rezolva aceste probleme.

    Studenţilor şi elevilor li se vor pune la dispoziţie informaţii referitoare la consumul de droguri şi alcool, precum şi la consecinţele folosirii acestora.
26. Şcolile vor servi ca centre de referinţă pentru servicii medicale, consiliere pentru tineri, în mod particular pentru aceia cu nevoi speciale şi pentru cei care suferă de abuzuri, neglijenţă, victimizare şi exploatare.
27. Printr-o varietate de programe de învăţământ profesori, adulţi şi studenţi vor fi sensibilizaţi la problemele, nevoile tinerilor, în mod particular ale acelora care aparţin grupurilor dezorganizate, etnice sau altor minorităţi, precum şi celor cu venit redus.
28. Sistemele şcolare vor încerca să se ridice la cele mai înalte standarde educaţionale şi profesionale atât în ceea ce priveşte metodele de învăţare şi predare, cât şi pe planul angajării şi pregătirii unor profesori calificaţi. Va

pag 24.05.06.indd Sec5:251 30.05.2006 21:23:41

fi asigurată o monitorizare regulată a performanţelor de către autorităţi şi organizaţiile profesionale competente.

29. în cooperare cu grupurile comunitare, sistemele de învăţământ vor planifica dezvoltarea şi implementarea activităţii intraşcolare de interes pentru tineri.
30. 0 asistenţă deosebită va fi acordată copiilor şi tinerilor care găsesc dificilă adaptarea la regulamentele şcolare precum şi a "delăsătorilor".
31. Şcolile vor promova strategii şi reguli drepte şi echitabile, elevii vor fi reprezentaţi în corpurile care formulează strategia şcolii, inclusiv politica disciplinei şi a luării măsurilor.

C. Comunitatea

32. Servicii comunitare şi programe care răspund la nevoile, problemele, interesele şi preocupările speciale ale tinerilor şi care oferă consiliere şi orientare adecvată lor şi familiilor lor vor fi dezvoltate, iar acolo unde vor exista vor fi întărite.
33. Comunităţile vor pune la dispoziţie sau vor întări acolo unde există o largă varietate de măsuri comunitare pentru tineri, incluzând centre de dezvoltare comunitare, servicii şi facilităţi pentru recreere care să răspundă problemelor speciale ale copiilor cu risc social. Prin prevederea acestor măsuri de ajutorare va fi asigurată respectarea drepturilor individuale al copiilor.
34. Vor fi înfiinţate instituţii speciale pentru a asigura găzduirea tinerilor care nu mai pot să locuiască acasă sau nu au locuinţă.
35. O serie de servicii şi măsuri ajutătoare vor fi prevăzute pentru a-i ajuta pe tineri în privinţa dificultăţilor tranziţiei spre maturitate. Asemenea servicii vor cuprinde activităţi pentru tinerii dependenţi de droguri; acestea vor pune accentul pe griji, consiliere, asistenţă şi terapie.
36. Guvernele şi alte instituţii vor acorda tot sprijinul financiar şi de orice altă natură, organizaţiilor voluntare care pun la dispoziţie servicii pentru tineri.
37. Vor fi înfiinţate şi întărite organizaţii ale tinerilor la nivel local cărora li se va acorda statutul de participant activ la managementul problemelor comunitare. Aceste organizaţii vor încuraja tinerii să organizeze proiecte colective si voluntare care să aibă ca scop ajutorarea tinerilor care au nevoie de sprijin.
38. Agenţiile guvernamentale vor răspunde pentru asigurarea de servicii adecvate pentru copiii străzii şi cei fără cămin. Tinerii vor fi informaţi despre facilităţile sociale, locurile de găzduire, de locuri de muncă disponibile şi despre alte forme şi surse de ajutor.
39. Vor fi asigurate si vor fi uşor accesibile o largă varietate de facilităţi şi servicii recreative de interes particular pentru tineri.

pag 24.05.06.indd Sec5:252 30.05.2006 21:23:42

D. Mass-media

40. Va fi încurajată să asigure accesul la materiale şi informaţii de o diversitate naţională, internaţională şi locală.
41. Mass-media va fi încurajată să prezinte contribuţia pozitivă a tinerilor în societate.
42. Mass-media va fi încurajată să răspândească informaţiile despre existenţa serviciilor şi oportunităţilor pentru tineri în societate.
43. Mass-media în general, şi televiziunea în particular, vor fi încurajate să reducă la minim nivelul pornografiei, al drogurilor, al violenţei prezentate şi să prezinte violenţa şi exploatarea în mod nefavorabil şi să ocolească programele degradante în special pentru copii, femei şi relaţiile interpersonale şi să promoveze principii şi roluri de egalitate.
44. Mass-media va trebui să conştientizeze responsabilitatea şi rolul deosebit, precum şi influenţa pe care o are în relaţiile de comunicare cu tineri dependenţi de droguri şi alcool, va trebui să-şi folosească aceste forţe pentru prevenirea abuzului de droguri prin prezentarea unor mesaje în acest sens. Vor fi promovate la toate nivelurile campanii de înţelegere a efectelor dăunătoare ale drogurilor.

V. Politica socială

45. Agenţiile guvernamentale vor acorda prioritate planurilor şi programelor pentru tineri şi vor pune la dispoziţie fonduri şi alte resurse, facilităţi şi servicii pentru tratament medical şi mental adecvat, cazare etc., inclusiv pentru prevenirea şi tratamentul abuzului de droguri şi alcool şi asigurându-se totodată că asemenea resurse ajung la tineri şi că ei beneficiază de ele, efectiv.
46. Internarea tinerilor va fi o măsură de ultim resort şi pentru perioada minim necesară, iar promovarea intereselor tinerilor va fi de importanţă deosebită. Criteriile care caracterizează intervenţia formală de acest fel vor fi strict definite şi limitate la următoarele situaţii:
    a. când copilul sau tânărul a suferit de un abuz din partea părintelui sau tutorelui;
    b. când copilul sau tânărul a suferit un abuz sexual, fizic sau emoţional din partea părinţilor sau tutorelui;
    c. când copilul sau tânărul a fost neglijat, abandonat de părinţi sau tutore;
    d. când copilul sau tânărul este ameninţat pe plan moral sau fizic datorită comportamentului părintelui sau tutorelui;

pag 24.05.06.indd Sec5:253 30.05.2006 21:23:42

e. când propriul comportament al copilului se manifestă instabil există un serios pericol pe plan fizic sau psihologic, atât părinții cât şi tutorele şi orice alte servicii comunitare neinstituționale nu pot influența acest comportament, singura cale este internarea.

47. Instituțiile guvernamentale vor oferi persoanelor tinere posibilitatea de continuare a învățământului subvenționat de stat atunci când părinții sau tutorii nu au posibilitatea de a-i sprijini pe tineri sau iniția în anumite meserii.
48. Vor fi planificate şi dezvoltate programe de prevenire a delincvenților care vor avea la bază metode ştiințifice de cercetare, programe care vor fi în mod sistematic controlate, evaluate şi ajustate.
49. Informațiile ştiințifice vor fi răspândite în comunitatea internațională şi se vor referi la felul comportamentului şi la situațiile care pot indica sau rezulta victimizări pe plan fizic şi psihologic, abuzuri, precum şi exploatarea tinerilor.
50. în general, participarea la planuri şi programe va fi voluntară în formularea, dezvoltarea şi implementarea programelor; tinerii înşişi vor fi implicați.
51. Guvernul va trebui să înceapă sau să continue căutarea, dezvoltarea şi implementarea de strategii, politici şi măsuri în interiorul şi în afara sistemului de justiție penală pentru prevenirea violenței împotriva tinerilor şi pentru asigurarea unui tratament echitabil pentru victimele acestor violențe.

VI. Legislația si administrarea justiției pentru minori

52. Guvernele vor elabora şi vor aplica proceduri şi legi specifice pentru promovarea drepturilor şi bunăstării tinerilor.
53. Va fi elaborată legislația în materia prevenirii victimizării abuzului, exploatării şi folosirii copiilor şi tinerilor în activități infracționale.
54. Nici un copil sau tânăr nu va fi subiect al unor măsuri corecționale dure sau degradante ori pedepse: acasă, la şcoală sau în orice altă instituție.
55. Vor fi adoptate prevederi legale menite a restricționa şi controla accesibilitatea armelor de orice fel pentru tineri.
56. Va fi adoptată legislația pentru prevenirea stigmatizării, victimizării şi incriminării tinerilor pentru a se asigura faptul că un delict nesancționat în cazul comiterii lui de un adult nu va fi sancționat nici în cazul comiterii de către un copil.
57. Va fi luată în considerare oportunitatea instituirii unui funcționar al unui birou care se va ocupa de copii, care se va asigura că statutul, drepturile şi interesele tinerilor sunt apărate şi că ei pot beneficia de servicii adecvate. Acelaşi organ desemnat va mai supraveghea şi implementarea Principiilor de la Riyadh, Regulilor de la Beijing şi a Regulilor pentru Protecția Minorilor

pag 24.05.06.indd Sec5:254 30.05.2006 21:23:42

Privaţi de Libertate, aceeaşi instituţie la intervale regulate va publica un raport asupra progresului realizat şi care să cuprindă şi dificultăţile întâlnite în implementarea acestor instrumente internaţionale. Vor fi instituite de asemenea servicii de asistenţă pentru tineri.

58. Personal de ambele sexe va fi pregătit pentru a răspunde nevoilor speciale ale tinerilor şi va fi familiarizat cu folosirea pe scară largă a programelor şi posibilităţilor alternative în închisori pentru tineri şi în cadrul sistemului de justiţie.
59. Va fi instituită legislaţia pentru protejarea copiilor şi a tinerilor de consumul de droguri şi de traficanţii de droguri; această legislaţie va fi aplicată cu strictețe.

VII. Cercetare, coordonare şi dezvoltare de strategii

60. Se vor depune eforturi şi se vor institui mecanisme adecvate pentru promovarea pe baze multidisciplinare şi interdisciplinare a interacţiunii şi coordonării dintre agenţiile şi serviciile economice şi sociale din învăţământ şi sănătate, sistemul de justiţie, organizaţii de tineri, comunitate şi agenţiile de dezvoltare şi alte instituţii importante.
61. Schimbul de informaţii, experienţa câştigată în cadrul proiectelor, practicilor, programelor şi iniţiativelor legate de criminalitatea juvenilă va fi intensificată pe plan naţional şi internaţional.
62. Va fi dezvoltată şi intensificată cooperarea regională şi internaţională în problema criminalităţii juvenile, prevenirea delincvenţei şi justiţia pentru tineri, cooperare care va implica practicieni, experţi şi conducători.
63. Cooperarea tehnică şi ştiinţifică privind problemele practice şi cele privind politicile din domeniu, în special proiectele de pregătire pilot şi demonstrative, precum şi cooperarea privind prevenirea infracţiunilor comise de tineri şi a delincvenţei juvenile trebuie să primească un sprijin ferm din partea tuturor guvernelor, a sistemului O.N.U. şi a altor organisme interesate.
64. Colaborarea trebuie încurajată în promovarea cercetării ştiinţifice având în vedere modalităţile efective pentru prevenirea delincvenţei juvenile, iar rezultatele acestor cercetări vor fi cunoscute de toată lumea şi evaluate.
65. Organismele Naţiunilor Unite instituţii, agenţii şi oficii vor colabora şi vor coordona activităţile în probleme legate de justiţie pentru copii în prevenirea delincvenţei şi criminalităţii juvenile.
66. Pe baza prezentelor Principii, Secretarul Naţiunilor Unite în colaborare cu instituţiile interesate vor juca un rol activ în conducerea cercetării, colaborării ştiinţifice şi formulării opţiunilor de strategii, precum şi în revizuirea şi controlul implementării lor şi vor servi ca sursă importantă de informaţii şi ca modalităţi efective pentru prevenirea criminalităţii.

pag 24.05.06.indd Sec5:255 30.05.2006 21:23:42

Regulile minime ale Națiunilor Unite pentru elaborarea unor măsuri neprivative de libertate (Regulile de la Tokyo)

(Adoptate prin Rezolutia Adunarii Generale a Organizatiei Natiunilor Unite nr. 45/110 din 14 decembrie 1990)

I - PRINCIPII GENERALE

1 - Obiective fundamentale

1.1. - Prezentele Reguli minimale enunță o serie de principii fundamentale în vederea favorizării recurgerii la măsuri neprivative de libertate ca şi la garanții minimale pentru persoanele supuse măsurilor ce substituie închisoarea.

1.2. - Prezentele Reguli vizează încurajarea colectivității să participe mai mult la procesul justiției penale si, în mod special, la tratamentul delincvenților ca şi la dezvoltarea la aceştia din urmă a simțului de responsabilitate față de societate.

1.3. - Aplicarea prezentelor Reguli ține cont de situația politică, economică, socială şi culturală din fiecare țară şi de scopurile şi obiectivele sistemului său de justiție penală.

1.4. - Statele membre fac eforturi pentru aplicarea prezentelor Reguli în aşa fel încât să realizeze un echilibru just între drepturile delincvenților, drepturile victimelor şi preocupările societății privitoare la securitatea publică şi prevenirea crimei.

1.5. - în sistemele juridice respective, statele membre fac eforturi să elaboreze măsuri neprivative de libertate pentru a oferi formule posibile în scopul recurgerii la închidere şi pentru raționalizarea strategiilor de justiție penală ținând cont de respectarea drepturilor omului, de cerințele justiției penale şi de nevoile de reintegrare socială a delincvenților.

2 - Domeniul de aplicare a măsurilor neprivative de libertate

2.1. - Dispozițiile pertinente ale prezentelor Reguli se aplică tuturor persoanelor ce fac obiectul urmăririlor penale, ale unui proces sau al executării unei sentințe, în toate stadiile administrării justiției penale. în finalul prezentelor Reguli, aceste persoane sunt denumite "delincvenți" - fie că este vorba despre suspecți, acuzați sau condamnați.

pag 24.05.06.indd Sec5:256 30.05.2006 21:23:42

2.2. - Punerea la punct a unor măsuri neprivative de libertate trebuie să fie luată în considerație și urmărită de aproape, iar aplicarea lor să facă obiectul unei evaluări sistematice.

2.3. - Se va aborda, în idea respectării garanțiilor juridice și a regulilor de drept, tratarea cazului delincvenților în cadrul comunității, evitând pe cât posibil recurgerea la o procedură judecătorească sau la tribunale.

2.4. - Măsurile neprivative de libertate trebuie să fie aplicate conform principiului de intervenție minimală.

2.5. - Recurgerea la măsuri neprivative de libertate trebuie să se înscrie în cadrul eforturilor de depenalizare și de dezincriminare, și nu trebuie să le aducă atingere sau să le interzică.

3 - Garanții juridice

3.1. - Adoptarea, definirea și aplicarea măsurilor neprivative de libertate trebuie să fie prescrise prin lege.

3.2. - Alegerea măsurii neprivative de libertate este fondată pe criterii stabilite legate atât de natura cât și de gravitatea infracțiunii, a personalității și antecedentelor delincventului, de obiectul condamnării și de drepturile victimelor.

3.3. - Puterea discreționară este exercitată de autoritatea judiciară sau de o altă autoritate independentă competentă, în toate stadiile procedurii, cu toată responsabilitatea și conform unor reguli de drept.

3.4. - Măsurile neprivative de libertate care antrenează o obligație pentru delincvent și care sunt aplicate înaintea procedurii sau procesului ori în locul acestora, cer consimțământul deținutului.

3.5. - Hotărârile privitoare la aplicarea măsurilor neprivative de libertate sunt subordonate examenului autorității judiciare sau oricărei alte autorități independente competente, la cererea delincventului.

3.6. - Delincventul are dreptul să depună pe lângă autoritatea judiciară sau pe lângă orice altă autoritate independentă competent o cerere sau plângere în funcție de aspectele ce aduc atingere drepturilor sale individuale în timpul aplicării măsurilor neprivative de libertate.

3.7. - Este prevăzut un organ corespunzător scopurilor recursului și, dacă este posibil, corespunzător redresării daunelor legate de nerespectarea drepturilor omului recunoscute pe plan internațional.

3.8. - Măsurile neprivative de libertate nu comportă expertize medicale sau psihologice de efectuat asupra delincventului, nici riscul unei daune fizice sau mentale a acestuia.

pag 24.05.06.indd Sec5:257 30.05.2006 21:23:43

3.9. - Demnitatea delincventului supus unor măsuri neprivative de libertate, drepturile delincventului nu pot face obiectul mai multor restricţii decât cele autorizate de autoritatea competentă ce a dat hotărârea de bază.

3.10. - Aplicarea măsurilor neprivative de libertate se face respectând dreptul delincventului şi al familiei acestuia la viaţă privată.

3.11. - Dosarul personal al delincventului este strict confidenţial şi inaccesibil unei terţe persoane. Pot avea acces doar persoanele care tratează direct cazul delincventului sau persoanele autorizate în mod special.

4 - Clauza de protecţie

4.1. - Nici o dispoziţie din prezentele Reguli nu trebuie să fie interpretată ca excluzând aplicarea Ansamblului de reguli minimale pentru tratamentul delincvenţilor, a regulilor minimale ale Naţiunilor Unite cu privire la administrarea justiţiei pentru minori (Regulile de la Beijing), a Ansamblului de principii pentru protejarea tuturor persoanelor supuse unei forme oarecare de detenţie sau de închidere, şi a altor instrumente şi reguli cu privire la drepturile omului recunoscute de comunitatea internaţională şi referitoare la tratamentul delincvenţilor şi la protejarea drepturilor lor fundamentale, ca fiinţe umane.

II - ÎNAINTEA PROCESULUI

5 - Măsuri ce pot fi luate înaintea procesului

5.1. - Atunci când se dovedeşte a fi judicios şi compatibil cu sistemul lor juridic, i poliţia, parchetul sau alte servicii însărcinate cu justiţia penală sunt abilitate să abandoneze urmăririle, dacă consideră că nu este necesar să se recurgă la o procedură judiciară având ca scop protecţia societăţii, prevenţia crimei sau promovarea respectării legii sau a drepturilor victimelor. Vor fi fixate criterii în fiecare sistem juridic pentru a determina dacă este convenabilă abandonarea urmăririlor sau hotărârea procedurii de urmat. în caz de infracţiune minoră, ministerul public poate impune, dacă este cazul, măsuri neprivative de libertate.

6 - Detenţia provizorie, măsură de ultimă instanţă

6.1.- Detenţia provizorie nu poate fi decât o măsură de ultimă instanţă în procedurile penale, ţinând cont în mod special de ancheta infracţiunii prezumtive şi de protejarea societăţii şi a victimei.

6.2. - Măsurile de înlocuire a detenţiei provizorii sunt folosite din momentul în care aceasta devine posibil. Detenţia provizorie nu trebuie să dureze mai mult decât trebuie pentru a atinge obiectivele enunţate în regula

pag 24.05.06.indd Sec5:258 30.05.2006 21:23:43

5.1. şi ea trebuie să fie administrată cu umanitate şi în deplinul respect al demnităţii persoanei.

6.3. - Delincventul are drept să facă apel, în cazul în care se află în detenţie provizorie, la o autoritate judiciară sau pe lângă orice autoritate independent competentă.

III - PROCES ŞI CONDAMNARE

7 - Rapoarte de anchetă socială

7.1. - Atunci când este posibil a fi obţinute rapoarte de anchetă socială, autoritatea judiciară poate încredinţa unui funcţionar sau unui organism numit preocuparea de a stabili un raport. Acest raport ar trebui să conţină informaţii capabile să explice tipul de infracţiune pe care acesta o comite în mod obişnuit şi infracţiunile care îi sunt importante de obicei. El ar i trebui să conţină informaţii şi recomandări pertinente în vederea procedurii de fixare a pedepsei. Rapoartele de acest gen vor fi concrete, obiective şi imparţiale, iar opiniile personale vor fi indicate în mod clar ca atare.

8 - Pedepsele

8.1.- Autoritatea judiciară, având la dispoziţia sa un arsenal de măsuri neprivative de libertate, ţine cont, în hotărârea sa, de nevoia de reintegrare a delincventului, de protejarea societăţii şi de interesele victimei, care trebuie să poată fi consultată ori de câte ori este oportun.

8.2. - Autorităţile competente pot lua următoarele măsuri:

a. Sancţiuni orale, cum sunt: admonestarea, mustrarea, avertismentul;
b. Menţinerea în libertate înaintea hotărârii tribunalului;
c. Pedepse ce privează de drepturi;
d. Pedepse economice şi pecuniare, cum sunt amenda şi amenda pentru 24 de ore;
e. Confiscare şi expropriere;
f. Restituire către victimă sau indemnizarea acesteia;
g. Condamnarea cu amânarea sau suspendarea pedepsei;
h. Probaţiune şi supraveghere judiciară;
i. Pedepse cu muncă în interes general;
j. Consemnare într-un aşezământ deschis;
k. Consemnare la reşedinţă;
l. Orice altă formă de tratament în mediul liber;
m. O combinaţie din aceste măsuri.

pag 24.05.06.indd Sec5:259 30.05.2006 21:23:43

IV - APLICAREA PEDEPSELOR

9 - Dispoziţii referitoare la aplicarea pedepselor

9.1.- Autorităţile competente au la dispoziţia lor o vastă gamă de măsuri de înlocuire privitoare la aplicarea pedepselor în vederea evitării închiderii şi ajutorării delincventului să se reintegreze rapid în societate.

9.2. - Măsurile privitoare la aplicarea pedepselor sunt, printre altele, şi următoarele:

a. Permisiunea de a ieşi şi plasare într-un cămin de reintegrare;
b. Liberarea pentru muncă sau educaţie;
c. Liberarea condiţionată după diferite formule;
d. Reducerea pedepsei;
e. Graţierea.

9.3. - Deciziile asupra măsurilor privitoare la aplicarea pedepselor sunt supuse, cu excepţia cazului măsurii de graţiere, examinării unei autorităţi judiciare sau oricărei alte autorităţi independent competente la cererea delincventului.

9.4. - Orice formă de liberare dintr-un aşezământ penitenciar finalizată prin măsuri neprivative de libertate este luată în consideraţie de îndată ce devine posibil.

V - EXECUTAREA MĂSURILOR NEPRIVATIVE DE LIBERTATE

10 - Supravegherea

10.1. - Supravegherea are ca obiect reducerea cazurilor de recidivă şi uşurarea reintegrării delincventului în societate în aşa fel încât să fie reduse la maximum şansele acestuia de recidivă.

10.2. - Atunci când o măsură neprivativă de libertate cere o supraveghere, aceasta este exercitată de o autoritate competentă în condiţiile definite de lege.

10.3. - Pentru fiecare măsură neprivativă de libertate, este bine a fi determinat regimul de supraveghere şi de tratament cel mai bine adaptat delincventului în scopul de a-1 ajuta să se corijeze.

10.4. - Dacă este nevoie, ar trebui ca delincvenţii să beneficieze de asistenţă psihologică, socială şi materială, şi să fie date dispoziţii pentru întărirea legăturilor acestora cu comunitatea şi facilitarea reintegrării lor în societate.

pag 24.05.06.indd Sec5:260 30.05.2006 21:23:43

11 - Durata măsurilor neprivative de libertate

11.1. - Durata măsurilor neprivative de libertate nu depăşeşte perioada stabilită de autoritatea competentă stabilită conform legislației în vigoare.

11.2.- Se poate pune capăt unei măsuri neprivative de libertate atunci când delincventul a răspuns favorabil la aceasta.

12 - Condițiile măsurilor neprivative de libertate

12.1. - Dacă autoritatea competentă fixează condițiile ce trebuie respectate de delincvent, ea ar trebui să țină cont de nevoile societății, şi de nevoile şi drepturile delincventului şi ale victimei.

12.2. - Aceste condiții sunt practici precise şi cât mai puține posibil, vizând evitarea recidivei şi creşterea şanselor de reintegrare socială a delincventului, ținând cont de nevoile victimei.

12.3. - La începutul aplicării unei măsuri neprivative de libertate, delincventului i se explică, oral sau scris, condițiile de aplicare a măsurii ca şi drepturile şi obligațiile sale.

12.4. - Condițiile pot fi modificate de către autoritatea competentă, conform legii, în funcție de progresele făcute de delincvent.

13 - Cum se asigură tratamentul

13.1.- Este foarte bine în anumite cazuri, pentru o măsură neprivativă de libertate, să se pună la punct diferite soluții cum ar metodele individualizate, terapia de grup, programele cu găzduirea şi tratamentul specializat al diferitelor categorii de delincvenți, în aşa fel încât să se răspundă cât mai eficace nevoilor acestora din urmă.

13.2. -Tratamentul este condus de specialişti având pregătirea necesară şi o experiență practică corespunzătoare.

13.3. - Atunci când se hotărăşte că un tratament este necesar, este bine să fie analizate antecedentele, personalitatea, aptitudinile, inteligența şi valorile delincventului, în special circumstanțele ce au concurat la producerea infracțiunii.

13.4. - Pentru aplicarea măsurilor neprivative de libertate, autoritatea competentă poate face apel la concursul colectivității şi al vectorilor de socializare.

13.5. - Numărul cazurilor consemnate fiecărui agent trebuie să se mențină pe cât posibil la un nivel rezonabil, în scopul asigurării eficacității programelor de tratament.

13.6. - Autoritatea competentă deschide şi administrează un dosar pentru fiecare delincvent.

pag 24.05.06.indd Sec5:261 30.05.2006 21:23:43

14 - Disciplina şi nerespectarea condiţiilor de tratament

14.1. - Nerespectarea condiţiilor de observare a delincventului poate antrena modificarea sau revocarea măsurii neprivative de libertate.

14.2. - Modificarea sau revocarea măsurii neprivative de libertate nu poate fi hotărâtă de autoritatea competentă decât după o examinare amănunţită a faptelor raportate de agentul de probaţiune şi delincvent.

14.3. - Eşecul unei măsuri neprivative de libertate nu trebuie să ducă în mod automat, la o măsură de închidere.

14.4. - în caz de modificare sau revocare a măsurii neprivative de libertate, autoritatea competentă face eforturi să găsească o soluţie adecvată de înlocuire. O pedeapsă privativă de libertate nu poate fi pronunţată decât în absenţa altor măsuri corespunzătoare.

14.5. - Puterea de a aresta şi de a defini delincventul care nu respectă condiţiile enunţate este stabilită prin lege.

14.6. - în caz de modificare sau de revocare a măsurii neprivative de libertate, delincventul are dreptul să facă apel la o altă autoritate judiciară sau la o altă autoritate competent independentă.

VI - PERSONALUL

15 - Recrutarea

15.1.- Pentru recrutare, nimic nu poate face obiectul unei discriminări întemeiate pe rasă, culoare, sex, vârstă, limbă, religie, opinii politice sau de alt gen, origine naţională sau socială, avut, naştere sau orice alt motiv. Politica de recrutare ar trebui să ţină cont de politicile naţionale de acţiune în favoarea grupurilor dezavantajate şi diversitatea delincvenţilor aflaţi sub supraveghere.

15.2. - Persoanele numite pentru a aplica măsurile neprivative de libertate ar trebui să fie personal calificat şi să aibă, pe cât posibil, o pregătire de specializate adecvată şi o anume experienţă practică. Aceste calificări ar trebui clar definite.

15.3. - Ca să fie posibil a se recruta şi a avea personal calificat, este nevoie să i se asigure un statut, o remuneraţie şi avantaje adecvate, ţinând cont de natura muncii cerute, şi să i se ofere posibilităţi de perfecţionare şi perspective de a face carieră.

16 - Pregătirea personalului

16.1. - Pregătirea vizează aducerea la cunoştinţa personalului a responsabilităţilor sale în materie de reintegrare a delincvenţilor şi de protejare a societăţii. Pregătirea trebuie, de asemenea, să sensibilizeze personalul la necesitatea unei coordonări a activităţilor cu celelalte organe competente.

pag 24.05.06.indd Sec5:262 30.05.2006 21:23:44

16.2. - înainte de a-şi intra în atribuţiuni, agenţii vor primi o pregătire referitoare în special, la natura măsurilor neprivative de libertate, la obiectivele supravegherii şi la diferitele modalităţi de aplicare a anumitelor măsuri.

16.3. - O dată intraţi în atribuţiuni, agenţii îşi vor menţine la zi şi îşi vor dezvolta cunoştinţele şi calificările profesionale datorită unei pregătiri la locul de muncă şi cursurilor de reciclare. în acest scop, vor fi prevăzute mijloacele adecvate.

VII - BUNĂVOINŢA ŞIALTE RESURSE ALE COLECTIVITĂŢII

17 - Participarea colectivităţii

17.1.- Participarea colectivităţii trebuie încurajată, căci ea constituie o resursă capitală şi unul din mijloacele cele mai importante de consolidare a legăturilor dintre delincvenţii

supuşi măsurilor neprivative de libertate şi familiile lor şi comunitate. Această participare trebuie să completeze eforturile serviciilor însărcinate cu administrarea justiţiei penale.

17.2. - Participarea colectivităţii trebuie să fie considerată ca o ocazie pentru membrii săi de a contribui la protejarea societăţii lor.

18 - înţelegere şi cooperare din partea publicului

18.1. - Puterile publice, sectorul privat şi marele public trebuie să fie încurajate să secondeze organizaţiile benevole care participă la aplicarea măsurilor neprivative de libertate.

18.2. -Trebuie să se organizeze în mod regulat conferinţe, seminarii, simpozioane şi alte activităţi, în scopul de a demonstra că participarea publicului este necesară pentru aplicarea măsurilor neprivative de libertate.

18.3. -Trebuie să fie folosite toate mijloacele de informare în masă pentru a determina publicul să adopte o atitudine constructivă care să se concretizeze prin activităţi care să favorizeze o aplicare a tratamentului în mediul liber şi integrarea socială a delincvenţilor.

18.4. -Trebuie făcut totul pentru a informa publicul asupra importanţei rolului său în aplicarea măsurilor neprivative de libertate.

19-Voluntarii

19.1. - Voluntarii sunt selecţionaţi cu grijă şi recrutaţi după aptitudinile cerute de activităţile luate în considerare şi interesul purtat acestora. Ei sunt pregătiţi în vederea responsabilităţilor speciale care le va fi încredinţată şi pot primi sprijin şi sfaturi din partea autorităţii competente pe care o şi pot consulta.

pag 24.05.06.indd Sec5:263 30.05.2006 21:23:44

19.2. - Voluntarii îi încurajează pe delincvenţi şi familiile acestora să lege legături concrete cu colectivitatea şi să le extindă, întrucât primesc sfaturi şi alte forme de asistenţă adecvată, în funcţie de mijloacele lor şi de nevoile delincvenţilor.

19.3. - în exercitarea funcţiilor lor, benevolii au o asigurare împotriva accidentelor şi rănirilor şi sunt asiguraţi de un terţ. Cheltuielile sunt autorizate în legătură cu munca lor şi le sunt rambursate. Serviciile pe care le prestează în favoarea comunităţii trebuie să fie recunoscute în mod oficial.

VIII. CERCETARE, PLANIFICARE, ELABORARE DE STRATEGII ŞI EVALUARE

20 - Cercetare şi planificare

20.1. - Este bine a se încerca introducerea entităţilor publice şi private în organizarea şi promovarea cercetării asupra tratamentului delincvenţilor în mediul liber, ceea ce constituie un aspect esenţial al planificării.

20.2. - Cercetarea asupra problemelor de care se lovesc indivizii în cauză, practicienii, comunitatea şi responsabilii trebuie să fie realizată în mod permanent.

20.3. - Serviciile de cercetare şi de informare trebuie să fie integrate sistemului de justiţie penală pentru a culege şi analiza datele statistice permanente asupra punerii în practică a tratamentului delincvenţilor în mediul liber.

21 - Elaborarea politicilor şi punerea la punct a programelor

21.1. - Programele referitoare la măsurile neprivative de libertate trebuie să fie planificate şi puse în practică în mod sistematic, ca parte integrantă a sistemului de justiţie penală în procesul de dezvoltare naţională.

21.2. - Programele trebuie să fie revăzute şi evaluate în mod regulat, astfel încât aplicarea măsurilor neprivative de libertate să fie mai eficace.

21.3. - Trebuie să fie efectuat un examen periodic pentru evaluarea funcţionării măsurilor neprivative de libertate şi a vedea în ce măsură ele permit atingerea obiectivelor fixate.

22 - Legătura cu alte organisme înrudite şi activităţi conexe

22.1. - Serviciile dorite trebuie să fie puse la punct la diferite nivele pentru a asigura legătura între serviciile responsabile cu măsurile neprivative de libertate, alte sectoare din sistemul de justiţie penală, organismele de dezvoltare socială şi protecţie socială atât publice cât şi private, în domenii cum sunt sănătatea, locuinţele, educaţia şi munca, pe de o parte şi mijloacele mass-media pe de altă parte.

pag 24.05.06.indd Sec5:264 30.05.2006 21:23:44

23 - Cooperarea internațională

23.1. - Se vor face eforturi pentru a promova cooperarea ştiinţifică între ţări în domeniul tratamentului delincvenţilor în mediul liber. Este bine să fie întărite schimburile între statele membre asupra măsurilor neprivative de libertate fie că este vorba despre cercetare, despre pregătire, asistenţă tehnică sau informare - prin intermediul instituţiilor Naţiunilor Unite pentru prevenirea crimei şi tratamentul delincvenţilor şi în colaborare strânsă cu Serviciul de prevenire a crimei şi justiţiei penale al Centrului pentru dezvoltare socială şi afaceri umanitare în cadrul Secretariatului Organizaţiei Naţiunilor Unite.

23.2. - Este bine să fie încurajată realizarea de studii comparative şi punerea de acord a dispoziţiilor legislative pentru lărgirea gamei de opţiuni neinstituţionale şi pentru facilitarea aplicării acestora dincolo de graniţele naţionale, conform Tratatului tip cu privire la transferul supravegherii delincvenţilor ce beneficiază de o suspendare a executării pedepsei sau de o liberare condiţionată.

pag 24.05.06.indd Sec5:265 30.05.2006 21:23:44

Recomandarea nr. R (92) 16 a Comitetului de Miniştri către statele membre referitoare la regulile europene asupra sancţiunilor aplicate în comunitate

(Adoptată de Comitetul de Miniştri în 19 octombrie 1992, cu ocazia celei de a 482-a reuniune a Delegaţiilor de Miniştri)

Comitetul de Miniştri, în virtutea articolului 15 b din Statutul Consiliului Europei;

Considerând că este în interesul Statelor Membre, în Consiliul Europei, să stabilească principii comune în materie penală, cu scopul de a întări cooperarea internaţională în acest domeniu;

Constatând dezvoltarea considerabilă în Statele Membre a recurgerii la sancţiunile şi măsurile penale a căror aplicare are loc în comunitate;

Considerând că aceste sancţiuni si măsuri constituie mijloace importante de luptă împotriva criminalităţii şi că ele evită efectele negative ale închisorii;

Considerând interesul pentru crearea, impunerea şi executarea acestor sancţiuni şi măsuri;

Recomandă guvernelor Statelor Membre să se inspire în legislaţia şi practica lor internă din principiile reţinute în textul Regulilor europene asupra sancţiunilor şi măsurilor aplicate în comunitate, aşa cum figurează în Anexa la prezenta Recomandare, cu scopul de a le pune în aplicare în mod progresiv şi de a-i da acestui text cea mai largă difuzare posibilă.

PREAMBUL

Prezentele reguli au ca scop:

a) să stabilească un ansamblu de norme care permit legiuitorului naţional şi practicienilor de referinţă autorizaţi cu decizia ca organele însărcinate cu executarea să asigure o aplicare justă şi eficace a sancţiunilor şi măsurilor aplicate în comunitate. Această aplicare trebuie să vizeze menţinerea unui echilibru necesar şi de dorit, pe de o parte, între exigenţele apărării societăţii în dublul său aspect de protecţie a ordinii publice şi de aplicare a normelor vizând să repare prejudiciul cauzat victimelor, şi, pe de altă parte, indispensabila luare în considerare a nevoilor delincventului în condiţiile inserţiei sociale;

pag 24.05.06.indd Sec5:266 30.05.2006 21:23:44

b) să furnizeze Statelor Membre criterii de bază destinate să îmbine crearea şi recuperarea cu sancţiunile şi măsurile aplicate în comunitate garanţii împotriva riscurilor de stingere a drepturilor fundamentale ale persoanei umane cărora li se aplică ele. De asemenea, este necesar să se vegheze la aceea că aplicarea acestor sancţiuni şi măsuri să nu ajungă la vreun abuz, care s-ar traduce de exemplu printr-o folosire în detrimentul anumitor grupuri sociale. De asemenea, avantajele şi dezavantajele sociale, ca şi riscurile potenţiale care rezultă din astfel de sancţiuni şi măsuri, trebuie să fie examinate cu grijă. şi simplul fapt că trebuie urmărit scopul de substituire a închisorii nu ar putea justifica recurgerea la vreun tip de măsură sau vreo modalitate de executare;

c) să propună personalului însărcinat cu executarea sancţiunilor şi măsurilor aplicate în comunitate şi tuturor celor care în comunitate sunt implicaţi în aceste reguli de conduită clare pentru a se asigura că această executare corespunde condiţiilor şi obligaţiilor impuse şi în consecinţă să confere o întreagă credibilitate sancţiunilor şi măsurilor. Ceea ce înseamnă că executarea trebuie să fie concepută într-o manieră rigidă sau formalizată. Din contră, ea trebuie condusă într-o constantă individualizare, adică de corespondenţă între faptele comise, răspunsul penal şi aptitudinile delincventului. şi faptul de a ne putea referi la o reglementare stabilită la nivel internaţional ar trebui să favorizeze schimbul de experienţă, în special în domeniul metodelor de muncă.

Nu trebuie să insistăm asupra faptului că sancţiunile şi măsurile aplicate în comunitate, ca şi cele prevăzute în cadrul acestor reguli, prezintă o reală utilitate, atât pentru delincvent, cât şi pentru comunitate, deoarece delincventul continuă să-şi exercite opţiunile mai degrabă şi să-şi asume responsabilităţile sociale. Executarea sancţiunilor penale în sânul comunităţii oferă o mai bună protecţie societăţii, decât desfăşurarea unui proces pe termen lung salvând de la sine şi interesele victimei.

De asemenea, pronunţarea şi executarea sancţiunilor şi măsurilor aplicate în comunitate, trebuie să fie conduse de aceste consideraţiuni, ca şi de obiectivul esenţial de a-1 considera pe delincvent drept o fiinţă umană responsabilă şi respectabilă.

Concepute ca o paralelă la Regulile Penitenciare Europene din 1987, prezentele Reguli nu ar putea să fie considerate ca nişte reguli tip. Ele formează mai degrabă un corpus de exigenţe susceptibile de a fi în comun admise şi observate; şi nu putea exista o aplicare mai satisfăcătoare a sancţiunilor sau a măsurilor aplicate în comunitate fără să se respecte aceste exigenţe.

pag 24.05.06.indd Sec5:267 30.05.2006 21:23:45

Prin experienţa sa şi viziunea de ansamblu a situaţiei din Statele Membre, Consiliul Europei este în măsură să vegheze ca aceste Reguli să-i orienteze şi să-i ajute pe cei care publică dispoziţiile legale naţionale şi pe cei care le aplică în fiecare ţară.

Dispoziţiile prezentelor Reguli se aplică la sancţiunile sau măsurile astfel definite în glosar, a căror executare se exercită în comunitate, inclusiv măsurile constând într-o modalitate de executare a unei pedepse cu închisoarea în afara unei instituţii penitenciare. Sunt excluse totuşi aici măsurile specifice privind minorii.

Partea I. PRINCIPIILE FUNDAMENTALE

Regula l

Prezentele reguli trebuie aplicate de o manieră imparţială.

Regula 2

Definiţiile termenilor conţinuţi în glosarul care figurează în Anexă trebuie considerate ca făcând parte integrantă din prezentele reguli.

Capitolul I - CADRUL LEGAL

Regula 3

Definirea, adoptarea şi aplicarea sancţiunilor şi măsurilor aplicate în comunitate trebuie să fie prevăzute de dispoziţiile legale.

Regula 4

Condiţiile şi obligaţiile sancţiunilor şi măsurilor aplicate în comunitate, care sunt fixate de către autoritatea de decizie, trebuie să fie definite de dispoziţiile legale clare şi explicite, ca şi consecinţele care pot rezulta din nerespectarea acestor condiţii şi obligaţii.

Regula 5

Nici o sancţiune sau măsură aplicată în comunitate nu trebuie să fie de o durată nedeterminată.

Durata sancţiunilor şi măsurilor aplicate în comunitate trebuie să fie fixate de autoritatea însărcinată să ia decizia în limitele prevăzute de dispoziţiile legale în vigoare.

pag 24.05.06.indd Sec5:268 30.05.2006 21:23:45

Regula 6

Natura şi durata sancţiunilor şi măsurilor aplicate în comunitate trebuie de asemenea să fie proporţională cu gravitatea infracţiunii pentru care un delincvent a fost condamnat sau o persoană este inculpată, decât să se ţină seama de situaţia personală.

Regula 7

Autorităţile însărcinate cu punerea în aplicare a sancţiunilor şi măsurilor aplicate în comunitate trebuie să fie prevăzute în dispoziţii legale.

Obligaţiile şi responsabilităţile autorităţilor de execuţie trebuie de asemenea să fie prevăzute prin dispoziţii legale.

Regula 8

Trebuie să fie prevăzută prin dispoziţii legale puterea autorităţilor însărcinate să pună în aplicare, să decidă unele metode de executare, să delege în cazul prerogativelor lor cu privire la executarea unei treimi sau mai mult din pedeapsă, să încheie acorduri cu delincventul, cu alte autorităţi sau terţe persoane, în vederea acestei executări.

Regula 9

Arestarea şi recurgerea la închisoare în timpul executării unei sancţiuni sau măsuri aplicate în comunitate atunci când delincventul nu respectă condiţiile sau obligaţiile impuse, trebuie să fie prevăzute de dispoziţiile legale.

Regula 10

în legislaţia privind schimbarea automată cu închisoarea a unei sancţiuni sau măsuri aplicată în comunitate nu trebuie să existe dispoziţii în caz de nerespectare a condiţiilor sau a obligaţiilor impuse de această sancţiune sau măsură.

Regula 11

Controlul ordonat şi extern al activităţii autorităţii însărcinate cu executarea ar trebui să fie prevăzut prin dispoziţii legale. Acest control trebuie să fie efectuat de persoane calificate şi experimentate.

pag 24.05.06.indd Sec5:269 30.05.2006 21:23:45

CAPITOLUL II - Garanţiile judiciare şi procedurile de recurs

Regula 12

Decizia referitoare la impunerea sau la revocarea unei sancţiuni sau a unei măsuri de prezentare aplicată în comunitate trebuie să fie luată de o autoritate judiciară.

Regula 13

Delincventul trebuie să aibă dreptul să exercite un recurs în faţa unei autorităţi de decizie superioară împotriva deciziei care i-a impus sancţiune sau o măsură aplicată în comunitate, aceasta modificând sau revocând o astfel de sancţiune sau măsură.

Regula 14

Orice decizie referitoare la punerea în aplicare a unei sancţiuni sau măsuri aplicate în comunitate trebuie să permită delincventului să facă apel la autoritatea judiciară din momentul în care acesta doreşte să se plângă că o restricţie a libertăţii sale ori că această decizie este ilegală sau contrară conţinutului sancţiunii sau măsurii impuse.

Regula 15

O procedură de recurs trebuie să fie pusă la dispoziţia unui delincvent care doreşte să se plângă la o decizie referitoare la punerea în aplicare a unei sancţiuni sau măsuri aplicate în comunitate, decizie dată de autoritatea însărcinată cu această executare sau să se plângă de omiterea luării unei astfel de hotărâri.

Regula 16

Procedura privind depunerea recursului va fi simplă. Recursul va trebui examinat rapid şi împărţit în cele mai bune perioade.

Regula 17

Autoritatea sau organul însărcinat să trateze recursul va trebui să obţină orice informaţie necesară pentru a-i permite să ia o decizie. In această privinţă, va trebui să fie examinată cu grijă oportunitatea de a-1 asculta în persoană pe cel care a făcut plângerea, în special dacă acesta din urmă o cere.

pag 24.05.06.indd Sec5:270 30.05.2006 21:23:45

Regula 18

Decizia motivată a autorităţilor sau a organului însărcinat cu tratarea recursului trebuie comunicată în scris atât celui care a făcut plângerea, cât şi autorităţii însărcinată cu executarea.

Regula 19

Nu i se poate refuza delincventului să fie asistat de o persoană aleasă de el sau, dacă este cazul, de un apărător pus din oficiu, dacă o astfel de asistenţă este prevăzută în legislaţie în momentul în care el doreşte să-şi exercite dreptul de recurs împotriva unei decizii referitoare la impunerea, modificarea sau la revocarea unei sancţiuni sau măsuri aplicate în comunitate, sau împotriva unei decizii referitoare la executarea unei astfel de sancţiuni sau măsuri.

CAPITOLUL III - Respectarea drepturilor fundamentale

Regula 20

Nu va trebui să existe discriminare în impunerea şi executarea sancţiunilor sau măsurilor aplicate în comunitate pentru motive de rasă, de culoare, de origine etnică, de naţionalitate, de sex, de limbă, de religie, de opinie politică sau orice altă opinie, de situaţie economică, socială sau altă situaţie, de condiţia fizică sau mentală.

Regula 21

Nici o sancţiune sau măsură aplicată în comunitate care restrânge drepturile civile sau politice ale delincventului nu trebuie să fie creată sau impusă dacă aceasta este contrară normelor acceptate de comunitatea internaţională cu privire la drepturile omului şi a libertăţii fundamentale. Aceste drepturi nu ar putea să fie restrânse cu ocazia punerii în aplicare a sancţiunii sau a măsurii aplicate în comunitate într-o măsură mai mare decât atât cât decurge în mod normal din decizia care impune această măsură sau sancţiune.

Regula 22

Natura sancţiunilor şi măsurilor aplicate în comunitate şi maniera în care ele sunt puse în aplicare, trebuie să fie de acord cu toate drepturile umane ale delincventului, garantate pe plan internaţional.

Regula 23

Natura, conţinutul şi metodele de executare a sancţiunilor şi măsurilor aplicate în comunitate nu trebuie să pună în pericol viaţa privată sau demnitatea delincvenţilor sau a familiei lor, nici să conducă la hărţuire.

pag 24.05.06.indd Sec5:271 30.05.2006 21:23:45

De asemenea, ele nu trebuie să ducă la atingerea respectului faţă de sine-însuşi, a legăturilor familiale şi cu comunitatea şi a capacităţii delincvenţilor de fi parte integrantă a societăţii. Vor trebui adoptate garanţii pentru a-i proteja de orice insultă şi de orice curiozitate sau publicitate inoportune.

Regula 24

Toate instrucţiunile luate de autoritatea de executare şi în particular cele legate de exigenţele privind controlul trebuie să fie practice, precise şi limitate la ceea ce este necesar executării efective a sancţiunii sau a măsurii.

Regula 25

O sancţiune sau o măsură aplicată în comunitate nu trebuie să conţină un tratament sau o tehnică medicală sau psihologică neconformă cu normele etice recunoscute pe plan internaţional,

Regula 26

Natura, conţinutul şi metodele de executare ale unei sancţiuni sau ale unei măsuri aplicate în comunitate nu trebuie să producă daune fizice sau mentale.

Regula 27

Sancţiunile şi măsurile aplicate vor trebui să fie executate într-o manieră care nu le agravează caracterul aflictiv.

Regula 28

Dreptul de a beneficia de sistemul existent de protecţie socială nu trebuie să fie limitat prin impunerea sau executarea unei sancţiuni sau măsuri aplicate în comunitate.

Regula 29

Deoarece există dispoziţii care le permit organizaţiilor sau persoanelor individuale din comunitate să furnizeze prin intermediul remuneraţiei un ajutor autorităţii de executare sub forma activităţii corespunzătoare de luare în custodie, autoritatea de executare este cea căreia îi revine responsabilitatea de a veghea ca serviciile propuse să fie conforme cu exigenţele prezentelor Reguli. Ea trebuie să determine măsurile care trebuie luate atunci când se consideră că ajutorul astfel furnizat nu corespunde acestor exigenţe.

Autoritatea de executare trebuie de asemenea să decidă măsurile care trebuie luate atunci când activităţile de luare în custodie relevă faptul că delincventul nu a îndeplinit o condiţie sau o obligaţie dată în grijă, sau mai

pag 24.05.06.indd Sec5:272 30.05.2006 21:23:46

mult o instruire dobândită pentru punerea în aplicare a sancţiunii sau a măsurii aplicate în comunitatea care i-a fost impusă.

CAPITOLUL IV - Cooperarea delincventului si consimţământul

Regula 30

Impunerea şi executarea sancţiunilor şi măsurilor aplicate în comunitate trebuie să urmărească scopul de a dezvolta la delincvent sensul responsabilităţilor sale faţă de societate si în special faţă de victimă sau de victime.

Regula 31

O sancţiune sau o măsură aplicată în comunitate nu trebuie să fie impusă decât dacă suntem siguri de condiţiile sau de obligaţiile care-i pot fi atribuite delincventului şi de voinţa sa de a coopera şi de a le respecta.

Regula 32

Toate condiţiile sau obligaţiile pe care trebuie să le observe un delincvent care face obiectul unei sancţiuni sau măsuri aplicate în comunitate trebuie să fie determinate ţinând cont atât de nevoile sale individuale care au legătură cu executarea, posibilităţile şi drepturile sale, cât şi de responsabilităţile sale sociale.

Regula 33

Independent de documentul care formulează sancţiunea sau măsura aplicată în comunitate, delincventul trebuie, înainte de a începe executarea, să fie informat, dacă este cazul în scris, într-o manieră clară şi în limba pe care o înţelege, despre natura acestei sancţiuni sau măsuri şi despre scopul urmărit ca şi despre condiţiile sau obligaţiile care trebuie respectate.

Regula 34

Dat fiind faptul că punerea în aplicare a unei sancţiuni sau măsuri aplicate în comunitate trebuie să fie concepută în maniera de a obţine cooperarea unui delincvent şi de a-i face să înţeleagă sancţiunea ca pe o reacţie echilibrată şi rezonabilă la infracţiunea comisă, el trebuind în aceiaşi măsură să participe la procesul de luare de decizii în materie de executare.

pag 24.05.06.indd Sec5:273 30.05.2006 21:23:46

Regula35

Unei persoane inculpate ar trebui să-i fi cerut consimțământul pentru impunerea oricărei măsuri aplicate în comunitate înaintea procesului sau în locul unei decizii asupra sancțiunii.

Regula 36

Atunci când este necesar consimțământul delincventului, acesta trebuie dat într-o manieră clară şi explicită.

Un astfel de consimțământ nu ar putea avea drept consecință privarea lui de vreunul din drepturile sale fundamentale.

Partea a II-a. RESURSE UMANE ŞI FINANCIARE

CAPITOLUL V - Personal profesional

Regula 37

Pentru recrutarea, selectarea şi promovarea personalului profesional însărcinat cu executarea, nimic nu poate face obiectul unei discriminări fondată pe rasă, sex, limbă, religie, opinii politice sau altele ca: originea națională, etnică sau socială, bunurile, naşterea sau cu totul alt motiv. Recrutarea şi selectarea ar trebui să țină cont de acțiunile specifice întreprinse în favoarea unor categorii particulare de persoane, ca şi de diversitatea delincvenților care trebuie luați în îngrijire.

Regula 38

Personalul însărcinat cu executarea va trebui să fie în număr suficient pentru a-şi asuma efectiv multiplele sarcini care îi revin. Va trebui să aibă calitățile de caracter şi calificările profesionale necesare executării funcțiilor sale.

Unele norme şi politici vor trebui definite pentru ca numărul şi calitatea personalului să corespundă cantității de muncă şi calificărilor şi experienței profesionale specifice dobândite.

Regula 39

Personalul însărcinat cu executarea va trebui să primească o pregătire adecvată şi să dispună de o informare care să-i permită să aibă o percepție realistă a câmpului său special de activitate, a activităților sale concrete şi a exigențelor deontologice ale muncii sale. Calificarea sa profesională va trebui

pag 24.05.06.indd Sec5:274 30.05.2006 21:23:46

să fie cu regularitate îmbunătățită şi dezvoltată prin cursuri de perfecționare, analize şi evaluări ale muncii sale.

Regula 40

Personalul profesional trebuie să fie numit în funcție de condițiile juridice, financiare şi de lucru care garantează continuitatea acțiunii sale, permit dezvoltarea simțului responsabilităților sale şi îi asigură un statut de funcționare egal cu cel al altui personal profesional care exercită funcții comparabile.

Regula 41

Personalul profesional va trebui să fie răspunzător față de autoritatea de executare prevăzută de lege.

Această autoritate trebuie să definească obligațiile, drepturile şi responsabilitățile personalului său, şi să ia toate dispozițiile pentru a-i controla activitatea şi evalua eficacitatea.

CAPITOLUL VI - Resurse financiare

Regula 42

Autoritățile de executare vor trebui să dispună de resurse financiare adecvate luate din fondurile publice. Terțe persoane pot aduce o contribuție financiară sau orice altă contribuție, dar autoritatea de executare nu va trebui să depindă niciodată financiar de acestea.

Regula 43

în cazul în care autoritățile de executare dispun de contribuția financiară a terțelor persoane, unele reguli vor trebui să definească procedurile care trebui urmate, persoanele investite cu responsabilități specifice în acest domeniu şi modalitățile de control al utilizării fondurilor.

CAPITOLUL VII - Implicarea si participarea comunității

Regula 44

Informațiile corespunzătoare asupra naturii şi conținutului sancțiunilor şi măsurilor aplicate în comunitate, cât şi asupra modalităților de execuție, trebuie să fie difuzate astfel încât publicul, în special persoanele private, organismele, serviciile publice şi private interesate de executarea acestor sancțiuni sau măsuri, să le poată înțelege temeiul şi să le considere ca răspunsuri adecvate şi credibile pentru comportamentele delincvente.

pag 24.05.06.indd Sec5:275 30.05.2006 21:23:46

Regula 45

Intervenţia autorităţilor însărcinate cu executarea sancţiunilor şi măsurilor aplicate în comunitate trebuie să fie înlocuită de toate resursele utile din comunitate cu scopul de a le procura acestor autorităţi unele mijloace adaptate pentru a răspunde nevoilor delincvenţilor şi pentru a le menţine drepturile.

în acest ultim scop, va trebui de asemenea, să recurgem cel mai curând posibil la participarea organizaţiilor şi persoanelor individuale din comunitate.

Regula 46

Participarea comunitară trebuie utilizată cu scopul de a permite delincvenţilor să dezvolte legături reale cu comunitatea, de a-i face conştienţi de interesul pe care comunitatea li-1 arată şi de a lărgi posibilităţile de contacte şi de sprijin.

Regula 47

Participarea comunitară trebuie să se manifeste sub forma unui acord încheiat cu autoritatea de executare, precizând îndeosebi natura şi modalităţile sarcinilor ce trebuie îndeplinite.

Regula 48

Rolul de luare în grijă nu poate fi exercitat de organizaţiile comunitare şi de persoanele individuale din comunitate, decât dacă este prevăzut de dispoziţiile legale definite de autorităţile responsabile cu impunerea sau executarea sancţiunilor sau măsurilor aplicate în comunitate,

Regula 49

Recurgerea la persoane individuale din comunitate nu trebuie să fie considerată ca un substituit al muncii pe care ar trebui s-o efectueze personalul profesional.

Regula 50

Autorităţile de execuţie trebuie să definească normele şi procedurile de selectare a persoanelor individuale din comunitate şi informaţiile privind sarcinile, responsabilităţile lor limitele competenţei lor, persoanele cărora trebuie să le dea socoteală şi orice alte elemente utile.

Regula 51

Persoanele individuale din comunitate trebuie să fie ghidate, în măsura posibilului, de personalul profesional şi puse să-şi asume sarcinile

pag 24.05.06.indd Sec5:276 30.05.2006 21:23:46

care corespund capacității şi posibilităților lor. Va trebui asigurată o pregătire adaptată în caz de nevoie.

Regula 52

Organizațiile comunitare şi persoanele individuale din comunitate țin cont de exigențele secretului profesional.

Regula 53

în exercitarea funcțiilor lor, persoanele individuale din comunitate trebuie să fie acoperite de o asigurare împotriva accidentelor şi pagubelor provocate de terțe persoane, ca şi în materie de responsabilitate civică. Cheltuielile muncii lor trebuie să fie remunerate.

Regula 54

Organizațiile comunitare şi persoanele individuale din comunitate trebuie să fie ascultate în privința problemelor de ordin general, ca şi asupra problemelor care se bazează pe cazuri individuale şi să dispună în acelaşi timp de toate informațiile.

Partea a III-a. GESTIUNEA SANCȚIUNILOR ŞI A MĂSURILOR

CAPITOLUL VIII - CONDIȚII DE PUNERE ÎN APLICARE

Regula 55

Executarea sancțiunilor şi măsurilor aplicate în comunitate va trebui concepută astfel încât ele să aibă cea mai mare semnificație posibilă pentru delincvent şi ca ele să contribuie la dezvoltarea personală şi socială necesară delincventului cu scopul de a permite inserția sa socială. Metodele de îngrijire şi control vor trebui să urmărească aceste obiective.

Regula 56

Orice aviz comunicat tribunalului sau ministerului public privind pregătirea, impunerea sau punerea în aplicare a unei sancțiuni sau măsuri aplicate în comunitate nu poate fi furnizat decât de către personalul profesional sau de către o organizație prevăzută de lege, sau prin intermediul personalului profesional.

Regula 57

Autoritatea de execuție trebuie să se asigure că informația privind drepturile celor care fac obiectul sancțiunilor şi măsurilor aplicate în comunitate

pag 24.05.06.indd Sec5:277 30.05.2006 21:23:47

este pusă la dispoziţia lor, ca şi un ajutor pentru exercitarea acestor drepturi. Personalul profesional, organizaţiile comunitare şi participanţii individuali trebuie să fie informaţi despre aceste dispoziţii.

Regula 58

Delincventul trebuie să aibă dreptul să facă observaţii verbale sau scrise înaintea oricărei decizii privind executarea unei sancţiuni sau măsuri aplicate în comunitate.

Autoritatea de executare trebuie să-i garanteze delincventului în caz de conflict sau de criză, posibilitatea de a intra în contact într-un răstimp minim cu un membru al personalului profesional care exercită o funcţie de răspundere.

Regula 59

Autoritatea de execuţie trebuie să strângă şi să examineze cu grijă plângerile formulate de delincvent, privind executarea sancţiunii sau a măsurii al cărei obiect este. Ea trebuie de asemenea, să examineze cu foarte mare atenţie cererea delincventului care tinde să schimbe persoana care exercită luarea în grijă sau orice altă persoană care exercită o responsabilitate în privinţa ei.

Regula 60

Autoritatea de execuţie întocmeşte un dosar individual pentru fiecare delincvent. Acest dosar trebuie ţinut la zi, îndeosebi cu scopul de a permite întocmirea oricărui raport util în vederea observării de către delincvent a condiţiilor sau obligaţiilor pe care le incumbă cu titlu de sancţiune sau de măsură.

Regula 61

Informaţiile conţinute în dosarul individual nu vor trebui să cuprindă decât aspectele care interesează sancţiunea sau măsura pronunţată şi punerea ei în aplicare. Ele vor trebui să fie cât se poate de obiective şi viabile.

Regula 62

Delincventul sau persoana care acţionează în numele său trebuie să aibă acces la dosarul individual cu condiţia să nu existe o atingere a vieţii private a aproapelui. Delincventul va trebui să aibă dreptul de a contesta conţinutul dosarului obiectul contestaţiei va trebui pus la dosar.

Regula 63

Persoana care are în grijă un delincvent ar trebui în mod normal să-1 informeze despre conţinutul dosarului şi al rapoartelor pe care le-a redactat acesta şi să-i explice sensul lor.

pag 24.05.06.indd Sec5:278 30.05.2006 21:23:47

Regula 64

Informaţiile care figurează în dosarul individual nu vor fi divulgate decât persoanelor care au dreptul să ajungă la ele. Informaţiile astfel comunicate se vor limita la ceea ce este necesar autorităţii care le cere pentru a se achita de sarcina sa.

Regula 65

Odată ce executarea sancţiunii sau a măsurii a luat sfârşit, dosarele pe care le posedă autoritatea de execuţie trebuie să fie distruse sau arhivate conform unei reglementări care să prevadă garanţii în ceea ce priveşte divulgarea conţinutului unor terţe persoane. Nu se va putea întâmpla astfel înainte ca efectele juridice ale sancţiunii să fie epuizate, nici după depăşirea perioadei de timp definită de legislaţia în vigoare.

Regula 66

Natura şi volumul informaţiilor despre delincvenţi furnizate organismelor care le asigură plasarea lor profesională sau care la furnizează un ajutor pe planurile personal şi social, vor fi definite în cadrul acţiunii duse cu delincventul şi limitarea la acest obiect. De aici vor fi îndeosebi excluse, în afară de acordul formal şi informat al delincventului, orice informaţie asupra delincventului şi asupra antecedentelor sale, ca şi orice informaţie susceptibilă de a-i fi socialmente nefavorabilă sau de a constitui o ingerinţă în viaţa sa privată.

Regula 67

Sarcinile încredinţate delincvenţilor care efectuează o muncă pentru comunitate nu trebuie să fie lipsite de interes, ci să fie socialmente utile şi semnificative, şi trebuie să le permită dezvoltarea pe cât posibil a aptitudinilor lor; aceste lucrări nu trebuie să fie executate într-un scop lucrativ.

Regula 68

Condiţiile de lucru şi de muncă ale delincvenţilor care efectuează lucrări pentru comunitate vor trebui să fie conforme cu legislaţia muncii în materie de sănătate şi securitate. Delincvenţii vor trebui asiguraţi împotriva accidentelor şi pagubelor care rezultă din executarea sancţiunilor, ca şi în materie de responsabilitate civică.

Regula 69

Cheltuielile de executare nu trebuie, în principiu, suportată de către infractor.

pag 24.05.06.indd Sec5:279 30.05.2006 21:23:47

CAPITOLUL IX - METODE DE LUCRU

Regula 70

Executarea de sancţiuni şi măsuri aplicate în comunitate trebuie să se bazeze pe gestionarea de programe individualizate şi pe dezvoltarea de relaţii corespunzătoare de muncă între delicvent, persoana care-1 are în grijă, precum şi celelalte organizaţii comunitare sau persoane individuale din comunitate.

Regula 71

Metodele de lucru puse în aplicare pentru a executa sancţiunile şi măsurile aplicate în comunitate vor fi adaptate fiecărui caz în particular. Autorităţile si personalul de executare vor dispune în acest scop de o latitudine suficientă pentru ca să se întâmple astfel, fără a se produce grave inegalităţi de tratament.

Regula 72

Atunci când este identificată o nevoie individuală necesară executării sancţiunii sau măsurii trebuie furnizat un ajutor personal, social sau material la nivelul calităţii recunoscute.

Regula 73

Instrucţiunile pe cale le poate lua autoritatea însărcinată cu executarea deciziei care impune sancţiunea sau măsura, trebuie să fie practice şi precise. Ele nu trebuie să-i impună delincventului exigenţe mai mari decât cele care rezultă din această decizie.

Regula 74

Activităţile de control vor fi exercitate doar în limitele în care ele sunt necesare pentru o strictă executare a sancţiunii sau a măsurii aplicate în comunitate şi bazate pe principiul intervenţiei minime. Ele vor fi proporţionate în funcţie de această sancţiune sau măsură şi limitate la scopurile care îi sunt atribuite.

Regula 75

Autorităţile de execuţie trebuie să recurgă la metode de lucru făcând apel la tehnicile profesionale recunoscute. Aceste metode trebuie să fie actualizate ţinând cont de dezvoltarea cercetării, a muncii sociale precum şi a tuturor celorlalte domenii de activitate similară.

pag 24.05.06.indd Sec5:280 30.05.2006 21:23:47

CAPITOLUL X - DESFĂŞURAREA SANCŢIUNILOR SAU MĂSURILOR ŞI CONSECINŢELE NEEXECUTĂRII

Regula 76

La începutul punerii în aplicare a unei sancţiuni sau măsuri aplicate în comunitate, delincventul trebuie să-şi poată explica conţinutul măsurii şi ceea ce se aşteaptă de la el. El trebuie să fie informat, de asemenea, despre consecinţele nerespectării condiţiilor şi obligaţiilor enunţate în decizie şi a regulilor în aplicarea cărora va putea fi trimis în faţa autorităţii de decizie, ţinându-se cont de neexecutarea sau executarea neadecvată a sancţiunii sau a măsurii.

Regula 77

Autoritatea de execuţie trebuie să definească clar procedurile pe care personalul său trebuie să le aplice faţă de deţinut cât şi în faţa autorităţii de decizie, în caz de nerespectare sau de executare neadecvată de către deţinut a condiţiilor sau a obligaţiilor care îi sunt impuse.

Regula 78

Lipsurile minore în instrucţiunile date de autoritatea de execuţie sau în condiţiile sau obligaţiile care nu antrenează recurgerea la procedura de revocare a sancţiunii sau a măsurii, trebuie să fie reglate rapid în cadrul puterii discreţionare sau, dacă este necesar, printr-o procedură administrativă.

Regula79

Orice discuţie în cadrul unei proceduri administrative privind lipsurile minore trebuie să-i lase delincventului posibilitatea de a face comentarii. Conţinutul acestei discuţii sau a oricărei alte măsuri de investigaţie trebuie să figureze în dosarul individual şi să fie comunicat neîntârziat şi limpede delincventului.

Regula 80

Orice nerespectare semnificativă cu privire la condiţiile sau obligaţiile fixate printr-o sancţiune sau măsură aplicată în comunitate trebuie neîntârziat să fie semnalată în scris autorităţii de decizie de către autoritatea de execuţie.

Regula 81

Orice raport scris asupra abaterii de la condiţiile sau obligaţiile sancţiunii sau a măsurii va trebui să conţină informaţii obiective şi detaliate asupra manierei în care a avut loc abaterea si circumstanţele în care s-a produs ea.

pag 24.05.06.indd Sec5:281 30.05.2006 21:23:47

Regula 82

Nu poate fi statuat de autoritatea de decizie asupra modificării sau revocării parțiale sau totale a unei sancțiuni sau măsuri aplicate în comunitate decât după o examinare detaliată a faptelor raportate de autoritatea de execuție.

Regula 83

înainte de a statua asupra modificării sau revocării parțiale sau totale a unei sancțiuni sau măsuri aplicate în comunitate, autoritatea de decizie va trebui să se asigure că delincventul va avea ocazia să examineze documentele pe care se bazează cererea de modificare sau revocare şi să facă cunoscute observațiile asupra violenței pretinse de orice condiție sau obligație impusă.

Regula 84

Nerespectarea condițiilor sau obligațiilor fixate de sancțiune sau măsură aplicată în comunitate care se poate traduce conform legislației în vigoare prin modificarea sau revocarea parțială sau totală a sancțiunii sau a măsurii, nu trebuie să constituie în sine o infracțiune.

Regula 85

Atunci când este examinată revocarea unei sancțiuni sau măsuri aplicate în comunitate, va trebui să se țină cont de maniera şi măsura în care condițiile şi obligațiile fixate de această sancțiune sau măsură au fost respectate de delincvent.

Regula 86

Decizia de revocare a unei sancțiuni sau măsuri aplicate în comunitate nu trebuie să ajungă în mod necesar să impună o pedeapsă cu închisoarea.

Regula 87

Orice condiție sau obligație fixată de o sancțiune sau măsură aplicată în comunitate ar trebui să poată fi modificată de autoritatea de decizie în cadrul legislației în vigoare, în funcție de progresele făcute de delincvent.

Regula 88

Autoritatea de decizie ar trebui să poată pune capăt, înainte de termen, unei sancțiuni sau măsuri aplicată în comunitate, atunci când s-a stabilit că delincventul a respectat condițiile şi obligațiile fixate, şi din momentul în care nu se mai dovedeşte necesară menținerea lor pentru a se atinge scopul acestei sancțiuni sau măsuri.

pag 24.05.06.indd Sec5:282 30.05.2006 21:23:48

CAPITOLUL XI - CERCETAREA ŞI EVALUAREA FUNCŢIONĂRII SANCŢIUNILOR ŞI MĂSURILOR APLICATE ÎN COMUNITATE

Regula 89

Cercetarea asupra sancţiunilor şi măsurilor aplicate în comunitate trebuie să fie încurajată. Aceste sancţiuni şi măsuri ar trebui să fie evaluate cu regularitate.

Regula 90

Evaluarea sancţiunilor şi măsurilor aplicate în comunitate ar trebui să cuprindă, chiar dacă fără să se limiteze la aceasta, un bilanţ obiectiv al măsurii în care utilitatea lor:

- răspunde aşteptărilor autorităţilor care definesc dispoziţiile legale, autorităţilor judiciare, autorităţilor de decizie, autorităţilor de executare şi cele ale comunităţii, ţinându-se cont de finalităţile afectate acestor sancţiuni şi măsuri;
- contribuie la scăderea procentelor de încarcerare;
- permite să răspundă nevoilor delincvenţilor în raport cu infracţiunea;
- este pozitivă în termeni de rentabilitate;
- contribuie la scăderea delincvenţei.

ANEXĂ - GLOSAR

1. Sancţiuni şi măsuri aplicate în comunitate

Noţiunea de *sancţiuni şi măsuri aplicate în comunitate* se referă la sancţiuni şi măsuri care menţin delincventul în comunitate şi implică o anumită restricţie a libertăţii sale prin impunerea de condiţii şi/sau obligaţii şi care sunt puse în practică de organismele prevăzute de dispoziţiile legale.

Această noţiune desemnează sancţiunile decise de către un tribunal sau de către un judecător, şi măsurile luate înaintea deciziei care impune sancţionarea sau în locul unei astfel de decizii, ca şi cele care constau într-o modalitate de executare a unei pedepse cu închisoare în afara unui aşezământ penitenciar.

Chiar dacă sancţiunile pecuniare nu sunt vizate de această definiţie, orice altă activitate de luare în grijă sau de control întreprinsă pentru a asigura executarea lor intră în cadrul Regulilor.

pag 24.05.06.indd Sec5:283 30.05.2006 21:23:48

2. Dispoziţiile legale

Prin *dispoziţiile legale,* trebuie să înţelegem atât legea votată în parlament, cât şi decretele (sau ordonanţele) luate şi publicate de guvern pentru aplicarea legii.

3. Autoritatea judiciară

În cadrul prezentelor reguli, termenul de *autoritate judiciară desemnează* un tribunal, un judecător sau un procuror.

4. Autoritatea de decizie

Termenul de *autoritate de decizie* desemnează orice autoritate judiciară abilitată prin dispoziţiile legale în vigoare să impună sau să revoce o sancţiune sau o măsură aplicată în comunitate, sau să modifice condiţiile şi obligaţiile, ca şi orice organism abilitat în acest mod.

Noţiunea de autoritate de decizie este mai amplă decât cea de autoritate judiciară.

5. Autoritate de execuţie

Prin *autoritate de execuţie* se înţelege orice organism abilitat şi responsabil în primul rând de executarea, de punerea în practică a unei sancţiuni sau măsuri aplicate în comunitate. în numeroase ţări, este vorba de serviciul de probaţiune care îndeplineşte acest rol.

6. **Execuţie sau executare şi aplicare**

Prin *execuţie* înţelegem aspectele practice ale muncii autorităţii de execuţie pentru a se asigura că o sancţiune sau măsură aplicată în comunitate este bine efectuată.

Prin *aplicare* se înţelege în acelaşi timp impunerea şi executarea unei sancţiuni sau măsuri aplicate în comunitate.

Al doilea termen are un sens mai global decât primul.

7.Condiţii şi obligaţii

Prin *condiţii şi obligaţii* se înţeleg toate exigenţele care sunt parte integrantă a sancţiunii sau măsurii impuse de autoritatea de decizie.

8. Recurs

Termenul de *recurs* desemnează atât apelul în faţa unei autorităţi judiciare, cât şi depunerea unei plângeri în faţa unei autorităţi administrative.

pag 24.05.06.indd Sec5:284 30.05.2006 21:23:48

9. Luarea în grijă

Termenul de *luare în grijă* priveşte atât activităţile de exercitare de către o autoritate de execuţie sau de către o delegaţie a acesteia în scopul de a-1 menţine pe delincvent în comunitate, cât şi activităţile care vizează să asigure că delincventul îndeplineşte toate obligaţiile sau condiţiile impuse.

10. Control

Termenul de *control* desemnează activităţile care constau numai în verificarea faptului că toate condiţiile şi obligaţiile impuse sunt îndeplinite, ca şi activităţile care constau în asigurarea respectării lor prin recurs sau prin ameninţare de recurs la procedurile aplicabile în caz de nerespectare.

Noţiunea de control este mai restrânsă decât cea de luare în grijă.

11. Delincvent

Doar din preocuparea pentru conciziune, termenul de *delincvent* trebuie să fie înţeles ca aplicându-se atât unei persoane inculpate, cât şi unei persoane condamnate.

12. Participare comunitară

Termenul de *participare comunitară* îmbracă toate formele de ajutor, remunerat sau nu, exercitat în timp, parţial sau intermitent şi propusă autorităţii de executare de către organizaţiile publice sau private şi de persoane individuale din comunitate.

13. Gen

Din preocuparea pentru conciziune, doar genul masculin este utilizat în Reguli. Genul feminin trebuie să fie subînţeles cu ocazia folosirii genului masculin.

14. Timpurile verbelor

Dispoziţiile din Reguli care privesc exigenţele esenţiale sunt formulate prin folosirea verbelor *va trebui/vor trebui* şi *trebuie/trebuie* (pentru plural). În mod contrar, interdicţiile esenţiale sunt exprimate prin utilizarea formei negative a acestor verbe.

Dispoziţiile care se referă la ceea ce este de dorit, dar nu absolut esenţial, sunt exprimate prin întrebuinţarea modului condiţional *ar trebui/ar trebui* (pentru plural). Ceea ce am dori doar să interzicem este exprimat prin forma negativă a acestui timp.

pag 24.05.06.indd Sec5:285 30.05.2006 21:23:48

Recomandarea 22 (2002) a Comitetului de Miniştri către statele membre privind îmbunătăţirea aplicării normelor europene cu privire la sancţiunile şi măsurile comunitare

(Adoptată de Comitetul de Miniştri pe 29 noiembrie 2000 la a 731-a întâlnire a reprezentanţilor miniştrilor)

Comitetul de Miniştri, în conformitate cu termenii articolului 15.*b* al Statutului Consiliului Europei,

Subliniind importanţa creării, impunerii şi aplicării sancţiunilor şi măsurilor comunitare bazate pe principiile cuprinse în Recomandarea nr. R 16 (92) referitoare la normele europene cu privire la sancţiunile şi măsurile comunitare;

Ţinând cont de rezultatele cercetării făcute de Comitetul European pentru Probleme Infracţionale asupra implementării normelor europene şi, mai ales, asupra dificultăţilor întâmpinate de statele membre;

Recunoscând necesitatea amendării normei 5 a normelor europene în lumina rezultatelor cercetării şi a dezvoltării practicii de supraveghere a infractorilor;

Conştient că odată cu trecerea timpului apar noi posibilităţi pentru o folosire mai eficientă şi mai largă a sancţiunilor şi măsurilor comunitare;

Recunoscând că progresele importante şi practica în schimbare în domeniul sancţiunilor şi măsurilor comunitare şi problemele identificate de statele membre necesită explicaţii suplimentare şi interpretarea unor prevederi cuprinse în normele europene;

Subliniind că recursul la şi implementarea sancţiunilor şi măsurilor comunitare trebuie să se facă întotdeauna cu respectarea garanţiilor legale fundamentale prevăzute în Convenţia Europeană cu privire la drepturile omului şi a principiilor cuprinse în normele europene;

Recunoscând importanţa prezentei Recomandări, a Recomandărilor nr. R 17 (92) privind consecvenţa în pronunţarea sentinţelor, nr. R 12 (97) privind personalul implicat în aplicarea sancţiunilor şi măsurilor, nr. R 19 (99) privind medierea în cazurile penale şi nr. R 22 (99) privind supraaglomerarea închisorilor şi inflaţia populaţiei închisorilor;

Recomandă ca guvernele statelor membre:

– să se ghideze în legislaţia şi practica lor în ceea ce priveşte durata sancţiunilor şi măsurilor comunitare după textul revizuit al normei 5 a Recomandării nr. R 16 (92) referitoare la normele europene privind

pag 24.05.06.indd Sec5:286 30.05.2006 21:23:48

sancţiunile şi măsurile comunitare, conţinut în Anexa I a acestei Recomandări;

– să se ghideze atunci când îşi revizuiesc legislaţia, politica şi practica referitoare la crearea, impunerea şi aplicarea sancţiunilor şi măsurilor după principiile cuprinse în Anexa II a acestei Recomandări;
– să asigure cea mai largă difuzare posibilă a Recomandării şi a raportului privind obţinerea unei folosiri mai eficiente a sancţiunilor şi măsurilor comunitare elaborat de Comitetul European pentru Probleme Infracţionale, acordând o atenţie specială interpretărilor şi explicaţiilor suplimentare ale anumitor norme europene, după cum sunt prezentate în paragrafele 129-168 ale raportului mai sus menţionat.

Anexa I a Recomandării Rec22(2002)

Amendament la norma 5 a normelor europene privind sancţiunile şi măsurile comunitare

În mod normal, nici o sancţiune sau măsură comuntară nu va avea durată indeterminată.

În mod excepţional, poate fi impusă o sancţiune sau măsură comunitară nedeterminată infractorilor care, din cauza unei infracţiuni grave anterioare sau actuale combinate o caracteristică personală specifică, reprezintă în mod evident o ameninţare serioasă la adresa vieţii, sănătăţii sau siguranţei comunităţii. Va fi prevăzută prin lege revizuirea constantă a impunerii unei astfel de sancţiuni sau măsuri nedeterminate de către o organizaţie independentă a executivului, împuternicită prin lege să o efectueze.

Durata sancţiunilor şi măsurilor comunitare va fi stabilită de autoritatea împuternicită să ia hotărârea în cadrul limitelor şi conform condiţiilor stabilite prin lege.

Anexa II a Recomandării Rec22(2002)

Principii călăuzitoare pentru obţinerea unei folosiri mai largi şi mai eficiente a sancţiunilor şi măsurilor comunitare

Legislaţia

1. Trebuie prevăzut un număr suficient de sancţiuni şi măsuri comunitare adecvat variate, dintre care următoarele exemple:
   – alternative la detenţiunea înaintea procesului, cum ar fi condiţia ca un infractor suspectat să locuiască la o adresă specificată, să fie supravegheat şi asistat de o agenţie specificată de o autoritate judecătorească;

pag 24.05.06.indd Sec5:287 30.05.2006 21:23:49

- eliberarea condiţionată ca o sancţiune independentă impusă fără pronunţarea unei sentinţe de pedeapsă cu închisoarea;
- suspendarea aplicării unei sentinţe de pedeapsă cu închisoarea în condiţii impuse;
- muncă în folosul comunităţii (de ex., muncă neplătită în folosul comunităţii);
- compensarea/despăgubirea victimei/medierea victimă-infractor;
- dispoziţii de tratament pentru infractorii care abuzează de droguri sau de alcool şi pentru cei care suferă de o tulburare psihicăcare este legată de comportamentul lor infracţional;
- supravegherea sporită a anumitor categorii de infractori;
- limitarea libertăţii de deplasare, de exemplu prin ordine de interdicţie sau monitorizare electronică impusă cu respectarea normelor 23 şi 55 ale normelor europene;
- eliberarea condiţionată din închisoare urmată de supraveghere.

2. Pentru a promova folosirea sancţiunilor şi măsurilor neprivative de libertate, mai ales atunci când sunt create noi legi, legislatorul ar trebui să ia în considerare indicarea unei sancţiuni sau măsuri neprivative de libertate în locul detenţiunii ca sancţiune de referinţă pentru anumite infracţiuni.
3. Trebuie acordată atenţie revizuirii şi reducerii prevederilor oficiale care interzic folosirea sancţiunilor şi măsurilor neprivative de libertate în cazul infracţiunilor grave şi al recidiviştilor.
4. Trebuie să se prevadă introducerea unor noi sancţiuni şi măsuri comunitare de probă.
5. Orice probe ar trebui să se desfăşoare în conformitate cu spiritul normelor europene şi atent monitorizate şi evaluate. Experimentarea trebuie să se facă în conformitate cu standardele etice ale comunităţii internaţionale.

Practica de condamnare

6. Trebuie stabilite criterii de condamnare, atunci când principiile constituţionale şi tradiţiile legale o permit, şi revizuite perioadic de legislator sau de alte autorităţi competente, în scopul, *inter alia,* de a reduce folosirea detenţiunii, de a extinde folosirea sancţiunilor şi măsurilor comunitare şi de a asigura compensarea victimelor.
7. Autorităţile judecătoreaşti trbuie să se implice în procesul de creare şi revizuire a politicilor privind folosirea sancţiunilor şi măsurilor comunitare şi trebuie informate în legătură cu rezultatele acestora, în scopul de a asigura înţelegerea naturii acestora în comunitatea juridică.

pag 24.05.06.indd Sec5:288 30.05.2006 21:23:49

8. Trebuie acordată o atenţie specială definirii circumstanţelor atenuante care ar da autorităţilor judecătoreşti posibilitatea de a evita folosirea detenţiunii şi de a impune o sancţiune sau măsură comunitară în locul acesteia.

Condiţiile de bază pentru aplicarea eficientă a sancţiunilor şi măsurilor comunitare

9. Trebuie înfiinţate servicii adecvate pentru aplicarea sancţiunilor şi măsurilor comunitare, să li se aloce suficiente resurse şi să se dezvolte cât este necesar în scopul asigurării încrederii autorităţilor judecătoreşti în utilitatea sancţiunilor şi măsurilor comunitare, al asigurării siguranţei comunităţii şi al îmbunătăţirii situaţiei personale şi sociale a infractorilor.
10. Serviciile de aplicare trebuie să aibă un personal de o înaltă calitate profesională, recrutat, pregăătit şi folosit în conformitate cu principiile prevăzute în Recomandarea nr. R 12 (92) privind personalul implicat în aplicarea sancţiunilor şi măsurilor, pentru obţinerea scopurilor sancţiunilor şi măsurilor comunitare.
11. Activitatea serviciilor de aplicare trebuie să se bazeze pe o declaraţie explicită a politicii, care descrie funcţia, scopurile şi valorile lor de bază. Această declaraţie trebuie să includă aspecte ca obligaţiile şi drepturile infractorilor, distribuirea eficientă a intervenţiilor şi programelor pentru restabilirea infractorilor, interesele legitime ale victimelor, responsabilităţile de organizare pentru siguranţa comunităţii şi colaborarea cu personalul închisorilor, al agenţiilor şi organizaţiilor competente şi cu persoanele alese din cadrul comunităţii.
12. Declaraţia politicii trebuie completată de planuri şi practici concepute pentru a conştientiza diferitele organizaţii şi persoane implicate în aplicarea sancţiunilor şi măsurilor comunitare în legătură cu importanţa de a acţiona în scopuri comune şi de a împărtăşi cunoaşterea reciprocă a metodelor de lucru.
13. Trebuie reconsiderată elaborarea prevedrilor legale privind revizuirea constantă şi independentă a activităţii autorităţilor însărcinate cu aplicarea de către persoane experimentate, după cum o cer normele europene.

Sporirea credibilităţii sancţiunilor şi măsurilor comunitare (în rândul autorităţilor judecătoreşti, al agenţiilor complementare, al publicului larg şi al politicienilor)

14. Trebuie asigurată cea mai largă difuzare a Recomandării nr. R 16 (92) referitoare la normele europene privind sancţiunile şi măsurile comunitare, în limba naţională respectivă.

pag 24.05.06.indd Sec5:289 30.05.2006 21:23:49

15. Conducătorii politici şi administrativi şi publicul larg trebuie să primească informaţii periodice despre beneficiile economice şi sociale care rezultă din recurgerea redusă la detenţiune şi recurgerea sporită la sancţiuni şi măsuri comunitare. Trebuie să existe o politică declarată a relaţiilor publice în legătură cu presa locală. Informaţiile trebuie să sublinieze că sancţiunile şi măsurile comunitare pot implica supravegherea şi controlarea eficientă a infractorilor.
16. Autorităţile judecătoreşti şi personalul serviciilor de aplicare trebuie să creeze canale de comunicare care să permită discutarea sistematică a aspectelor practice ale recomandării şi aplicării sancţiunilor şi măsurilor comunitare.
17. Reintegrarea în comunitate fiind un scop important al sancţiunilor şi măsurilor comunitare, serviciile de aplicare trebuie să coopereze activ cu comunităţile locale, de ex. implicând persoane alese din cadrul comunităţii în supravegherea infractorilor sau colaborând la programele locale de prevenire a infracţionalităţii.
18. Introducerea unor noi sancţiuni şi măsuri comunitare în legislaţie şi practică trebuie însoţită de campanii susţinute în scopul obţinerii susţinerii publicului larg.

Iniţierea unor programe şi intervenţii eficiente

19. Trebuie introdus criteriul eficacităţii, astfel încât să devină posibilă evaluarea din diferite perspective a costurilor şi beneficiilor asociate programelor şi intervenţiilor în scopul de a maximiza calitatea rezultatelor acestora. Trebuie stabilite standarde şi indicatori ai performanţei pentru realizarea programelor şi intervenţiilor.
20. Programele şi intervenţiile trebuie structurate în conformitate cu informaţiile obţinute din cercetări relevante şi realizate de personal calificat.
21. Programele şi intervenţiile pentru reintegrarea infractorilor trebuie să se bazeze pe metode variate. La conceperea programelor şi intervenţiilor, în contextul sancţiunilor şi măsurilor comunitare, trebuie acordată o atenţie specială impactului lor probabil asupra infractorilor, mai ales în ceea ce priveşte:
    - abilităţi de bază (de ex. capacitatea de a citi şi socoti, de a rezolva probleme, de a se descurca în relaţiile personale şi familiale, comportament pro-social);
    - nivelul educaţional şi situaţia ocupaţională;
    - posibila dependenţă de droguri, alcool, medicamente şi
    - adaptarea orientată spre comunitate.

pag 24.05.06.indd Sec5:290 30.05.2006 21:23:49

22. Distribuirea infractorilor la programe şi intervenţii specifice trebuie să se ghideze după criterii specifice, cum ar fi capacitatea lor de a răspunde intervenţiei, pericolul pe care se presupune că îl reprezintă pentru public şi/sau pentru personalul responsabil de program sau intervenţie şi factorii personali sau sociali care se leagă de probabilitatea de a recidiva. În acest scop, trebuie dezvoltate şi folosite metode sigure de evaluare care să permită această distribuire. Trebuie puse la dispoziţia autorităţilor/ persoanelor interesate informaţii despre aceste proceduri.
23. Trebuie acordată o atenţie specială dezvoltării unor programe şi intervenţii pentru infractori care au recidivat cu infracţiuni grave sau care sunt de aşteptat să o facă. În lumina recentelor descoperiri ale cercetărilor, aceste programe şi intervenţii ar trebui să folosească mai ales metode comportamentale cognitive, de ex. învăţarea infractorilor să se gândească la implicaţiile comportamentului lor infracţional, sporirea conştiinţei lor de sine şi a autocontrolului, recunoaşterea şi evitarea situaţiilor care precedă acte infracţionale şi oferirea posibilităţii de a exersa comportamentul pro-social.

Cercetările asupra sancţiunilor şi măsurilor comunitare

24. Trebuie să se investească adecvat în cercetarea pentru a monitoriza realizarea şi a evalua rezultatele programelor şi intervenţiilor folosite în aplicarea sancţiunilor şi măsurilor comunitare.
25. Cercetarea trebuie să încerce identificarea factorilor care îi determină pe infractori să nu mai comită infracţiuni ulterioare, dar şi a celor care nu reuşesc acest lucru.
26. Cercetarea asupra efectelor sancţiunilor şi măsurilor comunitare nu trebuie limitată la simpla înregistrare a condamnărilor după supraveghere, ci trebuie să folosească criterii mai sensibile. Trebuie să examineze, de exemplu, frecvenţa şi gravitatea recidivelor, împreună cu indicatorii personali şi sociali de adaptare în comunitate, şi opiniile infractorilor despre aplicarea sancţiunilor şi măsurilor comunitare.
27. Trebuie să se încerce pe cât posibil compararea eficienţei diferitelor programe.
28. Trebuie realizate statistici care descriu în mod curent măsura în care sunt foloste şi rezultatele sancţiunilor şi măsurilor comunitare.
29. Trebuie efectuate periodic evaluări calitative şi cantitative ale solicitării personalului în cadrul diferitelor activităţi prestate în aplicarea sancţiunilor şi măsurilor comunitare, pentru a asigura un înalt nivel de eficienţă, moralul ridicat al personalului şi sănătatea mintală a acestuia.

pag 24.05.06.indd Sec5:291 30.05.2006 21:23:50

Recomandarea Rec (2003)20 a Comitetului de Miniştri a statelor membre cu privire la noile modalităţi de tratare a delicvenţei juvenile şi rolul justiţiei juvenile

(Adoptată de Comitetul de Miniştri la 24 septembrie 2003)

Comitetul de Miniştri, în conformitate cu articolul 15. b al Regulamentului Consiliului Europei,

Considerând că delicvenţa juvenilă este percepută ca o chestiune de urgenţă în mai multe state din Europa,

Fiind conştienţi de faptul că deşi rata delicvenţei juvenile rămâne a fi mai mult sau mai puţin constantă, caracterul şi gravitatea delicvenţei juvenile necesită noi abordări şi căi de intervenţie,

Luând în consideraţie faptul că sistemul tradiţional de justiţie penală nu este capabil, izolat să ofere soluţii adecvate privind tratamentul delicvenţilor juvenili, în virtutea faptului că nevoile sociale şi educaţionale ale acestora diferă de cele ale adulţilor;

Fiind convinşi că reacţiile la delicvenţa juvenilă trebuie să poate caracter un multidisciplinar şi multistructural care să vizeze varietatea da factori care joacă un anumit rol la diferite nivele ale societăţii: individual, cel al familiei, al societăţii şi al comunităţii;

Luând în consideraţie faptul că majoratul juridic nu coincide în mod imperios cu majoratul personalităţii, în aşa fel încât infractori adulţi necesită al tip de intervenţie diferit de cel aplicabil în cazul minorilor;

Mai mult ca atât în virtutea faptului că unele categorii de infractori minori aşa ca membrii minorităţilor etnice, femeile tinere şi cei care comit infracţiuni în grup pot avea nevoie de programe speciale de intervenţie,

Ţinând cont, inter alia de Recomandarea Nr. R (87) 20 privind reacţiile sociale la delicvenţa juvenilă, Recomandarea Nr. R (88) 6 privind reacţiile sociale la delicvenţa juvenilă a minorilor care provin din familiile de emigranţi, Recomandarea Nr. R (2000) 20 privind rolul intervenţiei psihologice la etapa iniţială în scopul prevenirii criminalităţii;

Luând în consideraţie rezultatele Forului al 10-lea privind infractorii juvenili şi politicile penale (1991);

Respectând de Convenţia Europeană pentru Drepturile Omului, Convenţia Europeană privind Exercitarea Drepturilor Copilului, Convenţia ONU cu privire la Drepturile Copilului, Regulile Standard Minime de Înfăptuire a Justiţiei Juvenile (regulile de la Beijing), principiile ONU pentru prevenirea

pag 24.05.06.indd Sec5:292 30.05.2006 21:23:50

delicvenţei juvenile (principiile Riyadh) şi Regulile Naţiunilor Unite pentru protecţia Minorilor aflaţi în detenţie, recomandă guvernelor Statelor Membre:

- Să se ghideze în legislaţia, politica şi practica sa de principiile şi măsurile prevăzute de prezenta recomandare;
- Să aducă prezenta recomandare precum şi memorandul explicativ în atenţia tuturor structurilor pertinente, mijloacelor mas media şi publicului; şi
- Să recunoască necesitatea normelor Europene separate şi distincte privitor la sancţiunile şi măsurile comunitare precum şi normele europene penitenciare pentru minori;

I. Definiţia

În scopul prezentei recomandări:

- „minor, juvenil" însemnă persoana care a atins vârsta de răspundere penală dar nu şi majoratul; totuşi prezenta recomandare se poate extinde asupra celora care în viitorul apropiat vor atinge sau au atins această vârstă;
- „delicvenţă" semnifică faptele care se încadrează în sfera dreptului penal. În unele state aceasta se extinde asupra comportamentului antisocial şi /sau deviat care face parte din sfera administrativă şi civilă;
- „sistemul de justiţie juvenilă" este definit ca o componentă formală a definiţiei mai largi care cuprinde toate infracţiunile comise de minori. Suplimentar, instanţelor de judecată care examinează cauzele minorilor, sistemul cuprinde structurile oficiale aşa ca poliţia, procuratura, avocatura, serviciul de probaţiune şi instituţiile penale. Sistemul activează în cooperare cu autorităţile relevante domeniul sănătăţii, învăţământului, de asistenţă socială şi organele nonguvernamentale din sfera protecţiei victimelor şi martorilor.

II. O abordare mai strategică

1. Obiectivul de bază al justiţiei juvenile a măsurilor conexe de abordare a justiţiei juvenile trebuie să fie:
   i. de a preveni comiterea şi recidiva faptelor de natură penală; şi
   ii. de a (re)socializa şi a (re)integra infractorii, şi
   iii. de a se preocupa de necesităţile şi interesele victimelor.
2. Sistemul de justiţie juvenilă trebuie privit ca un component al unei strategii mai largi de prevenire a delicvenţei juvenile care ţine cont de contextul

pag 24.05.06.indd Sec5:293 30.05.2006 21:23:50

larg al familiei, şcolii, vecinătăţii şi grupului de cunoştinţe în interiorul căruia are loc comiterea faptei.

3. Resursele trebuie să vizeze în special infracţiunile grave, violente care persistă precum şi a celor care sunt legate de consumul de alcool şi droguri.
4. Este necesară elaborarea măsurilor mai adecvate şi mai eficiente în scopul prevenirii comiterii şi recidivei infracţiunilor comise de membrii minorităţilor etnice, grupurilor de minori, femeilor tinere şi de persoane care nu au atins vîrsta de la care pot fi atraşi la răspundere penală.
5. Intervenţia în cazul infractorilor minori trebuie pe cît este posibil să se bazeze pe dovezi de ordin ştiinţific care dă răspuns când acestea sunt aplicabile, în privinţa cui şi în ce condiţii.
6. În scopul prevenirii discriminării, autorităţile publice trebuie să elaboreze declaraţii referitoare la eventualele consecinţe ale politicilor şi practicilor noi asupra membrilor tineri ai minorităţilor etnice.

III. Reacţii noi

7. Este necesară continuarea extinderii spectrului de alternative susceptibile să substituie condamnarea formală. Acestea trebuie să facă parte din procedura ordinară, să respecte principiul proporţionalităţii, să reflecte interesele minorului şi să fie aplicabile în cauzele în care responsabilitatea este liber acceptată.
8. În vederea contracarării infracţiunilor grave, violente şi comise persistent de minori, statele membre trebuie să elaboreze o gamă largă de sancţiuni şi măsuri de natură comunitară care ar fi novatorii, eficiente (dar proporţionale). Acestea trebuie direct să vizeze comportamentul infracţional dar şi necesităţile făptuitorului. Măsurile comunitare trebuie să-i implice pe părinţii sau tutorii minorului (cu excepţia cazurilor în care acest lucru nu este productiv) iar ori de câte ori este posibil şi adecvat se cere de a media şi de a recupera şi de a compensa prejudiciul cauzat victimei.
9. Învinuirea trebuie să reflecte vîrsta şi nivelul de maturitate a persoanei, să se ralieze la etapa de dezvoltare a infractorului, iar măsurile cu caracter penal să se aplice în mod ascendent dar în pas cu creşterea nivelului individual de răspundere.
10. Părinţii (sau tutorii şi curatorii) trebuie încurajaţi să fie conştienţi şi să accepte responsabilitatea care o au în legătură cu comportamentul infracţional al copiilor lor minori. Se cere ca aceştia să ia parte la şedinţele din cadrul instanţei de judecată (cu excepţia cazurilor în care acest lucru

pag 24.05.06.indd Sec5:294 30.05.2006 21:23:50

nu este productiv) iar ori de câte ori este posibil este necesar de a le oferi ajutor, susţinere şi îndrumări. Părinţilor şi tutorilor trebuie să li se ceară să frecventeze cursuri de instruire şi consultare, pentru a asigura ca copilul să meargă la şcoală astfel ajutând structurile oficiale să implementeze sancţiunile şi măsurile comunitare.

11. Reflectând tranziţia mai îndelungată spre maturitate trebuie să fie posibil pentru tinerii până la vîrsta de 21 de ani să fie trataţi într-o manieră comparabilă cu cea utilizată în cazul minorilor de vârstă mai fragedă, primii fiind supuşi aceloraşi intervenţii, atunci când judecătorul este de părerea că ei nu sunt suficienţi de maturi pentru a fi atraşi la răspundere deplină pentru acţiunile comise, similar adulţilor.
12. În scopul facilitării accesului acestora pe piaţa forţei de muncă este necesar de a depune eforturi în vederea asigurării ca persoanele tinere până la vîrsta de 21 de ani care au comis infracţiuni să fie scutiţi de obligaţia de a dezvălui antecedentele penale potenţialilor angajatori, cu excepţia cazului când natura viitoarei munci presupune aceasta în mod obligatoriu.
13. Statele trebuie să elaboreze instrumentele de evaluare a riscului pe care în prezintă persoanele în sensul recidivei, pentru ca natura, intensitatea şi durat intervenţiilor să fie proporţională riscului comiterii repetate a infracţiunilor în viitor, dar să fie conforme şi necesităţile infractorului, evitând atitudinea neglijentă faţă de principiul proporţionalităţii. În caz de necesitate, autorităţile trebuie încurajate să ofere informaţie dar întotdeauna în conformitate cu legislaţia care protejează confidenţialitatea informaţiilor.
14. Fiecare etapă procesual penală trebuie să se încadreze în limite stricte pentru a evita tergiversarea şi pentru a asigura o reacţie cît mai rapid posibilă faţă de infracţiunile comise de minori. În tot cazul, măsurile menite să grăbească înfăptuirea justiţiei şi să mărească eficienţa acesteia trebuie să fie echilibrate cu noţiunea de termen rezonabil al procesului.
15. În cazul în care minorii se află în arestul poliţiei, se va lua în consideraţie statutul lor de minor, vîrsta, gradul de vulnerabilitate şi de maturitate. Ei trebuie informaţi despre drepturile şi garanţiilor lor în mod prompt şi într-o manieră foarte accesibilă. La interogatoriile poliţiei, minorii trebuie să fie însoţiţi de părinte-tutore sau de un alt adult potrivit. Minorilor trebuie să li se garanteze accesul la avocat şi la medic. Minorii nu trebuie deţinuţi în arestul poliţiei mai mult de 48 ore în total iar în cazul infractorilor de vârstă foarte fragedă se va urmări reducerea chiar şi acestui termen. Detenţia minorilor în arestul poliţiei trebuie supravegheată de autorităţile pertinente.

pag 24.05.06.indd Sec5:295 30.05.2006 21:23:50

16. Totuşi, în ultimă instanţă, în cazul minorilor bănuiţi de comiterea infracţiunii, detenţia provizorie nu trebuie să fie mai mare decât 6 luni înainte de judecată. Acest termen poate fi prelungit numai dacă judecătorul care nu este implicat în anchetarea cazului cere prelungirea procedurii dacă aceasta este pe deplin justificat de circumstanţe excepţionale.
17. Ori de câte este posibil, în cazul bănuiţilor minor se vor aplica alternative la detenţie aşa ca plasarea minorului la rude şi stimularea familiilor sau centrelor de plasament să ia minorul. Privarea de libertate nu trebuie să fie niciodată utilizată în calitate de pedeapsă iminentă, ca formă de intimidare sau să servească drept substitut al protecţiei copilului sau a măsurilor de sănătate mintală.
18. Ţinând cont de factorul preventiv pe care detenţia îl joacă în cazul minorilor bănuiţi, instanţele de judecată trebuie să efectueze o analiză a tuturor riscurilor inerente, în baza informaţiilor depline şi confirmate referitoare la personalitatea şi circumstanţele sociale ale minorului respectiv.
19. Pregătirea de eliberare a minorilor privaţi de libertate trebuie să înceapă din prima zi de ispăşire a termenului de pedeapsă. O evaluare deplină a riscurilor şi a necesităţilor trebuie să constituie un prim pas spre planul de reintegrare care îi pregăteşte pe infractori într-o manieră coordonată cu necesităţilor lor care ţin de educaţie, angajarea în câmpul muncii, venituri, sănătate, loc de trai, supraveghere, familie şi mediu social.
20. Este necesar de a aborda larg momentul reintegrării, prin intermediul concediilor, instituţiilor de tip deschis, eliberarea în bază pe permis şi unităţi de plasament. Resursele vor trebuie investite în măsurile de reabilitare după eliberare care în toate cazurile vor fi planificate şi implementate în strânsă cooperare cu autorităţile din exterior.

IV. Implementarea

21. Reacţia la delicvenţa juvenilă poartă un caracter planificat, coordonat şi realizat de parteneriatele locale care cuprind autorităţile publice cheie: poliţia, probaţiunea, serviciile de asistenţă socială pentru tineri, autorităţile judiciare, de amplasare în muncă, de învăţământ, de educaţie, sănătate şi de asigurare cu spaţiu locativ precum şi sectorul de voluntariat şi cel privat. Asemenea parteneriate trebuie să-şi ia răspunderea pentru realizarea scopului clar definit şi anume:
    - oferirea instruirii iniţiale şi continue;
    - planificarea, finanţarea şi prestarea serviciilor;
    - stabilirea standardelor şi monitorizarea realizării lor;

pag 24.05.06.indd Sec5:296 30.05.2006 21:23:50

- împărtăşirea informaţiei (în conformitate cu cerinţele juridice privitoare la protecţia informaţiei şi secretul profesional ţinând cont de atribuţiile specifice ale structurilor respective); şi
- evaluarea eficienţei şi distribuirea informaţiei referitoarea la cele mai reuşite practici.

V. Drepturi şi garanţii

22. Toate reacţiile şi procedurile consfinţite în prezenta recomandare trebuie integrate în contextul de drepturi şi garanţii prevăzute de instrumentele internaţionale relevante în domeniu.

VI. Monitorizarea, evaluarea şi răspândirea informaţiei

23. În vederea sporirii fundamentului de cunoştinţe care se referă la politica de intervenţie este necesară alocarea fondurilor în vederea efectuării unei evaluări a potenţialelor măsuri de intervenţie şi pentru distribuirea acestor informaţii practicienilor din domeniu.
24. În scopul prevenirii discriminării din motive etnice în cadrul sistemului de justiţie juvenilă şi identificarea cazurilor în care sunt imperiose intervenţiile de ordin cultural specific este necesar de a obţine informaţii şi de a petrece studii privitoare la tratamentul special al minorităţilor etnice care se va lua în consideraţie la fiece etapă a sistemului de justiţie juvenilă.

În vederea contracarării atitudinii negative este necesar de a informa opinia publică şi de a câştiga creditul de încredere a societăţii prin elaborarea strategiilor informaţionale privitoare la delicvenţa juvenilă şi referitor la eficienţa sistemului de justiţie juvenilă, prin intermediul unui spectru larg de mijloace aşa ca televiziunea, reţeaua Internet. Realizarea acestui scop se va petrece fără a dezvălui date cu caracter personal sau alte informaţii care pot ajuta identificarea unui infractor sau a unei victime concrete.

pag 24.05.06.indd Sec5:297 30.05.2006 21:23:51

Anexa 1

LISTA PARTICIPANȚILOR		
Parlament, Guvern, Ministere, Departamente		
1.	**Maria Postoico**	Vice-preşedintele Parlamentului Republicii Moldova
2.	**Vladimir Țurcanu**	Preşedintele Comisiei Juridice pentru Numiri şi Imunităţi, Parlamentul Republicii Moldova
3.	**Valerian Cristea**	Viceprim-ministru al Republicii Moldova, Preşedintele Consiliului Naţional pentru Protecţia Drepturilor Copilului
4.	**Domnica Gînu**	Consiliul Naţional pentru Protecţia Drepturilor Copilului
5.	**Victoria Iftodi**	Ministrul Justiţiei al Republicii Moldova, coordonator al Grupului de lucru pentru promovarea reformelor în domeniul justiţiei juvenile
6.	**Nicolae Eşanu**	Viceministrul Justiţiei al Republicii Moldova
7.	**Andrei Vicol**	Director General Adjunct, Departamentul Instituţiilor Penitenciare, membru al Grupului de lucru pentru promovarea reformelor în domeniul justiţiei juvenile
8.	**Alexandru Adam**	Şeful Direcţiei Juridice, Departamentul Instituţiilor Penitenciare
9.	**Igor Cepraga**	Şeful Secţiei de Resocializare şi Programe Educative, Departamentul Instituţiilor Penitenciare
10.	**Vladimir Popa**	Şeful Direcţiei principale de executare a pedepselor penale non-privative de libertate, Departamentul de Executare a Deciziilor Judiciare
11.	**Anatol Ursu**	Şeful Oficiului Ungheni al Departamentului de Executare a Deciziilor Judiciare
12.	**Vladimir Botnari**	Viceministrul Afacerilor Interne al Republicii Moldova
13.	**Valeriu Macari**	Şef Adjunct al Direcţiei Profilaxie a Direcţiei Generale Poliţie şi Ordine Publică, Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova, membru al Grupului de lucru pentru promovarea reformelor în domeniul justiţiei juvenile
14.	**Valentina Cojocaru**	Ministerul Educaţiei al Republicii Moldova, membru al Grupului de lucru pentru promovarea reformelor în domeniul justiţiei juvenile
Curtea Constituțională, Preşedinția, Centrul pentru Drepturile Omului		
15.	**Victor Puşcaş**	Preşedintele Curţii Constituţionale a Republicii Moldova
16.	**Veaceslav Mîrza**	Şeful Secţiei Promulgare a Serviciului Acte ale Preşedintelui, Preşedinţia Republicii Moldova
17.	**Iurie Perevoznic**	Avocat Parlamentar

pag 24.05.06.indd Sec5:298 30.05.2006 21:23:51

Consiliul Superior al Magistraturii şi instanţe judecătoreşti		
18.	**Valeria Şterbeţ**	Preşedintele Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova, Preşedintele Consiliului Superior al Magistraturii
19.	**Mihai Martînenco**	Vice-preşedintele Colegiului Penal, Curtea Supremă de Justiţie a Republicii Moldova
20.	**Raisa Botezatu**	Judecător, Curtea Supremă de Justiţie a Republicii Moldova, vicecoordonator al Grupului de lucru pentru promovarea reformelor în domeniul justiţiei juvenile
21.	**Vasile Şchiopu**	Judecător, Judecătoria Ungheni
22.	**Xenofon Ulianovschi**	Judecător, Judecătoria Militară a Republicii Moldova
Procuratura		
23.	**Valeriu Balaban**	Procuror General al Republicii Moldova
24.	**Eugen Rusu**	Procuror, Şeful Secţiei Protecţia Drepturilor şi Intereselor Constituţionale şi Combaterea Traficului de Fiinţe Umane, Procuratura Generală a Republicii Moldova, membru al Grupului de lucru pentru promovarea reformelor în domeniul justiţiei juvenile
25.	**Viorel Ciobanu**	Procuror, Procuratura Generală a Republicii Moldova, membru al Grupului de lucru pentru promovarea reformelor în domeniul justiţiei juvenile
26.	**Eugen Jomir**	Procuror, Procuratura sectorului Buiucani, mun. Chişinău
Avocatura		
27.	**Gheorghe Amihalachioaie**	Preşedintele Baroului Avocaţilor din Republica Moldova, membr al Grupului de lucru pentru promovarea reformelor în domeniul justiţiei juvenile
28.	**Mihai Lupu**	Şeful Biroului Asociat de Avocaţi de pe lângă Institutul de Reforme Penale
29.	**Nina Cernei**	Avocat, Biroul Asociat de Avocaţi de pe lângă Institutul de Reforrme Penale
UNICEF		
30.	**Ray Virgilio Torres**	Reprezentantul UNICEF în Republica Moldova
31.	**Kirsten di Martino**	Coordonatorul Programului Protecţia Copilului
32.	**Radu Danii**	Coordonator de proiecte
Alte agenţii internaţionale bazate în Republica Moldova		
33.	**Angela Dumitraşco**	UNDP
34.	**Hans Lundquist**	SIDA
35.	**Nina Orlova**	SIDA

pag 24.05.06.indd Sec5:299 30.05.2006 21:23:51

36.	**Viorica Ghimpu**	ILO/IPEC
Autorităţi locale		
37.	**Svetlana Chifa**	Direcţia Municipală pentru Protecţia Drepturilor Copilului
38.	**Angela Ganea**	Direcţia pentru Protecţia Drepturilor Copilului, sectorul Centru, mun. Chişinău
ONG-uri		
39.	**Victor Munteanu**	Director Programul Drept, Fundaţia Soros-Moldova
40.	**Sergiu Neicovcen**	Centrul Naţional de Asistenţă şi Informare a ONG din Moldova „Contact"
41.	**Valentin Ostanin**	Directorul Clinicii Juridice Tiraspol
42.	**Tatiana Rusu**	Asistent social, IRP, Penitenciarul pentru minori, Lipcani
43.	**Diana Galiţă**	Coodonator local, Centrul de Justiţie Comunitară Cahul
44.	**Maria Niculiţă**	Consilier de probaţiune, Centrul de Justiţie Comunitară Cahul
45.	**Anatol Habet**	Coodonator local, Centrul de Justiţie Comunitară Ungheni
46.	**Lucreţia Bolotovici**	Consilier de probaţiune, Centrul de Justiţie Comunitară Ungheni
47.	**Vitalie Popa**	Consilier de probaţiune, IRP
48.	**Rodica Moraru-Chilimar**	Consilier de probaţiune, IRP
49.	**Maria Bulgaru**	Centrul Republican de Resurse în Asistenţa Socială (CRRAS)
50.	**Cezar Gavriliuc**	Centrul de Informare şi Documentare privind Drepturile Copilului (CIDDC)
51.	**Eugen Golosceapov**	Director executiv, Amnesty International Moldova
52.	**Mihai Melnic**	Comitetul Helsinki pentru Drepturile Omului din Republica Moldova
53.	**Liubovi Nemcinova**	SIDO
54.	**Vasile Rotaru**	SIEDO
Invitaţi străini		
55.	**Renate Winter**	Judecător internaţional pentru Naţiunile Unite, expert în domeniul justiţiei juvenile
56.	**Andrey Momchilov**	Coordonator de proiect, Regional Fund – IGA Foundation, Bulgaria
57.	**Alexandrina Koteva**	Coordonator de proiect, Institutul de Practici şi Activităţi Sociale, Bulgaria

pag 24.05.06.indd Sec5:300 30.05.2006 21:23:51

58.	**Alexandr Bukalov**	Preşedintele ONG "Donetski Memorial", Ucraina
59.	**Jane Pavlova**	Preşedintele Fundaţiei pentru Drepturile Copilului, Ucraina
60.	**Nadiya Prokopenko**	Coordonator de proiect, Centrul Ucrainean de Mediere
61.	**Camelia Tancău**	Preşedintele Centrului Român pentru Educaţie şi Dezvoltare Umană, România
62.	**Ioan Durnescu**	Ministerul de Justiţie, România
63.	**Carmen Fiscuci**	Coordonator, Prison Fellowship Romania
64.	**Maarja Grünberg**	Ofiţer de probaţiune, Judecătoria Tallin, Estonia
65.	**Dagmara Wozniakowska**	Asistent, Departamentul Criminologie, Academia de Ştiinţe din Polonia
66.	**Svetlana Bekmambetova**	Director de proiect, Fundaţia Soros Kazahstan
67.	**Valerie Wattenberg**	Consilier superior, Open Society Justice Initiative, SUA
68.	**Zoltán Bogschütz**	Consultant profesional, Departamentul Probaţiune şi Asistenţă Legală, Ministerul de Justiţie, Ungaria
69.	**Leon Shestani**	Coodonator de proiect, UNICEF Albania
70.	**Gré Kornelius**	Organizaţia Olandeză pentru Dezvoltare în Cooperare (ICCO)
71.	**Emma Louise Sydenham**	Organizaţia Olandeză pentru Dezvoltare în Cooperare (ICCO)
72.	**Stojanka Mirceva**	Inspector superior, Ministerul Afacerilor Interne, Republica Macedonia
	Echipa de organizare	
73.	**Igor Dolea**	Director, Institutul de Reforme Penale
74.	**Victor Zaharia**	Direcţia Probaţiune şi Reformă Instituţională, Institutul de Reforme Penale
75.	**Sorin Hanganu**	Direcţia Muncă Comunitară, Institutul de Reforme Penale
76.	**Diana Popa**	Direcţia Mediere, Institutul de Reforme Penale
77.	**Alexandru Cocîrţă**	Secţia Reformă Instituţională, Institutul de Reforme Penale

pag 24.05.06.indd Sec5:301 30.05.2006 21:23:51

Anexa 2

Concluzii şi recomandări

„Doamnă, ajutaţi-mă să mai văd încă o dată soarele!" – au fost cuvintele unui copil de 8 ani, condamnat pentru genocid într-o ţară X, adresate lui Renate Winter, judecător internaţional pentru Naţiunile Unite, expert în domeniul justiţiei juvenile.

Reprezentanţi din România, Ungaria, Bulgaria, Ucraina, Polonia, Estonia, Macedonia, Albania, Kazahstan, Republica Moldova cu participarea lui Renate Winter, judecător internaţional pentru Naţiunile Unite, expert în domeniul justiţiei juvenile, au pus în discuţie la Chişinău în perioada 14-16 septembrie 2005 în cadrul Forumului Regional „Justiţia Juvenilă în Estul şi Sud-Estul Europei" problemele actuale cu care se confruntă sistemele naţionale de justiţie juvenilă din spaţiul est-european.

Crearea unui sistem separat şi modern de justiţie juvenilă, constituirea unei reţeli regionale în domeniul justiţiei juvenile, schimbul de experienţă şi bune practici, stabilirea relaţiilor de parteneriat între actorii implicaţi în domeniul dat, au fost doar unele dintre finalităţile acestei întruniri.

Structural lucrările Forumului Regional au fost divizate în două părţi. În cadrul primei părţi au fost trecute în revistă starea actuală, obstacolele şi tendinţele justiţiei juvenile din fiecare stat reprezentat, fiind menţionate în mod special cadrul legal în ceea ce priveşte minorul în conflict cu legea, sistemul de autorităţi publice care activează în domeniul justiţiei juvenile, măsurile alternative la detenţie pentru copii (probaţiune, mediere, muncă neremunerată în folosul comunităţii) etc. Aceste relatări au fost întregite de prezentările expertului internaţional referitoare la prevederile Convenţiei ONU pentru drepturile copilului, precum şi privind mecanismul de implementare şi aplicare a alternativelor la detenţie în ceea ce priveşte minorii.

Cea de-a doua parte a constat într-un atelier de lucru, unde participanţii s-au divizat în două grupuri în funcţie de tematica atelierului: prevenirea delincvenţei juvenile şi sistemul de justiţie juvenilă. Scopul primului atelier de lucru a fost identificarea unui mecanism eficient de prevenţie şi stabilirea actorilor implicaţi în realizarea cu succes al acestuia, fiind menţionat în special rolul şi importanţa asistentului social.

Cel de-al doilea atelier de lucru s-a axat pe problemele instituirii unui sistem separat de justiţie juvenilă: cadru legal adecvat, cadru instituţional corespunzător, personal specializat, aplicarea măsurilor alternative la privaţiunea de libertate.

pag 24.05.06.indd Sec5:302 30.05.2006 21:23:52

Luînd în considerație experiența internațională în domeniul dat ca rezultat al lucrărilor Forumului Regional au fost formulate o serie de concluzii, soluții şi recomandări, structurate pe anumite segmente ale sistemului de justiție juvenilă, după cum urmează:

1. cadrul legal:

- racordarea permanentă a normelor juridice care se referă la minorul în conflict cu legea la standardele internaționale în domeniu;
- adoptarea unei legi separate care ar reglementa întregul sistem de justiție juvenilă, reflectînd standardele internaționale în acest domeniu şi experiența relevantă a altor țări;
- statuarea prin lege a faptului că detenția minorului chiar şi pe termen scurt (fie aplicarea închisorii ca pedeapsă penală, fie aplicarea măsurii preventive sub formă de arest preventiv) este o măsură excepțională;
- instituirea funcției de ombudsman pentru drepturile copilului, care va avea în competență supravegherea respectării drepturilor minorilor.

2. personal calificat şi specializat:

- organizarea activităților continue de instruire ale actorilor implicați în procesul penal cu participarea minorului (judecător, procuror, avocat, consilier de probațiune, ofițer de urmărire penală etc.) prin intermediul desfăşurării unor seminare mixte cu accent pe standadrdele şi procedurile de înfăptuire a justiției în privința minorilor, abilitățile şi cunoştințele specifice necesare pentru a lucra cu minorii;
- desfăşurarea activităților de formare de formatori, care vor dezvolta ulterior abilitățile şi cunoştințele acumulate;
- este implicat în aceste activități doar personalul interesat în a cunoaşte şi aplica standarde distincte, identificat în baza unor anchete, teste sau alte modalități de evaluare;
- specializarea serviciului de executare pe cauzele cu participarea minorului;
- instituirea serviciului de probațiune ca autoritate separată;
- investirea în dezvoltarea profesională a asistenților sociali.

3. aplicarea măsurilor alternative la detenție:

- aplicarea cît mai frecventă a alternativelor la detenție reprezintă un remediu eficient pentru evitarea influenței mediului penitenciar asupra minorului în conflict cu legea şi menținerea acestuia în cadrul societății şi nu izolat de aceasta;

pag 24.05.06.indd Sec5:303 30.05.2006 21:23:52

- în acelaşi timp, eficienţa aplicării pedepselor în comunitate scade în cazul în care nu există o autoritate specializată competentă pentru supravegherea, controlul executării acesteia (de exemplu, serviciul de probaţiune) şi intervenţia pentru eliminarea cauzelor comportamentului infracţional;
- dezvoltarea sistemului de măsuri alternative la detenţia preventivă a minorilor (serviciul de probaţiune, cuantum rezonabil al cauţiunii, medierea etc.)

4. munca neremunerată în folosul comunităţii

- mărirea numărului de infracţiuni pentru care se poate aplica pedeapsa cu muncă neremunerată în folosul comunităţii (de notat că la momentul actual Codul Penal al Republicii Moldova prevede muncă neremunerată în folosul comunităţii ca pedeapsă în 38 de articole, pe cînd cifra reală a lor se poate ridica pînă la 182);
- la stabilirea pedepsei cu munca neremunerată în folosul comunităţii este necesar a lua în consideraţie opinia minorului şi a reprezentantului său legal, care trebuie să fie menţionată în procesul-verbal al şedinţei de judecată. Lipsa acestuia poate constitui un temei de contestare a hotărîrii instanţei de judecată;
- munca comunitară poate servi în calitate de sancţiune alternativă amenzii în cazul în care contravenientul nu poate achita suma amenzii;

5. medierea:

- lărgirea sferelor de aplicare a medierii în segmentele unde există minori în starea de risc de a comite infracţiuni contribuie la prevenirea delincvenţei juvenile;
- recurgerea la mediere ca modalitate de împăcare a părţilor şi încetare a procesului penal trebuie să fie aplicată mai pe larg de către actorii implicaţi în cadrul procesului penal, în special procurori şi ofiţeri de urmărire penală. Pentru aceasta este necesar a stabili prin lege că un caz soluţionat prin împăcarea părţilor este echivalent cu unul transmis în instanţa de judecată spre judecare.

6. prevenire:

- prevenirea şi combaterea fenomenului delincvenţei juvenile trebuie să fie o prioritate de bază pentru întreaga societate. În acest scop este necesară elaborarea unei strategii şi a unui plan de acţiuni la nivel naţional;
- este necesar de a stabili o reţea socială aptă de a interveni în soluţionarea problemelor minorului predispus spre un comportament delincvent sau care deja este în conflict cu legea, în care s-ar încadra

pag 24.05.06.indd Sec5:304 30.05.2006 21:23:52

familia, instituţia de învăţământ, biserica, autorităţile publice locale, ONG, poliţia, spitalul, Departamentul de Executare, servciciul de probaţiune etc;

- pentru a micşora numărul copiilor în conflict cu legea, pentru a preveni un comportament delincvenţial, s-a ajuns la ideea că abordarea reabilitării minorilor ar trebui să fie multidisciplinară, să folosească abilităţile unei game largi de profesionişti;
- un rol deosebit în prevenirea săvîrşirii de infracţiuni de către minori îl are comunitatea locală prin desfăşurarea diferitor servicii comunitare (cluburi sportive, centre de creaţii, centre de plasament etc.), implicarea mass-media, susţinerea ONG-lor locale, preluarea de către autorităţile publice a experienţei pozitive demonstrată prin cercetările şi rezultatele realizate de ONG-uri;
- iniţierea şi promovarea unor programe post-privative de libertate, de educare, resocializare a minorilor, care ar contribui la cultivarea adevăratelor valori sociale, ar facilita reintegrarea lor în societate şi ar preveni săvîrşirea de noi încălcări de lege.

La fel, pentru eficientizarea schimbului de informaţie şi bune practici, precum şi pentru instituirea reţelei regionale în domeniul justiţiei juvenile, s-a propus constituirea unui Forum Regional European permanent în domeniul justiţiei juvenile, care va fi înregistrat în Republica Moldova.

Pentru determinarea soluţiilor care ar permite eliminarea problemelor apărute la stabilirea unui sistem eficient de justiţie juvenilă s-a propus instituirea unei liste de discuţii on-line, care va fi coordonată de către un administrator. Pentru discutarea problemelor şi a soluţiilor identificate vor fi organizate întruniri periodice cu un subiect bine determinat. De asemenea, se vor desfăşura conferinţe în regiune la care vor fi implicate diferite instituţii şi organizaţii care activează în acest domeniu.

La fel, va fi elaborată o pagină web a Forumului, unde vor fi plasate informaţii relevante în domeniul dat: baza de date privind justiţia juvenilă (cadru legal, sisteme naţionale, instituţii noi etc.), buletin informativ în versiune electronică, publicaţii privind diferite aspecte ale sistemului de justiţie juvenilă, informaţii privind posibilii parteneri, informaţii privind stagii, studii în domeniu.

Forumul Regional European „Justiţie Juvenilă în Estul şi Sud-Estul Europei" a fost organizate de către Institutul de Reforme Penale în colaborare cu Reprezentanţa UNICEF în Republica Moldova şi cu susţinerea financiară a Organizaţiei Olandeze pentru Dezvoltare în Cooperare (ICCO).

pag 24.05.06.indd Sec5:305 30.05.2006 21:23:52